BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Akademii Obrony Narodowej
Nr ewid. 66101
II

Podręcznik oficera sztabu

Pod redakcją:
Janusza Kręcikija
Jarosława Wołejszo
Norberta Prusińskiego

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

Podręcznik oficera sztabu

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ
WYDZIAŁ ZARZĄDZANIA I DOWODZENIA

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Akademii Obrony Narodowej
Nr ewid. 66101
II

Podręcznik oficera sztabu

Pod redakcją:
Janusza Kręcikija
Jarosława Wołejszo
Norberta Prusińskiego

Warszawa 2009

Recenzenci:
prof. dr hab. inż. Leopold CIBOROWSKI
prof. dr hab. inż. Waldemar KACZMAREK

Opracował zespół autorski w składzie:
Krystian FRĄCIK
Mariusz FRĄCZEK
Stanisław KOWALKOWSKI
Janusz KRĘCIKIJ
Wiesław KRZESZOWSKI
Waldemar ŁYDKA
Eugeniusz MALICKI
Norbert PRUSIŃSKI
Adam RADOMYSKI
Grzegorz ROSŁAN
Tomasz RUBAJ
Witold SŁOMIANY
Andrzej WISZ
Jarosław WOŁEJSZO
Sławomir WRONKA

Projekt okładki i stron tytułowych
Dariusz ŁYSIO

Adiustacja stylistyczna
Renata CZERWIŃSKA

Korekta
Małgorzata SĘKTAS

Skład i łamanie
Małgorzata GAWŁOWSKA

© Copyright by Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2009

ISBN 978-83-7523-090-1

Sygn. AON 5953/09

Skład, druk i oprawa: Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej,
00-910 Warszawa, al. gen. A. Chruściela 103 tel./fax 681-37-52,
e-mail: wydawnictwo@aon.edu.pl
Zam. nr 542/2009

SPIS TREŚCI

WSTĘP 7

1. USTALENIE POŁOŻENIA 9
1.1. Miejsce ustalania położenia w procesie dowodzenia 10
1.2. Przedstawianie sytuacji taktycznej na mapach sytuacyjnych 15
1.3. Opracowanie meldunku o sytuacji 23
1.4. Prowadzenie dziennika działań bojowych 24
1.5. Wariant ustalania położenia w działaniach brygady 25
1.6. Przykład meldunku o sytuacji bz w obronie 27

2. OCENA SYTUACJI 30
2.1. Metodyka prowadzenia analizy zadania 30
2.2. Wariant prowadzenia analizy zadania 36
2.3. Sposób prowadzenia kalkulacji czasu 39
2.4. Analiza zadania w zakresie wsparcia i zabezpieczenia działań 40
2.5. Odprawa informacyjna 55
2.6. Wariant prowadzenia odprawy informacyjnej 56
2.7. Ocena czynników wpływających na wykonanie zadania 61
2.8. Opracowanie wariantów działania 81
2.9. Wariant oceny czynników wpływających na wykonanie zadania 83
2.10. Odprawa koordynacyjna 103
2.11. Ocena czynników wpływających na wykonanie zadania w zakresie wsparcia i zabezpieczenia działań 103
2.12. Rozważenie wariantów działania 130
2.13. Wariant rozważenia wariantów działania 137
2.14. Przykładowe koncepcje wsparcia zabezpieczenia wariantów działania wojsk własnych przez specjalistów rodzajów wojsk 140
2.15. Metodyka porównania wariantów działania 165
2.16. Wariant porównania wariantów działania 168
2.17. Decyzja i zamiar dowódcy 172
2.18. Wariant decyzji dowódcy 174

3. SPORZĄDZENIE PLANU DZIAŁANIA I ROZKAZU BOJOWEGO 176
3.1. Plan działania 176
3.2. Wariant planu działania 177
3.3. Rozkaz bojowy 177

4. STAWIANIE ZADAŃ 188
4.1. Sposoby postawienia zadania 188
4.2. Odprawa koordynacyjna – stawianie zadań przez dowódcę 189
4.3. Przykładowe wystąpienie dowódcy podczas stawiania zadań podwładnym 191

5. KONTROLA 194
5.1. Sposoby realizacji kontroli 194
5.2. Zarządzenie bojowe dowódcy 91. Brygady Zmechanizowanej 201

ZAKOŃCZENIE 205

BIBLIOGRAFIA 207

ZAŁĄCZNIKI 215

WSTĘP

Fakt funkcjonowania Polski i polskich sił zbrojnych, w tym wojsk lądowych, w strukturach NATO wywiera istotny wpływ na zasady i obowiązujące procedury działania. Widoczny jest on szczególnie w obszarze dowodzenia, którego zasady, wymagania i procedury muszą być postrzegane w kategoriach sojuszniczych, uwzględniając jednocześnie własne, narodowe doświadczenia i ustalenia niekolidujące z obowiązującymi w Sojuszu wytycznymi.

Wdrożone dotychczas dokumenty normatywne dotyczące procesu i procedur dowodzenia regulują i normują przedsięwzięcia tego obszaru głównie na poziomie strategicznym i operacyjnym, gdzie związki z Sojuszem są szczególnie widoczne a obowiązujący zakres unifikacji wysoki. Pozostaje jednak poziom taktyczny wojsk lądowych, obejmujący w aspekcie dowodzenia problematykę od pododdziału do, w niektórych przypadkach, korpusu jako części komponentu lądowego. W tym zakresie organa dowodzenia muszą dysponować ujednoliconymi i przejrzystymi procedurami dowodzenia, które choć uwzględniają zalecenia sojusznicze, w znacznej mierze charakteryzować się będą cechami narodowymi.

Dowodzenie na szczeblach taktycznych wojsk lądowych to złożona i wielofunkcyjna działalność dowództw (związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów) różnych szczebli organizacyjnych wojsk lądowych, w tym wchodzących w ich skład rodzajów wojsk.

W wojskach lądowych SZ RP proces dowodzenia określany jest jako całokształt celowej działalności dowódcy i jego organów dowodzenia, realizowany w ramach określonego systemu dowodzenia, zapewniający wysoką gotowość bojową i właściwe przygotowanie wojsk do najlepszego osiągnięcia celów walki oraz kierowanie wojskami w czasie jej prowadzenia. Stąd też przyjmuje się, iż ***dowodzenie*** to proces, poprzez który dowódca narzuca swoją wolę i zamiary podwładnym, oraz w ramach którego wspomagany przez swój sztab planuje, organizuje, koordynuje i ukierunkowuje działania podległych mu wojsk przez użycie standardowych procedur działania i wszelkich dostępnych środków przekazywania informacji".

W rozdziale **pierwszym** przedstawiono zakres wykonywanych czynności przez osoby funkcyjne dowództwa podczas ustalania położenia.

W rozdziale **drugim** dokonano zdefiniowania czynności oficerów sztabu podczas przygotowania danych do podjęcia decyzji przez dowódcę w trakcie oceny sytuacji.

W rozdziale **trzecim** przedstawiono sposób przygotowania planu działania oraz rozkazu bojowego przez poszczególne osoby funkcyjne dowództwa.

W rozdziale **czwartym** ukazano sposoby stawiania zadań przez dowódcę podwładnym.

W rozdziale **piątym** przedstawiono sposób kierowania walką przez dowódcę i oficerów sztabu.

Ogólne wnioski i ostateczne konstatacje z całości pracy zostały zawarte w zakończeniu. Zawiera ono ostateczne wyniki, konkluzje oraz ogólne podsumowanie wniosków z badań i prowadzonych rozważań oraz kierunki dalszych badań i prac w obrębie rozpatrywanego problemu badawczego.

W opracowaniu przedstawiono uogólnione wyniki badań w postaci proponowanych rozwiązań zespołu autorskiego.

1. USTALENIE POŁOŻENIA

W trakcie realizacji funkcji dowodzenia wszystkie osoby funkcyjne dowództwa zasilane powinny być nieustannie informacjami niezbędnymi do wypracowania koncepcji funkcjonowania jednostki oraz jej poszczególnych systemów funkcjonalnych.

Otrzymanie nowego zadania lub podjęcie przez dowódcę decyzji o rozpoczęciu nowego cyklu decyzyjnego powoduje zainicjowanie pierwszej fazy cyklu, jaką jest ustalanie położenia. W swojej istocie faza ta ma dać dowódcy (rys. 1.1) **oraz pozostałym osobom funkcyjnym dowództwa odpowiedź na pytania dotyczące warunków, w jakich realizowane będzie nowe zadanie.** Jednocześnie określone zostaną poszczególne elementy środowiska działań, o których informacje będą przydatne w trakcie opracowywania wariantów działania wojsk własnych i przeciwnika. **Ważną rolą ustalania położenia jest także zidentyfikowanie tych obszarów, z których lub o których dowództwo nie ma informacji lub należy je uzupełnić. W tej sytuacji ważne jest określenie źródeł, z jakich potrzebne informacje należy pozyskać**.

Dowodzenie, jako proces informacyjno-decyzyjny, wymaga ciągłego zasilania informacyjnego, dlatego czynności realizowane w trakcie ustalania położenia będą kontynuowane także w trakcie kolejnych faz procesu decyzyjnego. Ich realizacja w teorii dowodzenia nazywana jest **funkcją informowania**, charakterystyczną dla wszelkich działań zorganizowanych. Ciągłe dostarczanie dowództwom informacji o zmieniających się warunkach prowadzenia działań jest warunkiem niezbędnym do podjęcia stosownej decyzji, opracowania dokumentów dowodzenia, postawienia zadań oraz dowodzenia elementami ugrupowania podczas realizacji zadań.

Zasilanie informacyjne jest zatem warunkiem koniecznym do realizacji zarówno funkcji koncepcyjnych, jak i wykonawczych. Powinno ono być podstawą planowania w zakresie: wykorzystania źródeł informacji, określenia zakresu potrzeb informacyjnych, organizowania systemu ich zbierania, przesyłania, analizowania, opracowywania, upowszechniania oraz innych czynności zmierzających do ich przedstawienia podczas poszczególnych odpraw koordynacyjnych lub w toku poszczególnych czynności procesu decyzyjnego.

Z uwagi na rolę, jaką odgrywa ustalanie położenia, autorzy pragną przedstawić zasadnicze czynności realizowane w trakcie tej fazy. Prowadzenie mapy sytuacyjnej, opracowanie meldunków o sytuacji oraz prowadzenie dziennika działań to tylko wybrane elementy mające wpływ na rozpowszechnianie informacji w systemie dowodzenia. Pamiętać jednak należy, że wiele z nich realizuje się niejako au-

tomatycznie, a dotyczą one analizowania informacji, potwierdzania ich autentyczności, syntezy informacji w odniesieniu do tych samych specjalności, określania ich odbiorców oraz identyfikowania potrzeb informacyjnych. Ich realizacja jest niezbędna dla właściwej pracy dowództwa.

Treści niniejszego opracowania traktować należy jako pomoc podczas określania zasad i warunków pracy poszczególnych zespołów funkcjonalnych dowództwa w zakresie pozyskiwania i wykorzystywania informacji na stanowiskach dowodzenia.

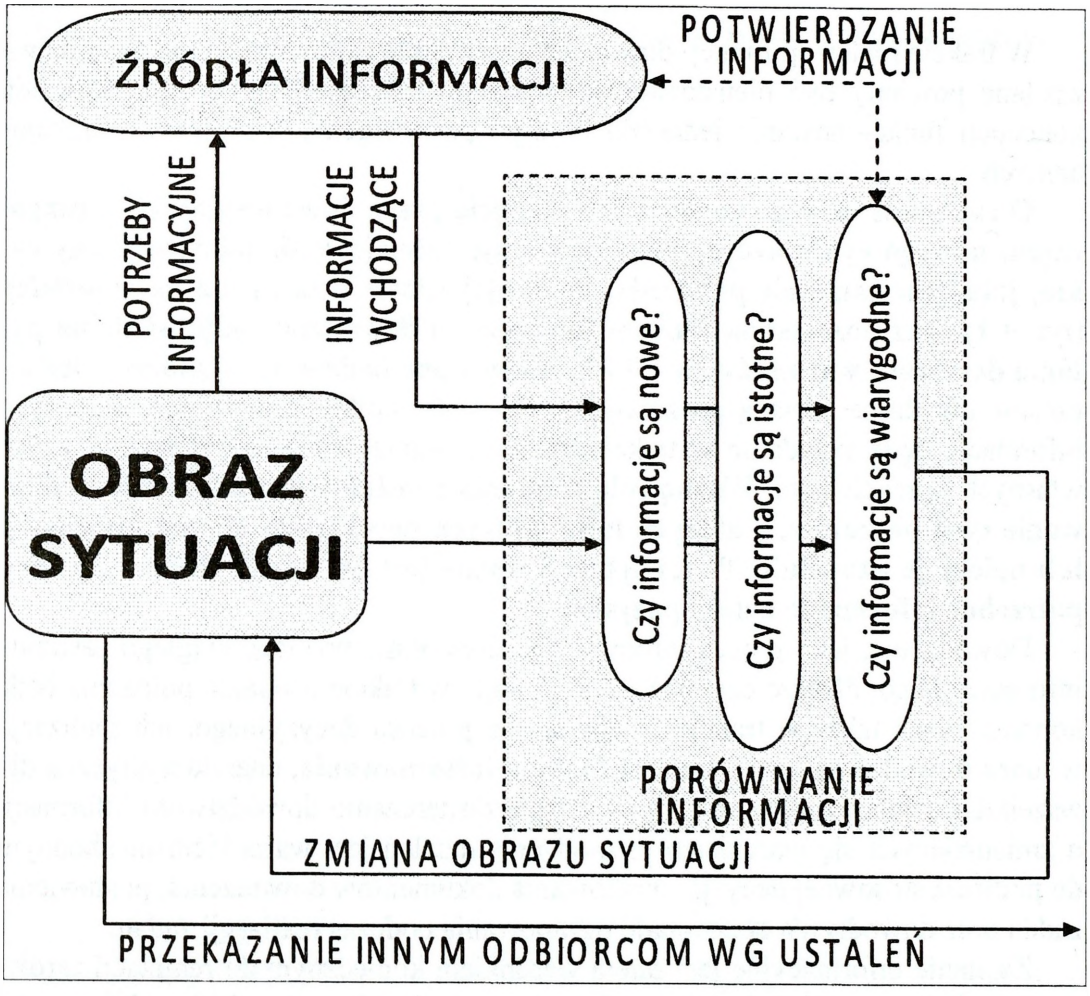

Rys. 1.1. Przebieg ustalania położenia

1.1. Miejsce ustalania położenia w procesie dowodzenia

Ustalenie położenia jest pierwszą z czterech faz cyklu decyzyjnego procesu dowodzenia. Jednocześnie stanowi ono ciągły proces realizowany we wszystkich komórkach organizacyjno-funkcjonalnych stanowiska dowodzenia. Z chwilą otrzymania zadania następuje jednak szczególne zintensyfikowanie czynności w ramach usta-

lania położenia, ukierunkowane na nowe zadanie, co pozwala na jego zakwalifikowanie jako (pierwszej) fazy cyklu dowodzenia. Celem ustalenia położenia jest stworzenie dowódcy jasnego i przejrzystego obrazu sytuacji, na podstawie którego może on ją ocenić, podjąć decyzję, postawić zadania i kierować działaniami. Faza ta charakteryzuje się pozyskiwaniem, gromadzeniem, porządkowaniem, przechowywaniem, wartościowaniem, porównywaniem i przedstawianiem wszelkiego rodzaju informacji dotyczących wojsk własnych, przeciwnika oraz warunków prowadzenia działań.

Ustalenie położenia jest niezbędne dla wyciągnięcia właściwych wniosków, co do przyszłych działań wojsk własnych. Położenie wojsk ulega nieustannym zmianom, powodując, iż obraz sytuacji staje się w wielu przypadkach niepełny lub nieaktualny. Z tego też względu dowódcy wszystkich szczebli wraz ze swoimi sztabami zobowiązani są do systematycznego uzupełniania i uaktualniania wszelkich informacji, aby posiadany przez nich zbiór danych o sytuacji był jak najbardziej kompletny i stanowił podstawę do planowania i kierowania działaniami.

W trakcie ustalenia położenia analizowane i przedstawiane są następujące grupy informacji:

- sytuacyjne,
- dyrektywne,
- instruktywne i posiadane.

Informacje sytuacyjne są w sposób ciągły uzupełniane na mapach sytuacyjnych. Zawarte są między innymi w rozkazach (zarządzeniach) bojowych, zarządzeniach przygotowawczych, komunikatach, meldunkach i innych materiałach (w tym również ze środków masowego przekazu).

Rozkazy oraz zarządzenia bojowe przełożonego są jednymi z zasadniczych dokumentów wykorzystywanych przy ustaleniu położenia. Zawierają one szereg informacji sytuacyjnych oraz dyrektywnych wywierających bezpośredni wpływ na dalsze działania. Należy pamiętać, że treści zawarte w tych dokumentach powinny zawsze realizować funkcje informacyjne, dyrektywne oraz koordynacyjne.

Zarządzenia przygotowawcze umożliwiają podległym dowódcom przygotowanie we właściwym czasie odpowiedniej ilości informacji oraz zapewniają możliwość ich wymiany z sąsiadami i podwładnymi oraz władzami lokalnej administracji cywilnej.

Różnego rodzaju siły i środki rozpoznania dostarczają danych o sytuacji przedstawionej w **komunikatach rozpoznawczych**, których analiza ma istotny wkład przy ustalaniu położenia.

Do zasadniczych źródeł informacji wykorzystywanych na potrzeby ustalenia położenia należą również **meldunki sytuacyjne**. Powinny one być zwięzłe, krótkie i dostarczać rzeczowych oraz ważnych danych. W czasie prowadzenia walki (operacji) wyodrębnia się meldunki terminowe i doraźne. **Meldunki terminowe** składane są w określonym terminie wyznaczanym przez przełożonego, jeżeli we właściwych dokumentach normatywnych nie ma ustaleń dotyczących systemu meldunkowego. Zawierają informacje na temat sytuacji taktycznej (operacyjnej) w rejonie odpo-

wiedzialności meldującego dowódcy. **Meldunki doraźne** składane są przez podwładnego po zaistnieniu sytuacji, o której należy niezwłocznie powiadomić przełożonego, lub na jego żądanie. Meldunki doraźne przekazywane ustnie przez środki łączności powinny być następnie potwierdzone w formie pisemnej.

Informacje dyrektywne (decyzyjne) przedstawiają przyszłe stany i stanowią dyrektywę działania. Z chwilą otrzymania zadania bierze się także pod uwagę *informacje instruktywne i posiadane*. Informacje te zawarte są między innymi w dokumentach normatywnych, regulaminach oraz literaturze fachowej. Istotną grupę stanowią także informacje nabyte podczas wcześniejszego działania, ćwiczeń, szkolenia, studiów oraz w innych sytuacjach. Często informacje te wynikają z doświadczenia oficerów zaangażowanych w ustalanie położenia.

Analiza czynności realizowanych podczas ustalania położenia pozwala na stwierdzenie, że zasadniczymi celami ustalania położenia po otrzymaniu nowego zadania jest:

- zebranie informacji potrzebnych do realizacji czynności wynikających z cyklu decyzyjnego;
- określenie potrzeb informacyjnych, obszarów funkcjonowania w których występuje brak informacji potrzebnych do realizacji dalszych czynności.

Jeżeli zaistnieje potrzeba pozyskania dodatkowych informacji, wtedy dowódca danego szczebla dowodzenia powinien:

- zwrócić się z prośbą do przełożonego o dostarczenie informacji w wymaganym zakresie;
- zarządzić rozpoznanie przeciwnika i terenu własnymi środkami;
- zażądać kolejnych meldunków od podwładnych;
- pozyskać informacje od jednostek współdziałających, elementów układu pozamilitarnego lub innych możliwych źródeł.

Podczas działań wielonarodowych obraz sytuacji może zostać uzupełniony wynikami rozpoznania pochodzącymi ze źródeł sił zbrojnych państw członkowskich NATO lub innych sojuszników. Ważną rolę odgrywa wówczas zdolność współpracy środków łączności i systemów informacyjnych, które muszą zapewnić możliwość wymiany informacji.

Dla uzyskania rzeczywistego obrazu sytuacji oprócz informacji dotyczących wojsk własnych i przeciwnika istotne są także dane dotyczące warunków środowiska, w jakich prowadzone będą działania. Podstawowym źródłem wiedzy w tym zakresie jest geografia wojskowa oraz informacje pozyskane poprzez rozpoznanie terenu. Otrzymane informacje tworzą obraz sytuacji, który przedstawia się w postaci map sytuacyjnych. Mapy te uzupełnia się tabelami, diagramami, schematami organizacyjnymi, a także innymi dokumentami pomocniczymi.

W aspekcie działalności **rozpoznawczej** ustalenie położenia polega na pozyskiwaniu, gromadzeniu, porządkowaniu, przechowywaniu, wartościowaniu, porównywaniu i przedstawianiu wszelkiego rodzaju informacji dotyczących przeciwnika oraz warunków prowadzenia działań[1].

[1] M. Wrzosek, *Organizacja pracy taktycznej komórki rozpoznawczej*, AON, Warszawa 2003.

W obszarze **artylerii**, zgodnie z obowiązującymi ustaleniami, reprezentantem organicznej brygady i części artylerii dywizji wykonującej zadania na korzyść oddziału w bezpośrednich kontaktach z dowódcą brygady i poszczególnymi komórkami dowództwa jest szef artylerii. Uczestniczy on w cyklu decyzyjnym procesu dowodzenia realizowanym na SD brygady, biorąc udział we wszystkich przedsięwzięciach organizacyjnych, planistycznych i koordynacyjnych.

W fazie ustalenia położenia szef artylerii ustala aktualne położenie organicznego dywizjonu artylerii samobieżnej (das), baterii przeciwpancernej (bppanc) oraz batalionowych kompanii wsparcia. Monitoruje aktualnie realizowane przez pododdziały zadania, m.in. odtwarzanie zdolności bojowej. Określa, jakie zadania powinny zostać wykonane w celu przygotowania pododdziałów do walki (np. uzupełnienie amunicji artyleryjskiej, przedsięwzięcia z zakresu przygotowania technicznego i balistycznego itp.). Ustalanie położenia prowadzone jest w sposób ciągły, a pozyskane informacje pochodzą z różnych źródeł i mają różne formy. Wszystkie informacje dotyczące ustalenia położenia powinny być przekazywane dwukierunkowo, a wyniki tego działania przedstawia się na mapach.

Ustalanie położenia przez **grupę OPBMR** odbywa się poprzez ciągłą analizę bieżącej sytuacji na polu walki. W tym celu oficerowie wykorzystują informacje:

- posiadane:

– plany obrony przed bronią masowego rażenia i zadymiania zawarte w dokumentach dowodzenia,

– instrukcje obrony przed bronią masowego rażenia oraz metodyki dotyczące oceny sytuacji skażeń,

– elementy obrony przed bronią masowego rażenia w rozkazach długoterminowych,

– zarządzenia przygotowawcze;

- wpływające:

– meldunki sytuacyjne, np. o kontakcie z przeciwnikiem, użyciu broni masowego rażenia, nagłych zmianach na polu walki itd.,

– załączniki obrony przed bronią masowego rażenia do rozkazów i zarządzeń,

– zarządzenia przygotowawcze,

– oceny, wnioski i propozycje (np. kierownika OAS dotyczące sytuacji skażeń),

– komunikaty rozpoznawcze (np. informacje o możliwościach przeciwnika w zakresie użycia BMR);

- zdobywane:

– w wyniku rozpoznania (o nowych skażeniach, o przygotowaniach do użycia BMR, o pożarach, terenie itp.),

– w rezultacie kontroli (stan indywidualnych i zbiorowych środków ochrony przed skażeniami, posiadane możliwości rozpoznania i likwidacji skażeń, wyszkolenie wojsk w zakresie ochrony przed skażeniami, ukompletowanie w ludzi i sprzęt obrony przed bronią masowego rażenia itp.),

– w procesie współdziałania i współpracy (położenie obiektów z TŚP, urządzenia i obiekty nadające się do ochrony przed skażeniami, informacje o przeciw-

niku i skażeniach, możliwości sąsiadów w zakresie obrony przed bronią masowego rażenia).

Informacje te nanoszone są na mapę sytuacyjną oraz przekazywane do podwładnych (w rozkazach i zarządzeniach), przełożonych (w meldunkach), sąsiadów i współdziałających wojsk (podczas wymiany informacji) oraz – w miarę potrzeb i możliwości – do innych zainteresowanych organów.

W ustalaniu aktualnego położenia jest również zaangażowana **grupa wsparcia dowodzenia**. Ustalenie położenia jest w zasadzie fazą ciągłą, realizowaną permanentnie w całym procesie dowodzenia. Można jednakże wyodrębnić „momenty szczególne", które intensyfikują tę fazę, np. otrzymanie rozkazu bojowego (zarządzenia przygotowawczego) ze sztabu nadrzędnego. W fazie ustalania położenia grupa wsparcia dowodzenia:

- otrzymuje zadanie od przełożonego oraz meldunki od wojsk własnych;
- otrzymuje informacje z otoczenia (wojsk będących w styczności, sąsiadów);
- analizuje i przetwarza inne otrzymane informacje (siły OT i układ pozamilitarny).

Zadanie od przełożonego przekazywane jest z reguły w załączniku „Łączność i informatyka", a w przypadku ograniczonego czasu w „Zarządzeniu przygotowawczym".

Meldunki od podwładnych zawierają zwykle takie informacje, jak:

- zajęcie rejonów ześrodkowania (w przypadku przemieszczenia – marszu, oddziałów lub pododdziałów do rejonu odpowiedzialności);
- aktualny stan funkcjonowania sieci łączności;
- poniesione straty w siłach i środkach łączności.

Informacje otrzymywane z otoczenia, to:

- meldunki sytuacyjne (kopie meldunków lub informacje przekazywane przez oficerów łącznikowych) od sąsiadów zawierające takie informacje, jak:

– stan funkcjonowania wykorzystywanych łączy telekomunikacyjnych w stacjonarnym (bazowym) systemie telekomunikacyjnym (jeżeli np. sąsiad wykorzystuje system stacjonarny i ma to wpływ na łączność współdziałania),

– stwierdzone oddziaływanie przeciwnika na system łączności,

– stan infrastruktury telekomunikacyjnej możliwej do wykorzystania przez brygadę;

- informacje od organów terytorialnych i układu pozamilitarnego, które mogą zawierać dane o:

– stanie infrastruktury telekomunikacyjnej obszaru działań taktycznych,

– ilości i stanie budynków przeznaczonych lub możliwych do wykorzystania na stanowisko dowodzenia i/lub węzeł łączności,

– ilości i stanie dróg oraz rejonów możliwych do wykorzystania przez pododdziały łączności;

- informacje uzyskane z takich źródeł, jak oficerowie-specjaliści czy zespoły funkcjonalne własnego sztabu, np.:

– możliwość odtworzenia zdolności bojowej pododdziałów łączności i uzupełnienia środków łączności,

– przewidywane zmiany w funkcjonowaniu elementów systemu dowodzenia,
– prognoza warunków meteo,
– wnioski z analizy działań przeciwnika.

Następną czynnością jest **opracowanie wniosków** z ustalenia położenia. Wnioski powinny zawierać określenie:

- stopnia oddziaływania przeciwnika na system łączności;
- stopnia wpływu terenu na system łączności (w tym terenu następnego zadania, jeżeli np. wpłynęło zarządzenie przygotowawcze określające nowy rejon działania brygady);
- stopnia wpływu warunków meteorologicznych na system łączności;
- wielkości sił i środki łączności oraz miejsca ich użycia;
- rezerw sił i środków łączności i ich możliwości wykorzystania;
- możliwości wykorzystania infrastruktury telekomunikacyjnej obszaru działań.

Cechą szczególną fazy ustalania położenia w zakresie łączności jest to, że ma ona charakter działania ciągłego, podczas którego dane szczątkowe poddaje się stałej weryfikacji. Jest przez to możliwa ich aktualizacja, uwiarygodnianie oraz poszerzanie obszaru wiedzy.

1.2. Przedstawianie sytuacji taktycznej na mapach sytuacyjnych

Podczas przygotowania i prowadzenia walki (operacji) na stanowiskach dowodzenia opracowywane są wielorakie dokumenty dowodzenia. Jednym z ważniejszych graficznych dokumentów sytuacyjnych jest **mapa sytuacyjna**.

Mapa sytuacyjna jest opracowywana i prowadzona w celu zobrazowania aktualnej sytuacji taktycznej (operacyjnej) i może służyć do:

- śledzenia rozwoju sytuacji,
- porównania aktualnej sytuacji z planem,
- kierowania walką (operacją),
- sporządzenia meldunku o sytuacji.

Jako zasadnicze dokumenty mapy sytuacyjne są opracowywane na wszystkich szczeblach dowodzenia, we wszystkich jednostkach, przez przedstawicieli wszystkich komórek organizacyjnych (zespoły, grupy) obsady operacyjnej[2] stanowiska dowodzenia. W wypadku funkcjonowania w danej jednostce dwóch lub trzech stanowisk dowodzenia, mapy sytuacyjne prowadzone są równolegle we wszystkich komórkach organizacyjnych tych stanowisk dowodzenia.

W wypadku gdy obsada operacyjna danego stanowiska dowodzenia nie pełni dyżuru bojowego (np. obsada zapasowego stanowiska dowodzenia), to mapa sytuacyjna, obejmująca wszystkie podległe jednostki, prowadzona jest przez dyżurną

[2] Termin obsada operacyjna stosowany jest zamiennie z pojęciem organ dowodzenia.

służbę operacyjną lub dyżurnego oficera grupy bezpieczeństwa i dystrybucji informacji, jednocześnie mapy sytuacyjne poszczególnych komórek funkcjonalnych tego stanowiska dowodzenia uzupełniane są zgodnie z wytycznymi szefa sztabu, zazwyczaj co kilka godzin. Jeśli stanowiska dowodzenia wyposażone są i połączone zautomatyzowanym systemem dowodzenia, uaktualnianie sytuacji w danym systemie odbywa się automatycznie, a zmiany obrazowane są na mapach sytuacyjnych przedstawianych na monitorach lub innych środkach zobrazowania sytuacji.

Mapy sytuacyjne powinny w jasnej i uporządkowanej formie przedstawiać te informacje, które istotne są dla planowania i kierowania walką (operacją). Zazwyczaj wraz z dokumentami pomocniczymi (np. wykazy, notatki, tabele, dziennik działań bojowych, meldunki) mapa sytuacyjna, w zależności od szczebla organizacyjnego i prowadzącej komórki, powinna zawierać takie informacje, jak:

- położenie jednostek własnych (w tym wspierających, działających na korzyść, sąsiednich) i podział sił;
- podporządkowanie oraz stopień zdolności bojowej jednostek (lub ich ukompletowania);
- położenie, skład, organizację i stopień ukompletowania przeciwnika;
- stan zapasów amunicji;
- położenie jednostek lotnictwa wojsk lądowych i wspierających jednostek sił powietrznych (marynarki wojennej, jeśli bierze udział w działaniach);
- sytuację logistyczną jednostek własnych;
- organizację dowodzenia i łączności;
- sytuację w poszczególnych obszarach działań pozamilitarnych;
- obiekty chronione prawem międzynarodowym.

Mapy sytuacyjne prowadzone przez poszczególne komórki organizacyjne zawierać będą zazwyczaj elementy charakterystyczne danemu rodzajowi wojsk, przebieg linii styczności wojsk oraz zasadnicze elementy decyzyjne, np. linie rozgraniczenia, linie koordynacyjne, obiekty ataku oraz inne elementy w zależności od potrzeb.

Na niższych szczeblach dowodzenia (np. w brygadzie) na jednej mapie sytuacyjnej mogą być przedstawiane informacje dotyczące dwóch lub więcej rodzajów wojsk, zwłaszcza jeśli przedstawiciele tych komórek organizacyjnych pracują w jednym pomieszczeniu.

Całościowy obraz sytuacji danej jednostki, obejmujący położenie wszystkich jednostek podległych, wspierających i działających na korzyść danej jednostki, przedstawiany jest na mapie sytuacyjnej grupy bezpieczeństwa i dystrybucji informacji oraz w grupie dowodzenia działaniami. Oprócz map sytuacyjnych opracowywanych przez etatową obsadę stanowiska dowodzenia, mapy te opracowują także wszystkie organa łącznikowe pracujące na danym stanowisku dowodzenia, zakres informacji zawartych na tych mapach sytuacyjnych zależy od etatowej przynależności danego organu łącznikowego. Zawsze jednak zawierać ona będzie elementy sytuacyjne i decyzyjne jednostek współdziałających.

Termin **mapa sytuacyjna** nie oznacza, że przedstawiane graficznie informacje rysowane są bezpośrednio na mapie. Zazwyczaj przedstawia się je na folii (rzadziej

kalce) lub elektronicznych środkach obrazowania sytuacji, w dowiązaniu do map topograficznych określonej skali. Jednocześnie mapa sytuacyjna danej komórki może składać się z dwóch i więcej elementów (oleat, folii), na których przedstawiana jest różna problematyka. Uzupełniana jest ona także różnymi pomocniczymi dokumentami opisowymi, takimi jak: tabele, zestawienia, stosunki sił, notatki, dziennik działań, meldunki oraz inne dokumenty stosownie do potrzeb. Ilość, treść i zakres dokumentów pomocniczych nie jest ściśle określona i wynika zazwyczaj z określonych potrzeb, wymagań przełożonych czy też doświadczenia oficerów wykonujących mapę sytuacyjną.

Mapy sytuacyjne prowadzone w grupie planowania działań oraz w grupie dowodzenia działaniami powinny zawierać informacje ważne do aktualnego i perspektywicznego planowania walki (operacji). Na tych mapach powinny być przedstawione następujące informacje:

- przebieg linii koordynacyjnych;
- stanowiska dowodzenia własne, przełożonego i podwładnych;
- położenie jednostek własnych, dwa szczeble niżej od szczebla prowadzącego mapę sytuacyjną;
- położenie równorzędnych jednostek sąsiednich oraz innych jednostek znajdujących się w naszym obszarze odpowiedzialności mających znaczenie dla dalszego prowadzenia walki (operacji);
- linię styczności wojsk własnych z przeciwnikiem;
- ważne informacje z mapy sytuacyjnej sekcji rozpoznania (G/S2) dotyczące położenia zasadniczych jednostek i składu bojowego przeciwnika w obszarze odpowiedzialności i zainteresowania;
- kluczowe punkty terenu;
- ważne instalacje i obiekty logistyczne;
- obszary, rejony przygotowane do zniszczenia, zapory inżynieryjne, niszczenia oraz rejony skażone;
- przeszkody mające wpływ na prowadzenie walki (operacji).

Dodatkowo mogą być przedstawiane informacje dotyczące sił obrony terytorialnej, jednostek sojuszniczych, a także ważne informacje dotyczące działania sił Obrony Cywilnej oraz innych jednostek, takich jak Straży Granicznej czy Policji.

O rodzaju i ilości informacji przedstawionej na mapie sytuacyjnej decyduje każdorazowo prowadzący mapę. W praktyce dowodzenia często zdarza się jednak, że o zakresie informacji zawartych na mapie sytuacyjnej danej komórki decyduje szef tej komórki, stosownie do swojego doświadczenia, potrzeb czy też wymagań przełożonych.

Mapy sytuacyjne prowadzone w grupie planowania działań i grupie dowodzenia działaniami zawierają zazwyczaj kilka załączników, jak np. plan ognia, plan przeszkód (niszczeń), plan manewru i regulacji ruchu czy inne w zależności od potrzeb.

Na mapie sytuacyjnej **zespołu rozpoznania** powinny być naniesione zazwyczaj takie elementy, jak:

- linia styczności wojsk;

- linie rozgraniczenia i inne linie koordynacyjne;
- stanowiska dowodzenia;
- elementy rozpoznawcze przeciwnika oraz działania grup dywersyjnych i terrorystycznych;
- rozpoznane elementy ugrupowania przeciwnika (w miarę możliwości dwa szczeble w dół w porównaniu do własnego szczebla dowodzenia);
- ocena działań przeciwnika;
- elementy rozpoznawcze wojsk własnych i rozmieszczenie własnych jednostek rozpoznawczych i specjalnych;
- rejony zainteresowania.

Szczególnego znaczenia nabierają dokumenty opracowywane i gromadzone w **grupie bezpieczeństwa i dystrybucji informacji**, których informacje obejmują cały zakres działań prowadzonych przez daną jednostkę zarówno w obszarze odpowiedzialności, jak i w obszarze zainteresowania. Uzyskiwane informacje o położeniu własnym i przeciwnika, obrazowane systematycznie na mapach sytuacyjnych i innych dokumentach pomocniczych, służą do całościowego przeglądu sytuacji (na potrzeby wszystkich elementów stanowiska dowodzenia) oraz do opracowania meldunków (terminowych, doraźnych) i sprawozdań.

W przypadku niewystarczającej ilości istotnych informacji szef grupy lub określony specjalista wykonuje następujące czynności:

- określa skąd i jakich danych brakuje;
- wysyła zapotrzebowanie (bezpośrednio, przez sekcję bezpieczeństwa i dystrybucji informacji lub organa łącznikowe) na dodatkowe dane;
- przyjmuje uzupełniające dane ze wskazanych źródeł;
- ponawia cykl (lub jego część) ustalania położenia.

Mapa (mapy) sytuacyjna prowadzona przez grupę wsparcia dowodzenia uwidocznia zarówno ogólne elementy taktyczne (operacyjne), jak i szereg danych uzupełniających lub konkretyzujących system łączności w terenie, które warunkują jego organizacyjno-przestrzenne działania. Dane dotyczące elementów sieci łączności obejmują cały obszar jego funkcjonowania, w tym także elementy przeciwnika wpływające (mogące wpłynąć) na jego funkcjonowanie. Specjalista S-6 nanosi na mapę sytuacyjną tylko te informacje, które są potrzebne do przedstawienia aktualnego wykorzystania sił i środków łączności oraz stanu sieci łączności.

Mapa sytuacyjna sekcji łączności i informatyki powinna zawierać:

- linie rozgraniczenia;
- linie koordynacyjne oraz elementy dowodzenia i koordynacji działań;
- wybrane informacje na temat sieci łączności przełożonego i sąsiadów;
- położenie elementów własnej sieci łączności;
- rozmieszczenie stanowisk dowodzenia;
- obiekty telekomunikacyjnej infrastruktury stacjonarnej;
- położenie i działanie przeciwnika;
- inne informacje ważne dla danej sekcji łączności i informatyki.

Ilość i stopień szczegółowości informacji eksponowanych na mapach sytuacyjnych zawsze zależeć będzie od konkretnej sytuacji operacyjno-taktycznej. Należy jednak dążyć do posiadania w tych dokumentach tylko informacji niezbędnych do pracy, stosując zasadę: „**nie zaciemniać obrazu położenia na mapach sytuacyjnych**". W celu zachowania czytelności mapy sytuacyjnej zaleca się stosowanie kilku nakładanych na siebie folii zawierających określone grupy informacji. Dane niewykorzystywane w sposób ciągły, lecz użyteczne, powinny być obrazowane na oddzielnych foliach lub w postaci szkiców, tabel czy innych dokumentów pomocniczych.

W odniesieniu do map sytuacyjnych opracowywanych w zespole dowodzenia bezwzględnie stosowana jest zasada, że o ilości i rodzaju informacji na nich zawartych decyduje przede wszystkim wykorzystujący ją dowódca albo ewentualnie bezpośredni wykonawca mapy.

W zależności od organizacji obsady operacyjnej stanowiska dowodzenia oraz ilości organizowanych stanowisk dowodzenia poczesne miejsce zajmują w nich komórki logistyczne. Mapa (mapy) sytuacyjna przedstawiająca sytuację logistyczną w poszczególnych obszarach działalności logistycznej może być prowadzona w grupie zabezpieczenia logistycznego lub w grupie dowodzenia działaniami alternatywnego stanowiska dowodzenia oraz przez przedstawicieli logistyki na stanowisku dowodzenia.

Mapa sytuacyjna (mapy) prowadzona przez komórki logistyczne powinna zawierać dane dotyczące elementów logistycznych i uzupełnień. Mapa ta zawiera zazwyczaj takie elementy, jak:

- linie koordynacyjne;
- rozmieszczenie jednostek wojsk własnych;
- rozmieszczenie stanowisk dowodzenia wojsk własnych, przełożonego i sąsiadów;
- organizację obszaru tyłowego (jeśli taki jest organizowany) wraz z obszarami rozpoznania, ochrony i innymi jednostkami;
- przebieg linii styczności wojsk;
- jednostki i urządzenia logistyczne własne, podwładnych, przełożonego i sąsiadów;
- wspierające jednostki logistyczne ich urządzenia oraz ich stanowiska dowodzenia;
- rozmieszczenie ośrodków i jednostek uzupełnień wraz z ich stanowiskami dowodzenia;
- rozmieszczenie jednostek i urządzeń logistycznych, OT, sił powietrznych, marynarki wojennej;
- urządzenia układu pozamilitarnego wspierające własny system logistyczny;
- obszary skażeń, niszczeń oraz obszary (rejony) przygotowane do zniszczenia;
- przebieg dróg w obszarze działań (manewru, zaopatrzenia, ewakuacji, ruchu cywilnego);
- obszary, rejony, punkty kluczowe;
- inne dane.

Mapy sytuacyjne prowadzone są w poszczególnych komórkach na ogólnych zasadach opracowania dokumentów dowodzenia. Każdorazowo należy pamiętać o nadawaniu im odpowiednich klauzuli tajności, stosowaniu znaków i symboli zgodnych z dokumentami normatywnymi (STANAG lub odpowiednimi dokumentami narodowymi) oraz podawaniu czasu, do którego odnosi się dana sytuacja.

Na mapie sytuacyjnej powinno być naniesiono tylko jedno w miarę aktualne, ostatnie położenie. Dążyć należy do tego, aby wszystkie komórki organizacyjne posiadały na swoich mapach sytuacyjnych położenie z tej samej godziny. W sytuacji gdy na mapie sytuacyjnej znajdują się informacje o różnych terminach ich uzyskania, to data aktualizacji podana pod tytułem dokumentu dotyczyć powinna zasadniczych elementów danej mapy sytuacyjnej (np. w sekcji planowania – jednostek zmechanizowanych i pancernych). Pozostałe elementy (o których informacje uzyskano w innym terminie) powinny mieć podany czas aktualizacji przy znaku graficznym. W sytuacji gdy inny termin aktualizacji dotyczy kilku lub kilkunastu elementów graficznych informacja o tym powinna być umieszczona w legendzie naniesionej na mapie (oleacie).

Przypuszczenia oraz informacje niepewne (niesprawdzone) dotyczące wojsk własnych i przeciwnika należy zawsze oznaczać znakiem zapytania, który po zweryfikowaniu danej informacji usuwa się.

Mapa sytuacyjna powinna być prowadzona w danej komórce przez wyznaczonego oficera, który na jej podstawie powinien opracowywać i przekazywać informacje innym oficerom sztabu lub innym dowództwom. Podkreślić należy, a wskazuje na to praktyka dowodzenia, że oprócz przyjętych zasad normatywnych większość sztabów podczas prowadzenia map sytuacyjnych stosuje własne zasady, charakterystyczne dla danego sztabu. Sytuacja taka wynika w dużej mierze z pewnych przyzwyczajeń, tradycji, wymagań osób funkcyjnych i specyfiki danej komórki lub sztabu. Wszystkie takie działania są dopuszczalne, jeśli usprawniają one pracę danej komórki (sztabu), nie powinny jednak doprowadzać do zbędnych komplikacji czy biurokracji oraz mieć miejsca przy opracowywaniu dokumentów wysyłanych do podwładnych, przełożonego czy sąsiadów.

Mapy sytuacyjne wykorzystywane są przez poszczególne komórki organizacyjne stanowiska dowodzenia czy też poszczególne osoby funkcyjne w różnorodnych sytuacjach i do różnych celów. Trudno określić, w którym momencie czy etapie procesu dowodzenia mapy sytuacyjne są najbardziej potrzebne. Idea prowadzenia map sytuacyjnych powoduje, że w każdym momencie procesu dowodzenia są one jednakowo ważne i potrzebne.

Każdorazowo dowódca udający się do przełożonego po zadanie zabiera z sobą mapę sytuacyjną. Biorąc jednocześnie pod uwagę to, że dowódcy towarzyszyć będzie podczas wyjazdu ze stanowiska dowodzenia kilku oficerów stanowiących jego grupę operacyjną (ich liczba zależeć będzie od szczebla dowodzenia), to posiadane przez nich mapy sytuacyjne obejmować będą cały zakres działalności danego szczebla dowodzenia. Sytuacja taka ma także miejsce podczas każdorazowego wyjazdy dowódcy ze stanowiska dowodzenia, np. podczas wyjazdu na rekonesans lub

operacyjne rozpoznanie terenu. Można w tym miejscu porównać wykorzystanie map sytuacyjnych do map roboczych opracowywanych dotychczas w naszych siłach zbrojnych.

Po otrzymaniu nowego zadania mapy sytuacyjne wykorzystywane są podczas analizy zadania do określenia położenia własnych jednostek w odniesieniu do otrzymanego zadania oraz określenia między innymi koniecznych zmian dyslokacji jednostek, zmian kierunków marszu itp.

W czasie odprawy informacyjnej mapa sytuacyjna jest jednym z narzędzi, które służy do wymiany informacji pomiędzy komórkami dowództwa odnośnie dokonanych zmian w położeniu jednostek oraz przedstawieniu położenia jednostek przydzielonych lub wspierających.

Podczas dokonywania oceny sytuacji przedstawianie aktualnego położenia na mapie sytuacyjnej pozwala na ciągłe śledzenie sytuacji i ocenianie jej wpływu na realizowany proces planowania przyszłego działania. W przypadku gdy zaistniała w tym czasie sytuacja rzutuje na dalsze planowanie, powoduje konieczność dokonania dodatkowych ustaleń czy też wydania wytycznych, co do dalszej pracy sztabu. Mapa sytuacyjna służy w pierwszej kolejności do zapoznania oficerów sztabu z zaistniałymi zmianami. Mapa sytuacyjna jest każdorazowym elementem wszystkich odpraw sztabu, niezależnie od celu i miejsca odprawy czy też spotkania roboczego. Pozwala ona w tych momentach na szybkie porównanie aktualnej sytuacji z dokonanymi wcześniej ocenami, prognozami czy też wydanymi zarządzeniami lub postawionymi zadaniami.

Odprawa decyzyjna także wymaga wykorzystania podczas jej prowadzenia map sytuacyjnych, zwłaszcza podczas przedstawiania wniosków z oceny poszczególnych obszarów działania czy też przedstawiania prognozowanego rozwoju sytuacji.

Podczas przygotowania do działań mapy sytuacyjne wykorzystywane są przez dowódców, oficerów łącznikowych lub wyznaczonych oficerów do uzgadniania współdziałania między jednostkami współdziałającymi, wspierającymi i zabezpieczającymi.

Kolejnym ważnym okresem wykorzystywania map sytuacyjnych jest etap realizowania przez przełożonego kontroli przygotowania podwładnych do wykonania postawionych zadań. W etapie tym informacje zawarte na mapach sytuacyjnych służą do porównania stopnia realizacji postawionych zadań, a zwłaszcza przyjmowania ugrupowania operacyjnego (bojowego), zajmowania nowych rejonów, realizacji zadań maskowania operacyjnego, działań demonstracyjnych, dokonywania zmian w podporządkowaniu poszczególnych jednostek oraz innych przedsięwzięć.

Szczególnego znaczenia nabierają mapy sytuacyjne podczas prowadzenia działań taktycznych (operacyjnych). Służą one wówczas w pierwszej kolejności do porównania rzeczywistego położenia jednostek (elementów ugrupowania bojowego, operacyjnego) z przyjętym planem działania oraz przekazanymi zadaniami. Zasadniczą rolę odgrywa w tym okresie grupa dowodzenia działaniami, która dokonuje porównania bieżącej sytuacji z planem oraz proponuje dowódcy podjęcie odpowiednich działań. Częstotliwość aktualizacji (nanoszenia na mapę kolejnych

położeń) mapy sytuacyjnej zależy od wielu czynników, a zwłaszcza przyjętych terminów składania meldunków, tempa rozwoju sytuacji czy też miejsca i roli danej jednostki oraz wykonywanych przez nią zadań. Porównanie planu z mapą sytuacyjną dokonywane jest zazwyczaj w ten sposób, że na mapę topograficzną nakłada się oleat z planem działania (załącznik do rozkazu operacyjnego), następnie nakłada się na to oleat (mapę) sytuacyjną. Dla odróżnienia sytuacji decyzyjnej zawartej na planie, od informacji sytuacyjnych, wskazane jest narysowanie planu kolorem czarnym.

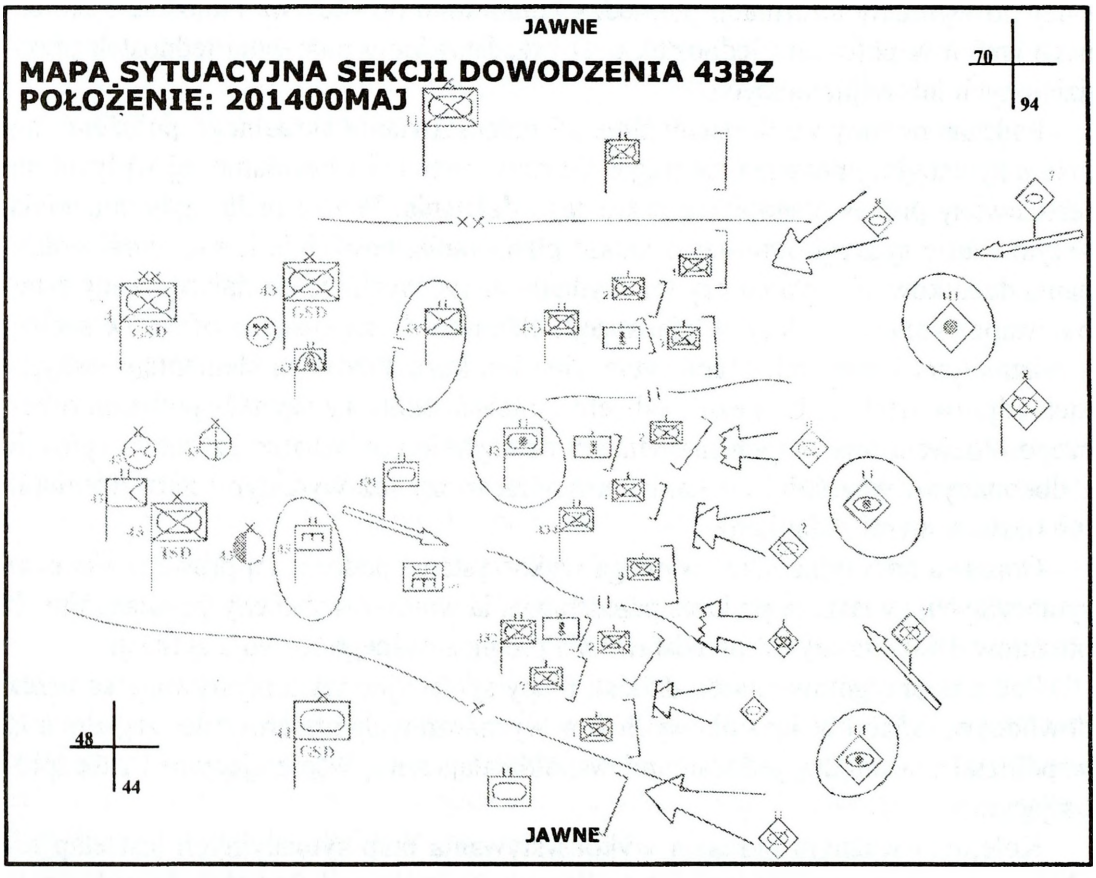

Rys. 1.2. Przykład mapy sytuacyjnej grupy dowodzenia działaniami zespołu dowodzenia 43 Z

Sytuacja przedstawiana na mapach sytuacyjnych prowadzonych przez poszczególne komórki powinna być ściśle powiązana z innymi dokumentami dowodzenia, a zwłaszcza z meldunkami (otrzymanymi od podwładnych i wysyłanymi do przełożonego), dziennikiem działań bojowych oraz różnego rodzaju tabelami, notatkami oraz innymi dokumentami pomocniczymi. Pisemne treści zawarte w dokumentach pomocniczych uzupełniają graficzne przedstawienie sytuacji na mapie. Na niższych szczeblach dowodzenia, np. w batalionie część informacji pisemnych może być umieszczona na oleacie z sytuacją, jednak w taki sposób, aby nie „zaciemniać" sytuacji taktycznej.

1.3. Opracowanie meldunku o sytuacji

Meldunek o sytuacji jest zasadniczym sposobem meldowania przełożonemu o sytuacji operacyjnej w obszarze meldującego dowódcy. Stanowi on podstawowe źródło informacji wykorzystywanych przez nadrzędny szczebel dowodzenia na potrzeby ustalenia położenia i monitorowania sytuacji. Informacje zawarte w meldunkach sytuacyjnych dotyczą wojsk własnych, sąsiadów oraz przeciwnika i poruszają nie tylko problematykę taktyczną, ale także logistyczną, administracyjną i inną, która może mieć wpływ na sytuację bojową.

Meldunki sytuacyjne ze względu na termin ich składania dzielą się na:

- meldunki terminowe,
- meldunki doraźne.

Meldunki terminowe składane są w określonym czasie wyznaczanym przez przełożonego, jeżeli we właściwych dokumentach normatywnych nie ma ustaleń dotyczących systemu meldunkowego. Powinny one być składane minimum dwa razy dziennie, po zakończeniu dziennej lub nocnej zmiany, w sposób określony przez dowódcę wyższego szczebla.

Meldunki doraźne składane są przez podwładnego po zaistnieniu sytuacji, o której należy niezwłocznie powiadomić przełożonego lub na jego żądanie. Meldunki doraźne przekazywane ustnie przez środki łączności powinny być następnie potwierdzone w formie pisemnej tak szybko, jak to możliwe.

W brygadzie najczęściej meldunki sytuacyjne będą składane po realizacji określonego zadania lub jego poszczególnych etapów. Odpowiedzialnym za opracowanie meldunku sytuacyjnego oraz głównym jego wykonawcą jest grupa dowodzenia działaniami zespołu dowodzenia. Do sekcji tej w czasie prowadzenia działań spływają meldunki od podwładnych oraz informacje z innych źródeł, prowadzona jest mapa sytuacyjna, na bieżąco uaktualniane są dane dotyczące stanu osobowego, sprzętu itp. Dzięki temu oficerowie sekcji dowodzenia bezpośrednio mogą śledzić sytuację w wojskach i terminowo oraz doraźnie składać meldunki przełożonemu. Oczywiście do prac związanych z powstaniem meldunku sytuacyjnego mogą być zaangażowani również oficerowie innych komórek organizacyjno-funkcjonalnych stanowiska dowodzenia.

Zapisy normatywne określają, że meldunek powinien być opracowany w formie pisemnej i uzupełniony stosownymi pisemnymi i graficznymi załącznikami. Dopuszczalne jest także opracowanie meldunku sytuacyjnego jako dokumentu graficznego, jednak z zastrzeżeniem, aby informacje niedające wyrazić się graficznie były zapisane.

Meldunki powinny być zwięzłe, krótkie i dostarczać rzeczowych oraz ważnych informacji. Aby spełniały te warunki w meldunkach podaje się tylko zmiany w sytuacji, które zaszły od czasu ostatniego meldunku. Jeśli nie zaszły żadne zmiany, stan taki opisuje się jako bez zmian w odpowiednim punkcie.

1.4. Prowadzenie dziennika działań bojowych

Dziennik działań bojowych jest dokumentem, na podstawie którego możemy prześledzić przebieg działań danej jednostki, przebieg pracy danej komórki (zespołu, sekcji) oraz przepływ dokumentów i informacji pomiędzy poszczególnymi komórkami. Odzwierciedla on także przepływ dokumentów i informacji z podwładnymi, przełożonym, sąsiadami i jednostkami wspierającymi. Dzienniki działań wraz z mapami sytuacyjnymi służą zazwyczaj po zakończeniu działań wojennych do dokonywania ocen prowadzonych działań i formułowania wynikających z nich wniosków, opracowania publikacji historycznych lub pamiętnikarskich. Terminy przechowywania dzienników działań oraz pozostałej dokumentacji opracowanej podczas prowadzenia działań wojennych określają odpowiednie przepisy narodowe.

Dziennik działań powinien być prowadzony jeden dla jednostki prowadzącej działania oraz w poszczególnych komórkach (zespołach, sekcjach) na stanowisku dowodzenia. Na niższych szczeblach dowodzenia opracowywana będzie mniejsza ich ilość. W batalionie prowadzony będzie zazwyczaj jeden dziennik działań, natomiast w brygadzie może być jeden dziennik działań na brygadę oraz po jednym dzienniku w każdym zespole (w sekcji, w zależności od przyjętej struktury stanowiska dowodzenia). Każdorazowo o liczbie prowadzonych dzienników działań decyduje szef sztabu danej jednostki. Niedopuszczalna jest sytuacja, aby praca danej komórki nie była odzwierciedlana w żadnym dzienniku działań. Jedna ze stron dziennika działań bojowych przedstawiona została w tabeli 1.1.

Tabela 1.1

Dziennik działań bojowych (przykład)

<table>
<tr><td colspan="5">DZIENNIK DZIAŁAŃ BOJOWYCH</td><td>Strona nr
.....</td><td>Ilość stron
.....</td></tr>
<tr><td colspan="2" rowspan="2">Komórka organizacyjna:
.....</td><td colspan="2" rowspan="2">Miejsce:
.....</td><td colspan="4">Za okres:</td></tr>
<tr><td colspan="2">Od
.....</td><td colspan="2">Do
.....</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td><td colspan="2"></td><td>Godz.:
.....</td><td>Data:
.....</td><td>Godz.:
.....</td><td>Data:
.....</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Lp. /nr/</td><td colspan="2">Czas</td><td rowspan="2">Wydarzenie, meldunek, rozkaz, zarządzenie itp.</td><td rowspan="2">Podjęte działania</td><td rowspan="2">Podpis</td></tr>
<tr><td>Przyjęcia</td><td>Przekazania</td></tr>
<tr><td>1.</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>2.</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>3.</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="5">Stopień imię i nazwisko prowadzącego dokument:
.....</td><td colspan="2">Podpis:
.....</td></tr>
</table>

Dziennik działań bojowych prowadzony jest zazwyczaj w okresie dwudziestoczterogodzinnym za daną dobę walki (np. od godziny 0001 do 2400). Oficer prowadzący dziennik działań bojowych przedstawia chronologicznie wszystkie istotne wydarzenia mające miejsce w danej jednostce lub komórce. W związku z tym powinien on posiadać informacje dotyczące pracy komórki, w której dziennik jest prowadzony. Oficer prowadzący dziennik działań potwierdza podpisem prawdziwość dat i zapisów zawartych w dzienniku. Dziennik działań bojowych jest dokumentem, któremu nadaje się zazwyczaj klauzulę TAJNE, natomiast szczegóły dotyczące prowadzenia dziennika działań bojowych regulowane są przez odpowiednie zarządzenia narodowe.

1.5. Wariant ustalania położenia w działaniach brygady

Znajdujemy się na stanowisku dowodzenia 91 BZ, czas operacyjny: godzina 7.00 dnia 7 września. Oficerom dowództwa brygady wiadomo:

MONDA *prowadząc operację zaczepną w kierunku: WYSOKIE MAZOWIECKIE (FD0264), MAŁKINIA (ED6838), MIŃSK MAZOWIECKI (EC3882) rozbiła część wojsk WISLANDII broniących obszaru na północ od BUGU i NURZCA, opanowała przyczółki na BUGU od 6 do 14 km i o godz. 6.00 dnia 4 września czołowe związki taktyczne walczą na rubieży: JELONKI (ED5458), OSTRÓW MAZOWIECKI (ED6050), KOSÓW LACKI (ED7628), CZYŻEW (ED8850), BRAŃSK (FD2246).*

Po przemieszczeniu części sił przeciwnik dąży do rozwinięcia operacji w kierunku: MAŁKINIA–WĘGRÓW (ED5806), poszerzenia przyczółków na BUGU i NURZCU stwarzając warunki do wprowadzenia do walki kolejnych związków operacyjnych w celu rozwinięcia operacji na płd.-zach. od BUGU.

WISLANDIA *z chwilą rozpoczęcia działań wojennych przeszła do operacji obronnej. W wyniku poniesionych strat od uderzeń lotnictwa i przewagi MONDY prowadzi działania obronne na kolejnych rubieżach.*

1 KZ prowadzi działania obronne na szerokim froncie mając zaangażowane wszystkie siły. Dążą one do zadania przeciwnikowi jak największych strat, stwarzając warunki do przygotowania obrony przez 2 KZ w celu ostatecznego załamania natarcia MONDY i niedopuszczenia do przerwania się sił głównych przeciwnika w kierunku WARSZAWY oraz jej oskrzydlenia i wyjścia na rubież WISŁY.

2 KZ do godziny 9.00 dnia 4 września zajął nakazany rejon ześrodkowania i odtwarza zdolność bojową.

91 BZ ze składu 9 DZ ześrodkowana w nakazanym rejonie od godziny 3.00 dnia 4 września. Na pododdziały brygady przemieszczające się do rejonu ześrodkowania uderzenia wykonywało lotnictwo myśliwsko-bombowe samolotami MiG-27: kluczem na 91 das w czasie wchodzenia do rejonu ześrodkowania oraz parami na SD brygady, kolumny 911 bz i 910 bcz.

Brygada posiada duże doświadczenie w przygotowaniu obrony bez styczności z przeciwnikiem.

Z informacji otrzymanych z dowództwa 9 DZ wiadomo, że:

1. Brygada przejdzie do obrony.

2. Rejon prowadzenia działań: WÓLKA KOBYLAŃSKA, POLKÓW SAGAŁY, DĄBROWA LUBOMIN, STANISŁAWÓW.

3. Brygada ma rozpoznać drogi podejścia do prawdopodobnego rejonu obrony.

4. Stany pododdziałów walczących brygady:

- *911 bcz: ludzi – 260; czołgów PT-91 – 38;*
- *912 bz: ludzi – 580; BWP – 38; 120 mm M – 6;*
- *913 bz: ludzi – 578; BWP – 39; 120 mm M – 6;*
- *914 bpzmot: ludzi – 577; TO – 39; 120 mm M – 6.*

Stan pozostałych sił i środków w pododdziałach 91 BZ wynosi: 95% w stanie osobowym, 98% w sprzęcie.

Dowódca brygady podczas odprawy nakazał:

Szefowi grupy planowania działań:

- *nanieść zadania na eleatę oraz w pierwszej kolejności określić plan przegrupowania do rejonu obrony;*
- *określić potrzeby oddelegowania oficerów łącznikowych do jednostek 1 KZ prowadzących działania przed frontem rejonu obrony 91 BZ w celu nawiązania współdziałania oraz określenia sposobu ich przegrupowania;*
- *nawiązać współdziałanie z przedstawicielami administracji państwowej i samorządowej;*
- *ciągłe utrzymywanie relacji z dowództwem dywizji;*
- *określić potrzeby informacyjne odnośnie otrzymanego zadania.*

Szefowi zespołu rozpoznania:

- *dokonać oceny terenu prawdopodobnego rejonu obrony;*
- *śledzić ciągle działania przeciwnika;*
- *do czasu nawiązania styczności z przeciwnikiem pozyskiwać informacji z wszelkich dostępnych źródeł.*

Szefowi grupy dowodzenia działaniami:

- *zebrać meldunki odnośnie stopnia odtworzenia zdolności bojowej w poszczególnych pododdziałach.*

Pozostałym szefom komórek SD realizacji zadań zgodnie z przyjętą procedurą.

1.6. Przykład meldunku o sytuacji bz w obronie

JAWNE

Egz. nr 2 z 2
91BZ
RZĄDZA (9148)
091000AWRZ2003
MS/112/4

MELDUNEK O SYTUACJI nr 12
za okres: od 090800AWRZ do 091000AWRZ
Dokumenty odniesienia: mapa 1:50000, arkusze N-34-128-C; N-34-140-A,B; wydanie SG WP 1983

1. PRZECIWNIK

a. Jednostki (siły) będące w styczności

(1) 2120 bcz, 2121 bz z 212 BZ;
(2) 242 bz, 240 bcz, 241 bz z 24 BZ;
(3) 1210 bcz, 1213 bz z 121 BZ.

b. Odwody przeciwnika, które mogą mieć wpływ na lokalną sytuację

(1) Odwody batalionów pierwszego rzutu przeciwnika zatrzymane narzutowymi polami minowymi oraz ogniem artylerii.
(2) Odwód 24 BZ w sile około wzmocnionego batalionu prawdopodobnie 244 bz czoło kolumny marszowej 500 m płd. BALTAZARÓW.

c. Działania przeciwnika w okresie objętym meldunkiem

(1) 212 BZ z 21 DZ nacierając na lewym skrzydle dywizji rozbił część sił brygady na kierunku: NOWE DOBRE wsch. RUDZIENKO, włamał się na głębokość kompanijnych punktów oporu pierwszego rzutu. Natarcie przeciwnika słabnie. Aktualnie jego bataliony pierwszego rzutu walczą na rubieży: płd. DOBRE, kol. RUDZIENKO, zach. ADAMÓW.
(2) 24 BZ naciera w kierunku: CZARNOGŁÓW, GARCZYN DUŻY; jej natarcie słabnie, bataliony pierwszego rzutu walczą na rubieży: ADAMÓW, KAMIONKA, kol. GARCZYN DUŻY, płn. ZIMNOWODA, 1 km płd. WYGLĘDÓWEK.

1 z 3
JAWNE

JAWNE

(3) 121 BZ naciera w kierunku: WIERZBNO, WĄSY; natarcie słabnie.

d. Ocena sił przeciwnika

(1) Prawdopodobnie przeciwnik będzie dążył do wprowadzenia do walki odwodów 212 BZ i 24 BZ w celu spotęgowania uderzenia i wyzwolenia ruchu pododdziałów będących w styczności.

2. **WOJSKA WŁASNE**

a. **Przebieg przedniego skraju**

(1) 500 m płn. GRABNIAK (4496); RUDZIENKO; MLĘCIN; płd. KAMIONKA; NART; płn. ZIMNOWODA, JAWOREK; CIERPIĘTA; ŻARNÓWKA.

b. **Położenie podległych jednostek, stanowisk dowodzenia i linii rozgraniczenia**

(1) 914 bzmot z przydzielonymi jednostkami OT opóźnia natarcie bz 212 BZ oraz 24 BZ przeciwnika. Na kierunku: ZAKRZEW, DOBRE przeciwnik włamał się w głąb obrony batalionu na głębokość pierwszorzutowych kompanii, 1 i 3 kz przechodzi do obrony na kolejnej rubieży.

(2) 913 bz z jednostkami OT broni nakazanego rejonu obrony z trudem powstrzymując natarcie sił 121 BZ. Na kierunku: BRZEŹNIK, WIŚNIEW przeciwnik uzyskał powodzenie i dąży do rozwinięcia natarcia. 1 kz częścią sił przechodzi do obrony na kolejnej rubieży.

(3) 912 bz z jednostkami OT broni nakazanego rejonu obrony skutecznie powstrzymując natarcie sił 121 BZ. Na kierunku: SKARŻYN, CIERPIĘTA. 1 kz częścią sił przechodzi do obrony na kolejnej rubieży.

3. **ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE**

a. Straty 914 bzmot: 14 zabitych i 10 rannych, zniszczone 4 BWP i moździerz.

b. Straty 912 bz: 8 zabitych i 3 rannych, zniszczone 2 BWP.

c. Straty 913 bz: 34 zabitych i 52 rannych, zniszczone 6 BWP, 2 moździerze.

d. Straty 911 bcz: 2 zabitych i 6 rannych.

e. Straty 91 das: 4 zabitych i 2 rannych, zniszczona 1 – 122mm HS.

f. Z wyznaczonego limitu amunicji w 91das pozostało 1,5 jo.

JAWNE

g. Straty 2 bplot: 2 zabitych i rannych, zniszczone 2 x armaty ZU-23-2.

h. Z wyznaczonego limitu amunicji pozostało: 1,0 jo amunicji plot 23 mm, 30 szt. S-2.

4. **INNE INFORMACJE** Brak

5. **OCENA ROZWOJU SYTUACJI**

W wyniku spadku tempa natarcia pierwszorzutowych sił przeciwnika oraz zatrzymania jego odwodów ogniem artylerii i narzutowymi polami minowymi na lewym skrzydle brygady istnieje możliwość uzyskania powodzenia kontrataku w rejon włamania przeciwnika, rozbicia jego sił i odtworzenia przedniej linii obrony.

Nie ma zagrożenia na prawym skrzydle rejonu obrony brygady.

Potwierdzenie. PŁK NOWAK

Za zgodność:
KOWALSKI
S3

ROZDZIELNIK:

Zewnętrzny	Egz. Nr
Do wiadomości:	
9 DZ	1
Wewnętrzny	
Do wiadomości:	
a/a	2

3 z 3
JAWNE

2. OCENA SYTUACJI

2.1. Metodyka prowadzenia analizy zadania

Analiza zadania jako czynność w procesie oceny sytuacji precyzuje, co i w jakim celu należy wykonać, aby zrealizować otrzymane zadanie. Aby rozwiązać ten problem i wyciągnąć właściwe wnioski należy odpowiedzieć na szereg bardziej szczegółowych pytań, które powinny doprowadzić do określenia:

1. Jakie jest zadanie i zamiar przełożonego i jaka jest rola mojego związku taktycznego (oddziału, pododdziału) w realizacji jego planów?

2. Czego wymaga przełożony, lub co muszę wykonać, aby zrealizować jego zamiar?

3. Czy i jeśli tak, to jakie istnieją ograniczenia swobody działania?

4. Czy nastąpiły znaczące zmiany sytuacji od momentu podpisania rozkazu przez przełożonego? Jeśli tak, to czy wiedząc o tych zmianach postawiłby on takie samo zadanie?

Tak sformułowane pytania pozwalają na przeprowadzenie analizy zadania w logicznie uporządkowany sposób (tabela 2.1).

Ad. 1. Jakie jest zadanie i zamiar przełożonego i jaka jest rola mojego związku taktycznego (oddziału, pododdziału) w realizacji jego planów?

Poszukując odpowiedzi na to pytanie należy:

- przeprowadzić analizę obszaru prowadzenia przyszłych działań;
- dokonać analizy zadania przełożonego i zamiaru prowadzenia przez niego działań zamieszczonego w rozkazie bojowym, ze szczególnym uwzględnieniem jego myśli przewodniej;
- zapoznać się z podziałem sił w celu pełniejszego zrozumienia zarówno zadania, jak i zamiaru działania.

Niezbędne informacje zawarte są w odpowiednich punktach rozkazu bojowego (wstępnego zarządzenia bojowego, zarządzenia bojowego):

- zadanie i zamiar przełożonego o dwa szczeble wyżej – w punkcie 1.b;
- zadanie przełożonego – punkt 2;
- zamiar przełożonego (w tym jego myśl przewodnia) – punkt 3.a;
- podział sił – część nagłówkowa rozkazu bojowego lub odpowiedni załącznik.

Tabela 2.1

Przebieg analizy zadania

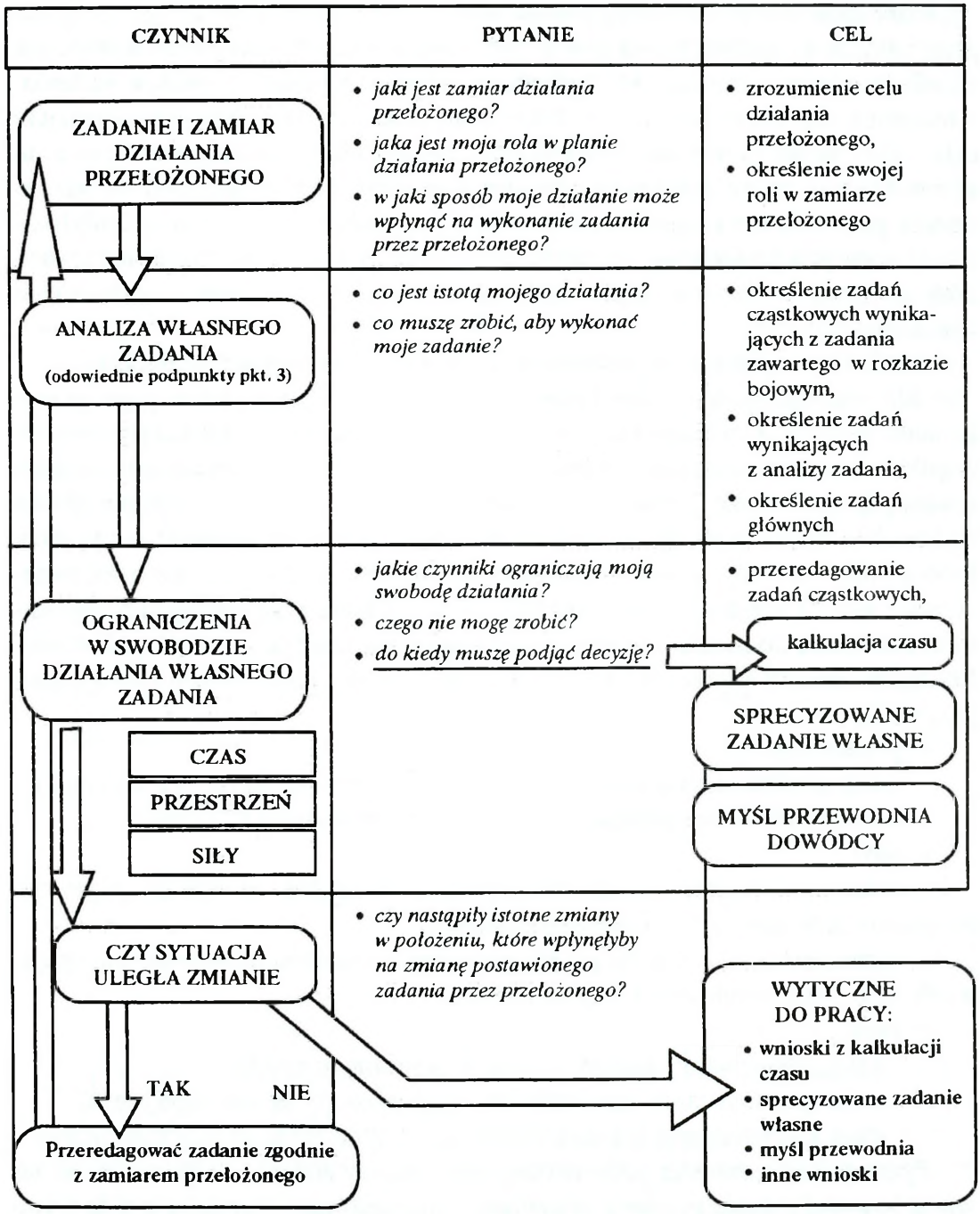

Wnioski z analizy zadania przełożonego, zamiaru działania oraz możliwych do użycia sił i środków, włączając w to dane ze składu sił wyznaczonych do realizacji zadania, pozwalają na znalezienie odpowiedzi na pytanie dotyczące zarówno sposobu wykonania zadania przyjętego przez przełożonego, jak i własnej roli w jego zamiarze.

Ad. 2. Czego wymaga przełożony, lub co muszę wykonać, aby zrealizować jego zamiar?

Rozwiązanie tego problemu polega na rozbiorze zadania postawionego przez przełożonego na zadania cząstkowe w nim zawarte oraz na niezapisane wprost, ale wynikające z jego treści, czyli **zadania cząstkowe wynikłe z analizy zadania**, a następnie określeniu tych z nich, które mają kluczowe znaczenie dla osiągnięcia celu – tzw. **zadań głównych**. Wnioski z tej części analizy zadania pozwolą nam na sformułowanie **sprecyzowanego zadania własnego** oraz wytycznych do **zarządzenia przygotowawczego**. Ponadto wnioski te powinny umożliwić zidentyfikowanie **ważnych problemów**, na które sztab powinien zwrócić szczególną uwagę podczas oceny czynników wpływających na wykonanie zadania i opracowanie wariantów działania.

Ad. 3. Czy i jeśli tak, to jakie istnieją ograniczenia swobody działania?

Odpowiadając na to pytanie rozpoznać należy ograniczenia, jakim podlega wykonanie zadania. Ograniczenia te stanowią także czynnik weryfikujący zadania cząstkowe wynikłe z analizy zadania (a będące częścią sprecyzowanego zadania własnego), gdyż może się okazać, że niektórych z zadań cząstkowych nie można wykonać (dotyczy to wyłącznie **zadań wynikłych z analizy zadania**, a nie tych, które postawił nam bezpośrednio przełożony). Ograniczeniami tymi są: **czas, przestrzeń** i **siły**. W niektórych przypadkach, np. w operacjach pokojowych do ograniczeń zalicza się także **umowy międzynarodowe**, **porozumienia między stronami konfliktu**, **zasady użycia siły** itp. Poszczególne ograniczenia obrazują następujące przykłady:

- **przestrzeń:**
  - zakaz przekraczania granicy państwowej, lub określonej linii koordynacyjnej,
  - nakaz utrzymania zajętego terenu w trakcie prowadzonych działań;
- **siły:**
  - nakazy wynikające ze sposobu prowadzenia działań, np. nakaz utrzymania odwodu o określonej sile w konkretnym rejonie,
  - ograniczenia w działaniu wynikające, np. z zapasów logistycznych możliwych do wykorzystania przez wojska własne;
- **czas:**
  - nakaz opanowania danego obiektu w określonym czasie,
  - zakaz przekraczania danej linii koordynacyjnej do określonego czasu,
  - czas, którym dysponuje dowództwo na przeprowadzenie fazy planowania.

Pytanie trzecie zamyka podstawową część analizy zadania. Odpowiedzi na zawarte powyżej pytania powinny umożliwić sprecyzowanie wniosków z nich wynikających.

Ad. 4. Czy nastąpiły znaczące zmiany sytuacji od momentu podpisania rozkazu przez przełożonego? Jeśli tak, to czy wiedząc o tych zmianach postawiłby on takie samo zadanie?

Jeżeli odpowiedź na pierwsze z tych pytań jest twierdząca, tzn. nastąpiły istotne zmiany w sytuacji i prawdopodobnie przełożony wiedząc o nich nie postawiłby

tego samego zadania, należy skontaktować się z przełożonym. Jeżeli nie jest to możliwe, dowódca jest zobowiązany przeprowadzić ponownie analizę zgodnie z zadaniem i zamiarem działania przełożonego (ze szczególnym uwzględnieniem celu jego działania, czyli myśli przewodniej). Jeżeli odpowiedź na to pytanie jest negatywna, wcześniej sformułowane wnioski kończą przeprowadzanie analizy zadania. Wnioski te formułuje się w formie:

- **sprecyzowanego zadania własnego;**
- **myśli przewodniej dowódcy;**
- **kryteriów do porównania wariantów działania;**
- **wytycznych do pracy sztabu wynikłych z wstępnej kalkulacji czasu;**
- **zadań do pracy sztabu i podległych wojsk – wytycznych wynikłych z analizy zadania**.

Sprecyzowane zadanie własne stanowi podstawę do dalszej pracy sztabu. Ponadto zostanie ono zapisane w sporządzanym podczas dalszej pracy rozkazie bojowym, tworząc jego punkt **2. ZADANIE**. Formułując sprecyzowane zadanie własne należy pamiętać, iż powinno ono uwzględnić wszystkie zadania cząstkowe zawarte w zadaniu otrzymanym od przełożonego. Ponadto będzie ono obejmować te zadania cząstkowe wynikłe z analizy zadania, których zaakcentowanie jest zdaniem dowódcy niezbędne dla jednoznacznego określenia **zadania własnego**. Schemat konstrukcji sprecyzowanego zadania własnego przedstawiono na rysunku 2.1.

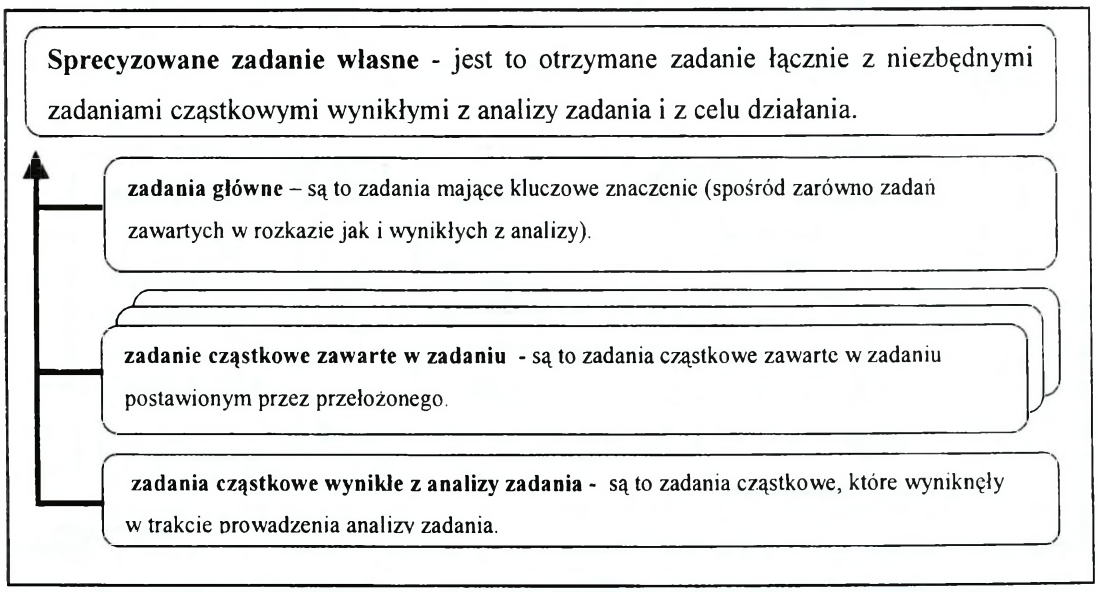

Rys. 2.1. Schemat konstruowania sprecyzowanego zadania własnego

Zadania cząstkowe zawarte w **sprecyzowanym zadaniu własnym** muszą być uwzględnione w trakcie opracowywania wariantów wykonania zadania (rys. 2.3).

Myśl przewodnia dowódcy opisuje stan końcowy, do jakiego dąży dowódca. Jest to zwięzłe wyrażenie celu działania. Myśl przewodnia powinna ogniskować wysiłek podwładnych, ale nie powinna stwierdzać **jak działać**, lecz **co należy osiągnąć**.

Dzięki wcześniej sprecyzowanym zadaniom, w zmienionej nagle sytuacji, kiedy dotychczasowy plan okaże się do niej nieadekwatny, podwładni nadal będą wiedzieć, jaki cel mają osiągnąć. Myśl przewodnia dowódcy powinna być zwięzła i jasna, a wskazując cel, jaki należy osiągnąć nie może ograniczać inwencji podwładnych (rys. 2.2).

Stąd też myśl przewodnia dowódcy – jako wniosek z analizy zadania – spina fazę planowania i ogniskuje wokół siebie pracę całego dowództwa.

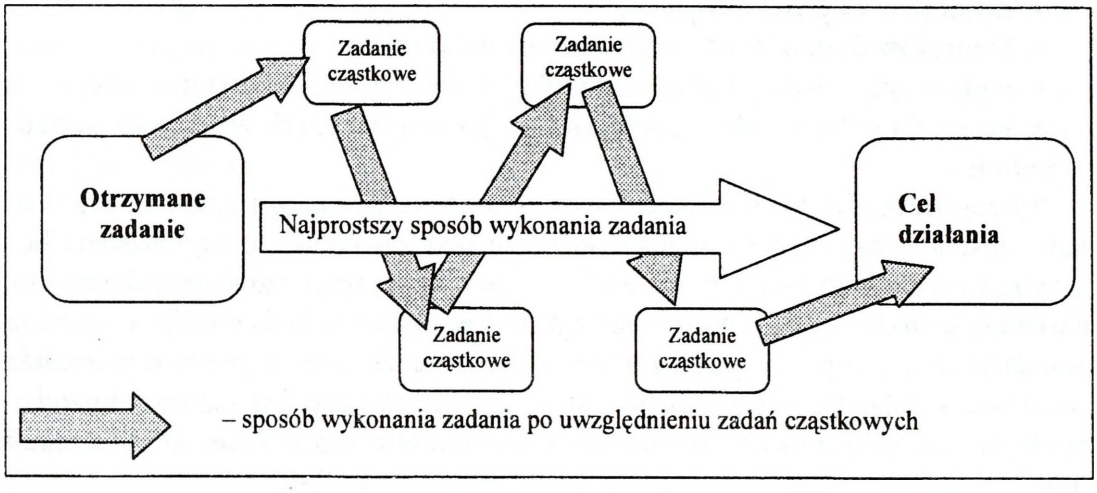

Rys. 2.2. Wpływ zadań cząstkowych na sposób wykonania zadania

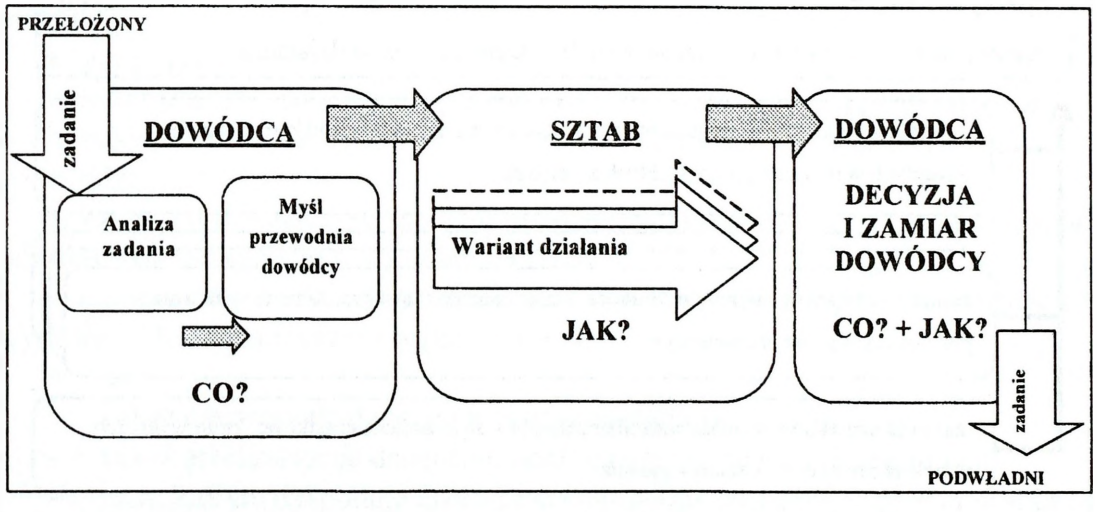

Rys. 2.3. Znaczenie myśli przewodniej w fazie planowania

Podstawowe kryteria oraz ich znaczenie, czyli przypisane im wartości liczbowe lub procentowe, określa (jeżeli nie regulują tego odpowiednie dokumenty) dowódca lub w jego imieniu szef sztabu na odprawie informacyjnej. Kryteria te podzielić można na trzy podstawowe grupy:

1) **regulaminowe zasady działania** – do porównania wariantów można wykorzystać np. zasadę ekonomii sił, koncentracji wysiłku czy swobody działania dążąc

do ustalenia, który z wariantów spełnia (stosuje) określoną zasadę w największym stopniu w stosunku do pozostałych;

2) **rodzaje wojsk** – problematyka elementów wspierających i zabezpieczających działanie. Dowódca powinien określić wagę poszczególnego kryterium – rodzaju wsparcia i zabezpieczenia działań. Ustalenie wartości poszczególnych kryteriów wynika z dokonanej przez dowódcę analizy konkretnego zadania. Inną wagę będzie miało np. wsparcie ogniowe w działaniach manewrowych, gdzie będzie musiało umożliwiać „oderwanie się" od przeciwnika i będzie elementem decydującym o powodzeniu manewru, a tym samym całego zadania, inną zaś w prowadzeniu obrony stałej zakładającej uporczywe utrzymywanie terenu;

3) **kryteria wynikłe z analizy zadania** – najważniejsza grupa kryteriów – będzie określać zasady, którymi powinien kierować się sztab opracowując i oceniając warianty wykonania konkretnego zadania. Nie jest to grupa stała – za każdym razem o rodzaju oraz wadze poszczególnego kryterium decydować będzie dowódca przeprowadzając analizę zadania. Kryteria te wynikające z istoty przyszłych działań mogą dotyczyć:

– prostoty w przejściu z obecnego ugrupowania w ugrupowanie do wykonania zadania;

– czasu opanowania obiektu ataku (utrzymania obszaru, pasa, rejonu obrony);

– stałego zachowania odwodu (zdolności do spotęgowania uderzenia, wyzwolenia ruchu do przodu);

– innych.

Do podstawowych **wniosków z kalkulacji czasu**, które rzutują na dalszą pracę sztabu należą terminy:

- wydania rozkazu bojowego,
- odprawy decyzyjnej,
- odprawy koordynacyjnej przeprowadzanej w celu przedstawienia opracowanych wariantów działania.

Przedstawione powyżej czynności zastały wymienione w odwrotnej kolejności w stosunku do tej, w jakiej występują w trakcie cyklu decyzyjnego procesu dowodzenia, ponieważ terminem, od którego rozpoczyna się kalkulację, jest termin otrzymania przez podwładnych zadania w formie rozkazu bojowego (zgodnie z zasadą **2/3** czasu dla podwładnego **1/3** dla siebie).

Dowódca może podać także inne czasy, które uzna za niezbędne. Terminy podane powyżej stanowią **minimum informacji**, które powinny zostać wygenerowane w wyniku kalkulacji czasu przeprowadzonej w trakcie analizy zadania. Stanowią one podstawę do sporządzenia planu pracy dowództwa.

W tej grupie wniosków podaje się wszystkie inne informacje i zadania, które dowódca uważa za niezbędne, np.:

- potrzeby informacyjne;
- minimalna lub maksymalna ilość wariantów działania wojsk własnych;
- szczególne problemy na które sztab powinien zwrócić uwagę podczas ustalania wariantów działania wojsk własnych i dalszej nad nimi pracy;

- wytyczne (informacje), które należy przekazać w zarządzeniu przygotowawczym;
- inne dane.

Bez względu na sposób przeprowadzenia analizy zadania, wnioski z niej stanowią podstawę do sformułowania wytycznych przekazywanych w trakcie **odprawy informacyjnej**.

2.2. Wariant prowadzenia analizy zadania

Przykład analizy zadania na szczeblu brygady może być następujący:

Znajdujemy się na stanowisku dowodzenia 91 BZ, czas operacyjny: godzina 6.00 dnia 7 września[3].

Dowódca 2 KZ zamierza załamać natarcie przeciwnika na nakazanej rubieży w głównym obszarze obrony korpusu. W tym celu nakazuje przygotować obronę głęboko urzutowaną i powiązaną z rubieżami wejścia do walki odwodów. W związku z tym korpus przyjął następujące ugrupowanie: jeden rzut z odwodem. Nasza dywizja organizuje obronę w obszarze kluczowym korpusu w pierwszym rzucie.

Dowódca 9 DZ zamierza zatrzymać natarcie przeciwnika w głównym pasie obrony dywizji w tym celu obroną dwóch brygad w pierwszym rzucie zamierza nie dopuścić do utraty pierwszej pozycji obrony. W wypadku włamania zamierza przejść do obrony na kolejnej rubieży dążąc do stworzenia warunków do wykonania przeciwnatarcia odwodem dywizji. W związku z tym dowódca dywizji ugrupował dywizję w jeden rzut z odwodem.

91 BZ ma organizować obronę w obszarze kluczowym pasa obrony dywizji.

Ponadto o roli brygady w zamiarze dowódcy dywizji świadczą: priorytety wsparcia ogniowego oraz innych rodzajów wojsk, które są ukierunkowane na rzecz 91 BZ, a także przydzielenie na czas obrony do brygady: 934 bz z 93 BPanc na czas walki na pozycji przedniej, bOT KAŁUSZYN, dziewięć kOT, plmin/9 bsap, drmz/9 bsap, ksap 2 Bsap, 2 kmo, GER 9 DZ.

Wnioski:

- *91 BZ odgrywać będzie decydującą rolę w realizacji zamiaru dowódcy dywizji;*
- *przełożony zamierza zorganizować silną i głęboko urzutowaną obronę w celu zmuszenia przeciwnika do zaangażowania przez niego wszystkich możliwych sił do przełamania pierwszej pozycji obrony, a w związku z tym ostatecznego załamania natarcia przeciwnika wewnątrz głównego obszaru obrony (ponieważ celem jest zmuszenie przeciwnika do wykorzystania swoich odwodów do przełamania pierwszej pozycji obrony), a tym samym stworzenia jednego z warunków do wykonania przeciwuderzenia przez odwód korpusu.*

[3] O tej godzinie wpłynął na SD brygady Rozkaz bojowy nr 02 dowódcy 9 DZ.

Proces precyzowania zadania własnego rozpoczynamy od przeanalizowania zadania otrzymanego przez dowódcę 91 BZ od przełożonego – dowódcy 9 DZ. Zadanie to zostało zapisane w podpunkcie **(b)** punktu **3. Realizacja** oraz graficznie w Załączniku C (Plan obrony) do Rozkazu bojowego nr 02 dowódcy 9 DZ.

3. REALIZACJA

...

91 BZ

(1) Przejąć prowadzenie walki od zgrupowania 923 bz na PL KONAR.

(2) Bronić nakazanego rejonu obrony, jak Załącznik C (Plan Obrony) i nie dopuścić do przerwania się przeciwnika w kierunku: TURNA (ED6010), JAKUBÓW (EC4684).

(3) Być w gotowości do zabezpieczenia wejścia do walki odwodu 9 DZ z PL BIAŁA lub PL ŻÓŁTA – patrz Załącznik C (Plan działania).

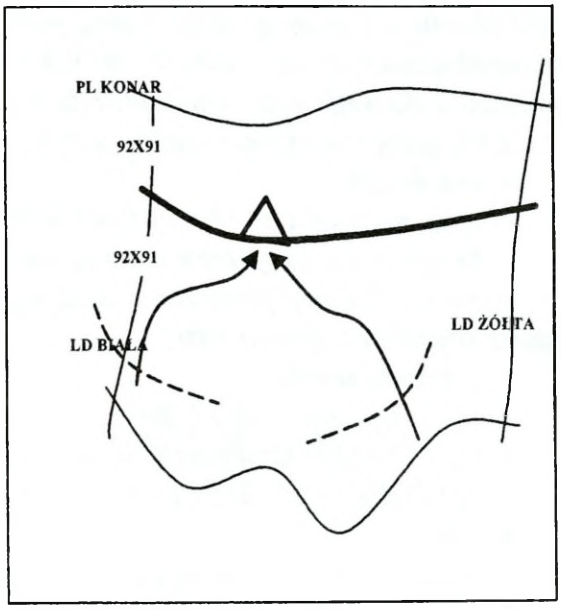

Prowadząc analizę otrzymanego zadania możemy wyodrębnić następujące zadania cząstkowe wynikające z otrzymanego zadania:

- *bronić rejonu wskazanego w Załączniku C;*
- *czas gotowości do obrony 090006 WRZ;*
- *utrzymać rejon kluczowy: DROP, WÓLKA ŚWIDNO, MLĘCIN;*
- *zabezpieczyć wejście do walki odwodu 9 DZ – 93 BPanc. z LD ŻÓŁTA i LD BIAŁA.*

Ponieważ zadanie otrzymane przez dowódcę 91 BZ jest zadaniem dosyć ogólnym, w związku z tym pozostawia wykonawcy znaczną swobodę i pozwala na zidentyfikowanie **zadań cząstkowych wynikających z analizy zadania**, jak np.:

- *w celu przejęcia walki od sił walczących przed ugrupowaniem 91 BZ zorganizować pozycję przednią od PL KONAR;*
- *od PL KONAR zabezpieczyć siłom które wyjdą z walki, przejście (przewodników, drogi, przejścia w zaporach inżynieryjnych itp.) przez rejon odpowiedzialności brygady.*

Z wyodrębnionych zadań cząstkowych wynikających z postawionego zadania oraz z zadań cząstkowych wynikających z analizy zadania należy wyodrębnić główne zadanie cząstkowe, tzn. zadanie o szczególnym znaczeniu dla wykonania zadania (osiągnięcia celu działania). W tym przypadku zadaniem tym będzie:

- *utrzymać rejon kluczowy: DROP, WÓLKA ŚWIDNO, MLĘCIN.* Ponieważ bez spełnienia tego warunku nie będzie możliwe wprowadzenie przez przełożonego kolejnych sił, odwodu 9 DZ – 93 BPanc, oraz odwodu 2 K–5 DZ.

Po zidentyfikowaniu powyższych zadań cząstkowych możemy zakończyć proces formułowania **sprecyzowanego zadania własnego,** które może brzmieć następująco:

91 BZ po przejęciu walki od sił walczących z przodu, do 090600 WRZ organizuje obronę nakazanego rejonu oraz pozycję przednią od PL KONAR, utrzymuje rejon kluczowy obrony: DROP, WÓLKA ŚWIDNO, MLĘCIN w celu stworzenia warunków do wejścia do walki odwodu 9 DZ z LD ŻÓŁTA lub LD BIAŁA.

Z tak przeprowadzonej analizy zadania możemy wyodrębnić kilka ograniczeń:

- ***czasowych:***

– *czas gotowości do obrony 090600 WRZ,*

– *brygada ma 48 godziny na organizację obrony,*

– *rozkaz bojowy powinien zostać wysłany do podwładnych – 071800 WRZ (patrz kalkulacja czasu poniżej);*

- ***przestrzennych:***

– *rejon kluczowy DROP, WÓLKA ŚWIDNO, MLĘCIN,*

– *PL KONAR – linia przejęcia odpowiedzialności,*

– *LD ŻÓŁTA i LD BIAŁA – rubieże wprowadzenia odwodu 9 DZ;*

- ***siły:***

– *wyznaczenie sił na pozycję przednią.*

Myśl przewodnia dowódcy może być sformułowana w następujący sposób: *... **myślą przewodnią dowódcy 91 BZ** jest: po przejęciu walki od sił walczących z przodu, zorganizować pozycję przednią, większością sił brygady zorganizować obronę w głównym rejonie obrony z rejonem kluczowym na lewym skrzydle ugrupowania bojowego brygady. Obronę prowadzić w celu zmuszenia przeciwnika do zużycia odwodów i uniemożliwienia mu potęgowania natarcia w głębi obrony, a tym samym po zatrzymaniu go stworzyć warunki do wyprowadzenia przez przełożonego kontrataku...*

Prowadząc analizę zadania dowódca może sformułować następujące kryteria do oceny wariantów działania:

- *utrzymanie rubieży wprowadzenia odwodu 9 DZ* *waga 4;*
- *inżynieryjna rozbudowa rejonu obrony brygady* *waga 3;*
- *minimum niezbędnych sił do wykonania zadania na pozycji przedniej* *waga 3;*
- *elastyczność ugrupowania – posiadanie odwodu umożliwiającego reakcję na potencjalnych kierunkach zagrożenia* *waga 2.*

2.3. Sposób prowadzenia kalkulacji czasu

Krok 1 – OKREŚLENIE TERMINU WYDANIA ROZKAZU BOJOWEGO:

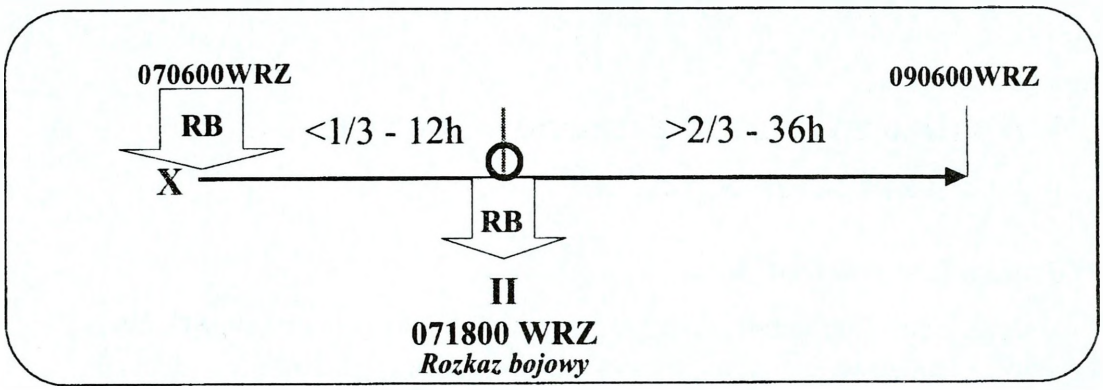

Krok 2 – OKREŚLENIE TERMINU ODPRAWY DECYZYJNEJ:

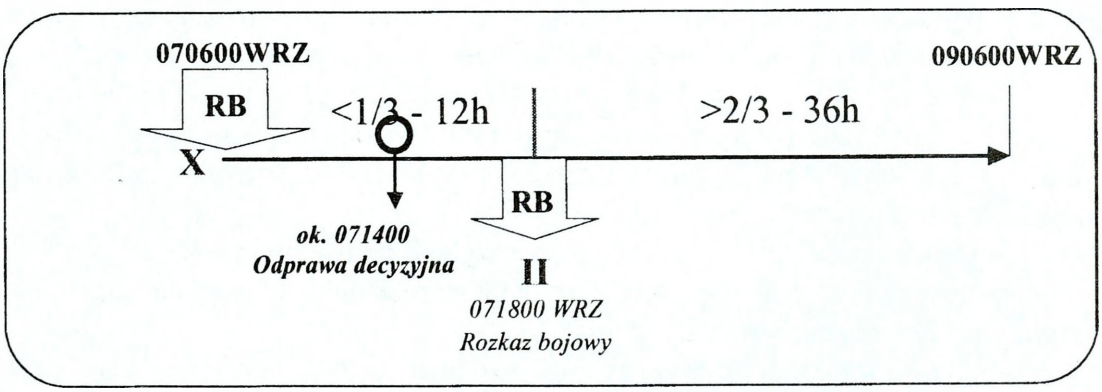

Krok 3 – USTALENIE TERMINU OPRACOWANIA WARIANTÓW DZIAŁANIA:

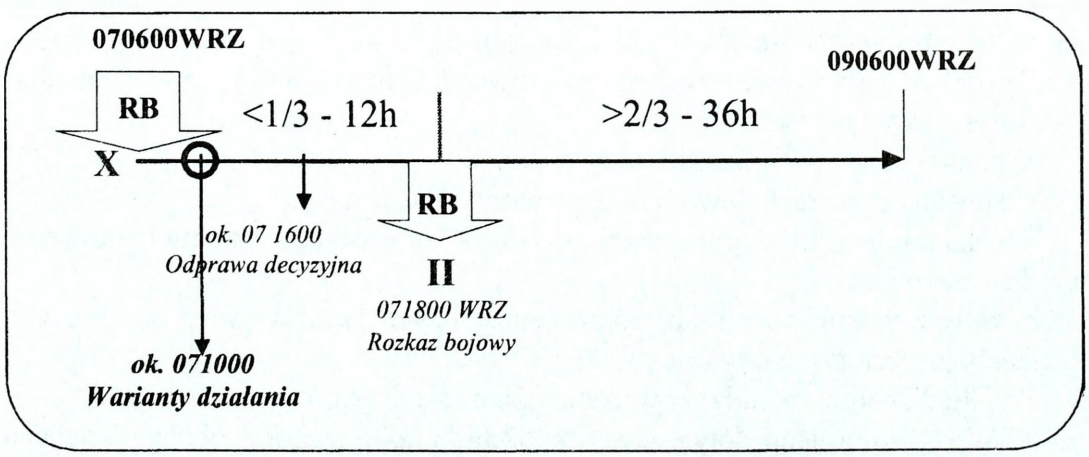

Wnioski z kalkulacji czasu:

- *rozkaz bojowy powinien zostać wydany do 071800 WRZ,*
- *odprawa decyzyjna – ok. 071600 WRZ,*
- *warianty działania powinny zostać opracowane do – 071200 WRZ.*

2.4. Analiza zadania w zakresie wsparcia i zabezpieczenia działań

Wojska rakietowe i artyleria

Ocena sytuacji zasadniczo wpływa na całokształt pracy obsady SD. Wszystkie czynności realizowane w tym etapie stanowią podstawę do podjęcia decyzji przez dowódcę. Podczas oceny sytuacji szef grupy artylerii prowadzi analizę otrzymanego zadania, uczestniczy w odprawie informacyjnej, dokonuje oceny czynników mających wpływ na realizację zadań przez artylerię. Określa sposób użycia artylerii stosownie do wypracowanych wariantów działania oraz wskazuje optymalny wariant użycia zalecany do rekomendowania dowódcy podczas odprawy decyzyjnej.

Celem analizy zadania, będącej czynnością etapu oceny sytuacji, jest określenie: co i w jakim celu należy wykonać, aby zrealizować postawione zadanie. Analizując rozkaz przełożonego należy rozpatrzyć ograniczenia dotyczące przyszłych działań (czasowe, przestrzenne, rzeczowe).

W wyniku analizy zadania szef grupy artylerii uzmysławia sobie:

- położenie oraz prawdopodobne działanie przeciwnika w aspekcie zadań dla artyleryjskich środków wsparcia ogniowego;
- zamiar rozegrania walki przez przełożonego, w tym koncepcję użycia sił i środków wsparcia oraz wynikające z tego zadania;
- zadania wykonywane przez przełożonego na korzyść brygady, ugrupowanie bojowe artylerii (rejony zastrzeżone) przełożonego i ich wpływ na możliwości wykonania zadań ogniowych przez własny pododdział artylerii, etapy walki, zdania wykonywane według planu przełożonego, dane dotyczące organizacji rozpoznania oraz przygotowania strzelania i kierowania ogniem, limity zużycia amunicji i innych środków bojowych;
- punkty ciężkości oraz priorytety wsparcia;
- sposób organizacji dowodzenia, a zwłaszcza łączności;
- ustalenia koordynacyjne (przedsięwzięcia koordynacji wsparcia ogniowego, terminy czasowe);
- wpływ terenu, pory roku, pogody oraz innych czynników na prowadzenie działań bojowych przez artylerię.

Przykład analizy zadania prowadzonej przez szefa grupy artylerii 91 BZ:

1. Wśród informacji dotyczących położenia oraz prawdopodobnego działania przeciwnika analizowane są przede wszystkim dane zawarte w załączniku B (Rozpoznanie) oraz uzupełnieniach. Ocena przeciwnika pod kątem zadań dla artyleryj-

skich środków wsparcia wystąpi natomiast podczas informacyjnego przygotowania pola walki (IPPW) – w ocenie przeciwnika, kiedy to oficer sekcji artylerii wspólnie z funkcyjnymi zespołu rozpoznania powinien szczegółowo ocenić przeciwnika w omawianym aspekcie. Na obecnym etapie mogą zostać przeanalizowane struktury organizacyjne przeciwnika oraz wzorce doktrynalne jego działania. Uzyskane wyniki zawierać powinny skład, ukompletowanie i wyposażenie jednostek artylerii przeciwnika na poszczególnych szczeblach, a także zasady użycia i sposoby jego działania w natarciu.

2. W tym punkcie, z uwagi na to, że wariant analizy zadania 91 BZ został przedstawiony powyżej, skupiono się na zadaniach wynikających ze sposobu użycia artyleryjskich sił i środków wsparcia:

- *artyleria 9 DZ realizuje zadania przy użyciu organicznego pułku artylerii (1 das – 24 HS 2S-1 i 2 dar – 24 wyrzutnie BM-21) oraz podporządkowanego 2/2 BA (24 AHS152 mm) z baterią rozpoznania dźwiękowego;*
- *w rejonie obrony 91 BZ zadania wykonywał będzie 1/9 pa, zwalczając artylerię, wykryte stanowiska dowodzenia, pododdziały i urządzenia logistyczne;*
- *2/9 pa wykonywał będzie oprócz zadań w relacji wsparcie ogólne – GS (na korzyść dywizji jako całości) zadania wzmocnienia ogniem amunicją minową, zarówno na rzecz oddziału wydzielonego dywizji w pasie przesłaniania, jak i pierwszorzutowych brygad.*

3. Wsparcie ogniowe działań dywizji przełożony zamierza realizować w trzech etapach:

- *etap I: wsparcie sił walczących w pasie przesłaniania dywizji od PL KRZAK do PL KONAR;*
- *etap II: wsparcie walki pierwszorzutowych oddziałów od PL KONAR, przed przednią linią obrony oraz w rejonach włamania, w tym wsparcie kontrataku odwodu dywizji z LD ŻÓŁTA lub LD BIAŁA;*
- *etap III: wsparcie walki brygad w głębi obrony.*

4. Priorytety rażenia celów przez artylerię dywizyjną to: stanowiska (punkty) dowodzenia artylerii, baterie artylerii i moździerzy na SO, SD szczebla taktycznego, atakujące pododdziały zmechanizowane i pancerne.

5. Artyleria 91 BZ otrzymała zadanie realizować wsparcie ogniowe obrony brygady organicznymi siłami, z uwzględnieniem wysiłku wzmocnienia ognia amunicją minową. 91 BZ w etapie drugim i trzecim posiada priorytet wsparcia ogniowego, na który wskazują:

- *użycie 1/9 pa w rejonie obrony brygady do zadań wymienionych powyżej;*
- *użycie 2/9 pa, w tym przede wszystkim wysiłek amunicji minowej (w relacji wsparcie ogólne i wzmocnienie – GSR) przydzielony do zaplanowania według decyzji dowódcy brygady;*
- *rejony skupienia głównego wysiłku potencjału rozpoznania dywizji;*
- *organizacja przygotowania meteorologicznego zapewniająca stały dopływ komunikatów meteorologicznych do pododdziałów artylerii 91 BZ;*

• *przydział amunicji artyleryjskiej, moździerzowej (w tym dymnej i oświetlającej) oraz PPK.*

5. W zakresie przedsięwzięć koordynacji wsparcia ogniowego otrzymano położenie dwóch dywizyjnych linii bezpieczeństwa wsparcia ogniowego (FSSL) nr 1 i nr 2 oraz zadanie określenia i przesłania do sekcji artylerii dywizji brygadowych FSSL.

6. Ograniczenia:

a) czasowe:

• *gotowość do obrony 090600 WRZ,*

• *gotowość systemu rozpoznania dywizji 081800 WRZ,*

• *zakończenie zmian w podporządkowaniu do 071200 WRZ,*

• *zakończenie prac inżynieryjnych (zapory minowe i obiekty fortyfikacyjne) do 082000 WRZ,*

• *terminy składana meldunków z godz.: 09.00, 12.00; 1500 do godz.: 10.00, 13.00, 16.00 – sprawozdanie za dobę walki z godz. 18.00 do 19.00,*

• *odbiór komunikatów meteorologicznych począwszy od 090200 WRZ co dwie godziny,*

• *dowiązanie geodezyjne elementów ugrupowania bojowego artylerii zakończyć do 090400 WRZ,*

• *gotowość ogniowa artylerii 9 DZ 090430 WRZ;*

b) przestrzenne: zawiera Załącznik D (Wsparcie ogniowe) do Rozkazu bojowego nr 02 dowódcy 9 DZ:

• *rejony SO 1/9 pa i 2/9 pa, oznaczone jako rejony artylerii (PAA),*

• *rejony rozwinięcia pododdziału rozpoznania dźwiękowego oraz pododdziałów i urządzeń logistycznych 9 pa,*

• *obszary zakazu prowadzenia ognia NFA – 1 i NFA – 2,*

• *przygotowanie nastaw do strzelania na podstawie pełnych danych o warunkach strzelania;*

c) w zakresie sił i środków:

• *1/9 pa zwalcza artylerię, wykryte stanowiska dowodzenia, pododdziały i urządzenia logistyczne;*

• *2/9 pa wyznaczono relację wsparcia wsparcie ogólne i wzmocnienie (GSR), na korzyść 91 BZ w etapie drugim wykonuje zadania amunicją minowa wg decyzji dowódcy brygady.*

7. Warunki terenowe, pora roku, doby, pogoda nie mają ujemnego wpływu ma działanie pododdziałów artylerii brygady, za wyjątkiem wczesnych godzin porannych, kiedy to mogą występować mgły i zamglenia utrudniające prowadzenie artyleryjskiego rozpoznania wzrokowego.

8. Z posiadanych obecnie informacji wynika, że od wydania rozkazu bojowego przez dowódcę 9 DZ nie nastąpiły zasadnicze zmiany sytuacji, które mogłyby mieć wpływ na postawione zadanie.

Wnioski z analizy zadania:

1. *Zadania wparcia ogniowego działań obronnych 91 BZ realizowane będą według decyzji dowódcy brygady za pomocą organicznych sił i środków (91 das, 91 bppanc) z uwzględnieniem wzmocnienia ogniem amunicją minową przez 2/9 pa.*

2. *W etapie polegającym na wsparciu sił walczących w pasie przesłaniania dywizji od PL KRZAK do PL KONAR artyleria 91 BZ nie jest angażowana. Wystąpi jednak konieczność koordynacji działań z oddziałem wydzielonym dywizji podczas jego wyjścia z walki po wyznaczonych drogach, włącznie ze wsparciem podczas przekraczania przez jego pododdziały PL KONAR na kierunku obrony 91 BZ.*

3. *W etapie drugim podczas wsparcia walki pierwszorzutowych oddziałów od PL KONAR, przed przednią linią obrony oraz w rejonach włamania planowane jest wykonanie kontrataku odwodem dywizji z LD BIAŁA lub LD ŻÓŁTA. W tym etapie artyleria brygady nie jest angażowana do ogniowego przygotowania i wsparcia kontrataku. Wykonuje natomiast w tym zakresie zadania taktyczne i ogniowe mające na celu stworzenie warunków do wprowadzenia odwodu dywizji.*

4. *1/9 pa zwalcza artylerię, wykryte stanowiska dowodzenia, pododdziały i urządzenia logistyczne. Artyleria 91 BZ jest więc znacznie „odciążona" jeśli chodzi o walkę z artyleryjskimi środkami wsparcia. W tej sytuacji może skupić wysiłek na rażeniu moździerzy i artylerii w rejonie kluczowym obrony brygady. Należy jednak uzgodnić źródła i sposób pozyskiwania informacji o wymienionych celach. Ponadto szczegółowa analiza ugrupowania dywizjonu wskazuje, iż został on usytuowany na prawym skrzydle rejonu obrony brygady. Wynika stąd potrzeba koordynacji działań w zakresie dróg manewru i rejonów stanowisk ogniowych oraz rejonów rozwinięcia pododdziału rozpoznania dźwiękowego.*

5. *2/9 pa wykonuje zadania relacji Wsparcie ogólne – GS (na korzyść całej dywizji). Z punktu widzenia 91 BZ najistotniejsze są zadania wzmocnienia ogniem amunicją minową. Rejony ugrupowania bojowego dywizjonu usytuowane są w rejonie obrony 91 BZ i częściowo 92 BZ. Analogicznie jak powyżej zachodzi potrzeba koordynacji w zakresie ugrupowania i manewru w toku walki. Ponadto na SD brygady przybędzie oficer łącznikowy 2/9 pa w celu uczestnictwa w planowaniu narzutowych pól minowych, a następnie do pełnienia funkcji organu kierowania (wspólnie z sekcjami wysuniętych obserwatorów – SWO 91 das) podczas wykonania tych zadań (wywołania i oceny skutków ognia).*

6. *Otrzymano położenie dwóch dywizyjnych linii bezpieczeństwa wsparcia ogniowego (FSSL) nr 1 i nr 2 oraz zadanie określenia i przesłania do sekcji artylerii dywizji brygadowych FSSL. Analiza ich usytuowania wskazuje, iż dotyczą one działania artylerii dywizji przed PL KONAR i PL KRZAK. 91 BZ otrzymała natomiast zadanie samodzielnego określenia brygadowych FSSL i przesłania ich położenia do dywizji. Świadczy to o tym, że linie bezpieczeństwa wsparcia ogniowego 91 i 92 BZ stanowić będą dywizyjne linie FSSL. W praktyce oznacza potrzebę koordynacji i synchronizacji ognia wykonywanego przez artylerię dywizyjną w rejonach obrony brygad, a więc przed linią. Ma to ogromne znaczenie, szczególnie podczas koordynacji dotyczącej wyjścia z pozycji przedniej pododdziałów 934 bz,*

bowiem do dywizyjnej linii FSSL artyleria brygady może wspierać walkę wymienionych sił. Ponadto położenie linii powinno być znane pierwszorzutowym elementom ugrupowania bojowego brygady, należy więc umieścić je wśród wytycznych koordynacyjnych w rozkazie bojowym.

7. *Występują liczne ograniczenia, wśród których zasadnicze to:*

a) czasowe: czas gotowości ogniowej artylerii 090430 WRZE, czas zakończenia zmian w podporządkowaniu do 071200 WRZE, z którego wynika, iż należy niezwłocznie nakazać przejście plutonów wysuniętych obserwatorów (plWO)w podporządkowanie batalionów (w zarządzeniu przygotowawczym lub przez techniczne środki łączności);

b) przestrzenne: oprócz koordynacji ugrupowania i manewru 4 pa nakazano określać nastawy do strzelania na podstawie pełnych danych o warunkach strzelania, wymaga to wyznaczenia w rejonie obrony brygady rejonu nieograniczonego prowadzenia ognia przed rozpoczęciem działań (FFA) do realizacji przedsięwzięć przygotowania balistycznego (przy użyciu stacji balistycznej lub na podstawie wyników tworzenia celu pomocniczego);

c) sił i środków: przydział środków bojowych i materiałowych zapewnia realizację zadań. Należy zaplanować i uzgodnić dowozy amunicji w toku obrony. Posiadany czas zapewni przygotowanie pododdziałów artylerii do wykonania zadań. Pomimo to należy w zarządzeniu przygotowawczym postawić zadnia dla pododdziałów rozpoznania oraz grup rekonesansowo-przygotowawczych (GRP), oraz realizacji czynności w pododdziałach mających na celu przygotowanie ich do zajęcia rejonu obrony i przygotowania do walki.

8. *Jeśli chodzi o ocenę warunków terenowych, pogody, pory roku szef grupy artylerii korzysta w pierwszej kolejności z Załącznika B (Rozpoznanie) do Rozkazu bojowego nr 02 dowódcy 9DZ i uzupełnień do niego. Podczas odprawy informacyjnej zostaje zapoznany z wynikami pracy innych zespołów i sekcji dotyczącymi powyższych kwestii.*

Wojska inżynieryjne

Analizie zadania pod względem inżynieryjnym podlega zadanie oddziału, szczególnie sprecyzowane w Załączniku F (Wsparcie inżynieryjne) do Rozkazu bojowego nr 02 Dowódcy 9 DZ.

Analizując załącznik inżynieryjny szef wojsk inżynieryjnych powinien uzmysłowić sobie, jakie zadania inżynieryjne, oraz gdzie i w jakich terminach będą wykonywane siłami przełożonego i sąsiadów na korzyść wojsk własnych, jakie zadania, oraz gdzie i w jakim czasie należy wykonać siłami i środkami własnymi na korzyść przełożonego, a także jakie otrzymał wzmocnienie siłami i środkami inżynieryjnymi, formę tego wzmocnienia, czas dysponowania wzmocnieniem oraz czas i miejsce przyjęcia sił i środków wzmocnienia do swojej dyspozycji. W wyniku przeprowadzonej analizy zadania oficer wojsk inżynieryjnych powinien określić:

- rodzaj, zakres, czas i miejsce realizacji zadań inżynieryjnych stojących przed wojskami inżynieryjnymi i innymi rodzajami wojsk;

- zadania inżynieryjne, na których należy skupić główny wysiłek;
- w jakim czasie i w jakich rejonach (kierunkach) należy skupić główny wysiłek działania pododdziałów inżynieryjnych;
- ogólne warunki realizacji zadań inżynieryjnych (teren, czas, wzmocnienie itp.);
- zadania do natychmiastowego wykonania;
- zagadnienia do uzgodnienia z oficerami dowództwa, szefem wojsk inżynieryjnych dowództwa wyższego szczebla, dowódcami wspierających pododdziałów wojsk inżynieryjnych.

W ramach kalkulacji czasu ogólnego określa się czas na:

- organizację działań inżynieryjnych (uwzględniając czas dzienny i nocny);
- wypracowanie koncepcji realizacji zadań inżynieryjnych;
- opracowanie dokumentacji planistycznej i rozkazodawczej uwzględniającej zdania inżynieryjne;
- przygotowanie pododdziałów inżynieryjnych do wykonania zadań;
- realizację głównych zadań inżynieryjnych.

Proponowane rozwiązanie praktyczne:

1. *Brygada otrzymała do realizacji następujące zadania inżynieryjne:*

- *w celu zabezpieczenia przejścia jednostek 2BZ przez rejon obrony brygady utrzymywać przejścia w zaporach na planowanych drogach wycofania. Niezbędne sygnały uzgodnić z dowódcą 2BZ;*
- *w okresie przygotowania walki w rejonie kluczowym obrony osiągnąć nasycenie zaporami przeciwpancernymi wynoszące co najmniej 1,25, w pozostałych rejonach 0,8;*
- *do 090600 WRZE wykonać w ramach rozbudowy fortyfikacyjnej terenu prace pierwszej i częściowo drugiej kolejności wykonania;*
- *zabezpieczyć działanie pododdziałów organizujących walkę w rejonie sił przesłaniania.*

2. *Od realizacji zadań inżynieryjnych zależy organizacja trwałej i aktywnej obrony 91BZ, poprzez zapewnienie właściwych warunków ochronnych (zdolności przetrwania) wojsk, działania kontrmobilne przeciwnika, a także zapewnienie odpowiednich warunków do realizacji dowozu, ewakuacji i manewru. Głównymi zadaniami inżynieryjnymi w obronie będą:*

- *w okresie przygotowania obrony:*
  - *rozbudowa fortyfikacyjna terenu;*
  - *budowa zapór inżynieryjnych i wykonywanie niszczeń;*
  - *przygotowanie i utrzymanie dróg.*
- *w okresie prowadzenia obrony:*
  - *kontynuacja rozbudowy fortyfikacyjnej terenu i budowa zapór inżynieryjnych na planowych i nieplanowych rubieżach;*
  - *przygotowanie i utrzymanie dróg manewru;*
  - *wykonywanie przejść (pokonywanie) w zaporach inżynieryjnych przeciwnika.*

3. *Główny wysiłek wsparcia inżynieryjnego należy skupić na:*

• *w okresie przygotowania obrony, umocnieniu obrony na rubieży: WÓLKA KOBYLAŃSKA, BRZEŹNIK, POLKÓW SAGAŁY i w rejonie kluczowym dywizji: DROP, WÓLKA ŚWIDNO, MLĘCIN;*

• *w okresie prowadzenia obrony:*

– *w etapie I: zabezpieczeniu wyjścia z walki sił z pasa sił przesłaniania dywizji;*

– *w etapie II: wsparciu obrony pododdziałów pierwszego rzutu w celu blokowania sił i środków oraz w przypadku wykonywania zwrotu zaczepnego na przygotowaniu i utrzymanie dróg oraz wykonywaniu przejść w zaporach.*

4. *Na korzyść 91 BZ pododdziały inżynieryjne przełożonego zrealizują następujące zadania:*

• *1 bsap/2 BSap do 082000 WRZ w rejonie obrony 91 BZ zbuduje 8,0 km przeciwpancernych zapór minowych. Wspierające pododdziały posiadają środki potrzebne do wykonania zadania. Pododdziały batalionu przybędą do 071800 WRZ do miejscowości uzgodnionych z podległymi pododdziałami 91 BZ;*

• *2 pdm zgodnie z wcześniej otrzymanym zadaniem w rejonie 91 BZ utrzymuje jedną drogę wycofania 2 BZ z obszaru sił osłony: nr 1 (DROGA);*

• *9 bsap:*

– *od 071800 WRZ* przydzielił *1 ksap i plminż* do realizacji zadań wsparcia inżynieryjnego. Wymienione pododdziały rozmieszczone w *m. RUDZIENKO. Dodatkowo 1 x plsap w okresie przygotowania obrony wspierać będzie działania sił realizujących zadania w rejonie sił przesłaniania;*

– *do 081800 WRZ zorganizuje IPO nr 1 9DZ, którym prowadzić będzie rozpoznanie inżynieryjne przeciwnika i terenu. Rejon rozmieszczenia IPO – pkt. 155,9 (ED5000). Po przełamaniu przedniej linii obrony na jego bazie zorganizuje IPR nr 1 9 DZ, którym prowadzić będzie rozpoznanie inżynieryjne przeciwnika i terenu w ugrupowaniu bojowym 914 bzmot;*

– *do 082000 WRZ zorganizuje OZap 9 DZ wyposażony w trzy jednostki minowania, którym od 090600 WRZ będzie w gotowości do minowania manewrowego na kierunku:*

nr 1: LIW, MIENIA na dwóch rubieżach:

1. wsch. LEŚNOWOLA, płn. STAWISKA – sygnał „RYSY – 1";

2. nr 2: pkt. 196,6, płn. KAŁUSZYN – sygnał „RYSY – 2".

nr 2: LIW, JAKUBÓW na trzech rubieżach:

1. nr 3: WYGLĘDÓWEK, ZIMNOWODA – sygnał „RYSY – 3";

2. nr 4: pkt. 206,5, płn. MOCZYDŁA – sygnał RYSY – 4.

Zasadniczy rejon rozmieszczenia OZap: FALBOGI, rejon zapasowy: JAKUBÓW;

– *od 072000 WRZE utrzymuje dywizyjną drogę rokadową na odcinku: POŚWIĘTNE, STANISŁAWÓW, LUBOMIN, JAKUBÓW, KAŁUSZYN oraz jedną drogę dofrontową: STANISŁAWÓW, MIŃSK MAZOWIECKI, KOŁBIEL. PDO dowódcy kdm – STANISŁAWÓW;*

– w okresie prowadzenia obrony od 090600 WRZE w OInż nr 1 9 DZ utrzymywał będzie: dwa plsap, 1 x drri, 1 x drd, kpont, plprzepr oraz plwiow. Rejon rozmieszczenia odwodu – rejon 4 bsap.

5. *Na planowanie i organizację przedsięwzięć mających na celu przygotowanie pododdziałów do realizacji zadań inżynieryjnych brygada posiada około 2,5 doby.*

6. *W okresie przygotowania obrony zadania inżynieryjne realizowane będą bez styczności z przeciwnikiem, co pozwala na zastosowanie różnych sposobów wykonywania zadań.*

7. *Wielkość wzmocnienia i wsparcia inżynieryjnego przełożonego zapewni wykonanie głównych zadań inżynieryjnych na wymaganym poziomie.*

8. *Warunki środowiska w nieznacznym stopniu utrudnią realizację zadań inżynieryjnych.*

9. *Należy niezwłocznie postawić zadania mające na celu przygotowanie pododdziałów do wykonywania zadań inżynieryjnych (w tym rozbudowy fortyfikacyjnej terenu, budowy zapór inżynieryjnych oraz przygotowania i utrzymania dróg).*

Bezpośrednio po analizie zadania w trakcie odprawy informacyjnej przedstawiane są zasadnicze wnioski i wstępne oceny mające wpływ na realizację zadań inżynieryjnych oraz prac planistycznych. Dotyczą on głównie możliwości wykonawczych potencjału wykonawczego wojsk własnych oraz sił wspierających.

Zabezpieczenie logistyczne

Szef S4 po zapoznaniu się z rozkazem bojowym oraz z wytycznymi do pracy sztabu przystępuje do analizy zadania, w wyniku przeprowadzonego przez niego procesu myślowego powinien uzyskać odpowiedzi na następujące pytania[4]:

***Jaki jest zamiar i zadanie przełożonego oraz rola logistyki w jego realizacji?**:*

a) dowódca 9 DZ zamierza zatrzymać natarcie przeciwnika w głównym pasie obrony dywizji. Obronę zorganizuje dwoma brygadami w I rzucie w odwodzie brygada pancerna. Poza tym dowódca zamierza nie dopuścić do utraty pierwszej pozycji obrony, a w przypadku załamania się obrony przejść na kolejną rubież obrony stwarzając warunki do wykonania przeciwnatarcia odwodem dywizji;

b) 91 BZ ma zorganizować obronę w I rzucie w rejonie kluczowym i odgrywać będzie zasadniczą rolę w realizacji zadania dywizji;

c) w realizacji zadania logistyka odgrywa kluczową rolę ze względu na utrzymanie ciągłości dostaw ŚB we wszystkich etapach działania, umożliwiając tym samym pododdziałom ciągłe oddziaływanie ogniowe na przeciwnika.

***Czego wymaga przełożony i jakie jest moje zadanie dotyczące zabezpieczenia logistycznego?**:*

a) przejąć odpowiedzialność od PL KONAR. Bronić nakazanego pasa obrony: na lewo: WÓLKA KOBYLAŃSKA (ED 4602), STANISŁWÓW (EC 3692) na prawo:

---

[4] Pomimo, że brzmienie pytań z zakresu analizy zadania jest podobne jak w przypadku prowadzenia ogólnej analizy zadania, to rozpatrywane problemy i uzyskiwane odpowiedzi będą ściśle związane z obszarem zabezpieczenia logistycznego.

POLKÓW–SAGAŁY (EC 6393), LUBOMIN (EC 3690) i nie dopuścić do przerwania się przeciwnika w kierunku KORYTNICA (ED 5707), JAKUBÓW (EC 4684), być w gotowości do zabezpieczenia wejścia do walki odwodu dywizji;

b) w celu koordynacji realizacji zadania określone zostały przez przełożonego linie koordynacyjne, które sugerują, że zadanie będzie realizowane w trzech etapach;

c) realizacja dostaw ŚBiM oraz przedsięwzięć remontowo-ewakuacyjnych w czasie organizacji i prowadzenia działań do D+2, w celu utrzymania potencjału bojowego brygady na poziomie umożliwiającym prowadzenie obrony.

***Jakie występują ograniczenia w zakresie swobody działania?**:*

a) <u>ograniczenia czasowe</u>:

– gotowość systemu logistycznego brygady – 48 h (090600WRZE);

– wykonanie załącznika do rozkazu bojowego – 9 h;

– nawiązanie współpracy z administracją terenową – 12 h;

– uzupełnienie zużytych ŚBiM w pododdziałach oraz napraw UiSW w zakresie PTech i częściowo RI – 13 h;

– przyjęcie dostaw środków inż. na rozbudowę inżynieryjną rejonu – 25 h;

– przyjęcie ŚB na pierwszy dzień walki w BPZ – 38 h.

b) <u>ograniczenia przestrzenne</u>:

– rejon kluczowy obrony brygady: DROP (ED 4800), WÓLKA ŚWIDNO (EC 5696), MLECIN (EC 4690) – w rejonie tym należy spodziewać się największego zużycia ŚBiM oraz największych start w UiSW;

– wykorzystanie istniejącej infrastruktury magazynowej i techniczno-remontowej w miejscowościach: KAŁUSZYN (EC 5584), MROZY (EC 5479), JAKUBÓW (EC 4685), STANISŁAWÓW (EC 3692), zwiększy możliwości wykonawcze pododdziałów logistycznych brygady;

– istniejąca sieć dróg w wyznaczonym rejonie obrony stanowi naturalne przedłużenie dróg dywizyjnych oraz umożliwia szerokie wykorzystanie transportu samochodowego, jednocześnie pozwala na wyznaczenie dróg alternatywnych w przypadku zakłóceń ruchu na drogach zasadniczych;

– odległość korpuśnych i cywilnych źródeł zaopatrzenia (20–40 km) umożliwia w przypadku zakłóceń dostaw (lub ponadnormatywnego zużycia) ŚBiM, wykorzystanie własnych środków transportowych do realizacji dowozów;

– siły i środki przydzielone oraz zadania realizowane przez przełożonego na korzyść brygady;

– 934 bz przydzielony do brygady tylko na okres prowadzenia działań w pasie sił przesłaniania (w relacji OPCON), wykonujący zadanie w I etapie – należy zapewnić ewakuację uszkodzonego UiSW siłami i środkami 91 BZ;

– brygadzie przydzielono sprzęt ewakuacyjny na czas wykonywania zadania (2 x WPT MORS, 2 x CKE z p-pą), możliwości ewakuacyjne brygady zwiększyły się o 25% w stosunku do posiadanych;

– bzaop/9 plog dostarcza własnym transportem.

• *w czasie organizacji działań:*

(1) kl. III – 20 t, (40% potrzeb)

(2) kl. IV – 34 t (100% przydzielonej normy zużycia);

(3) kl. V – 59 t, (35% przydzielonej normy zużycia).

• *w czasie prowadzenia obrony:*

(1) kl. III – 58 t, (90% przydzielonej normy zużycia);

(2) kl. V – 47 t, (25% – razem 60% przydzielonej normy).

– możliwość wykorzystania stacjonarnych źródeł zaopatrzenia w żywność i paliwa płynne po uzgodnieniu z przedstawicielami administracji terenowej;

– brem/9 plog – w czasie obrony GERem nr 1 9 DZ prowadzi ewakuację techniczną uszkodzonego UiSW z PZUS 91 BZ do PZUS 9 DZ.

Kiedy i gdzie muszę skupić główny wysiłek zabezpieczenia logistycznego?

• *W czasie organizacji działań główny wysiłek zabezpieczenia logistycznego należy skierować na uzupełnienie ŚBiM w pododdziałach bojowych, usprawnianiu zasadniczego sprzętu bojowego oraz przyjęciu środków na inż. rozbudowę rejonu obrony.*

• *Główny wysiłek zabezpieczenia logistycznego w czasie prowadzenia obrony skupić na pododdziałach broniących się w rejonie kluczowym, zapewniając im dostawy niezbędnych ŚB (przynajmniej 2 dowozy) oraz prowadzenie ewakuacji technicznej, ponadto zapewnienie ciągłości zaopatrywania w amunicję artyleryjską dla 91 das.*

Jakie należy wykonać główne zadania zabezpieczenia logistycznego w czasie organizacji i prowadzenia działań?

W czasie organizacji działań:

– uzupełnienie zużytych SBiM w 911 bcz, 912, 913 bz i 914 bzmot oraz odtworzenie zapasu taktycznego brygady w 91 kzaop;

– przyjęcie i rozdział transportu środków inż.-sap. na inż. rozbudowę rejonu obrony;

– wykonanie obsługiwań i remontów uszkodzonego UiSW;

– zorganizowanie i przeprowadzenie rekonesansu logistycznego (rozpatrzenie w terenie problemów związanych z: planowanymi rejonami rozwinięcia zasadniczych urządzeń logistycznych, wyznaczeniem dróg dowozu i ewakuacji technicznej oraz punktów spotkań).

W czasie obrony:

– pełne i terminowe zaopatrywanie walczących pododdziałów brygady w zasadnicze środki bojowe;

– ewakuacja i remont uszkodzonego UiSW zgodnie z określonymi priorytetami;

– realizacja określonych zadań na korzyść odwodu 9DZ określonych przez przełożonych na podstawie rozwoju sytuacji w czasie wykonywania przeciwnatarcia.

Kluczowe znaczenie w tym etapie pracy mogą mieć również ogólne wnioski i sugestie wynikające z analizy zadania przeprowadzonej przez dowódcę, z którymi mogą być zapoznani szefowie komórek funkcjonalnych SD brygady[5].

Wnioski:

- *w czasie prowadzenia obrony, uwzględniając charakter działań (w porównaniu z natarciem), należy przewidywać mniejsze zużycie paliw oraz amunicji do BWP i czołgów, natomiast wystąpi większe zużycie amunicji artyleryjskiej i środków inż.-sap.;*
- *należy przewidywać niższe straty w UiSW w porównaniu z przewidywanymi w natarciu, ale w kalkulacjach uwzględniać górne wartości wskaźników uszkodzeń i strat odnoszące się do obrony;*
- *szerokość obszaru obrony brygady sugeruje, że w I rzucie mogą być użyte 2–3 bataliony, tj. ok. 50–65% bojowych jednostek sprzętowych;*
- *w związku z realizacją zadań w pasie sił przesłaniania, należy przewidzieć organizację silnej GE, gdyż będzie ona prowadzić ewakuację na odległość ok. 12 km;*
- *zadanie będzie realizowane co najmniej w 2 lub 3 etapach, zasadnicze znaczenie dla realizacji zadania będą miały działania prowadzone na FEBA, gdzie prawdopodobnie wystąpi największe zużycie ŚBiM oraz straty w UiSW;*
- *ograniczenia czasowe i przestrzenne nie wpływają negatywnie na realizację zadań zabezpieczenia logistycznego.*

OPBMR

Analiza zadania przez sekcję wojsk chemicznych rozpoczyna się po otrzymaniu zadania (w postaci wstępnego zarządzenia bojowego, rozkazu bojowego lub zarządzenia bojowego) oraz myśli przewodniej i wytycznych dowódcy.

W rezultacie dokonanej analizy oficerowie wojsk chemicznych określają główne zadania obrony przed bronią masowego rażenia wojsk, które należy zrealizować w okresie przygotowania i w toku walki. Analizując otrzymane zadanie rozpatruje się następujące problemy:

– jakie jest zadanie i zamiar dowódcy, jaka jest moja rola oraz sił mi podporządkowanych?

– jakie zasadnicze zadania muszą być wykonane?

– jakie czynniki ograniczają możliwości realizacji zadań?

Rozwiązanie analizowanych problemów w postaci wniosków zawarto w tabeli 2.2.

---

[5] Z. Kurasiński, *System kierowania wsparciem logistycznym wojsk lądowych w operacjach*, rozprawa habilitacyjna, Zeszyty Naukowe AON, dodatek specjalny, Warszawa 2004, s. 222.

Tabela 2.2

Treść analizy zadania

Pytania stawiane w toku analizy zadania	Wnioski – odpowiedzi
Co jest zamiarem dowódcy i jaka jest moja rola oraz sił mi podporządkowanych?	– Zagrożenia bronią masowego rażenia oraz toksycznymi środkami przemysłowymi. – Zadania wojsk wymagające przygotowania. – Sąsiedzi, z którymi należy współdziałać w toku realizacji zadań obrony przed bronią masowego rażenia. – Zadania obrony przed bronią masowego rażenia wykonywane siłami przełożonego.
Jakie zasadnicze zadania muszą być wykonane?	– Zadania obrony przed bronią masowego rażenia wykonywane własnymi siłami. – Rejony (kierunki) skupienia głównego wysiłku obrony przed bronią masowego rażenia. – Jednostki zabezpieczone w pierwszej kolejności. – Zadania maskowania dymami i porażenia ogniowego, które powinny być zrealizowane.
Jakie czynniki ograniczają możliwości realizowania zadań?	– Czynniki materiałowe. – Wyszkolenie wojsk. – Ograniczenia prawne. – Inne ograniczenia.

Źródło: J. Solarz., *Metodyka i technologia pracy zespołu OPCHEM na przykładzie SD brygady (BZ, BKPanc) i dywizji (DZ, DKPanc)*, AON, Warszawa 2004.

Wnioski z analizy zadania przekazywane są oficerom sztabu brygady w ramach odprawy informacyjnej. Przykład wniosków z analizy zadania na szczeblu brygady może być następujący:

Poziom zagrożenia BMR niski – przeciwnik pomimo posiadania broni jądrowej i chemicznej nigdy nie stosował jej w swoich działaniach. Zagrożenie skażeniami przemysłowymi występuje w miejscowościach: Kałuszyn, Węgrów, Mrozy i Mińsk Mazowiecki.

Siłami przełożonego rozwinięte zostaną punkty likwidacji skażeń w rejonie miejscowości: PORĘBY (EC2879) i WÓLKA DŁUŻEWSKA (EC4366).

Zadania OPBMR realizować siłami własnymi pododdziałów.

Wysiłek rozpoznania skażeń skupić na drogach dowozu i ewakuacji oraz głównych rejonach logistycznych.

Wysiłek likwidacji skażeń skupić na elementach dowodzenia i łączności, jednostkach OPL i artylerii, głównych urządzeniach logistycznych oraz wojskach w rejonach odtwarzania zdolności bojowej.

Pełny stan osobowy powinien być zaszczepiony przeciwko wąglikowi, dżumie i batalionie.

Nie dopuścić do przekroczenia napromienienia żołnierzy powyżej 50 cGy

OPL

Przykład analizy zadania szefa OPL brygady może być następujący.

Środki OPL 91 BZ prowadzą rozpoznanie przeciwnika powietrznego z trzech posterunków obserwacyjnych, skupiając swój główny wysiłek na wykrywaniu śmigłowców i bezzałogowych aparatów rozpoznawczych wykonujących loty na bardzo małych wysokościach. Główny wysiłek rozpoznania płn.–wsch.

Na pododdziały brygady przemieszczające się do rejonu ześrodkowania uderzenia wykonywało lotnictwo myśliwsko-bombowe samolotami MiG-27: kluczem na 91 das w czasie wchodzenia do rejonu ześrodkowania oraz parami na SD brygady, kolumny 911 bz i 910 bcz.

Wnioski:

- *z dotychczasowych meldunków wynika, że dywizjon stracił bezpowrotnie dwa zestawy ZU-23-2, i PRWB OSA został uszkodzony (prognozowany czas naprawy ok. 6 godzin). W czasie walki zginęło 16 żołnierzy z obsług bojowych a 4 jest ciężko rannych;*
- *w czasie walki z samolotami SUMBRII 91 dplot zużył 0,8 jo amunicji artyleryjskiej 23 mm i 6 rakiet „GROM", co wymaga bardzo szybkiego uzupełnienia;*
- *poniesione straty przez siły OPL 91 BZ nie zmniejszają jednak możliwości bojowych. Jednak w trybie pilnym niezbędne jest uzupełnienie stanów osobowych w 1 bplot, która poniosła największe straty;*
- *stan pozostałych sił i środków w 91 dplot wynosi: 95% w stanie osobowym; 98% w sprzęcie, co umożliwia realizację zadania. Mogą wystąpić trudności w dowozie rakiet przeciwlotniczych OSA do 3 bplot/4 plot, ponieważ w brygadzie nie posiadamy możliwości ich dowozu, a z 9 DZ nie mamy żadnych informacji o wydzieleniu specjalnych środków transportowych.*

Miejsce 91 BZ w ugrupowaniu obronnym 9 DZ wskazuje, że główne zagrożenie powietrzne stanowić będą dla OPL brygady śmigłowce i samoloty szturmowe, na których należy skupić główny wysiłek rażenia ogniowego. 91 dplot jest dobrze przygotowany do walki z lotnictwem wojsk lądowych SUMBRII, słabiej do walki z lotnictwem taktycznym.

Wnioski:

- *do walki z lotnictwem taktycznym należy wykorzystać głównie środki rakietowe OSA i GROM;*
- *przydzieloną baterię OSA z 9 pplot należałoby przewidzieć głównie do odpierania uderzeń samolotów myśliwsk-bombowych i nie angażować jej do walki z lotnictwem wojsk lądowych.*

Z ostatnich meldunków z rozpoznania powietrznego wynika, że siły powietrzne SUMBRII mogą w najbliższych 3–4 dobach walki zintensyfikować uderzenia w ramach izolacji rejonu działań, głównie w okresie od świata do zmierzchu. Śmigłowce bojowe SUMBRII skończyły przebazowanie na lądowiska polowe i osiągnęły pełną gotowość do działań. W ciągu ostatniej doby przeciwnik zintensyfikował rozpoznanie powietrzne na kierunki SOKOŁÓW PODLASKI, ŁOCHÓW, WĘGRÓW.

Wnioski:

- *na podstawie meldunków rozpoznawczych wynika, że uderzeń lotnictwa taktycznego przeciwnika możemy się spodziewać już w okresie przygotowania rejonu obrony;*
- *wobec nasilenie działań rozpoznawczych należałoby jak najszybciej przygotować stanowiska pozorne stacji radiolokacyjnej i środków ogniowych na przednim skraju rejonu obrony. Warunki są sprzyjające, ponieważ brygada organizuje obronę bez styczności z przeciwnikiem;*
- *ocenić zasadność zorganizowania przed przednim skrajem obrony zasadzek przeciwlotniczych w celu niszczenia śmigłowców rozpoznawczych i BAL.*

OPL 91 BZ w trakcie działań obronnych wzmacnia 3bplot OSA z 9 pplot, które znajdują się już w ugrupowaniu brygady.

Wniosek:

- *przydział do 91 BZ baterii plot OSA (4 KC) zwiększa o 1/3 dotychczasowe możliwości ogniowe organicznego dywizjonu i poprawia możliwości zwalczania samolotów myśliwsko-bombowych wykonujących loty do wysokości 5000 m.*

Zadanie postawione 91 BZ wskazuje, że musi ona utrzymać za wszelką cenę nakazany przez przełożonego rejon obrony.

Wnioski:

- *główny wysiłek OPL należy skupić w kluczowym rejonie obrony brygady: DROP, WÓLKA ŚWIDNO, MĘCIN;*
- *mając na względzie to, że organizowana będzie pozycja przednia należy rozważyć wydzielenie środków OPL lub zorganizować w tym rejonie jedną lub 2–3 zasadzki przeciwlotnicze.*

91 dplot otrzymał zadanie w tym okresie wzmocnić OPL 93 BPanc na linii jej wejścia do natarcia przynajmniej jedną bplot.

Wniosek:

- *należy w tym względzie przewidzieć do wykonania tego zadania bplot, która w odpowiednim czasie wykona manewr w rejon wejścia do walki 93 BPanc, skąd wzmocni jej osłonę przeciwlotniczą. Należy w tym względzie przewidzieć najbardziej manewrową bplot.*

Stan amunicji 23 mm rakiet GROM i OSA wymaga szybkiego uzupełnienia uzupełnień.

Wniosek:

- *w tym celu ustalić termin dowozu i rejon składowania rakiet OSA z 9 pplot.*

Poniesione dotychczas starty w 91 dplot nie wpływają na spadek możliwości osłony elementów ugrupowania brygady.

Wnioski:

- *91 dplot posiada nadal 11 kanałów celowania (KC), co świadczy, że może on jednocześnie prowadzić walkę ogniową z 11 ŚNP – przeciwnika;*
- *posiadany potencjał OPL (91 dplot oraz 3 bplot/9pplot) uniemożliwia realizację osłony przeciwlotniczej wszystkim pododdziałom brygady. Dlatego konieczne jest określenie obiektów priorytetowych dla OPL (maksymalnie 4–5 obiektów osłony).*

Rozpoznanie radiolokacyjne przeciwnika powietrznego w czasie organizacji obrony realizować z wykorzystaniem stacji przełożonego oraz sąsiedniej brygady.

Wniosek:

- *organiczne środki rozpoznania radiolokacyjnego do rozpoczęcia obrony utrzymywać jako skryte.*

Mając na uwadze, że 91 BZ ma 48 godziny na organizację obrony, to system OPL powinien osiągnąć gotowość przynajmniej 2–3 godziny wcześniej.

Wniosek:

- *na organizację systemu OPL 91 BZ mamy wystarczającą ilość czasu. Działania obronne tworzą dogodne warunki do organizacji i prowadzenia osłony przeciwlotniczej.*

Wojska łączności i informatyki

Przykład wniosków z analizy zadania na szczeblu brygady.

Pododdziały dowodzenia zabezpieczają obieg informacji dla potrzeb brygady. Celem działania systemu łączności jest zapewnienie ciągłości dowodzenia dla dowódcy i jego sztabu podczas prowadzenia walki w rejonie obrony. Zasadniczym zadaniem systemu łączności brygady jest zorganizowanie trwałej i bezpiecznej wymiany informacji ze wszystkimi elementami ugrupowania bojowego brygady oraz zabezpieczenie łączności współdziałania z odwodem 9 DZ (93 BPanc). Ponadto być w gotowości do nawiązania łączności z odwodem 2 KZ – 5 DZ. W dotychczasowych działaniach strat nie poniesiono. Ukompletowanie w pododdziałach dowodzenia brygady w sprzęt i w ludzi 100%. Przełożony na naszą korzyść przydzielił do batalionu dowodzenia jedną aparatownię typu RWŁC-10T. Czas gotowości do obrony 090600 WRZESIEŃ, planowany czas gotowości systemu łączności brygady – 090400 WRZESIEŃ. Zatem czas organizacji systemu łączności wynosi 46 godzin. Z zamiaru przełożonego wynika, iż system łączności brygady będzie miał zasadnicze znaczenie dla realizacji wymiany informacji w pasie obrony dywizji. W tym celu batalion dowodzenia brygady rozwinie stanowiska dowodzenia oraz węzły łączności w wyznaczonych rejonach, które zostaną bezpośrednio dowiązane do stanowisk dowodzenia oraz bazowych węzłów łączności 9 DZ. Na stanowiskach dowodzenia zrealizowane będą przedsięwzięcia zabezpieczenia bojowego i logistycznego sieci łączności.

Ograniczenia czasowe:

- *gotowość do obrony 090600 WRZESIEŃ;*
- *gotowość systemu łączności brygady 090400 WRZESIEŃ;*
- *zakończenie zmian w podporządkowaniu do 082000 WRZESIEŃ;*
- *zakończenie prac inżynieryjnych na SD (zapory minowe i obiekty fortyfikacyjne) do 090400 WRZESIEŃ;*
- *terminy składania meldunków z godz.: 08.00, 11.00; 15.00 do godz.: 08.30, 11.30, 15.30 – meldunek dobowy z godz. 19.00 do 20.00.*

Wniosek końcowy: *batalion dowodzenia i pododdziały dowodzenia poszczególnych elementów ugrupowania bojowego będą w stanie zapewnić łączność dla potrzeb dowodzenia oraz współdziałania.*

2.5. Odprawa informacyjna

Celem pierwszej odprawy dowództwa po otrzymaniu zadania, czyli odprawy informacyjnej jest przekazanie oficerom sztabu dwóch grupy informacji: *w pierwszej grupie* przekazywane są wnioski z ustalenia położenia i ogólne wnioski z analizy zadania we wszystkich obszarach zainteresowania, w *drugiej* następuje organizacja pracy w sztabie dokonana przez szefa sztabu na podstawie wytycznych dowódcy.

Zakres i treść wytycznych mogą być różne, powinny one jednak zawierać co najmniej:

- **sprecyzowane zadanie własne;**
- **myśl przewodnią dowódcy;**
- **zadania, które zapewnią skupienie pracy sztabu zgodnie z intencjami dowódcy;**
- **czas zakończenia oceny sytuacji, co w praktyce oznacza czas odprawy decyzyjnej i czas postawienia zadania podwładnym;**
- **kryteria do porównania wariantów działania.**

Ponadto wytyczne mogą zawierać inne wskazówki w zależności od otrzymanego zadania, czynnika czasu oraz doświadczenia oficerów sztabu i jego zgrania jako całości.

DOWÓDCA BRYGADY – może nie brać udziału w odprawie informacyjnej, jednak to on wypracowuje podstawowe wnioski w trakcie analizy zadania. W trakcie odprawy informacyjnej zazwyczaj wygłasza sprecyzowane zadanie własne, myśl przewodnią oraz określa kryteria do porównania wariantów działania.

SZEF SZTABU BRYGADY – ustala układ odprawy informacyjnej, na której przekazane zostaną wnioski z analizy zadania i zorganizowana dalsza praca na stanowisku dowodzenia. Jeżeli dowódca nie uczestniczy w odprawie informacyjnej szef sztabu prowadzi ją osobiście i w imieniu dowódcy przedstawia sprecyzowane zadanie własne, myśl przewodnią oraz kryteria do porównania wariantów działania.

ZESPÓŁ DOWODZENIA – realizuje swoje stałe czynności związane z fazą kontroli i ciągłego ustalania położenia. W odprawie informacyjnej uczestniczy szef zespołu (lub inny wyznaczony oficer) przedstawiając zgodnie z porządkiem odprawy:

- sytuację sąsiadów (położenie, zadania i działania sąsiadów własnego szczebla dowodzenia);
- sytuację wojsk własnych (określenie, gdzie znajdują się i jakie zadania wykonują poszczególne elementy własnego ugrupowania bojowego).

ZESPÓŁ PLANOWANIA – realizuje czynności z zakresu przygotowania odprawy informacyjnej, oficerowie zespołu mogą między innymi przedstawiać: otrzymane zadanie, zadanie i zamiar przełożonego oraz wnioski z analizy zadania. Ponadto wyznaczona osoba protokołuje przebieg odprawy informacyjnej, w tym między innymi:

- wnioski z analizy zadania przekazane przez dowódcę lub szefa sztabu;
- wytyczne dowódcy/szefa sztabu do dalszego planowania.

ZESPÓŁ ROZPOZNANIA – przygotowuje się do wystąpienia w odprawie informacyjnej, podczas której podaje ogólną sytuację przeciwnika wraz ze wstępną oceną terenu.

Efektem odprawy informacyjnej może być dokument rozkazodawczy przekazywany podwładnym – zarządzenie przygotowawcze. Układ odprawy informacyjnej w brygadzie podczas prowadzenia obrony może przedstawiać się następująco:

Cel odprawy	Przekazanie osobom funkcyjnym stanowiska dowodzenia rezultatów analizy zadania, ukierunkowanie pracy sztabu w zakresie planowania działań
Odpowiedzialny	Szef sztabu
Uczestnicy	Dowódca, zastępca, szef sztabu, szefowie zespołów funkcjonalnych i sekcji na SD
Miejsce	Sala (namiot, pomieszczenie) odpraw
Czas	Do 30'

Lp.	Zagadnienie	Referujący	Czas
1.	Wprowadzenie	dowódca/szef sztabu	1 min
2.	Sytuacja wojsk własnych i sąsiadów	szef zespołu dowodzenia	2 min
3.	Zadanie i myśl przewodnia przełożonego, zadanie własne	szef sztabu	2 min
4.	Wstępna ocena terenu i przeciwnika	szef zespołu rozpoznania	5 min
5.	Problemy, ograniczenia	szefowie zespołów	5 min
6.	Sprecyzowane zadanie własne, myśl przewodnia dowódcy, kryteria oceny wariantów	dowódca	4 min
7.	Wnioski z kalkulacji czasu, wytyczne do zarządzenia przygotowawczego, inne zadania dla poszczególnych komórek funkcjonalnych SD (wytyczne do planowania)	szef sztabu	10 min
8.	Zakończenie	dowódca/szef sztabu	1 min

2.6. Wariant prowadzenia odprawy informacyjnej

Po zebraniu wszystkich uczestników odprawy szef sztabu rozpoczyna odprawę informacyjną:

1. Wprowadzenie (dowódca/szef sztabu – 1 min)

Panowie, celem odprawy będzie przedstawienia wniosków z ustalenia położenia i analizy zadania. Przedstawiam układ odprawy oraz proponowany czas wystąpień poszczególnych osób funkcyjnych (zob. układ odprawy powyżej).

2. Sytuacja wojsk własnych i sąsiadów (szef zespołu dowodzenia – 2 min)

- *911 bcz...*
- *912 bz...*

- *913 bz...*
- *914 bz...*[6]
- *91 daplot znajduje się w następującym położeniu: PDO dowódcy dywizjonu rozwinięte w rejonie: DĄBROWA /7539/, stacja radiolokacyjna wstępnego poszukiwania RSWP NUR-21 rozwinięta w rejonie: 500 m płn. NOWA POGORZEL (7639) w gotowości bojowej nr 2, 1 bplot osłania 912 bz ze stanowisk w rejonie: wzg.167.5 (7442), wzg. 157.0 (7444), 2 bplot osłania 911 bz ze stanowisk ogniowych: wsch. KLUKI (7837), 3 bplot osłania das;*
- *91 ksap (bez pldm, dwóch drmz) zajęła rejon: wył. KĄTY ZDRÓJ (4371), DŁUŻEW (4270), pkt. 135,7 (4270), pldm utrzymuje drogi w rejonie rozmieszczenia 91 BZ:*
  - *ŻAKÓW (4571), SIENNICA (4274), GRZBOWILK (3776),*
  - *SIENNICA, KOŚMINY (3872), KOŁBIEL (3376).*

  Rejon rozmieszczenia pldm – płd. skraj SIENNICA;
- *plrsk (bez dwóch drrsk) rozmieszczony jest przy SD 91 BZ, 1 drrsk rozwinęła POSk przy SD 91 BZ, 2 drrsk jako PRSk patroluje brygadowe drogi dowozu i ewakuacji;*
- *pododdziały logistyczne brygady zatrzymane w kolumnach marszowych w rejonie ześrodkowania:*
  - *91 kzaop na drodze: RUDNO, KOŚMINY, czołem 1,5 km zach. KOSMINY;*
  - *91 krem na drodze: KOŁBIEL, KOŚMINY, czołem 1 km zach. KOŚMINY;*
  - *91 kmed na drodze: RUDNO, OLEKSIN, czołem OLEKSIN.*

Na prawo 7 BZ przechodzi do obrony rejonu: POLKÓW SAGAŁY, PURZEC, ŻELECHÓW, CZECHY z zadaniem niedopuszczenia do przerwania się przeciwnika w kierunku: SOKOŁÓW PODLASKI, WODYNIE. SD – od 051130 WRZE w rejonie KOTUŃ.

Na lewo 92 BZ przechodzi do obrony rejonu: SZYMANÓWEK, WÓLKA KOBYLAŃSKA, STANISŁAWÓW, OSTRÓWEK nie dopuszcza do przerwania się przeciwnika w kierunku: KAMIONNA, POŚWIĘTNE przejmuje prowadzenie walki od jednostek 1 K na linii KRZAK, SD 92 BZ MIĘDZYLEŚ, linia rozgraniczenia: ROWIŃSKA, WÓLKA KOBYLAŃSKA, STANISŁAWÓW.

3. Zadanie i myśl przewodnia przełożonego, zadanie własne (szef zztabu – 2 min)

9 DZ broni pasa obrony SZYMANÓWEK, POLKÓW SAGAŁY, CZECHY, ZIELONKA. Odpowiedzialność obronną przejmuje od PL KRZAK. W przypadku włamania się przeciwnika w głąb obrony wykonuje kontratak, a w przypadku niepowodzenia uporczywa obrona stwarza warunki wejścia do walki 5 DZ w D+2 z PL NIEBIESKA lub PL FIOLET wspólnie, z którą rozbija przeciwnika w rejonie włamania w celu odtworzenia poprzedniego położenia.

Myślą przewodnią dowódcy 9 DZ jest: po przejęciu walki od sił walczących z przodu zorganizować pozycję przednią od PL KRZAK. Rozbudować obronę na ru-

---

[6] Położenie poszczególnych batalionów opracowują studenci w trakcie zajęć.

bieży płd. BRZEZINÓW, RÓWNE, WÓLKA KOBYLAŃSKA, BRZEŹNIK, POLKÓW SAGAŁY z rejonem kluczowym DROP (ED4800), WÓLKA ŚWIDNO (EC5696), MLĘCIN (EC4690). Prowadząc obronę maksymalną ilością sił nie dopuścić do przełamania przez przeciwnika pierwszej pozycji obrony. W przypadku niepowodzenia uporczywą obroną stworzyć warunki do wprowadzenia do walki odwodu przełożonego 5 DZ w D+2 z PL NIEBIESKA lub PL FIOLET.

91 BZ z 934 bz (na czas walki na pozycji przedniej), plmin, drmz, ksap, 2 kmo,GER 9 DZ, bOT KAŁUSZYN, kOT (RUDZIENKO, WIŚNIEW, MLĘCIN, ŁAZISKA, ŻARNÓWKA, PNIEWNIK, GARCZYN, CZERWONKA, JAKÓBÓW) przejąć prowadzenie walki od 923 zgrupowania taktycznego na linii KONAR, bronić nakazanego rejonu obrony i nie dopuścić do przerwania się przeciwnika w kierunku: TURNA (ED6010), JAKÓBÓW (EC4684), być w gotowości do zabezpieczenia wejścia do walki odwodu 9 DZ z linii BIAŁA lub ŻÓŁTA.

4. Wstępna ocena terenu i przeciwnika (oficer zespołu rozpoznania – 5 min)

Ocena terenu na podstawie dotychczasowych materiałów – np. ocena terenu wykonana przez zespół rozpoznania dywizji zawarta w Rozkazie bojowym i Załączniku B (Rozpoznanie)

- *Omawiany obszar pod względem ukształtowania powierzchni należy do terenu równinnego, łagodnie falistego (pagórkowatego), innymi słowy teren płaski, równinny z nielicznymi wzniesieniami.*
- *Obszar charakteryzuje się przewagą monotonnych równin, zupełnie płaskich lub łagodnie falistych. Powyżej 200 m teren wznosi się tylko w kilku punktach, szczególnie na północny-zachód od m. KAŁUSZYN (GARCZYN DUŻY) – stając się obszarem kluczowym.*
- *Analizowany obszar pocięty jest formami obniżeń i dolin rozlokowanych wzdłuż głównych cieków wodnych – rzek: ŚWIDER, MIENIA, RZĄDZA, OSOWNICA, LIWIEC, które jednocześnie stanowić będą główne przeszkody wodne, przyczyniając się jednocześnie do kanalizowania ruchu wojsk. Występuje bardzo duża liczba strumieni i cieków wodnych (stawy hodowlane).*
- *Z punktu widzenia ukształtowania terenu, obszar – z wyjątkiem wysokich i stromych stoków dolin rzecznych – należy uważać za bardziej korzystny do działań zaczepnych niż obronnych, może jednak powodować utrudnienia w ruch.*
- *W odniesieniu do wytrzymałości gruntów warunki przejezdności terenu na obszarze działań mogą być bardzo zróżnicowane. Uwzględniając warunki atmosferyczne należy generalnie przyjąć, iż dobrą przejezdnością będą odznaczały się tereny z gruntami piaszczystymi. Natomiast na terenach pokrytych glinami wystąpią utrudnienia w ruchu do całkowitego braku przejezdności. Obszary trudno przejezdne lub nieprzejezdne mogą wystąpić w rejonach pokrytych glinami dolinnymi i torfami.*
- *W prezentowanym obszarze sieć dróg rozwinięta jest w stopniu bardzo dobrym, uwzględniając jednak specyfikę terenu znaczna część dróg ma charakter pofrontowy.*
- *Przeszkody terenowe:*
  - *liniowe: kompleks leśny w rejonie m. CEGŁÓW, staw rybny;*
  - *tereny trudne: nadbrzeża rzek.*

• *Tereny kluczowe: DOBRE, WIERZBNO, wzgórze GARCZYN duży (223,1 m n.p.m.).*

• *Ponadto przeszkodami z punktu widzenia ukształtowania terenu są nasypy kolejowe, zwłaszcza na liniach m. WARSZAWA–BIAŁYSTOK.*

• *Pokrycie terenu i możliwości maskowania: najlepsze na kierunku: WYGLĘDÓWKA–JAKUBÓW.*

• *Charakteryzowany obszar jest zalesiony w stopniu średnim, przyczyniając się do kanalizowania ruchu wojsk w kierunku północno-wschodnim (główne kompleksy w rejonie m. KAŁUSZYN, DOBRE, WIERZBNO).*

• *Ukształtowanie terenu sprzyja prowadzeniu natarcia, jednak ruch wojsk kanalizowany jest przez dużą ilość terenów podmokłych i kompleksów leśnych, dobre warunki obserwacji zapewniają wgląd w rejon obrony i prowadzenie ognia obserwowanego.*

• *Drogi podejścia:*

– *DOBRE–RUDZIENKO–JAKUBÓW,*
– *PNIEWNIK–JANOWEK–ŻEBRÓWKA,*
– *CZERWONKA–WIERZBNO–CIERPIĘTA,*
– *GRĘBKÓW–STAWISKA–MILEW.*

• *Korytarze manewru:*

– *GRĘBKÓW–CIERPIĘTA,*
– *OSSÓWNO–WIERZBNO,*
– *MLĘCIN–JANÓWEK,*
– *DROP–KOSZEWNICA.*

(Położenie, ocena przeciwnika wykonana przez zespół rozpoznania dywizji zawarta w Rozkazie bojowym i Załączniku B (Rozpoznanie)

Przeciwnik z powodzeniem rozwija operację zaczepną w kierunku: WYSOKIE (6400)–MIŃSK MAZOWIECKI. W dotychczasowych działaniach przeciwnik rozbił wojska broniące obszaru na północ od BUGU i NURZCA i w godzinach wieczornych 4 września czasowo zatrzymany został na rubieży: 3 km zach. OSTRÓW MAZOWIECKA, 1 km płd. SZYNKARZYZNA, 1,5 km płd. MIEDZNA, JABŁONNA LACKA, 3 km płd. CIECHANOWIEC. W odwodzie przeciwnik posiada 12 DZ, która może być wprowadzona do walki rano 8 września na kierunku: KOSÓW LACKI–DOBRE. Ocenia się, że przeciwnik wprowadzając do walki 12 DZ dążyć będzie prawdopodobnie do stworzenia dogodnych warunków wprowadzenia do bitwy sił GO PÓŁNOC, opanowując do końca dnia 8 września rubież drogi: PNIEWNIK–KARCZEWICE.

Należy oczekiwać, że SUMBRIA mając dane o istnieniu pozycji przedniej i jej ogólnym rozpoznaniu w ciągu nocy odtworzą zdolność bojową zgrupowań taktycznych w sile dwóch batalionów (ze składu 12 DZ), które we współdziałaniu z pododdziałami będącymi w styczności, w godzinach rannych dnia następnego wykonają uderzenie w kierunku: KORYTNICA–MIŃSK MAZOWIECKI z zadaniem pokonania pozycji przedniej 91 BZ i stworzenia warunków do wprowadzenia do walki jednostek 21 DZ i 24 BZ.

5. Problemy, ograniczenia (szefowie zespołów – czas 5 min)

- *czas – brygada posiada 48 godzin na przygotowanie działań;*
- ***siły** – bataliony nie posiadają pełnego wyposażenia w sprzęt;*
- ***przestrzeń** – obszar działania ograniczony liniami rozgraniczenia oraz linią przejęcia odpowiedzialności KONAR; – wyznaczenie linii koordynacyjnych BIAŁA, ŻÓŁTA do zabezpieczenia wejścia do walki odwodu dywizyjnego; – organizacja pozycji przedniej;*
- ***logistyka** – brak pełnych zapasów w pododdziałach po odbytym marszu.*

6. Sprecyzowane zadanie własne, myśl przewodnia dowódcy, kryteria oceny wariantów (dowódca/szef zztabu – 4 min)

Sprecyzowane zadanie własne: 91 BZ po przejęciu walki od sił walczących z przodu, do 090600 WRZ organizuje obronę nakazanego rejonu oraz pozycję przednią od PL KONAR, utrzymuje rejon kluczowy obrony: DROP, WÓLKA ŚWIDNO, MLĘCIN w celu stworzenia warunków do wejścia do walki odwodu 9 DZ z LD ŻÓŁTA lub LD BIAŁA.

Moją myślą przewodnią jest: po przejęciu walki od sił walczących z przodu, zorganizować pozycję przednią, większością sił brygady zorganizować obronę w głównym rejonie obrony z rejonem kluczowym na lewym skrzydle ugrupowania bojowego brygady. Obronę prowadzić w celu zmuszenia przeciwnika do zużycia odwodów i uniemożliwienia mu potęgowania natarcia w głębi obrony, a tym samym po zatrzymaniu go stworzyć warunki do wyprowadzenia przez przełożonego kontrataku.

Przedstawiam kryteria do porównania wariantów działania:

- *utrzymanie rubieży wprowadzenia odwodu 9 DZ – waga kryterium 4;*
- *inżynieryjna rozbudowa rejonu obrony brygady – waga kryterium 3;*
- *minimum niezbędnych sił do wykonania zadania na pozycji przedniej – waga kryterium 3;*
- *elastyczność ugrupowania – posiadanie odwodu umożliwiającego reakcję na potencjalnych kierunkach zagrożenia – waga kryterium 2.*

7. Wnioski z kalkulacji czasu, wytyczne do zarządzenia przygotowawczego, inne zadania dla poszczególnych komórek funkcjonalnych SD (szef sztabu – 10 min)

Przedstawiam wnioski z kalkulacji czasu:

Lp.	Przedsięwzięcie	Czas
1.	*Analiza zadania*	*070600–070700*
2.	*Odprawa informacyjna*	*070700–070800*
3.	*Wydanie zarządzeń przygotowawczych*	*070900*
4.	*Ocena czynników wpływających na wykonanie zadania i opracowanie wariantów działania.*	*070830–071200*
5.	*Odprawa koordynacyjna w celu przedstawienia wariantów działania wojsk własnych*	*071200–071230*
6.	*Rozważenie wariantów działania*	*071400–071500*
7.	*Porównanie wariantów działania*	*071500–071530*
8.	*Odprawa decyzyjna*	*071600–071700*
9.	*Sporządzenie Planu Obrony*	*071700–071730*

Lp.	Przedsięwzięcie	Czas
10.	*Postawienie zadań*	*071800*
11.	*Sporządzenie Rozkazu Bojowego*	*do 072200*
12.	*Meldunek o gotowości*	*090600*

Wytyczne do opracowania zarządzenia przygotowawczego:

Szef zespołu planowania, do 070900 opracować zarządzenie przygotowawcze, w którym ująć zastępujące elementy:

- *czas postawienia zadania dla podwładnych: 071800 na SD brygady;*
- *pododdziały mają się przygotować do prowadzenia obrony;*
- *logistyka uzupełnić zapasy do 072200.*

8. Zakończenie odprawy (dowódca/szef sztabu – 1 min)

Panowie oficerowie, czy są jakieś pytania lub wątpliwości. Jeśli nie, to spotykamy się na odprawie koordynacyjnej poświęconej przedstawieniu wariantów działania wojsk własnych o godz. 12.00. Plan pracy dowództwa do pobrania w zespole planowania.

2.7. Ocena czynników wpływających na wykonanie zadania

Celem oceny czynników wpływających na wykonanie zadania, realizowanej w ramach etapu oceny sytuacji, jest zidentyfikowanie i szczegółowa ocena czynników, które w różny sposób wpływać będą na realizację otrzymanego zadania oraz ustalenie kilku realnych sposobów jego wykonania, czyli wariantów działania wojsk własnych[7].

Sekcja rozpoznania jest elementem struktury organizacyjnej sztabu oddziału przeznaczonym do gromadzenia i przetwarzania informacji, a także do rozpowszechniania wiadomości oraz kierowania działalnością rozpoznawczą. Dostarcza zbiory informacji niezbędne do planowania przyszłych działań oddziału. Każdy zbiór obejmuje odrębną problematykę (przeciwnik, pogoda, teren, wojska własne). W nowych dokumentach normatywnych znalazł się zapis wskazujący, że rozpoznanie jest produktem wiedzy dotyczącej działalności przeciwnika, obszaru prowadzenia działań i warunków hydrometeorologicznych[8].

Komórka rozpoznania funkcjonalnie jest przeznaczona do planowania, kontrolowania i koordynowania przedsięwzięć z zakresu organizacji i prowadzenia rozpoznania, walki elektronicznej i działań psychologicznych. Mimo że na szczeblu oddziału nie występują etatowe elementy walki elektronicznej i działań psychologicznych, szef komórki rozpoznania, realizując plan rozpoznania przełożonego, jest odpowiedzialny za koordynowanie działań wszystkich elementów rozpoznania w przydzielonym mu obszarze odpowiedzialności rozpoznawczej.

---

[7] G. Rosłan, M. Strzoda, *Metody i treść pracy zespołów funkcjonalnych na stanowisku dowodzenia wojska lądowych*, AON, Warszawa 2001.

[8] M. Wrzosek, *Udział sekcji rozpoznania w cyklu decyzyjnym*, PWL 5/2003.

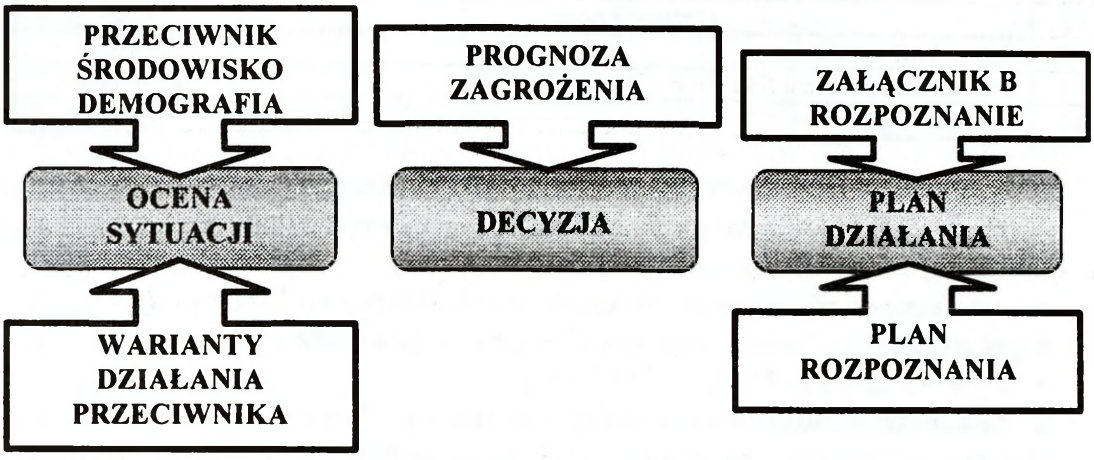

Rys. 2.4. Udział komórki rozpoznania w planowaniu

W strukturze sztabu sekcja rozpoznania (S-2) stanowi specyficzną komórkę funkcjonalną, która opracowuje informacje niezbędne do podjęcia stosownej reakcji na działania przeciwnika. Aby zapewnić warunki do realizacji procesu informacyjnego, musi ona dysponować wieloma powiązaniami informacyjnymi zarówno wewnątrz stanowiska dowodzenia, jak i na zewnątrz (rys. 2.4)[9].

Najistotniejszą fazą cyklu decyzyjnego w procesie dowodzenia jest planowanie[10]. Podlega wówczas dokładnej analizie zadanie otrzymane od przełożonego oraz wszelkie czynniki wpływające na jego wykonanie. Analiza zadania jako czynność podejmowana w procesie oceny sytuacji jest podstawą do sprecyzowania, co i w jakim celu należy zrobić, aby zrealizować otrzymane zadanie. Aby rozwiązać ten problem i wyciągnąć właściwe wnioski, należy odpowiedzieć na wiele szczegółowych pytań, które powinny doprowadzić do określenia:

1. Jakie jest zadanie i zamiar przełożonego w części dotyczącej prowadzenia rozpoznania i jaka jest rola mojego systemu rozpoznania (oddziału, pododdziału) w realizacji zadań rozpoznawczych przełożonego?

2. Czego wymaga przełożony? Co muszę wykonać, aby zrealizować jego koncepcję rozpoznania? Jakie w tym zakresie zostały sprecyzowane zadania rozpoznawcze i w jaki sposób należy je wykonać?

3. Jakie istnieją ograniczenia w określaniu zadań rozpoznawczych? Jaka przestrzeń pola walki została wyznaczona do rozpoznania?

4. Czy od momentu opracowania rozkazu i załącznika „Rozpoznanie" przez przełożonego nastąpiły znaczące zmiany w ugrupowaniu przeciwnika? Jeśli tak, to czy wiedząc o tych zmianach postawiłby on takie samo zadanie w dziedzinie pozyskiwania informacji?

Nadrzędną rolę wśród dokumentów dowodzenia z punktu widzenia rozpoznania odgrywa załącznik „Rozpoznanie". Analizując załącznik „Rozpoznanie" kie-

[9] Tamże.

[10] *Rozpoznanie wojskowe*, podręcznik opracowany pod kier. M. Łokociejewskiego, AON, Warszawa 2003.

rownik komórki rozpoznawczej powinien poznać i zrozumieć, jakie zadania rozpoznawcze, oraz gdzie i w jakich terminach będą wykonywane siłami przełożonego i sąsiadów na korzyść własnych wojsk. Inną kwestią jest określenie, jakie zadania, oraz gdzie i w jakim czasie należy wykonać własnymi elementami rozpoznania, a także jakie wzmocnienie w poszczególnych etapach walki uzyska system rozpoznania w celu pozyskiwania informacji o przeciwniku. Praktyka ćwiczeń wskazuje, że działające elementy rozpoznawcze są podporządkowywane jednostkom, które wykonują najważniejsze zadanie. Dlatego też na podstawie załącznika należy określić czas dysponowania wzmocnieniem oraz sposób i miejsce przejęcia przydzielonych sił i środków rozpoznania do swojej dyspozycji[11].

Kolejnym elementem pracy sztabowej sekcji rozpoznania jest sporządzenie kalkulacji czasu i opracowanie planu pracy komórki rozpoznawczej. Plan pracy musi być skorelowany z pracą sztabu. Należy w nim uwzględniać wszelkie zamierzenia wynikające z cyklu dowodzenia.

Następnie, zgodnie z planem pracy sztabu, szef komórki rozpoznania uczestniczy w odprawie informacyjnej i kolejnych, w zależności od potrzeb, odprawach koordynacyjnych i decyzyjnej. Z reguły pierwsza odprawa koordynacyjna poświęcona jest przeciwnikowi i prezentacji prognozy zagrożenia. W tym celu szef sekcji musi ustalić z szefem sztabu, jakie treści informacyjne będą przedmiotem zainteresowania oficerów sztabu w ww. odprawach, a następnie przygotować określone zbiory informacyjne do zaprezentowania. W zasadzie każdy sztab powinien mieć opracowaną procedurę działania (SOP), która określa sposób i zakres informacji przedstawionych na każdej odprawie służbowej.

Najbardziej charakterystycznym elementem pracy szefa komórki rozpoznania jest przygotowanie oceny zagrożenia i prezentacja jej prognozy. Bardzo często wymaga się od rozpoznania prognozowania zagrożenia już na etapie odprawy informacyjnej. Jest to nieporozumienie, bowiem nie jest możliwe z przyczyn czasowych i informacyjnych przygotowanie wariantów działania w tak krótkim czasie pracy komórki rozpoznawczej. Podczas odprawy informacyjnej zasadne jest przedstawienie celu i ogólnego zamiaru działania przeciwnika, a konkretnych informacji o nim dopiero na odprawie koordynacyjnej.

Wnikliwa analiza i obserwacja działalności sztabowej pozwalają na określenie układu wystąpień oficerów rozpoznania podczas odpraw dotyczących nie tylko działania przeciwnika. Podczas oceny czynników wpływających na wykonanie zadania wykonuje się (rys. 2.5):

- ocenę przeciwnika;
- ocenę wojsk własnych;
- ocenę otoczenia (warunki terenowe, atmosferyczne, ludność, kultura i religia w obszarze przyszłych działań);
- ocenę innych czynników, które należy wziąć pod uwagę (np. czas).

---

[11] M. Wrzosek, *Organizacja pracy taktycznej komórki rozpoznawczej*, AON, Warszawa 2003.

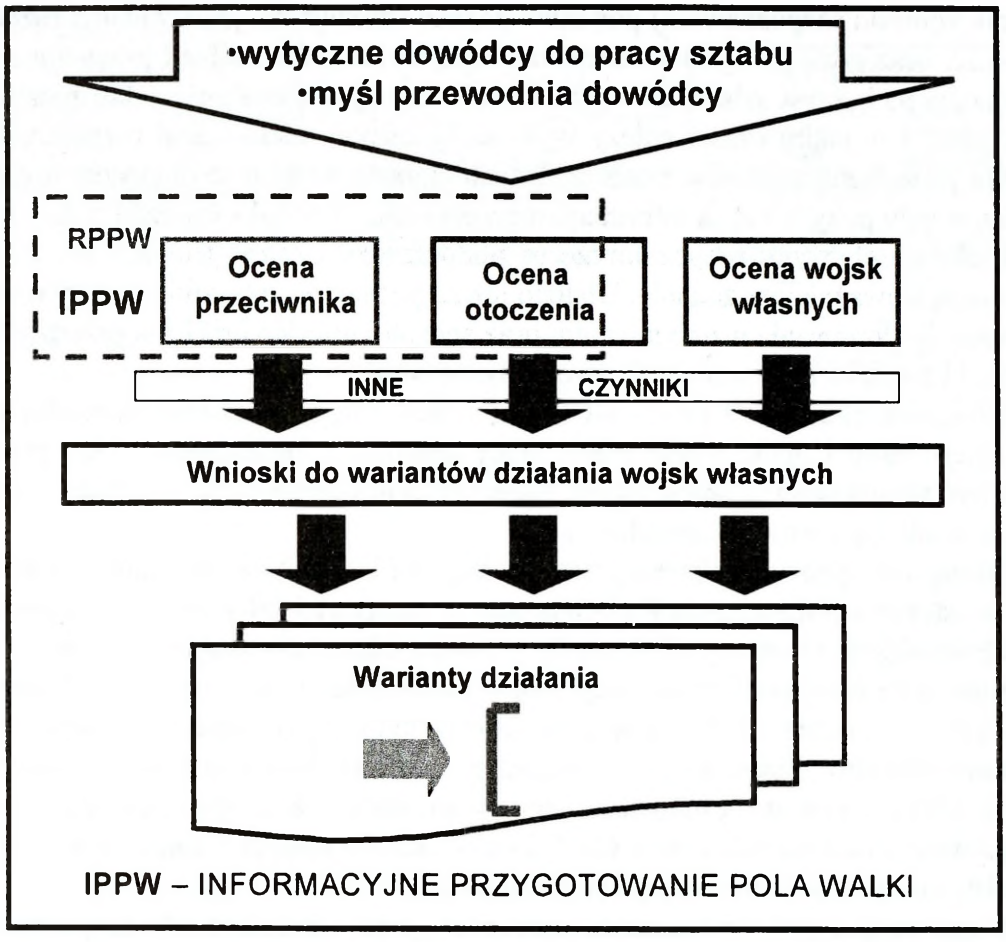

Rys. 2.5. Ocena czynników wpływających na wykonanie zadania i opracowanie wariantów działania wojsk własnych

Kolejność ocen poszczególnych grup problemowych nie jest stała i zależy każdorazowo od istoty zadania otrzymanego do wykonania. Sytuacją idealną jest zakończenie przez zespół rozpoznania oceny przeciwnika, warunków terenowych i atmosferycznych zanim zespół planowania rozpocznie ocenę pozostałych czynników. Często jednak jest to niemożliwe. Toteż jako zasadę przyjmuje się, że:

- jeżeli wojska własne prowadzić mają działania o charakterze zaczepnym, zespół planowania rozpoczyna ocenę czynników nie czekając na pełne informacje z zespołu rozpoznania, gdyż narzucenie przeciwnikowi własnej inicjatywy jest jednym z zasadniczych warunków powodzenia przyszłych działań. Podstawą do rozpoczęcia pracy są w takiej sytuacji dotychczas zdobyte informacje. Istotną rolę odgrywa również ich wymiana w ramach informowania operacyjnego;
- jeżeli wojska własne prowadzić będą działania obronne, w których z założenia w początkowym okresie inicjatywa należeć będzie do przeciwnika, to zespół planowania powinien rozpocząć pracę dysponując wystarczającą ilością informacji o przeciwniku, otrzymanych od zespołu rozpoznania.

Zasadnicze założenia cyklu rozpoznawczego w aspekcie organizacyjnym

Praca na informacjach stanowi złożony proces stanowiący jeden z elementów decydujący o sprawności wielu systemów w tym także systemu rozpoznania wojsk lądowych. Proces ten w dokumentach normatywnych zarówno sojuszu, jak i narodowych określany jest cyklem rozpoznawczym. Składa się z etapów, w których wyodrębniono poszczególne czynności (proste i złożone). Strukturalnie cykl rozpoznawczy obejmuje:

- przygotowanie działalności rozpoznawczej,
- zbieranie (gromadzenie) danych,
- przetwarzanie informacji,
- rozpowszechnianie (dystrybucję) wiadomości.

Wyszczególnione powyżej elementy stanowią poszczególne etapy cyklu rozpoznawczego[12], którego realizacja trwa nieprzerwanie i jest cyklem zamkniętym[13].

Cechą charakterystyczną cyklu jest to, że nie ma określonego początku ani też końca. Oznacza to, że wszystkie etapy cyklu są z sobą powiązane w ściśle określony sposób i pozostają we wzajemnych zależnościach. Realizowany jest zarówno w czasie pokoju, jak i w okresie kryzysu, a nasila się w czasie działań zbrojnych i trwa nieprzerwanie po ich zakończeniu.

Przygotowanie działalności rozpoznawczej

Właściwe przygotowanie działalności rozpoznawczej warunkuje uzyskanie pożądanej skuteczności przez system rozpoznania. Stąd wniosek, że osiągnięcie założonego celu działalności rozpoznawczej wymaga spełnienia szeregu istotnych warunków:

- ustalenie potrzeb informacyjnych i określenie priorytetów (CCIR oraz IRP) występujących w określonej sytuacji taktycznej,
- opracowanie planu zbierania informacji (podział wykorzystania potencjału rozpoznawczego),
- określenie stosownych zadań dla wykonawców,
- kontrola realizacji zadań[14].

Powyższe warunki sprawiają, że przygotowanie systemu rozpoznania jest czynnością złożoną realizowaną celowo w sposób ciągły. Szczegółowa analiza strukturalna wskazanych etapów oraz wnioski z praktyki szkoleniowej pozwalają na stwierdzenie, że pierwszym elementem w aspekcie przygotowania działalności rozpoznawczej powinno być ustalenie, jakie treści informacyjne są niezbędne dowódcy dla podjęcia decyzji, kierowania systemami rażenia i dowodzenia wojskami. Następnie ustalenie priorytetów pierwszeństwa pozyskania niezbędnych danych. Trzecim elementem jest określenie różnicy pomiędzy potrzebami a możliwościami pozyskania określonych danych i sprecyzowanie, jakie zbiory informacyjne, jakimi środkami, w jakim czasie i z jakich źródeł należy pozyskać.

---

[12] Por. AINTP-1(A) *Intelligence Doctrine*, STANAG 2936.

[13] W armii amerykańskiej cykl rozpoznawczy obejmuje pięć etapów: zbieranie, opracowywanie, przetwarzanie, rozpowszechnianie, kierowanie, por. *FM–34–130*, s. 5–38.

[14] Por. T. Pszczołowski, *Organizacja od dołu do góry*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1984.

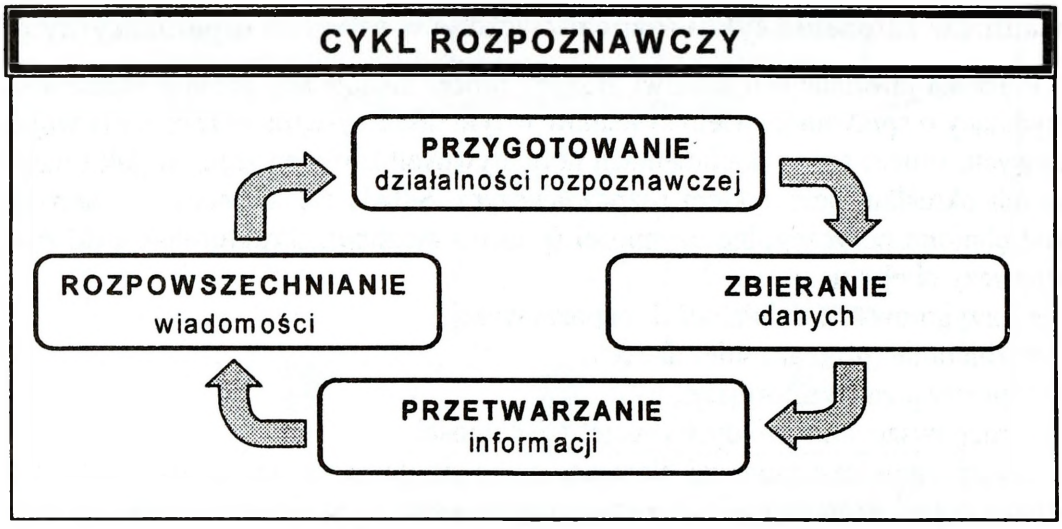

Rys. 2.6. Cykl rozpoznawczy[15]

Efektywne i skuteczne przygotowanie działalności rozpoznawczej w rozpoznaniu wymaga realizacji wielu przedsięwzięć, w tym opracowania koncepcji działań rozpoznawczych, określenia sposobu zbierania informacji, ustalenia zakresu ich przetwarzania i rozpowszechniania. W przygotowaniu działalności rozpoznawczej wyróżnić można dwa zasadnicze przedsięwzięcia koordynacyjne w aspekcie pracy na informacjach:

- zarządzanie potrzebami informacyjnymi,
- koordynację procesu zbierania informacji.

Zarządzanie potrzebami informacyjnymi to działalności skierowana na uzupełnienie wiedzy zawartej w pytaniach dowódcy, na które należy udzielić odpowiedzi. Luki informacyjne stanowią podstawę wykonania planu zbierania informacji (*Intelligence Collection Plan*). Analiza potrzeb informacyjnych poszczególnych odbiorców informacji umożliwi określenie struktury sytemu rozpoznania i rodzaju procesów informacyjnych. Realizacja celów działalności rozpoznawczej następuje w czasie wykonywania podstawowych zadań rozpoznawczych i poprzez właściwe współdziałanie z podsystemami rozpoznania wojsk OT i organizacjami (agencjami) układu niemilitarnego. Wraz z określeniem zadań rozpoznawczych należy określić przepływ informacji i ich redukcję stosownie do hierarchii stanowisk określonych użytkowników i priorytetów ustalonych przez dowódcę.

Koordynacja procesu zbierania informacji sprowadza się do postawienia zadań dla organicznych sił i środków oraz określenia potrzeb informacyjnych w stosunku do sąsiadów, przełożonego oraz organizacji (agencji) – uczestników procesu informacyjnego na obszarze operacji. Jeśli brak jest odpowiednich sił i środków do realizacji zadań rozpoznawczych, a więc udzielenia odpowiedzi na żądane pytanie,

[15] M. Wrzosek, *Zasadnicze założenia cyklu rozpoznawczego w aspekcie organizacyjnym*, opracowanie z sympozjum pt. *Informacyjne i organizacyjne uwarunkowania cyklu rozpoznawczego*, AON, Warszawa 2003.

formułuje się zapotrzebowanie na wiadomości, które następnie jest przesyłane do organu rozpoznawczego (*Collection Coordination and Information Requirements Management* – CCIRM) odpowiedniego szczebla.

Zbieranie danych

Zbieranie danych[16] to czynność polegająca na skupieniu w jednym miejscu będących w stanie rozproszenia zbiorów pochodzących od różnych źródeł. Jest to proces ciągły realizowany w każdej sytuacji operacyjno-taktycznej i na każdym szczeblu dowodzenia. Zbieranie warunkuje kolejne fazy działania procesu informacyjnego, albowiem przetwarzaniu mogą zostać poddane tylko te rozproszone informacje, które zostały zebrane.

Właściwe zbieranie informacji dotyczących przyszłych działań uwarunkowane jest terminowym napływem danych z określonego obszaru. Zbieranie danych powinno być związane z określonymi strefami, gdzie jednostka wojskowa aktualnie prowadzi działania rozpoznawcze lub napływ określonych treści informacyjnych jest niezbędny do zapewnienia właściwego przygotowania przyszłego działania – operacji.

Wnioski z analizy istniejących dokumentów normatywnych i literatury przedmiotu wskazują, że zawarte w nich określenia i uwarunkowania organizacyjne obszarów i rejonów odpowiedzialności rozpoznawczej nie przystają do dzisiejszych potrzeb. W stosunku do przewidywanych działań militarnych konieczne będzie precyzyjne określenie, w aspekcie sił przeciwnika, strefy rozpoznania, w której niezbędne jest śledzenie wszelkich stacjonarnych i przemieszczających się potencjalnych obiektów. Stąd też wynikają uwarunkowania w zakresie rozmieszczenia źródeł rozpoznania, albowiem powinny one dostarczyć danych dotyczących ugrupowania przeciwnika szczebla równorzędnego i sięgać rubieży rozmieszczenia sił, które mogą wpływać na działanie w pierwszej dobie działania (operacji). Pozyskiwanie danych o przeciwniku ze strefy zainteresowania powinno opierać się na wykorzystaniu zewnętrznych źródeł rozpoznania (przełożonego), bowiem to przełożony określa zadanie dla podwładnych i wspiera proces informacyjnego przygotowania pola walki przesyłając stosowne do potrzeb wiadomości. Powyższe stwierdzenie prowadzi do wniosku, że strefa zainteresowania powinna umożliwić nadzorowanie ugrupowania przeciwnika o jeden szczebel organizacyjny wyżej od poziomu wojsk własnych i sięgać rejonu rozmieszczenia sił, które będą determinować prowadzenie działań w kolejnej dobie operacji (działania).

Z przedstawionych powyżej ograniczeń organizacyjnych wynika, że w strefie odpowiedzialności rozpoznawczej[17] rozmieszczone będą z zasady własne (wewnętrzne) źródła rozpoznania. Wykorzystują one różną technikę i sposoby pozyskiwania informacji, po czym przesyłają pozyskane dane ustalonymi kanałami informacyjnymi do komórek rozpoznawczych, którym podlegają. Analogicznie do

---

[16] W literaturze przedmiotu można spotkać inne określenia tej czynności: gromadzenie lub kolekcjonowanie.

[17] Obszary pozyskiwania informacji są różnie definiowane w literaturze przedmiotu.

powyższych założeń należy przyjąć, że w strefie zainteresowania znajdują się źródła informacji podległe komórce rozpoznawczej wyższego szczebla. Treści informacyjne pozyskiwane przez nadrzędny system rozpoznania są przekazywane do podległego podsystemu rozpoznania w osobnym kanale informacyjnym.

Należy się liczyć, że potencjalny przeciwnik, w ramach realizacji przedsięwzięć z zakresu walki informacyjnej, dążył będzie do tego, aby uniemożliwić zdobywanie zbiorów danych dotyczących charakteru działalności bojowej i rozmieszczenia sił i środków walki. Maskował będzie również wszystkie manewry w strefie działań. W ramach obrony informacyjnej podejmie szereg działań dezinformacyjnych w sferze technicznej i organizacyjnej dla zmylenia i wprowadzenia w błąd systemu rozpoznania. Często również może stosować takie sposoby działania, które będą odbiegać od rozwiązań obowiązujących w ramach wypracowanej doktryny. Jednocześnie działalność przeciwnika nakierowana będzie na zdobywanie danych do wykorzystania przez systemy rażenia pozostające w jego dyspozycji. Powyższe uwarunkowania stanowią podstawę do stwierdzenia, że aby skutecznie przeciwstawić się działalności przeciwnika, określając rzeczywisty obraz sytuacji, konieczne jest wykorzystanie wszelkich dostępnych źródeł i sposobów pozyskiwania pożądanych treści informacyjnych oraz ich wzajemne koordynowanie w aspekcie potrzeb użytkowników.

Dla realizacji powyższego zadania, a więc aby uzyskać potrzebne dane z wewnętrznych i zewnętrznych źródeł informacji z zakresu działalności przeciwnika w wyznaczonych strefach, należy posiadać odpowiednią ilość elementów (dysponujących odpowiednimi środkami do ich pozyskiwania) rozpoznania. Nasycenie elementami powinno wzrastać proporcjonalnie do stopnia zagrożenia lub poziomu intensyfikacji konfliktu.

Przetwarzanie

Przetwarzanie informacji to algorytm działania, w którego wyniku powstaje jakościowo i strukturalnie nowa treść informacyjna dostosowana do indywidualnego bądź zespołowego zapotrzebowania użytkownika. Tak więc w wyniku przetwarzania ulega zmianie postać zbioru danych. Do zasadniczych etapów przetwarzania informacji należy zaliczyć:

- ewidencję (zestawienie),
- ocenę (pewności źródła i wiarygodności), segregację,
- analizę,
- interpretację.

Rozpowszechnianie informacji

Rozpowszechnianie według słownika AAP-6 jest definiowane jako: „terminowe przesyłanie danych rozpoznawczych użytkownikom, w odpowiedniej formie i dostępnymi środkami". W definicji wyodrębnia się dwa zasadnicze czynniki, a mianowicie: terminowość, która w działalności rozpoznawczej ma dwa aspekty. Pierwszy

z nich dotyczy sytuacji, w której dane rozpoznawcze nie dotrą do użytkownika na czas i wtedy nie mają żadnej wartości. Czas odgrywa zasadniczą rolę, szczególnie na szczeblu operacyjnym i taktycznym, gdzie większość danych rozpoznawczych traci swoją wartość wraz z jego upływem. Tak więc dostarczenie danych rozpoznawczych do odbiorcy powinno nastąpić tak szybko, jak tylko jest to możliwe. Niecelowe jest przesyłanie danych rozpoznawczych użytkownikowi, który nie jest nimi zainteresowany (nie składał zapotrzebowania), bowiem prowadzi to do powstania chaosu informacyjnego. Drugi aspekt wiąże się z tym, że informacje rozpoznawcze powinny być udostępniane w formie odpowiadającej potrzebom użytkownika. Przesyłanie wszystkich informacji do każdego użytkownika powoduje sytuację, gdy otrzymane zbiory danych są niezrozumiałe albo zostały wysłane przy wykorzystaniu niedostępnych środków (systemów) łączności.

Pozyskane i przetworzone zbiory danych podlegają rozpowszechnieniu, czyli są dostarczane odpowiednim użytkownikom. Analiza działalności komórek rozpoznawczych wskazuje, że zasadą powinno być, aby użytkownikom nie przekazywać więcej informacji niż mogą wykorzystać w działalności bieżącej. Wyjątek stanowią sytuacje, gdy użytkownik zwraca się z zapotrzebowaniem na dostarczenie określonych wiadomości dotyczących szczególnego zagadnienia lub zjawiska na polu walki. Rozpowszechnianie informacji należy definiować jako przesyłanie (przekazywania) przetworzonych treści do zainteresowanych współuczestników działania (walki i operacji). Sprawność przepływu zbiorów do różnych szczebli dowodzenia jest uwarunkowana stosowną strukturą systemu rozpoznania.

Prowadzone obserwacje wskazują, że rozpowszechnianie treści informacyjnych może mieć charakter zamknięty (wewnątrz sztabu) oraz otwarty (na zewnątrz, tj. do sąsiadów, wojsk współdziałających i podległych). W ramach zwalczania celów wysokoopłacalnych i wysokowartościowych dystrybucja informacji musi być kierowana do dysponentów środków rażenia, czasem w formie gotowych współrzędnych lub nawet komend (sygnałów) do otwarcia ognia.

Rozpowszechnianie informacji, jak wykazano powyżej, obejmuje nie tylko sztab organiczny i przełożonego, ale również podwładnych i sąsiadów. Przeprowadzone badania wykazały, że najwięcej trudności, w aspekcie organizacyjnym, stwarza dystrybucja danych do podwładnych i sąsiadów. Ograniczony czas operacyjny powoduje, że komórki rozpoznawcze nie są w stanie przetworzyć informacji zarówno w etapie planowania działań, jak i w czasie walki, kiedy sytuacja zmienia się dynamicznie. Dowodem prawdziwości powyższego stwierdzenia jest fakt stwierdzony podczas pracy komórki rozpoznawczej dotyczący przekazywania komunikatów rozpoznawczych. W wyniku obserwacji stwierdzono, że komunikaty rozpoznawcze otrzymywane od przełożonego są nagminnie „przepisywane" na szczeblu związku taktycznego i kierowane do brygad.

Prezentowanie opracowanych zbiorów informacyjnych jest czynnością określaną jako informowanie. Przekaz informacji może nastąpić w różnej formie. Do najczęściej stosowanych należy informowanie w formie pisemnej i graficznej. Natomiast w ramach sztabu stosuje się pokazy multimedialne i słowny przekaz opracowanych treści informacyjnych.

Pozyskane w toku badań wyniki wskazują, że mimo szeregu zmian strukturalnych i organizacyjnych taktyczny system rozpoznania nie jest zdolny przetworzyć wszystkich zbiorów informacyjnych. Niedoskonałość działania dostrzegana bywa szczególnie w początkowym okresie pracy, tj. w czasie planowania przyszłych działań, kiedy istnieje potrzeba dokonania szeregu uzgodnień, wymiany informacji oraz ustaleń o charakterze koordynacyjnym. Zakres współdziałania podsystemów rozpoznania rodzajów wojsk i ogólnowojskowego, osobowego i elektronicznego jest obecnie bardzo szeroki, co wymaga nie tylko odpowiednich specjalistów, np. w organach rozpoznawczych (do dzisiaj brak etatu – specjalisty w zakresie współdziałania z lotnictwem, a co za tym idzie odpowiednich środków łączności), lecz także ich odpowiedników w organach kierowania działaniem rodzajów wojsk[18].

W przetwarzaniu danych swoistą przeszkodą jest brak nowoczesnych metod pracy. Proces manualny (ręcznie za pomocą „ołówka") jest bardzo pracochłonny, a co ważniejsze nie zapewnia możliwości weryfikacji danych, albowiem są one rozproszone w wielu dokumentach, część z nich znajduje się na mapie informacyjnej, część w dzienniku działań bojowych, a część na mapie sytuacyjnej. W konsekwencji powstają trudności w zakresie należytego przetworzenia i wykorzystania informacji. Stąd potrzeba i konieczność podjęcia prób zmierzających do zautomatyzowania procesów informacyjnych.

Ze wzrostem właściwych informacji rozpoznawczych rośnie efektywność systemu rozpoznania. Gdy informacji brakuje wzrasta jednostka czasu potrzebna na wypracowanie decyzji, prognozy zagrożenia, koncepcji rozpoznania itd. System rozpoznania musi umożliwić maksymalną ilość wymienianych, terminowych i wiarygodnych informacji między podmiotami. Wynika stąd, że najlepsze relacje informacyjne będą takie, w których możliwości wymiany są różnorodne, a liczba niezbędnych ogniw pośrednich, aby wiadomość dotarła do adresata niewielka. Skuteczność systemu rozpoznania można mierzyć ilością źródeł niezbędnych do uzyskania pożądanego efektu informacyjnego. To właśnie źródła decydują o charakterze informacji, a ta z kolei stanowi materiał do pracy dla oficerów rozpoznania w ramach cyklu rozpoznawczego.

Przebieg informacyjnego przygotowania pola walki

Istotą **oceny przeciwnika** jest ustalenie najbardziej prawdopodobnego w danej sytuacji sposobu jego działania. Jeżeli jest to niemożliwe, dąży się do określenia wariantu najgroźniejszego dla wojsk własnych. Zespół rozpoznania wykorzystuje w tym celu procedurę informacyjnego przygotowania pola walki (IPPW).

Informacyjne przygotowanie pola walki (*Intelligence Preparation of The Battlefield*) stanowi jeden z zasadniczych elementów procesu dowodzenia, głównie fazy planowania, w której podczas oceny sytuacji stwarza warunki do przygotowania możliwych scenariuszy przyszłego działania przeciwnika. Te zaś, wraz z końcowymi wnioskami powinny być i są uwzględniane w podejmowanych decyzjach

[18] Wyniki prowadzonych obserwacji.

i mają istotny wpływ na ich treść. Podobnie jak sam proces dowodzenia, który ma charakter cykliczny i funkcjonuje stale, proces IPPW również jest procesem ciągłym. Z drugiej strony proces IPPW jest także związany nierozerwalnie z cyklem rozpoznawczym, co powoduje, że wywiera istotny wpływ na treść zadań rozpoznawczych oraz zakres wykorzystania potencjału rozpoznawczego.

Celem informacyjnego przygotowania pola walki jest opracowanie możliwych wariantów działania przeciwnika w aktualnych warunkach terenowych i atmosferycznych. Proces ten realizowany jest na wszystkich szczeblach dowodzenia. Zakres jego realizacji warunkowany jest przez czas, jakim dysponują jednostki i ich sztaby oraz szczeblem dowodzenia. Można stwierdzić, iż w dywizji i korpusie proces informacyjnego przygotowania pola walki ma charakter ciągły. Natomiast w brygadzie i batalionie poszczególne etapy łączone są w całość według zaistniałych potrzeb i możliwości. Cały proces informacyjnego przygotowania pola walki obejmuje **dwie zasadnicze części**.

Pierwsza to gromadzenie i przetwarzanie posiadanych danych o terenie i przeciwniku. **Druga** to praktyczne wykorzystanie posiadanych danych do oceny terenu w obszarze działania i określenie zagrożeń w aspekcie potencjalnych możliwości rozpatrywanego przeciwnika.

Kolejność czynności w informacyjnym przygotowaniu pola walki (rys. 2.7 i 2.8):

1. Przygotowanie mapy terenu, na którym prowadzone będą działania. Dokonanie oceny terenu w zakresie jego przekraczalności, infrastruktury, drożni, sieci rzek i kanałów, wzniesień terenowych itp. (na podstawie oceny terenu nanoszone są na oleat obszary trudno przejezdne, nieprzejezdne i ograniczające swobodę manewru).

2. Opracowanie warunków pogodowych w obszarze działania. Oleat wykonywany jest zazwyczaj od dywizji wzwyż. Określa się na niej miejsca w obszarze działania, na którym występują mgły (zielony kolor), niski pułap chmur (fiolet), opady (niebieski), charakteryzuje szybkość wiatru, wilgotność powietrza, temperaturę. Oleat wykorzystywany jest do planowania działań desantów powietrznych, przerzutu grup specjalnych, działań lotnictwa, bezpilotowych środków rozpoznawczych, wykorzystania jednostek artylerii itd.

3. Wybór korytarzy manewru i dróg podejścia. Na podstawie oceny terenu w konkretnych warunkach hydrometeorologicznych określa się dogodne kierunki podejścia i korytarze manewru, oceniając jednocześnie pojemność każdego z nich.

4. Wykreowanie modelu doktrynalnego. Ilustruje on taktyczne lub operacyjne założenia prowadzenia określonych działań przez przeciwnika. Z zasady obrazuje działanie sił przeciwnika o dwa szczeble niżej, tj. na szczeblu batalionu do plutonu, na szczeblu dywizji do batalionu, na szczeblu korpusu do brygady itp.

5. Przygotowanie oleatu sytuacji bojowej. Wykonywana jest na podstawie aktualnej sytuacji przeciwnika, wzorca jego działań doktrynalnych w odpowiedniej skali mapy i z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z oceny terenu. Na jej podstawie opracowuje się potencjalne sposoby działań przeciwnika. Można również zobrazować prawdopodobny wariant działania przeciwnika na tym oleacie.

W tym wypadku oleat tego typu może powstać kilka. Dowódca wybiera z nich najbardziej prawdopodobny lub dwa, trzy, do których planuje się ogólnie użycie własnych sił, oraz jeden, według którego planuje się szczegółowo operacje, walkę.

6. Wykonanie oleatu zdarzeń. Opracowana jest przez oficerów z zespołu rozpoznania i zespołu planowania na podstawie przyjętego do planowania najbardziej prawdopodobnego (najgroźniejszego) wariantu działania przeciwnika z opisaniem tzw. linii czasowych ilustrujących jego aktywność bojową w czasie prowadzenia walki. Linie czasowe określają położenie elementów ugrupowania bojowego w terenie w stosunku do czasu. W zespole rozpoznania wybiera się i nanosi na oleat punkty kontrolne i obszary zainteresowania, które potwierdzą lub zasugerują konieczność zmiany przyjętego wariantu działania przeciwnika.

7. Sporządzenie wzorca wsparcia decyzji. Oleat ten wykonuje w zasadzie oficer grupy planowania działań. Rola zespołu rozpoznania sprowadza się do wsparcia informacyjnego wytwarzanego dokumentu. Obrazuje on działanie przeciwnika oraz możliwe przeciwdziałanie, według opracowanego wariantu i zawiera zazwyczaj:

- punkty kontrolne;
- obszary zainteresowania;
- obszary oddziaływania ogniowego (obszary zainteresowania celami);
- punkty zainteresowania celami;
- punkty decyzyjne.

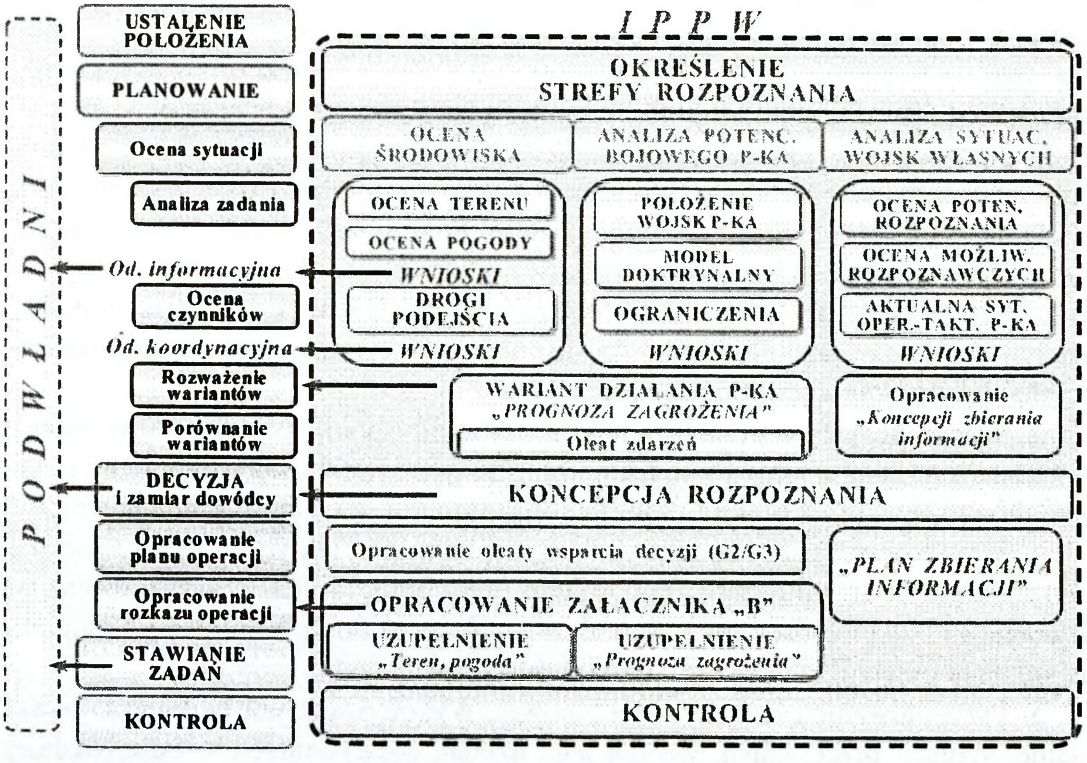

Rys. 2.7. Czynności realizowane w ramach informacyjnego przygotowania pola walki

Na niższych szczeblach dowodzenia, gdzie ze względu na stan osobowy komórek rozpoznawczych i czas potrzebny na przygotowanie działań nie można wykonać wszystkich dokumentów IPPW, dopuszczalne jest łączenie niektórych elementów ze sobą. Dotyczy to w szczególności oleat:

- oceny terenu, pogody i dróg podejścia i korytarzy manewru;
- sytuacji bojowej i wariantów działania przeciwnika;
- zdarzeń i wzorca wsparcia decyzji.

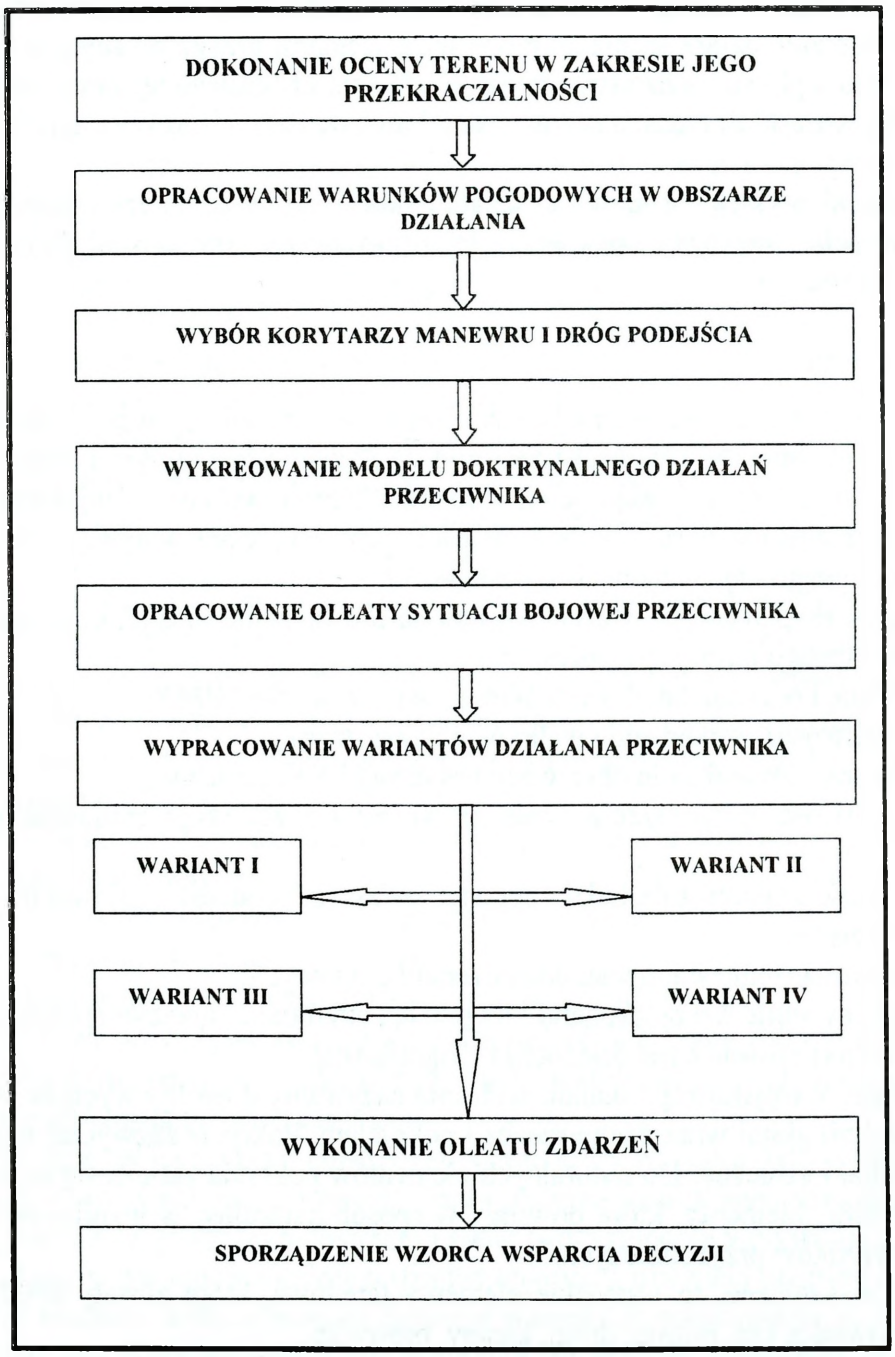

Rys. 2.8. Kolejność czynności w ramach informacyjnego przygotowania pola walki

Jedną z ważniejszych czynności realizowanych podczas informacyjnego przygotowania pola walki jest ocena środowiska działań. Środowisko działań zawsze wywierało istotny wpływ na możliwości i sposoby prowadzenia działań bojowych. Współcześnie, mimo rozwoju nowoczesnych środków walki, konieczne jest ciągłe dostrzeganie i uwzględnianie umiejętności wykorzystania środowiska, jego walorów taktycznych oraz wpływu na działania bojowe wojsk własnych i przeciwnika.

Ocena środowiska działań i aktualnej sytuacji operacyjno-taktycznej jest punktem wyjściowym do opracowania możliwych wariantów działania przeciwnika. Na szczeblu oddziału działa specjalna grupa ludzi (sekcja), przygotowanych do oceny terenu i jego wpływu na działania bojowe. Efektem końcowym tej pracy są przede wszystkim wnioski dotyczące oceny terenu i pogody oraz ich wpływu na realizację zadań bojowych.

Na charakterystykę środowiska działań składa się ocena terenu, pogody oraz dróg podejścia i korytarzy manewru, a jej odzwierciedleniem są specjalnie wykonywane oleaty.

Ocena terenu

Teren stanowi jeden z ważniejszych elementów sytuacji bojowej. W zależności od pory roku, pogody, przygotowania pod względem operacyjnym i dokonanych zniszczeń wynikłych z działań, teren w różnym stopniu wpływa na jej obraz. Każdy rodzaj terenu ma określone właściwości taktyczne, które wpływają na użycie sprzętu bojowego i sposoby prowadzenia walki.

Podczas rozpatrywania wpływu terenu na prowadzenie działań bojowych bierze się pod uwagę m.in. jego wpływ na:

- obronę i ochronę ludzi oraz sprzętu, zwłaszcza przed BMR;
- możliwości prowadzenia walki przez obie strony;
- warunki prowadzenia obserwacji optycznej i elektronicznej;
- możliwości prowadzenia ognia na wprost i z zakrytych stanowisk ogniowych;
- warunki maskowania ludzi i sprzętu, zwłaszcza środków ogniowych i radioelektronicznych;
- rozmieszczenie stanowisk dowodzenia i ogniowych;
- pokonywanie terenu drogami i na przełaj, czyli ruch i manewr sprzętem;
- warunki prowadzenia orientacji topograficznej.

Terenem z wojskowego punktu widzenia nazywamy dowolny wycinek obszaru (powierzchni) ziemi wraz z jego rzeźbą i pokryciem. Pokrycie zazwyczaj dzieli się na naturalne i sztuczne. Do naturalnych elementów pokrycia zalicza się m.in. lasy, rzeki, jeziora. Elementy, które powstały w sposób naturalny, w wyniku oddziaływania czynników przyrodniczych.

Z kolei sztuczne, to wszystkie elementy terenowe, które zostały zbudowane przez człowieka, tzn. miasta, drogi, kanały, mosty itp.

Teren ma bardzo zróżnicowaną budowę i ze względu na działania bojowe wyróżnia się w nim następujące główne elementy składowe:

- rzeźbę,
- grunty,
- wody,
- roślinność,
- osiedla,
- drogi i węzły komunikacyjne.

Teren pod względem rzeźby (ukształtowania) dzieli się na: równinny, falisty, pagórkowaty, górski i wysokogórski. Natomiast ze względów praktycznych: równinny i pagórkowaty.

Kolejnym elementem składowym terenu jest grunt. Odgrywa on bardzo istotną rolę w czasie pokonywania terenu, zwłaszcza na przełaj i podczas wykonywania objazdów zniszczonych odcinków dróg. Możliwość pokonania terenu zależy od wytrzymałości gruntu na nacisk, czyli od jego spoistości i nawilgocenia, oraz nacisku jednostkowego wozów bojowych. Grunt wpływa także na rozbudowę terenu pod względem inżynieryjnym. Ze względu na twardość, grunt dzieli się na:

- miękki (np. piasek, glina z piaskiem);
- średni (np. glina, margiel);
- twardy (np. gliny łupkowe, grunty zamarznięte);
- bardzo twardy (np. skały granitowe, bazaltowe, piaskowce, wapienie).

Zatem grunt może być piaszczysty, gliniasty, ilasty, żwirowy i skalisty.

Bardzo duże znaczenie na prowadzenie działań bojowych mają również wody. Występują one na Ziemi w postaci rzek, kanałów, jezior, sztucznych zbiorników wodnych i w działaniach bojowych traktowane są jako przeszkody terenowe. Mimo rozwoju nowoczesnych środków walki, wody z jednej strony, utrudniają prowadzenie działań zaczepnych, z drugiej, stwarzają dogodne warunki do organizowania obrony. Ponadto, rzeki i jeziora mogą być wykorzystane jako szlaki komunikacyjne. Przyczyniają się także do kanalizacji ruchu wojsk i stanowią poważną dla nich przeszkodę.

Oceniając wody należy wziąć pod uwagę szereg charakteryzujących je wielkości, a przede wszystkim:

- szerokość i głębokość rzek, zbiorników wodnych,
- prędkość i kierunek prądu rzek,
- ukształtowanie i rodzaj dna rzek i jezior oraz ich brzegów.

Przy ocenie wpływu wód na prowadzenie działań bojowych nie można pominąć pory roku i panujących aktualnie warunków atmosferycznych, gdyż czynniki te istotnie wpływają na ich zachowanie.

Następnym elementem składowym terenu, który wywiera duży wpływ na działania bojowe wojsk jest roślinność. Szatę roślinną tworzą lasy, zagajniki, zarośla, grupy drzew. Z grupy tej najbardziej istotne pod względem wpływu na działania są lasy. Lasy w trakcie prowadzenia działań bojowych ułatwiają ochronę oraz obronę ludzi i środków walki, stwarzają dogodne warunki do maskowania. Z drugiej strony stanowią poważną przeszkodę naturalną, są źródłem zagrożenia pożarowego. Ponadto utrudniają obserwację, łączność i zmniejszają pole rażenia. Szczególne

znaczenie na działania wojsk mają jedynie duże obszary leśne. Przy ocenie lasu, np. jego przekraczalności przez wojska należy wziąć pod uwagę m.in.:

- gęstość i grubość drzew,
- rodzaj gruntu,
- rzeźbę terenu,
- sieć dróg i przesiek,
- porę roku,
- aktualne warunki pogodowe.

Las można pokonywać na wozach bojowych lub pieszo, drogami, przesiekami, między drzewami lub utworzonymi przejściami.

Istotną rolę w prowadzeniu działań bojowych mają także osiedla, czyli miasta, osady, wsie i przysiółki. Osiedla z jednej strony stwarzają dogodne warunki do ochrony oraz obrony ludzi i sprzętu, zapewniają dobre maskowanie i budowę barykad, z drugiej jednak strony, stanowią poważną przeszkodę, której pokonanie może być niemożliwe. Ponadto, utrudniają prowadzenie obserwacji, ognia i utrzymanie łączności. Wszystkie budowle oraz towarzyszące im skupiska ludzkie tworzą specyficzne warunki. Miasta mają wpływ na sposoby prowadzenia walki. Szczególnie ich kształt, infrastruktura, położenie, a także znaczenie polityczno-militarne.

Ostatnim znaczącym elementem składowym terenu, wpływającym istotnie na działania bojowe wojsk, są drogi i węzły komunikacyjne (drogowe i kolejowe). Gęsta sieć dróg sprzyja szybkiemu przegrupowaniu wojsk, wykonywaniu manewrów i rozwijaniu wojsk do walki. Wpływa korzystnie na zaopatrywanie walczących wojsk oraz ich ewentualną ewakuację na inne, zagrożone odcinki. Oceniając drogi i węzły komunikacyjne nie można ograniczać się tylko do ich liczby i kierunku przebiegu, ważny jest także ich rodzaj i aktualny stan, np. po uwzględnieniu warunków atmosferycznych. Charakterystykę terenu pod względem jego przekraczalności przedstawia tabela 2.3.

Ocenę terenu dokonuje się z jednakową wnikliwością zarówno po stronie własnej, jak i przeciwnika. Stopień szczegółowości oceny terenu zależy od szczebla dowodzenia i granic stref odpowiedzialności rozpoznawczej i zainteresowania. Większej szczegółowości wymaga strefa odpowiedzialności.

Ocena pogody

Duży wpływ na działania bojowe wojsk wywierają warunki atmosferyczne (pogodowe). Pogoda (w znaczeniu wojskowym) to chwilowy stan zespołu elementów meteorologicznych, na które składają się przede wszystkim: temperatura i wilgotność powietrza, zachmurzenie, opady, widzialności, kierunek wiatru oraz ciśnienie atmosferyczne.

Oceniając pogodę nie należy pomijać pory roku i doby, gdyż i te elementy wywierają istotny wpływ na przygotowanie i prowadzenie działań bojowych. Współcześnie, chociaż siły zbrojne zdolne są do prowadzenia działań w każdych warunkach atmosferycznych i o dowolnej porze doby i roku, to jednak pogoda w połączeniu z terenem ma niebagatelny wpływ na tempo i charakter tych działań. Właściwości

terenu ulegają nie tylko zmianom sezonowym, ale i zależą od aktualnych warunków atmosferycznych. Ten sam teren w letnich, zimowych i wiosenno-jesiennych okresach ma inną przekraczalność, różne warunki maskowania, obserwacji, inżynieryjnej rozbudowy i orientowania się, czyli zmieniają się jego właściwości taktyczne.

Wiosną i jesienią, wskutek roztopów, powodzi i zwiększonej ilości opadów, właściwości taktyczne terenu pogarszają się, zwłaszcza jego przekraczalność. Są utrudnienia, a czasem nawet niemożliwe jest jego pokonanie przez wozy bojowe. Wiosenne roztopy przyczyniają się do przyboru wód w rzekach i jeziorach. Poziom wody podnosi się także podczas intensywnych opadów deszczu. Często spokojne strumyki zmieniają się w rwące rzeki, tworząc z nich trudne do pokonania przeszkody. Wiosną i jesienią mamy także do czynienia ze znacznymi wahaniami temperatury, gęstą mgłą i silnymi wiatrami. Czynniki te mogą wpływać ujemnie na kondycję psychofizyczną żołnierzy, którą też trzeba uwzględniać na etapie planowania działań.

Zupełnie inne właściwości taktyczne terenu występują zimą i latem. Podczas prowadzenia działań zimą musimy uwzględniać przede wszystkim niskie temperatury i opady śniegu. Czynniki te odgrywają niebagatelny wpływ na ludzi i sprzęt bojowy. Niskie temperatury utrudniają prowadzenie prac inżynieryjnych a oblodzone drogi znacznie spowalniają ruch pojazdów. Z drugiej jednak strony, zimą możliwe jest pokonanie terenów, które wiosną i jesienią są trudno przekraczalne (np. bagna).

Diametralnie inne warunki prowadzenia działań bojowych występują latem. Długie dni i krótkie noce sprzyjają przede wszystkim wykorzystaniu lotnictwa, bogata roślinność stwarza dogodniejsze (niż zimą) warunki maskowania. Dostarczaniem danych o pogodzie dla potrzeb wojska zajmuje się służba meteorologiczna. Do komórki rozpoznania napływają komunikaty meteo zazwyczaj ze szczebla korpusu. Dużo informacji o warunkach atmosferycznych znaleźć można także w części rozkazu operacyjnego dotyczącej rozpoznania.

Wszystkie wyżej wymienione informacje stanowią podstawę do opracowania oleaty oceny pogody, na którą nanosi się:

- obszary ograniczonej widoczności (rejony występowania mgieł) – kolor zielony;
- obszary objęte lokalnym zachmurzeniem – kolor purpurowy;
- obszary intensywnych opadów atmosferycznych – kolor niebieski;
- wielkość opadów – opisowo;
- kierunek i prędkość wiatru – opisowo;
- wartość temperatury – opisowo;
- inne, według uznania niezbędne, parametry – opisowo.

Oleat oceny pogody może być wykonany jako oddzielny załącznik do Rozkazu bojowego lub może stanowić całość z oleatą oceny terenu.

Tabela 2.3

Charakterystyka terenu pod względem jego przekraczalności

Rodzaj terenu	Charakterystyka		
	terenu przejezdnego	terenu trudno przejezdnego	terenu nieprzejezdnego
Rejon zabudowany			szersze niż 500 m lub mniejsze, lecz trudne do obejścia;
Przeszkody wodne	szerokość mniejsza niż 1,5 m; głębokość ponad 0,6 m;	wysokość brzegów do 1,2 m; prędkość nurtu do 1,5 m/s; głębokość do 1,2 m – możliwość pokonania przeszkody na wybranych odcinkach	wysokość brzegów ponad 1,2 m; prędkość nurtu większa niż 1,5 m/s; głębokość ponad 1,2 m – przeszkody do pokonania których wymagany jest sprzęt przeprawowy
Nachylenie zboczy	mniejsze niż 30%	od 30 do 50%	powyżej 50%
Lasy	grubość pnia drzewa mniej niż 5 cm, odległości między drzewami większe niż 5 m	grubość pnia drzewa ponad 5 cm, odległości między drzewami mniejsze niż 5 m	grubość pnia drzewa 15–20 cm, odległości między drzewami mniejsze niż 5 m
Inne przeszkody			pola minowe, rowy przeciwczołgowe, powalone drzewa

Określanie dróg podejścia i korytarzy manewru

Podstawą poprawnego określenia dróg podejścia i korytarzy manewru jest właściwie wykonana ocena terenu, pod kątem określonych warunków pogodowych. Realizowane jest to w formie graficznej, na oddzielnym oleacie, od szczebla oddziału wzwyż. Na niższych szczeblach określanie dróg podejścia i korytarzy manewru wykonuje się na oleacie zawierającej ocenę terenu i pogody.

Kształt dróg podejścia i korytarzy manewru wykreślony na oleacie odzwierciedla możliwość rozwinięcia środków walki w szyku bojowym, innymi słowy jest to obszar czołgodostępny. Drogi podejścia i korytarze manewru wyznacza się na całą głębokość strefy odpowiedzialności rozpoznawczej, a grot strzałki, którym zakończona jest droga określa ogólny kierunek przemieszczania się sił przeciwnika. Obok zobrazowania dróg podejścia i korytarzy manewru na oleacie umieszcza się również w formie graficznej ich pojemność. Pojemność dróg podejścia (korytarzy manewru) jest to wielkość charakteryzująca maksymalną dopuszczalną intensywność ruchu wojsk w określonej jednostce czasu (godzina, doba). Odgrywa ona bardzo ważną rolę w działaniach bojowych, określa bowiem ile środków walki można przemieścić, np. w ciągu doby. Pojemność ta zależy m.in. od rodzaju gruntu, panujących warunków atmosferycznych i prędkości marszu kolumn wojskowych.

Pojemność dróg podejścia (korytarzy manewru) można wyrazić na oleacie za pomocą znaku taktycznego (graficznie) lub opisowo. Uzupełnieniem tych informacji, bardzo istotnym dla oceny dróg podejścia i korytarzy manewru, jest jakościowa charakterystyka przemieszczających się jednostek. Podstawowym kolorem, obo-

wiązującym podczas wyznaczania dróg podejścia i korytarzy manewru na oleacie, jest czerwony. Czasami ze względów praktycznych używany jest kolor czarny.

W wyniku przeprowadzenia rozpoznawczego przygotowania pola walki określa się również luki w wiedzy o przeciwniku i terenie oraz stopień niepewności co do jego przyszłych działań. Wybiera się także wysoko opłacalne cele do porażenia. Dane te są podstawą do planowania działań rozpoznawczych.

Tabela 2.4

Wymagane szerokości korytarzy ruchu

Szczebel organizacyjny	Szerokość korytarza ruchu (km)	Odległość między korytarzami ruchu (km)
Kompania	0,5	0,5
Batalion (dywizjon)	1,5	2,0
Brygada (pułk)	3,0	6,0
Dywizja	6,0	10,0

Ocena wojsk własnych

W ramach **oceny wojsk własnych** poddaje się wnikliwej analizie zdolność bojową tych sił, to znaczy:

- stopień gotowości bojowej;
- ukompletowanie, stan morale i poziom wyszkolenia, tzn.:

– w jakim stopniu wojska własne są ukompletowane w ludzi i sprzęt?

– jaki jest poziom morale żołnierzy, czy są pod tym względem zdolni do wykonywania zadań o wysokim stopniu trudności?

– czy poziom wyszkolenia jest wystarczający, czy pozwala na pełne wykorzystanie skomplikowanego sprzętu bojowego oraz prowadzenie działań w trudnych warunkach (np. w warunkach szczególnych)?;

- rodzaj posiadanego uzbrojenia i wyposażenia;
- czy w stosunku do przeciwnikach posiadany sprzęt bojowy posiada podobne (lepsze, gorsze) parametry?;
- czy jest adekwatny do otrzymanego zadania?;
- czy inne rodzaje wyposażenia są odpowiednie do zapewnienia wykonania zadania?;
- zakres i rodzaj dostępnego wsparcia bojowego;
- na jakie wsparcie bojowe (środkami organicznymi, przydzielonymi i wspierającymi) mogą liczyć wojska własne?;
- jakie są ograniczenia w wykorzystaniu tego wsparcia (np. ograniczony czas, limity amunicji, warunki atmosferyczne, terenowe itp.)?;
- możliwości zabezpieczenia logistycznego;
- czy posiadany potencjał logistyczny jest wystarczający do wykonania zadania?;
- możliwości rozpoznania;
- czy posiadane siły i środki rozpoznania umożliwią zdobywanie wiadomości o przeciwniku w zakresie wynikającym z istoty otrzymanego zadania?;

- wsparcie przez inne siły (sąsiedzi, sojusznicy);
- co robią (w jakiej znajdują się sytuacji) sąsiedzi i wojska będące w styczności z przeciwnikiem?;
- czy i w jakiej sytuacji oraz w jakim zakresie można liczyć na wsparcie z ich strony?;
- wyszkolenie i doświadczenie dowództw;
- jaki jest poziom wyszkolenia i doświadczenia podległych dowódców?;
- czy istnieją przesłanki uzależniające postawienie zadania o określonym stopniu trudności konkretnemu dowódcy?

W celu umożliwienia realistycznej i opartej na stanie rzeczywistym oceny wojsk własnych wykorzystuje się pomocniczy dokument dowodzenia – zestawienie sił i środków (tab. 2.5). Jest on prowadzony i w sposób ciągły uaktualniany we wszystkich komórkach funkcjonalnych SD, przy czym zawartość informacyjna zestawienia uzależniona jest od zakresu odpowiedzialności danej komórki.

Dysponując wnioskami z oceny przeciwnika oraz wojsk własnych możliwe jest dokonanie porównania sił. Porównanie to ma charakter globalny, to znaczy obejmuje przeciwstawienie posiadanemu potencjałowi wojsk własnych potencjału przeciwnika, z uwzględnieniem zmian tych potencjałów w czasie i przestrzeni. Jako dokument o charakterze pomocniczym może być w tym zakresie wykorzystywana tabela porównania sił (tab. 2.6). Istotą **oceny otoczenia** jest zidentyfikowanie pozytywnego i negatywnego wpływu, jak i warunki terenowe, atmosferyczne, widoczność i inne czynniki będą miały na działanie zarówno wojsk własnych, jak i przeciwnika[19].

Tabela 2.5

Przykład dokumentu „Zestawienie sił i środków" (wariant)

Stan na: 070600 A Wrzesień							Zespół Planowania
Zestawienie sił i środków							
Siły i środki / Pododdział	Czołgi	BWP TO WD/WDZ	Artyleria do ognia pośredniego	Środki plot	Środki ppanc	Śmigłowce	Stan osobowy
911 bcz	38			–	–	–	265
912 bz		38	6	–	–	–	583
913 bz	–	39	6	–	–	–	583
914 bzmot	–	39	6	–	–	–	583
91 bdow	–	14	–	2	2	–	393
91das	–	–	24	–	–	–	404
91 bppanc	–	–	–	–	9	–	60
91 dplot	–	–	–	32	–	–	258
Razem	38	77 39 14	42	34	11	24	2889

[19] Problematyka szczegółowej oceny warunków terenowych i atmosferycznych wchodzi w zakres RPPW.

Tabela 2.6

Przykład tabeli porównania sił (wariant)

Stan na: 070600 A Wrzesień **91 BZ zespół planowania**

Wojska własne — Przeciwnik

Tabela porównania sił

Jednostka / Rodzaj	91BZ	1/9pa	**RAZEM wojska własne**	**STOSUNEK SIŁ**	**RAZEM przeciwnik**	12, 21 DZ	Jednostka / Rodzaj
	3	–	3	1: 5	15	15	
	6	–	6	1: 3,3	21	21	
	3	6	9	1: 2	18	18	
	3	–	3	3: 0	–	–	

Ocena czynnika czasu ma znaczenie szczególne dla rozwiązania przez dowództwo problemu zsynchronizowania trzech elementów: sił, przestrzeni i czasu, to znaczy zidentyfikowania rozwiązań pozwalających mieć **wystarczające siły w odpowiednim miejscu** (przestrzeń) i **we właściwym czasie**. Czas stanowi zwykle czynnik ograniczający swobodę działania i musi być zawsze brany pod uwagę podczas ustalania wariantów działania wojsk własnych. Toteż szczególnie dokładnym ocenom poddaje się ramy czasowe każdego zidentyfikowanego zadania cząstkowego, biorąc pod uwagę kolejność ich realizacji oraz czas trwania każdego z nich (tak dalece, jak jest to możliwe do skalkulowania).

Wnioski z wymienionych ocen prowadzą do wyspecyfikowania kilku realnych wariantów działania wojsk własnych.

2.8. Opracowanie wariantów działania

Na bazie wniosków z analizy zadania i oceny czynników wpływających na wykonanie zadania opracowywane są (na tym etapie jeszcze niezbyt szczegółowe) „szkice – plany działania". Każdy bowiem **wariant działania** jest niczym innym jak ogólnym zarysem planu jednego z możliwych sposobów wykonania zadania[20]. Oznacza to, iż w ramach tych czynności w dowództwach powstaje, niejako równolegle, kilka przyszłych planów działania.

[20] Planowanie działań na szczeblu taktycznym w wojskach lądowych DD/3.2.5, Warszawa, DWLąd 2007, s. 40.

Wnioski z dokonywanych ocen pozwalają na **określenie kolejności wykonania zadania** oraz na **określenie sposobu wykonania zadania** i w konsekwencji **ugrupowania bojowego**. Określając kolejność wykonania należy w każdym wariancie określić, jakie **etapy i w jakiej kolejności będą realizowane**, oraz jeśli to konieczne wyznaczyć **cele pośrednie**. Kolejność wykonania zadania w obronie odnosi się zazwyczaj do:

- dezorganizacji podejścia przeciwnika i jego rozwinięcia w ugrupowanie operacyjne (bojowe);
- prowadzenia działań osłonowych;
- walki o przedni skraj obrony;
- walki w głębi ugrupowania (użycia odwodów i prowadzenia działań w obszarze tylnym).

Określenie sposobu wykonania zadania polega na sprecyzowaniu jak realizowane będą wyspecyfikowane wcześniej etapy. W każdej sytuacji, stosownie do kolejności i sposobu wykonania zadania, określa się ugrupowanie bojowe oraz dokonuje wstępnego podziału sił. **Pamiętać należy, że ugrupowanie bojowe jest konsekwencją przyjętego sposobu działania, nigdy odwrotnie!**

Zgodnie z przyjętymi ustaleniami rozpatruje się następnie problemy dowodzenia oraz synchronizacji działań. W zakresie dowodzenia ustalić należy wstępne rozmieszczenie stanowisk dowodzenia i ich ewentualną oś przesunięcia. W graficznym wariancie działania przedstawia się zazwyczaj pierwsze oraz co najmniej jedno kolejne planowane położenie stanowiska dowodzenia. W odniesieniu do synchronizacji określić należy w każdym wariancie linie rozgraniczenia oraz niezbędne linie koordynacyjne (linię przebiegu przedniego skraju obrony, rubież ataku, rubieże wprowadzania do walki odwodów itp.), obiekty ataku, a także inne elementy dowodzenia i koordynacji działań stosownie do potrzeb.

Każdy ze sporządzonych tą drogą wariantów działania składa się ze szkicu i pisemnej notatki (legendy) wyjaśniającej istotę sposobu wykonania zadania oraz podającej informacje, których nie można przedstawić graficznie (za pomocą znaków taktycznych). Szkic przedstawia zazwyczaj:

- sposób wykonania zadania, w tym miejsce skupienia głównego wysiłku;
- ugrupowanie bojowe;
- wstępny podział sił;
- rozmieszczenie stanowisk(a) dowodzenia[21].

Ugrupowanie bojowe oraz wstępny podział sił przedstawia się jeden szczebel w dół. W zasadzie nie podaje się na szkicu numerów (nazw) pododdziałów, oddziałów czy związków taktycznych, pozostawiając to decyzji dowódcy. Szkic zawiera tylko elementy ogólnowojskowe, chyba że rozmieszczenie i sposób użycia elementów specjalistycznych jest szczególnie istotny dla sposobu wykonania zadania w danym wariancie działania.

[21] Tamże.

Bardzo istotnym dla prawidłowego przebiegu cyklu decyzyjnego procesu dowodzenia jest fakt, iż przygotowywane warianty działania wojsk własnych powinny w jednoznaczny sposób różnić się od siebie pod względem sposobu osiągnięcia założonego celu. Jednocześnie muszą pozostawać w zgodzie z myślą przewodnią przełożonego i dowódcy danego szczebla dowodzenia.

2.9. Wariant oceny czynników wpływających na wykonanie zadania

Podczas oceny warunków środowiska przyjąć dane pogodowe, jak w czasie przebiegu ćwiczenia.

Wojskowo-geograficzna charakterystyka obszaru

Omawiany obszar leży pod względem geograficznym na terenie Niziny Środkowomazowieckiej i Niziny Południowopodlaskiej. W obrębie obszaru zainteresowania 91 BZ są przede wszystkim: Równina Wołomińska i Wysoczyzna Kałuszyńska. Do najistotniejszych elementów środowiska geograficznego będących zarazem ważnymi czynnikami warunkującymi przebieg działań militarnych na omawianym obszarze należą: rzeźba terenu, wody, kompleksy leśne, grunty. Omawiany obszar obejmuje pas, który pod względem ukształtowania powierzchni przedstawia się jako płaska równina o nachyleniu w kierunku zachodnim. Przeważa teren płaski lub nieznacznie sfałdowany, miejscami łagodnie pagórkowaty. W przeważającej części jest to obszar otwarty płaski. Zdecydowana większość obszaru zainteresowania leży na wysokościach 80–150 m n.p.m. Spadki zboczy w terenie łagodnie pagórkowatym wahają się w granicach 2°–10°. W porze suchej rzeźba terenu nie stanowi przeszkody dla przemarszu wojsk. Szybkość przemarszu na przełaj jest dobra. Warunki obserwacji oraz prowadzenia ognia i łączności są na ogół dobre, jedynie niezbyt sprzyjające w północnej części, gdzie rzeźba falista stwarza wiele pól niewidocznych za wzniesieniami. Na terenach równinnych warunki te są na ogół dobre, a występujące wzgórza dają daleki wgląd w okoliczne tereny.

Prezentowany teren jest w 35% zalesiony. Występujące masywy leśne są na ogół nieprzejezdne na przełaj (średnica drzew wynosi 20–30 cm i więcej). Poza kilkoma większymi obszarami leśnymi występują zazwyczaj małe obszarowo i niezbyt liczne kompleksy leśne. W lasach na obszarze działań przeważają drzewostany iglaste z przewagą sosny oraz mieszane z dębem i świerkiem. W obniżeniach terenowych i dolinach rzek dominują lasy łęgowe. Ruch kolumn wojskowych jest możliwy wzdłuż dróg i przesiek.

Na analizowanym obszarze przeważają grunty piaszczyste lub piaszczysto-gliniaste. Te ostatnie ciągną się głównym pasem na północ od Garwolina w kierunku północno-wschodnim do Białegostoku. Stosunkowo często lokalnie wystę-

pują płaty torfu. Oba typy glin są trudno przejezdne po opadach deszczu (śniegu) i w czasie roztopów, gdy stają się rozmiękłe i śliskie. W rejonach występowania glin na drogach gruntowych tworzą się koleiny i wyboje twardniejące po wyschnięciu. W porze suchej przejezdność glin jest dobra. Dodatkowym utrudnieniem na obszarach pokrytych glinami dolinowymi jest gęsta sieć rowów i kanałów odwadniających.

Stan wilgotności gruntów w okresie działań jest określany jako „mokry". Wielkość opadów w okresie bezpośrednio związanym z terminem działań i poprzedzającym go może spowodować znaczne zawilgocenie gruntu. W zależności od typu gruntu zalegającego na danym obszarze spowodować to może znaczne utrudnienia w przejezdności na przełaj. Szczególnie uciążliwe są tereny wokół zbiorników i cieków wodnych (w rejonie Gołębiówka, Wola Polska, Łaziska), pokryte gęstą siecią rowów i kanałów oraz wszelkie zagłębienia terenu z podłożem o małej przepuszczalności. W warunkach zmniejszonej przejezdności terenu przemieszczanie wojsk możliwe jest po istniejącej sieci dróg.

Obszar zainteresowania posiada dobrze rozwiniętą sieć dróg kołowych. Istotnym jej mankamentem jest nie najlepszy stan techniczny oraz parametry konstrukcyjne i eksploatacyjne, zbyt ubogie w stosunku do aktualnych potrzeb. Występuje znaczny stopień zużycia zwłaszcza dróg tranzytowych powstały na skutek nadmiernej eksploatacji. Średnia gęstość dróg na obszarze działań wynosi ok. 60 km/100 km^2 (największa w rejonie Warszawy 155,3 km/100 km^2; średnia dla obszaru Polski 75,8 km/100 km^2). Większość dróg głównych przyjmuje ukierunkowanie promieniste w stosunku do Warszawy. Na terenach na wschód od Wisły występuje kilka dróg o ukierunkowaniu zbliżonym do osi północ–południe przyjmując dla planowanej operacji charakter dróg dofrontowych. W przeważającej części są to drogi drugorzędne o zaniedbanej nawierzchni i nie przystosowane do intensywnej eksploatacji przez ciężkie pojazdy. Czasami, głównie ze względu na nienormatywne parametry mostów, będą to drogi o jeszcze niższej klasie.

Obszar działań charakteryzuje się zmienną gęstością zaludnienia. W przeważającej części dominuje niska i średnia gęstość zaludnienia. Gęstość zaludnienia wzrasta w kierunku zachodnim. Na tym obszarze znajdują się aglomeracje miejskie o większej gęstości zaludnienia. Ludność zamieszkuje głównie małe miasteczka i wsie. Jedynie w obrębie aglomeracji warszawskiej ok. 90% mieszkańców zamieszkuje miasta. Na charakteryzowanym obszarze wyodrębnia się m.in. następujące ośrodki zurbanizowane: Mińsk Mazowiecki, Kałuszyn, Dobre, Rudzienko, Wierzbno. Zabudowa ogniotrwała miejscami drewniana.

Wnioski:

- *Omawiany obszar pod względem ukształtowania powierzchni należy do terenu równinnego, łagodnie falistego (pagórkowatego), innymi słowy teren płaski, równinny z nielicznymi wzniesieniami.*
- *Obszar charakteryzuje się przewagą monotonnych równin, zupełnie płaskich lub łagodnie falistych. Powyżej 200 m teren wznosi się tylko w kilku punktach, szczególnie na północny-zachód od Kałuszyna (Garczyn Duży) – stając się obszarem kluczowym.*

- *Analizowany obszar pocięty jest formami obniżeń i dolin rozlokowanych wzdłuż głównych cieków wodnych – rzek: Świder, Mienia, Rządza, Osownica, Liwiec, które jednocześnie stanowić będą główne przeszkody wodne, przyczyniając się jednocześnie do kanalizowania ruchu wojsk. Występuje bardzo duża liczba strumieni i cieków wodnych (stawy hodowlane).*
- *Z punktu widzenia ukształtowania terenu, obszar – z wyjątkiem wysokich i stromych stoków dolin rzecznych – należy uważać za bardziej korzystny do działań zaczepnych niż obronnych, może jednak powodować utrudnienia w ruchu.*
- *W odniesieniu do wytrzymałości gruntów warunki przejezdności terenu na obszarze działań mogą być bardzo zróżnicowane. Uwzględniając warunki atmosferyczne należy generalnie przyjąć, iż dobrą przejezdnością będą odznaczały się tereny z gruntami piaszczystymi. Natomiast na terenach pokrytych glinami wystąpią utrudnienia w ruchu do całkowitego braku przejezdności. Obszary trudno przejezdne lub nieprzejezdne mogą wystąpić w rejonach pokrytych glinami dolinnymi i torfami.*
- *W prezentowanym obszarze sieć dróg rozwinięta jest w stopniu bardzo dobrym, jednak uwzględniając specyfikę terenu znaczna część dróg ma charakter dofrontowy.*
- *Przeszkody terenowe:*
  - *liniowe: kompleks leśny w rejonie Cegłowa, staw rybny;*
  - *tereny trudne: nadbrzeża rzek.*
- *Tereny kluczowe: Drop, Dobre, wzgórze Garczyn Duży (223,1 m n.p.m.).*
- *Ponadto przeszkodami z punktu widzenia ukształtowania terenu są nasypy kolejowe, zwłaszcza na liniach Warszawa–Białystok.*
- *Pokrycie terenu i możliwości maskowania: najlepsze na kierunku: Wyględówka–Jakubów.*

Warunki meteorologiczne

Duży wpływ na działania bojowe wojsk wywierają warunki atmosferyczne (pogodowe). Pogoda (w znaczeniu wojskowym) to chwilowy stan zespołu elementów meteorologicznych, na które składają się przede wszystkim: temperatura i wilgotność powietrza, zachmurzenie, opady, widzialności, kierunek wiatru oraz ciśnienie atmosferyczne.

Oceniając pogodę nie należy pomijać pory roku i doby, gdyż i te elementy wywierają istotny wpływ na przygotowanie i prowadzenie działań bojowych. Widoczność uwarunkowana jest fizycznymi właściwościami napływających mas powietrza oraz wpływem czynników lokalnych, takich jak ukształtowanie i pokrycie terenu, obecność większych zbiorników wodnych, rodzaj podłoża, koncentracja ośrodków przemysłowych i dużych aglomeracji miejskich. Możliwości obserwacji uzależnione są od typu pogody.

Przy oddziaływaniu warunków wysokiego ciśnienia atmosferycznego widoczność w zakresie widzialnym promieniowania świetlnego jest dobra do bardzo dobra – rozpoznanie z powietrza jest korzystne.

Przy oddziaływaniu warunków niskiego ciśnienia atmosferycznego z przejściowymi frontami atmosferycznymi widoczność horyzontalna jest dobra, przy

opadach deszczu na przemian niska do umiarkowanej, rzadko słaba. Rozpoznanie z powietrza jest niekorzystne ze względu na niską podstawę chmur.

Wnioski:

- *Prognozowane warunki działań wskazują, iż przemieszczanie się po drogach nie będzie spotykać się z niekorzystnym oddziaływaniem warunków meteorologicznych. Natomiast przemieszczanie się po terenie najprawdopodobniej będzie utrudnione ze względu na zwiększoną wilgotność gruntów.*
- *Ukrycie ruchu wojsk w wyniku oddziaływania warunków atmosferycznych nie jest możliwe.*
- *Podczas występowania wysokiego ciśnienia atmosferycznego należy spodziewać się dobrej widoczności pionowej, co stanowi dobre warunki do rozpoznania z powietrza. Jedynie w czasie opadów atmosferycznych i burz możliwe jest pogorszenie widoczności.*
- *W okresach przejaśnień między przelotnymi opadami deszczu, pogoda jest korzystna dla wszystkich sposobów obserwacji.*
- *W czasie opadów widoczność, jak i termalny obraz oraz rozpoznanie obrazowe w zakresie widzialnym będą chwilowo zakłócone. Łączność radiowa może być chwilowo zakłócana przez wyładowania atmosferyczne.*
- *Warunki oświetleniowe nocą są stosunkowo dobre (pełnia i IV kwadra Księżyca).*
- *W przypadku występowania niskich temperatur zobrazowania termalne oraz sprzęt laserowy może funkcjonować niewłaściwie, ponadto mogą wystąpić zakłócenia w radiokomunikacji.*
- *Prognozowane są korzystne warunki do lotów śmigłowcem.*
- *Przy niskim ciśnieniu atmosferycznym i znacznym zachmurzeniu warunki rozpoznania powietrznego stają się niekorzystne, chociaż widoczność pozioma jest od umiarkowanej do dobrej. Loty śmigłowcem nie zawsze są możliwe ze względu na chwilowe niskie skupienie chmur. Przejaśnienia pomiędzy przelotnymi opadami deszczu umożliwiają loty śmigłowcem.*
- *W czasie występowania wysokiego ciśnienia atmosferycznego pogoda jest korzystna dla wszystkich rodzajów działań powietrznych, zarówno na dużych wysokościach (rozpoznanie), jak i do wykonywania działań wsparcia lotniczego, jak również dla działań lotnictwa wojsk lądowych (śmigłowców).*
- *W czasie występowania niskiego ciśnienia atmosferycznego, ze zmiennymi warunkami atmosferycznymi, chmury, a szczególnie niewyraźne wyżej położone tereny powodują, że pogoda jest niekorzystna dla działań powietrznych, zwłaszcza działań na dużych wysokościach. Możliwe jest jedynie działanie lotnictwa wojsk lądowych (śmigłowców).*
- *Przejaśnienia między przelotnymi opadami deszczu stanowią korzystne warunki do prowadzenia wszystkich działań powietrznych.*
- *Za najbardziej korzystny czas działania lotnictwa należy uznać wczesne godziny ranne, z kolei kierunek – wschodni i południowo-wschodni.*

Określanie dróg podejścia i korytarzy manewru

Podstawą poprawnego określenia dróg podejścia i korytarzy manewru jest właściwie wykonana ocena terenu pod kątem określonych warunków pogodowych. Realizowane jest to w formie graficznej, na oddzielnej oleacie, od szczebla oddziału wzwyż. Na niższych szczeblach określanie dróg podejścia i korytarzy manewru wykonuje się na oleacie zawierającym ocenę terenu i pogody.

Kształt dróg podejścia i korytarzy manewru wykreślony na oleacie odzwierciedla możliwość rozwinięcia środków walki w szyku bojowym, innymi słowy jest to obszar czołgodostępny. Drogi podejścia i korytarze manewru wyznacza się na całą głębokość strefy odpowiedzialności rozpoznawczej, a grot strzałki, którym zakończona jest droga, określa ogólny kierunek przemieszczania się sił przeciwnika.

Obok zobrazowania dróg podejścia i korytarzy manewru na oleacie umieszcza się również w formie graficznej ich pojemność. Pojemność dróg podejścia (korytarzy manewru) jest to wielkość charakteryzująca maksymalną dopuszczalną intensywność ruchu wojsk w określonej jednostce czasu (godzina, doba). Odgrywa ona bardzo ważną rolę w działaniach bojowych, określa bowiem ile środków walki można przemieścić, np. w ciągu doby. Pojemność ta zależy m.in. od: rodzaju gruntu, panujących warunków atmosferycznych i prędkości marszu kolumn wojskowych. Pojemność dróg podejścia (korytarzy manewru) można wyrazić na oleacie za pomocą znaku taktycznego (graficznie) lub opisowo. Uzupełnieniem tych informacji, bardzo istotnym dla oceny dróg podejścia i korytarzy manewru, jest jakościowa charakterystyka przemieszczających się jednostek.

Wnioski:

- *Charakteryzowany obszar jest zalesiony w stopniu średnim, przyczyniając się do kanalizowania ruchu wojsk w kierunku północno-wschodnim (główne kompleksy w rejonie m. Kałuszyn, Dobre, Wierzbno).*
- *Ukształtowanie terenu sprzyja prowadzeniu natarcia, jednak ruch wojsk kanalizowany jest przez dużą ilość terenów podmokłych i kompleksów leśnych, dobre warunki obserwacji zapewniają wgląd w rejon obrony i prowadzenie ognia obserwowanego.*
- *Drogi podejścia:*
  - *Dobre–Rudzienko–Jakubów,*
  - *Pniewnik–Janówek–Żebrówka,*
  - *Czerwonka–Wierzbno–Cierpięta,*
  - *Grębków–Stawiska–Milew.*
- *Korytarze manewru:*
  - *Grębków–Cierpięta,*
  - *Ossówno–Wierzbno,*
  - *Mlęcin–Janówek,*
  - *Drop–Koszewnica.*

Wzorce doktrynalne działania przeciwnika

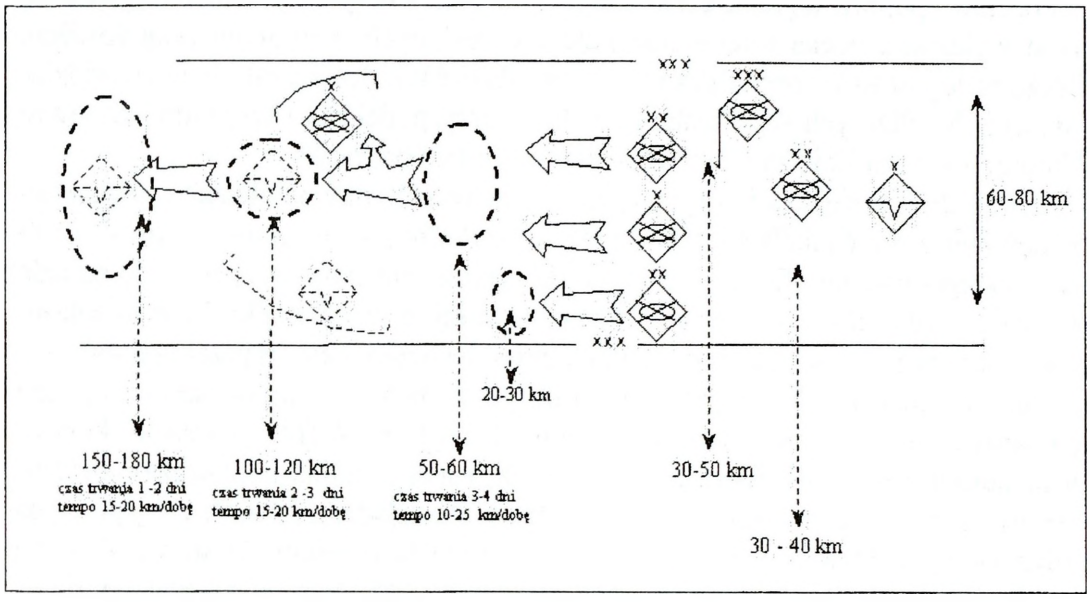

Rys. 2.9. Wzorzec doktrynalny operacji zaczepnej grupy operacyjnej

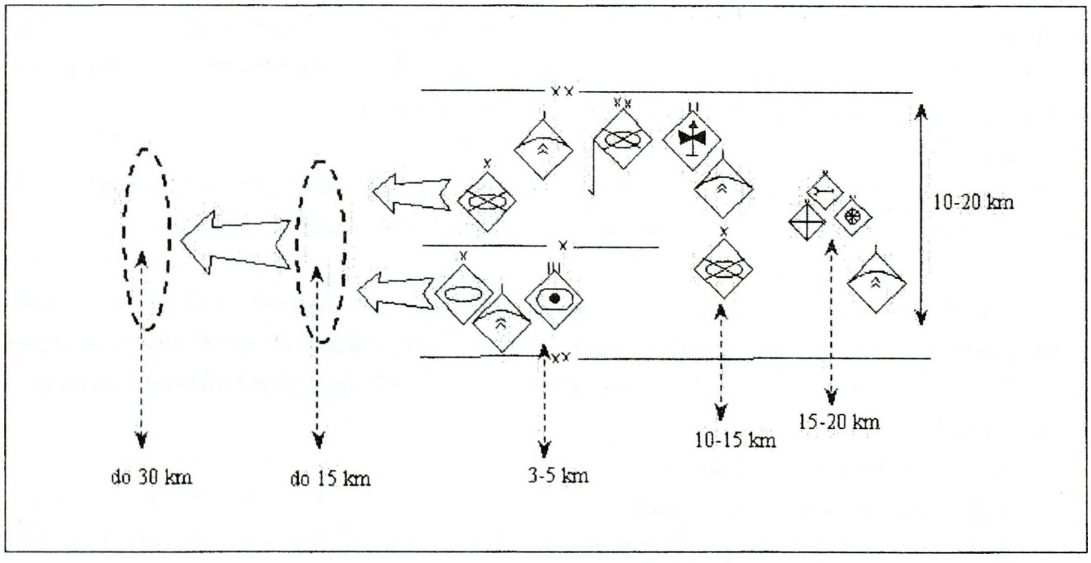

Rys. 2.10. Wzorzec doktrynalny działania dywizji zmechanizowanej w natarciu

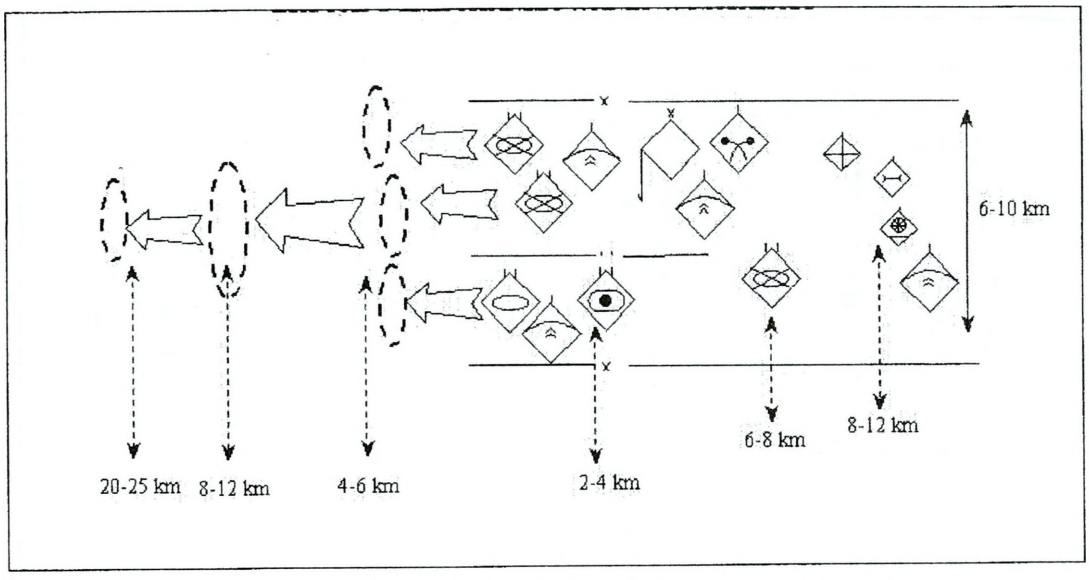

Rys. 2.11. Wzorzec doktrynalny działania brygady zmechanizowanej w natarciu

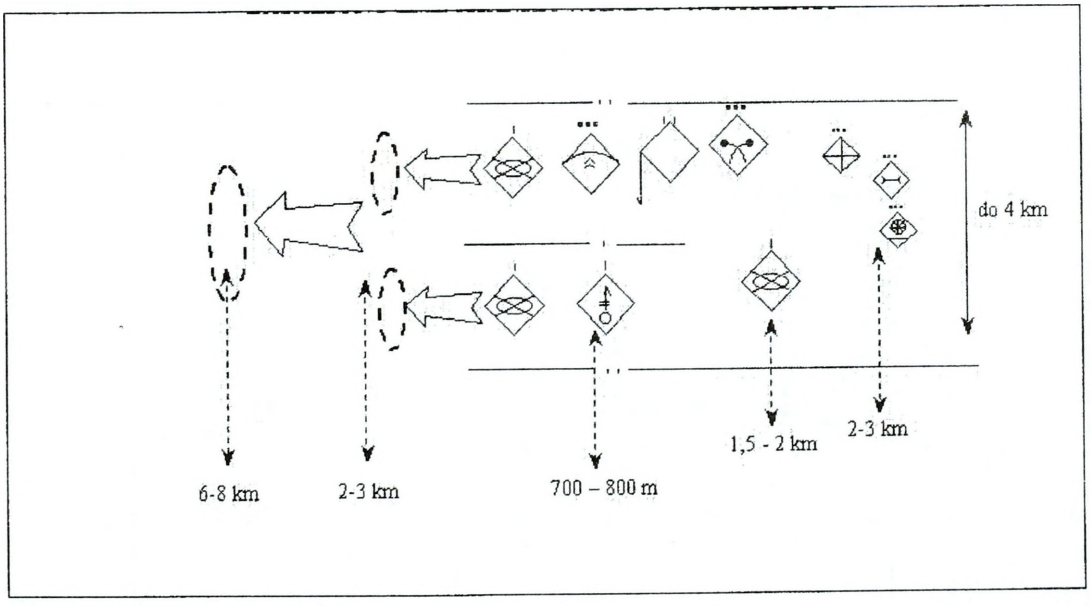

Rys. 2.12. Wzorzec doktrynalny działania batalionu zmechanizowanego w natarciu

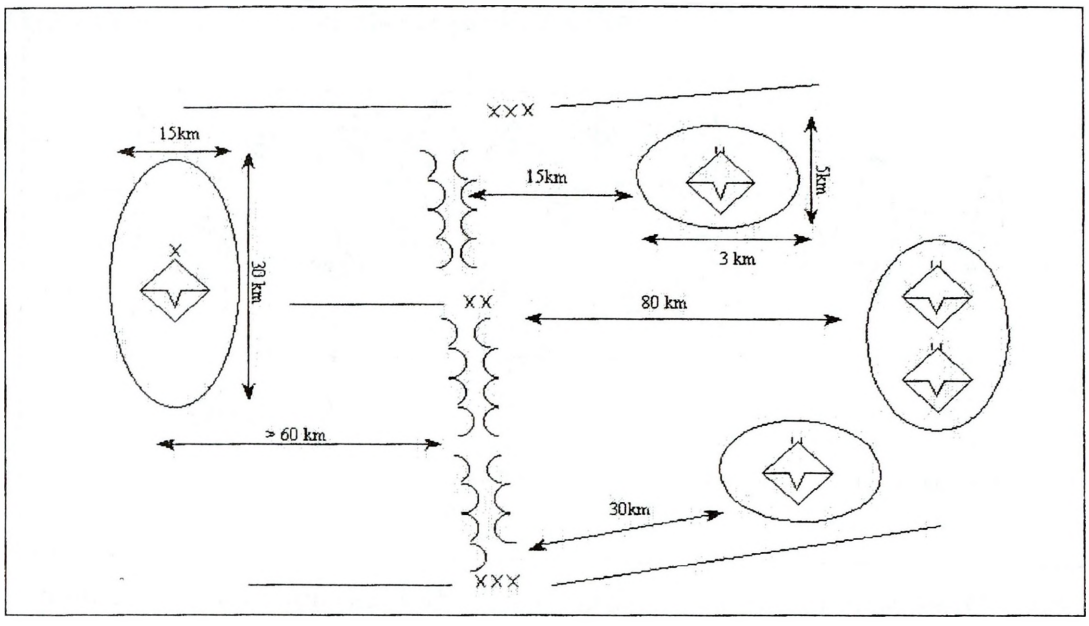

Rys. 2.13. Wzorzec doktrynalny działania brygady desantowo-szturmowej w natarciu

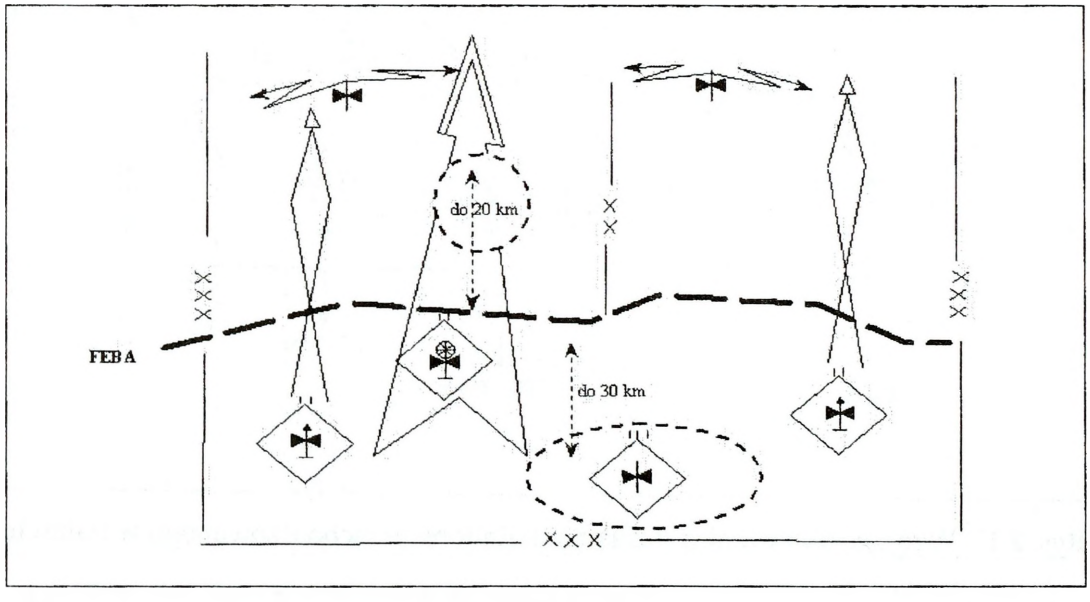

Rys. 2.14. Wzorzec doktrynalny działania pułku śmigłowców w operacji zaczepnej grupy operacyjnej

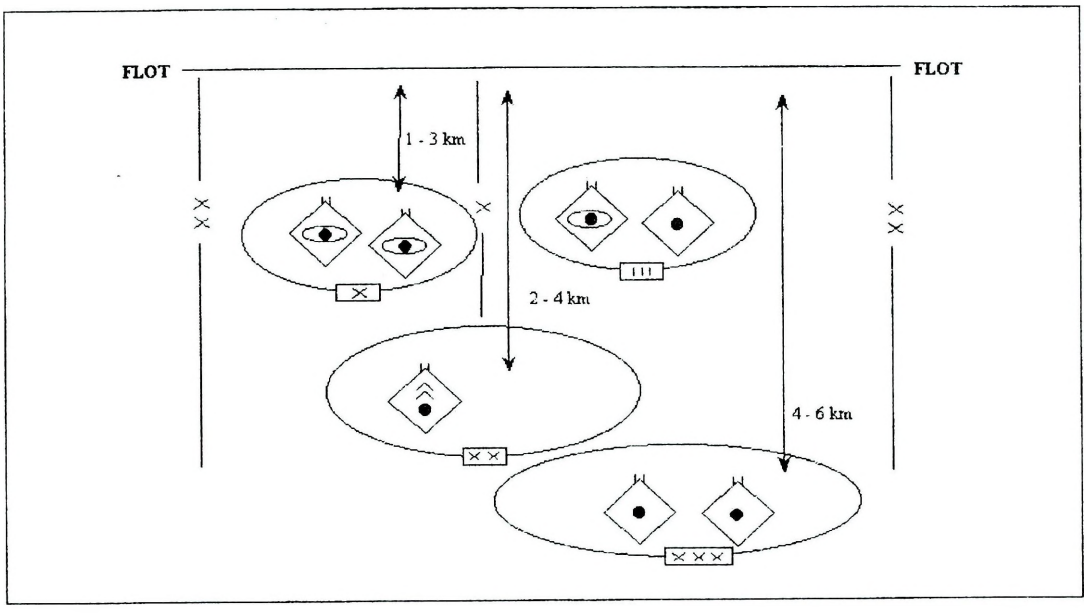

Rys. 2.15. Wzorzec ugrupowania bojowego jednostek artylerii w natarciu

Przewidywany wariant działania przeciwnika

Przeciwnik z powodzeniem rozwija operację zaczepną w kierunku: WYSOKIE–MIŃSK MAZOWIECKI. W dotychczasowych działaniach przeciwnik rozbił wojska broniące obszaru na północ od BUGU i NURZCA i w godzinach wieczornych 4 września czasowo zatrzymany został na rubieży: 3 km zach. OSTRÓW MAZOWIECKA, 1 km płd. SZYNKARZYZNA, 1,5 km płd. MIEDZNA, JABŁONNA LACKA, 3 km płd. CIECHANOWIEC. W odwodzie przeciwnik posiada 2 DZ, która w przypadku niepowodzenia trwających rozmów pokojowych może być wprowadzona do walki rano 9 września na kierunku: KOSÓW LACKI–DOBRE. Ocenia się, że przeciwnik wprowadzając do walki 2 DZ dążyć będzie prawdopodobnie do stworzenia dogodnych warunków wprowadzenia do bitwy sił GO KOBALT, opanowując do końca dnia 09.09. rubież drogi: PNIEWNIK–KARCZEWICE. Należy oczekiwać, że SZ MONDY mając dane o istnieniu pozycji przedniej i jej ogólnym rozpoznaniu w ciągu nocy odtworzą zdolność bojową zgrupowań taktycznych w sile dwóch batalionów (ze składu 2DZ), które we współdziałaniu z pododdziałami będącymi w styczności w godzinach rannych dnia następnego wykonają uderzenie w kierunku: KORYTNICA–MIŃSK MAZOWIECKI z zadaniem pokonania pozycji przedniej 91 BZ i stworzenia warunków do wprowadzenia do walki jednostek 21 DZ i 24 BZ.

Ataku pierwszej pozycji należy oczekiwać po przełamaniu pozycji przedniej przez zgrupowania taktyczne 2 DZ, tj. po około 3–4 godzinach walki. Prawdopodobnie po tym czasie SZ MONDY, przy wsparciu lotniczym i artyleryjskim, rozpoczną natarcie na kierunku: DOBRE–MIŃSK MAZOWIECKI. Przewiduje się, że:

– 21 DZ nacierać będzie dwoma brygadami w pierwszym rzucie na głównym kierunku uderzenia GO Północ, rozwijając natarcie na kierunku: BRZEŹNIK–RUDZIENKO;

– 212 BZ nacierać będzie prawdopodobnie dwoma batalionami w pierwszym rzucie na kierunku: MAKOWIEC MAŁY–zach. RUDZIENKO;

– 213 BZ nacierać będzie prawdopodobnie na prawo od 212 BZ i może również zagrozić 91 BZ;

– 24 BZ (prawdopodobnie wzmocniona) nacierać będzie prawdopodobnie dwoma batalionami w pierwszym rzucie na kierunku: WIERZBNO–CZARNOGŁÓW–GARCZYN DUŻY.

W przedstawionym wariancie przeciwnik uzyska nasycenie sił umożliwiające wykonanie zadania, utrzymanie wysokiego tempa natarcia, będzie posiadał możliwości wykonywania manewrów. W wypadku przełamania obrony 91 BZ uzyska możliwość wprowadzenia odwodów operacyjnych.

W dotychczasowych działaniach przeciwnik wspierany był przez lotnictwo taktyczne, które głównie wykonywało uderzenia na stanowiska dowodzenia i przegrupowujące się pododdziały na drogach marszu. W toku prowadzenia działań zaczepnych należy liczyć się z działaniem oddziałów wydzielonych, oddziałów obejścia i desantów powietrznych, których celem działania może być uchwycenie terenów kluczowych.

Etap I pozycja przednia

SIŁY	ŚRODKI	ILOŚĆ ŚRODKÓW	WSPÓŁCZ. JAKOŚC.	POTENCJAŁ BOJOWY
2 x bz	BWP-1	60	0,80	48
	ppk „FAGOT"	8	0,78	6,24
	M 120 mm	12	0,72	8,64
3 x das	122 mm 2S1	54	0,81	43,74
3 x daplot	ZU-23-2	24	0,02	0,48
	ZSU-23-4	12	0,22	2,64
	S-60	12	0,46	5,52
	S-2M	72	0,56	40,32
1 x dar	BM-21	12	1,03	12,36
2 x pa	122 mm 2S1	36	0,81	29,16
	BM-21	36	1,03	37,08
2 x prplot	wyrz. rakiet „OSA"	32	0,86	27,52
	ZU-23-2	12	0,02	0,24
	S-60	24	0,46	11,04
	S-2M	16	0,56	8,96
RZAEM I ETAP				281,94

Etap II FEBA

SIŁY	ŚRODKI	ILOŚĆ ŚRODKÓW	WSPÓŁCZ. JAKOŚC.	POTENCJAŁ BOJOWY
4 x bz	BWP-1 ppk „FAGOT" M 120 mm	120 16 24	0,80 0,78 0,72	96 12,48 17,28
1 x bcz	T-72	30	2,15	64,5
3 x das	122 mm 2S1	54	0,81	43,74
3 x daplot	ZU-23-2 ZSU-23-4 S-60 S-2M	24 12 12 72	0,02 0,22 0,46 0,56	0,48 2,64 5,52 40,32
1 x dar	BM-21	12	1,03	12,36
2 x pa	122 mm 2S1 BM-21	36 36	0,81 1,03	29,16 37,08
2 x prplot	wyrz. rakiet |„OSA" ZU-23-2 S-60 S-2M	32 12 24 16	0,86 0,02 0,46 0,56	27,52 0,24 11,04 8,96
RZAEM II ETAP				409,32

Etap III PL ŚWIST

SIŁY	ŚRODKI	ILOŚĆ ŚRODKÓW	WSPÓŁCZ. JAKOŚC.	POTENCJAŁ BOJOWY
4 x bz	BWP-1 ppk „FAGOT" M 120 mm	120 16 24	0,80 0,78 0,72	96 12,48 17,28
1 x bcz	T-72	30	2,15	64,5
3 x das	122 mm 2S1	54	0,81	43,74
3 x daplot	ZU-23-2 ZSU-23-4 S-60 S-2M	24 12 12 72	0,02 0,22 0,46 0,56	0,48 2,64 5,52 40,32
1 x dar	BM-21	12	1,03	12,36
2 x pa	122 mm 2S1 BM-21	36 36	0,81 1,03	29,16 37,08
2 x prplot	wyrz. rakiet |„OSA" ZU-23-2 S-60 S-2M	32 12 24 16	0,86 0,02 0,46 0,56	27,52 0,24 11,04 8,96
RZAEM III ETAP				409,32

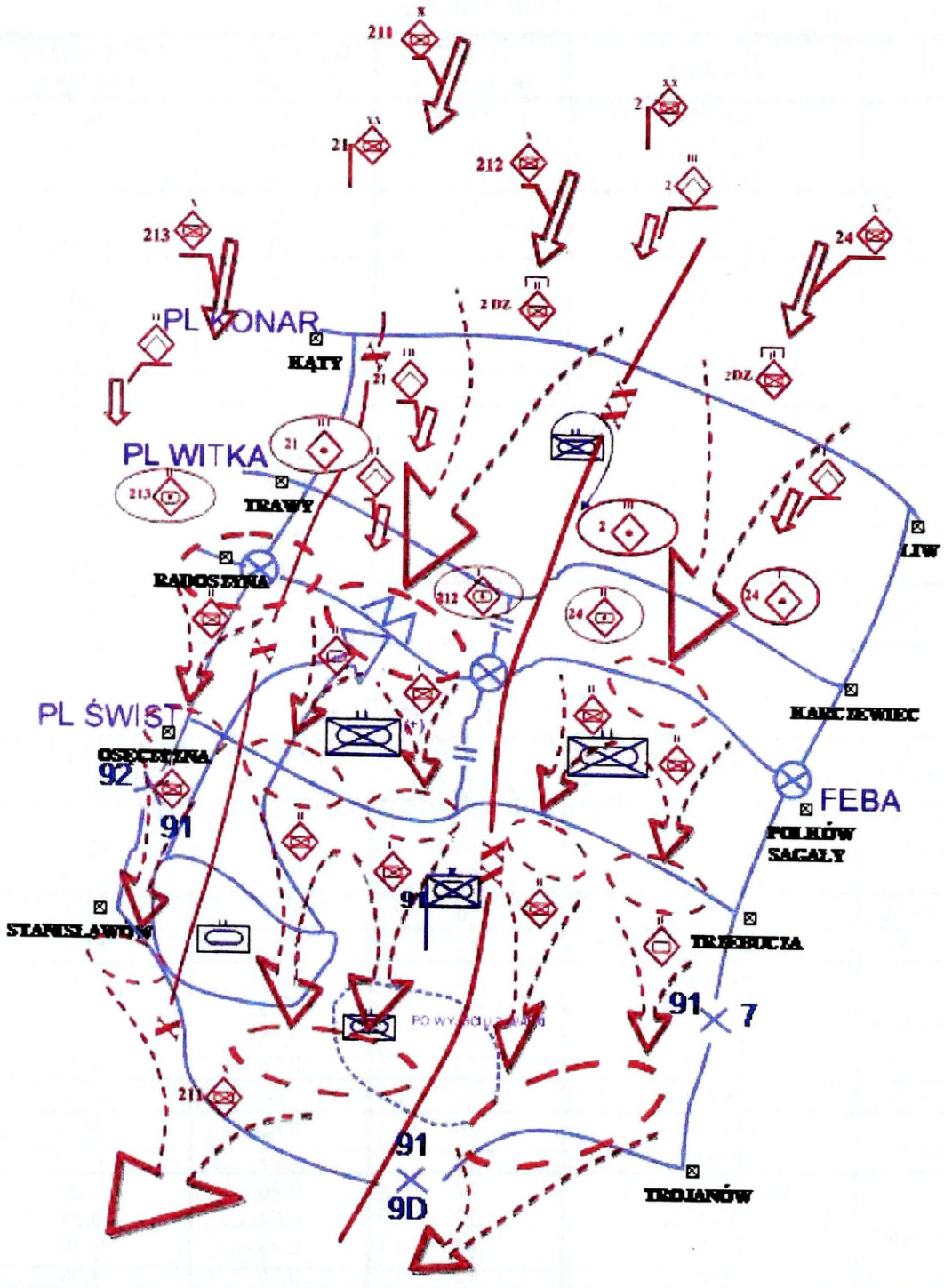

Rys. 2.16. Wariant działania przeciwnika

Wnioski z oceny wojsk własnych

- *Brygada posiada duże doświadczenie w przygotowaniu obrony bez styczności z przeciwnikiem.*
- *Ukompletowanie brygady w stan osobowy – 95%, w sprzęt – 98%.*
- *Stan moralny żołnierzy brygady jest wysoki i są oni zdolni do wykonywania zadań w trudnych warunkach terenowych i pogodowych. Czas przewidziany na odtworzenie zdolności bojowej po wykonaniu marszu pozwolił na uzupełnieniu zapasów, przeprowadzenie czynności obsługowych oraz odpoczynek.*
- *Dowódca dywizji priorytet wsparcia ogniowego wyznaczył w rejonie obrony brygady.*
- *Na czas obrony do brygady przydzielone zostały: bOT Kałuszyn, dziewięć kOT, plmin/9 bsap, drmz/9 bsap, ksap 2 BSap, 2 kmo, GER 9 DZ.*
- *Brygada posiada możliwości prowadzenia rozpoznania własnymi środkami.*
- *Obszar obrony pod względem ukształtowania powierzchni należy do terenu równinnego, łagodnie falistego (pagórkowatego), teren płaski, równinny z nielicznymi wzniesieniami powoduje dobre warunki obserwacji i prowadzenia ognia na maksymalnych odległościach.*
- *Duża ilość równin, zupełnie płaskich lub łagodnie falistych. Kilka punktów powyżej 200 m teren, szczególnie na północny-zachód od Kałuszyna (Garczyn Duży) – przyjąć należy jako obszar kluczowy.*
- *Analizowany obszar pocięty jest formami obniżeń i dolin rozlokowanych wzdłuż głównych cieków wodnych – rzek: Świder, Mienia, Rządza, Osownica, Liwiec, które jednocześnie stanowić będą główne przeszkody wodne, przyczyniając się jednocześnie do kanalizowania ruchu wojsk. Występuje bardzo duża liczba strumieni i cieków wodnych (stawy hodowlane).*
- *Z punktu widzenia ukształtowania terenu, obszar – z wyjątkiem wysokich i stromych stoków dolin rzecznych – należy uważać za bardziej korzystny do działań zaczepnych niż obronnych, może jednak w sprzyjających warunkach powodować utrudnienia w ruchu.*
- *W odniesieniu do wytrzymałości gruntów warunki przejezdności terenu na obszarze działań mogą być bardzo zróżnicowane. Uwzględniając warunki atmosferyczne należy generalnie przyjąć, iż dobrą przejezdnością będą odznaczały się tereny z gruntami piaszczystymi. Natomiast na terenach pokrytych glinami wystąpią utrudnienia w ruchu do całkowitego braku przejezdności. Obszary trudno przejezdne lub nieprzejezdne mogą wystąpić w rejonach pokrytych glinami dolinnymi i torfami.*
- *Murowana zabudowa miejscowości i wiosek stwarza dobre warunki do organizowania w nich punktów oporu.*
- *Za tereny kluczowe przyjąć należy: Drop, Wierzbno, wzgórze Garczyn Duży (223,1 m n.p.m.).*
- *Pokrycie terenu i możliwości maskowania istnieją najlepsze na kierunku: Wyględówka–Jakubów.*
- *Sekcja planowania wykonał następującą tabelę zestawienia sił brygady, ujmując w niej zasadnicze pododdziały walczące i wspierające.*

Tabela 2.7

Zestawienie sił i środków

Stan na: 070600 A Wrzesień							91 BZ zespół planowania
Siły i środki / Pododdział	Czołgi	BWP TO WD/WDZ	Artyleria do ognia pośredn.	Środki plot	Środki ppanc.	Śmigłowce	Stan osobowy
911 bcz	38			–	–	–	260
912 bcz		38	6	–	–	–	580
913 bz	–	39	6	–	–	–	578
914 bz	–	39	6	–	–	–	577
91 bdow	–	14	–	2	2	–	370
91 das	–	–	24	–	–	–	404
91 bppanc	–	–	–	–	9	–	60
91 dplot	–	–	–	32	–	–	256
bOT Kałuszyn							
9 x kOT							
Razem	38	77/39/14	42	34	11	24	3085

Tabela 2.8

Porównanie sił

WOJSKA WŁASNE / PRZECIWNIK											
Jednostka / Rodzaj	91 BZ	Pozycja przednia			FEBA			PL ŚWIST			Jednostka / Rodzaj
		91 BZ	St. sił	P-k	91 BZ	St. sił	P-k	91 BZ	St. sił	P-k	
	3	0	0: 2	2	1	1: 3	3	3	1: 2	6	
	9	3	1: 2	6	6	1: 3	18	9	1: 2,3	21	
	3	1	1: 2	2	3	1: 9	27	3	1: 9	27	
	3	1	1: 2	2	3	3: 0	0	3	1: 5	15	
	12	2	2: 0	0	8	8: 0	0	6	6: 0	0	

W odniesieniu do prowadzonych ocen grupa planowania działań zespołu planowania opracowała trzy warianty działania wojsk własnych.

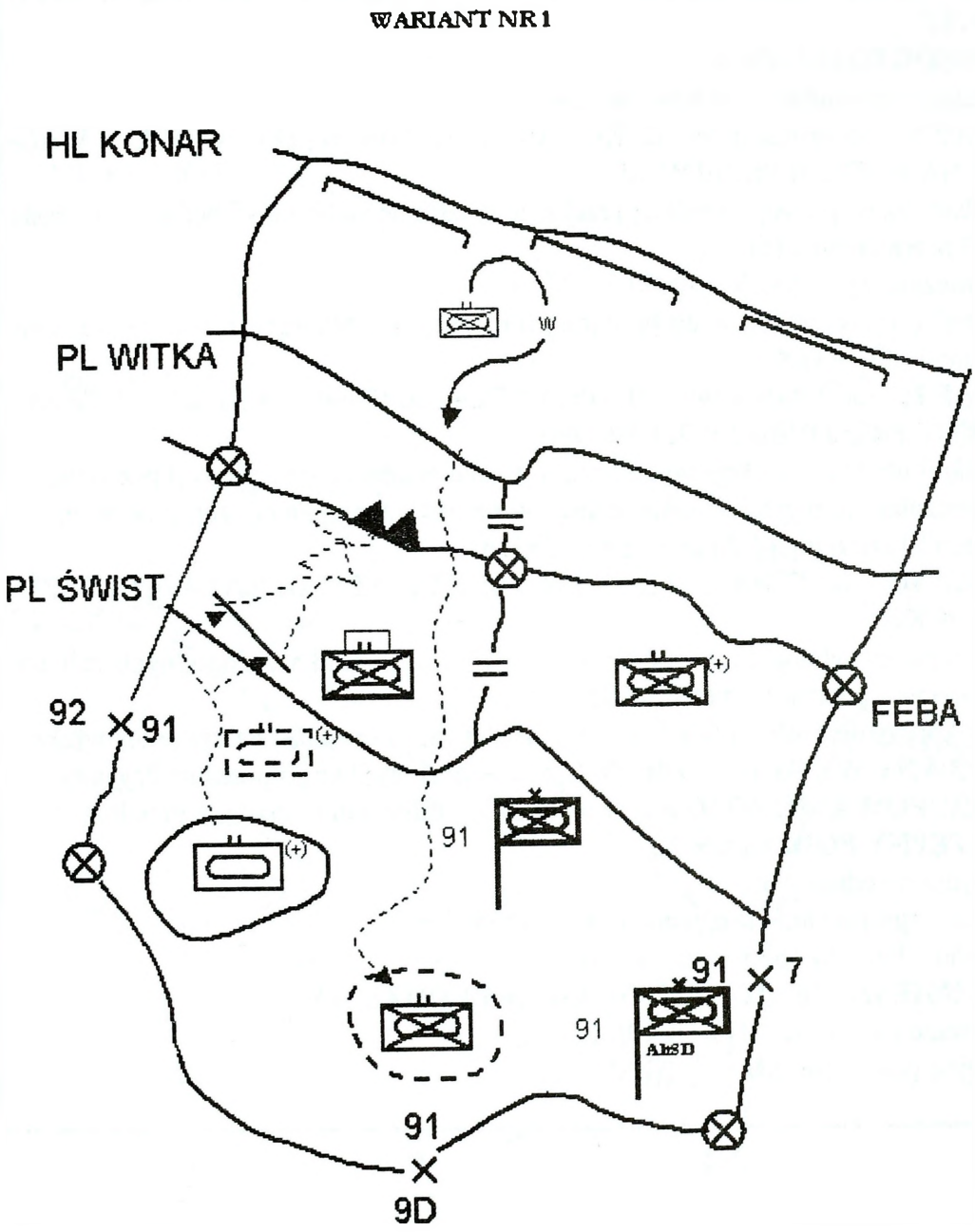

Rys. 2.17. Przykład działania brygady w obronie (wariant 1)

ISTOTĄ wariantu 1 jest kontrolowana utrata terenu i poprzez utrzymanie rejonu kluczowego ostateczne zatrzymanie natarcia przeciwnika nie dalej niż na PL ŚWIST.

SPOSÓB DZIAŁANIA:

działanie prowadzić w trzech etapach:

ETAP I – od brygadowej HL KONAR do batalionowej (PL WITKA) – WALKA NA POZYCJI PRZEDNIEJ:

– siłami bz na pozycji przedniej przejąć prowadzenie walki od sił będących w pasie sił przesłaniania (6BZ);
– zabezpieczyć wyjście z walki części sił;
– zmylić przeciwnika co do przedniej linii obrony i dezorganizować jego podejście do PL WITKA.

ETAP II – od batalionowej HL (PL WITKA) do FEBA – WALKA O UTRZYMANIE PRZEDNIEJ LINII OBRONY:

– siłami ubezpieczeń bojowych I rzutu przejąć walkę od bz z pozycji przedniej;
– zabezpieczyć wyjście z walki części sił bz walczącego na pozycji przedniej;
– siłami I rzutu dążyć do utrzymania FEBA.

ETAP III – od FEBA do PL ŚWIST – ZATRZYMANIE NATARCIA PRZECIWNIKA:

– przypadku włamania się przeciwnika, wiązać go walką z dogodnych rubieży i przejść całością sił na PL ŚWIST;
– wykorzystując siły I rzutu i odwody ostatecznie zatrzymać narcie przeciwnika.

GŁÓWNY WYSIŁEK OBRONY na lewym skrzydle ugrupowania brygady.

UGRUPOWANIE BOJOWE w jeden rzut z odwodami i pozycją przednią.

WSTĘPNY PODZIAŁ SIŁ:

pozycja przednia – bz;
I rzut – zgrupowanie taktyczne (wzmocniony bz) i bz;
odwód – bcz i bz (po wyjściu z walki).

ROZMIESZCZENIE STANOWISK DOWODZENIA:

pierwsze położenie: SD – ..., AltSD – ...;
kolejne położenie: SD – ..., AltSD – ...;

WARIANT NR 2

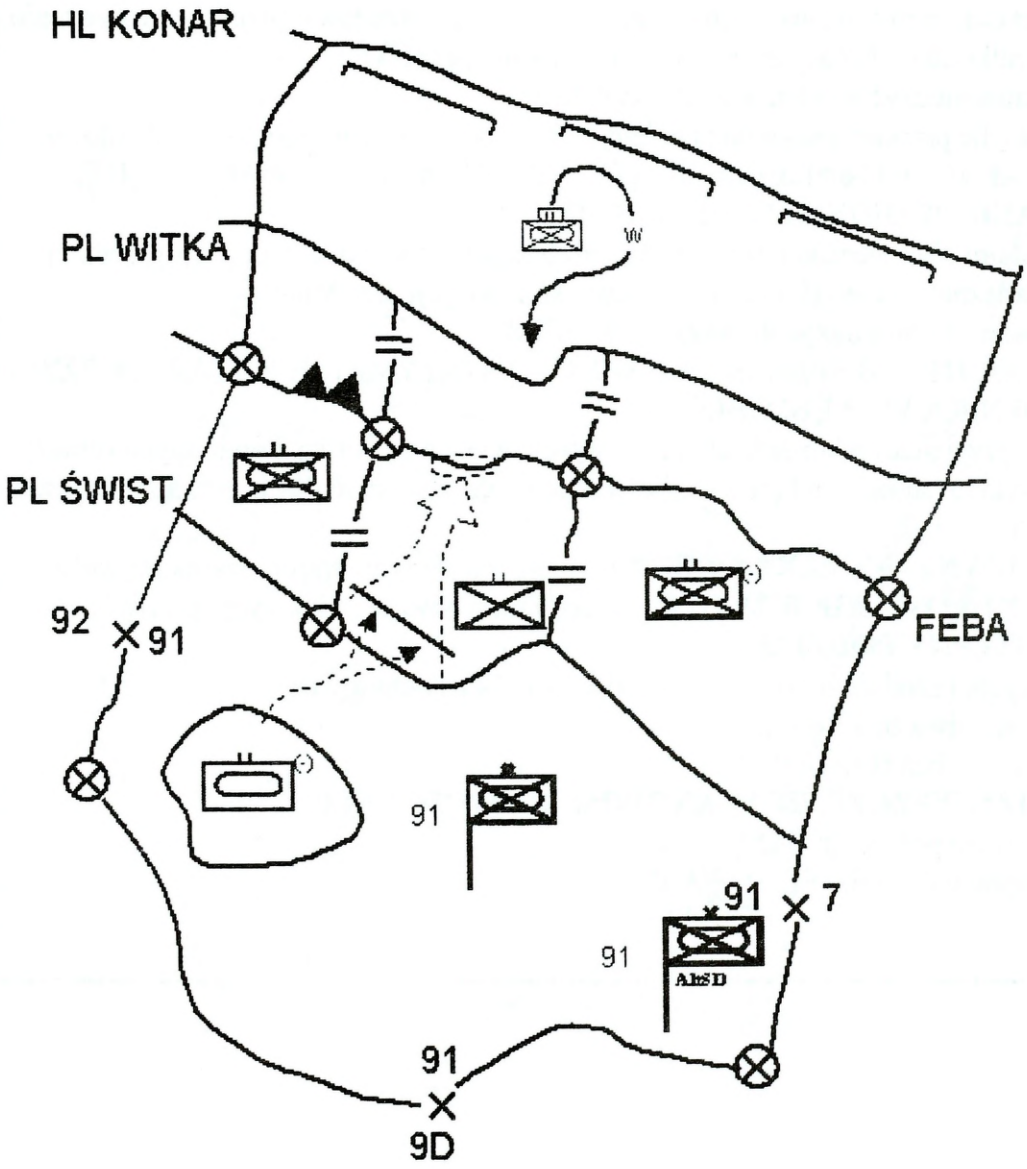

Rys. 2.18. Przykład działania brygady w obronie (wariant 2)

ISTOTĄ wariantu 2 jest maksymalne osłabienie potencjału przeciwnika na rubieży pozycji przedniej i ostateczne zatrzymanie natarcia w głównym rejonie obrony.

SPOSÓB DZIAŁANIA:

działanie prowadzić w trzech etapach:

ETAP I – od brygadowej HL KONAR do batalionowej (PL WITKA) – WALKA NA POZYCJI PRZEDNIEJ:

– siłami zgrupowania taktycznego na pozycji przedniej przejąć prowadzenie walki od sił będących w pasie sił przesłaniania (6BZ);
– zabezpieczyć wyjście z walki części sił;
– zmylić przeciwnika co do przedniej linii obrony i obniżać jego potencjał bojowy.

ETAP II – od batalionowej HL (PL WITKA) do FEBA – WALKA O UTRZYMANIE PRZEDNIEJ LINII OBRONY:

– siłami ubezpieczeń bojowych I rzutu przejąć walkę od sił z pozycji przedniej;
– zabezpieczyć wyjście z walki części sił z pozycji przedniej;
– siłami I rzutu dążyć do utrzymania FEBA.

ETAP III – od FEBA do PL ŚWIST – ZATRZYMANIE NATARCIA PRZECIWNIKA W GŁĘBI OBRONY:

– w przypadku włamania się przeciwnika, wiązać go walką z dogodnych rubieży;
– wykorzystując siły I rzutu i odwód ostatecznie zatrzymać narcie przeciwnika przed PL ŚWIST.

GŁÓWNY WYSIŁEK OBRONY na lewym skrzydle ugrupowania brygady.

UGRUPOWANIE BOJOWE w jeden rzut z odwodem i pozycją przednią.

WSTĘPNY PODZIAŁ SIŁ:

pozycja przednia – zgrupowanie taktyczne (wzmocniony bz);
I rzut – dwa bz i bzmot;
odwód – bcz (bez kcz).

ROZMIESZCZENIE STANOWISK DOWODZENIA:

pierwsze położenie: SD – ..., AltSD – ...;
kolejne położenie: SD – ..., AltSD – ...;

WARIANT NR 3

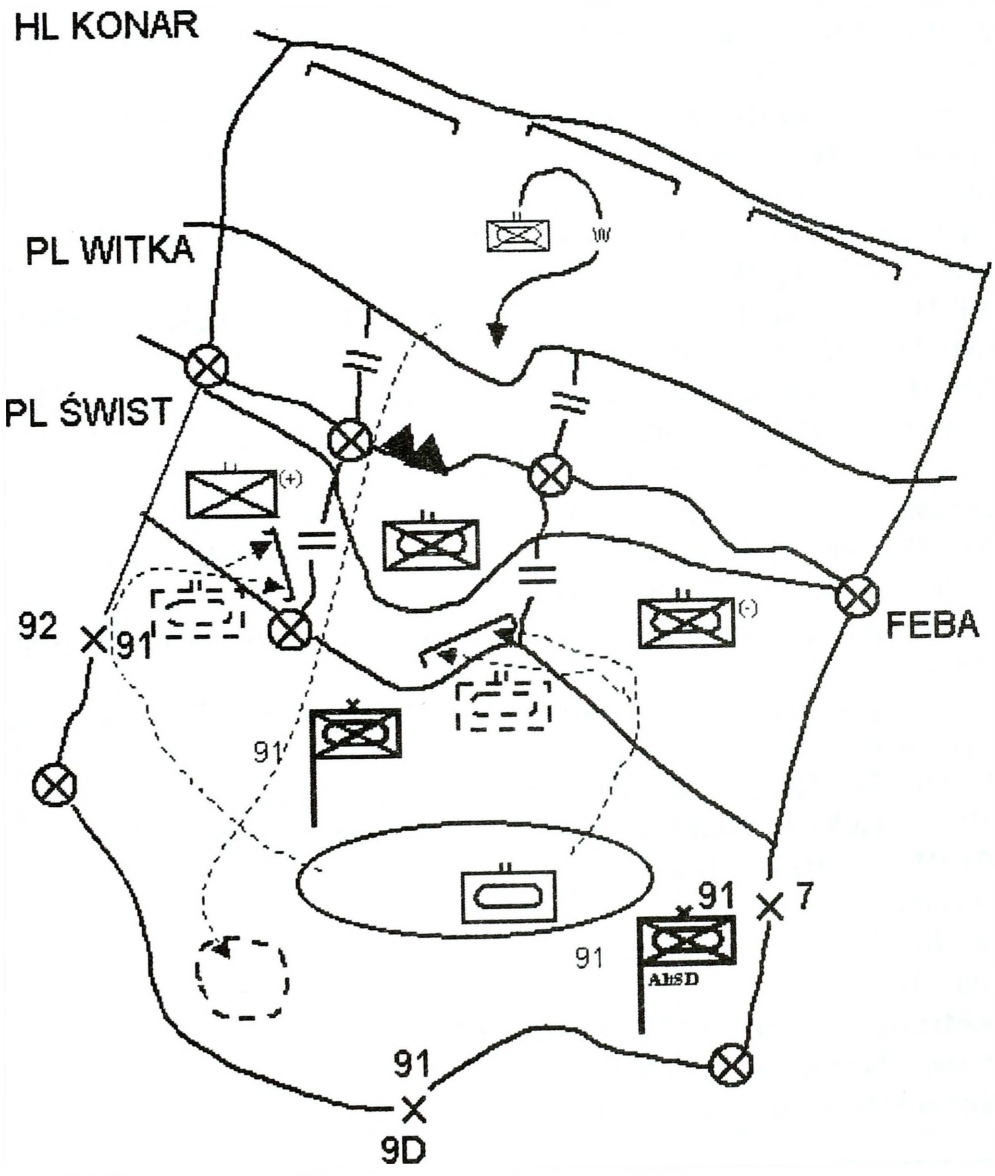

Rys. 2.19. Przykład działania brygady w obronie (wariant 3)

ISTOTĄ wariantu 3 jest uporczywe prowadzenie obrony, obniżenie potencjału bojowego przeciwnika, ukierunkowanie jego działania w rejon kluczowy obrony i ostateczne zatrzymanie jego natarcia przed PL ŚWIST.

SPOSÓB DZIAŁANIA:

działanie prowadzić w trzech etapach:

ETAP I – od brygadowej HL KONAR do batalionowej (PL WITKA) – WALKA NA POZYCJI PRZEDNIEJ:

– siłami bz na pozycji przedniej przejąć prowadzenie walki od sił będących w pasie sił przesłaniania (6BZ);
– zabezpieczyć wyjście z walki części sił;
– zmylić przeciwnika co do przedniej linii obrony i obniżać potencjał bojowy przeciwnika do PL WITKA.

ETAP II – batalionowej HL (PL WITKA) do FEBA – WALKA O UTRZYMANIE PRZEDNIEJ LINII OBRONY:

– siłami ubezpieczeń bojowych I rzutu przejąć walkę od bz z pozycji przedniej;
– zabezpieczyć wyjście z walki części sił z pozycji przedniej;
– siłami I rzutu dążyć do utrzymania FEBA;
– ukierunkować działanie przeciwnika w rejon kluczowy obrony.

ETAP III – od FEBA do PL ŚWIST – ZATRZYMANIE NATARCIA PRZECIWNIKA W GŁÓWNYM REJONIE OBRONY:

– w przypadku włamania się przeciwnika, wiązać go walką przez skrzydłowe bataliony;
– uporczywą obroną I rzutu i działaniem odwodu ostatecznie zatrzymać natarcie przeciwnika.

GŁÓWNY WYSIŁEK OBRONY w środku ugrupowania brygady.

UGRUPOWANIE BOJOWE w jeden rzut z odwodem i pozycją przednią.

WSTĘPNY PODZIAŁ SIŁ:

pozycja przednia – bz;
I rzut – dwa bz i wzmocniony bzmot;
odwód – bcz.

ROZMIESZCZENIE STANOWISK DOWODZENIA:

pierwsze położenie: SD – ..., AltSD – ...;
kolejne położenie: SD – ..., AltSD – ...;

2.10. Odprawa koordynacyjna

Celem pierwszej odprawy koordynacyjnej dowództwa jest zaprezentowanie wyników pracy dwóch komórek organizacyjnych stanowiska dowodzenia: zespołu rozpoznania i zespołu planowania. Zespół rozpoznania prezentuje warianty działania przeciwnika oraz wskazuje najbardziej prawdopodobny i najgroźniejszy wariant dla wojsk własnych. W trakcie tej odprawy zespół planowania zapoznaje sztab z opracowanymi wariantami działania wojsk własnych. Jest to równoznaczne z rozpoczęciem wykonania wariantów wsparcia i zabezpieczenia w komórkach rodzajów wojsk i służb.

Przykładowy układ odprawy koordynacyjnej może przyjąć następujący układ:

Cel odprawy	Zapoznanie sztabu z oceną działania przeciwnika i wariantami działania wojsk własnych
Odpowiedzialny	Szef sztabu
Uczestnicy	Szef sztabu, szefowie zespołów funkcjonalnych i grup na SD (wg potrzeb)
Miejsce	Sala (namiot, pomieszczenie) odpraw
Czas	10–20'

Lp.	Zagadnienie	Referujący	Czas
1.	Wprowadzenie	Szef sztabu	**1 min**
2.	Warianty działania przeciwnika, wskazanie najbardziej prawdopodobnego i najgroźniejszego dla wojsk własnych	Szef zespołu rozpoznania	**6 min**
3.	Warianty działania wojsk własnych	Szef zespołu planowania	**5 min**
4.	Uwagi i pytania	Szefowie zespołów i grup	**5 min**
5.	Dodatkowe wytyczne do planowania – jeśli potrzebne	Szef sztabu	**2 min**
6.	Zakończenie	Szef sztabu	**1 min**

2.11. Ocena czynników wpływających na wykonanie zadania w zakresie wsparcia i zabezpieczenia działań

Wojska Rakietowe i Artyleria

Ocena przeciwnika

Ocena przeciwnika realizowana przez szefa grupy artylerii sprowadza się do określenia składu bojowego, rozmieszczenia i możliwych sposobów użycia pododdziałów artylerii przez przeciwnika. Niezbędna jest w tym zakresie współpraca z zespołem rozpoznania, która powinna wykazać pozytywne i negatywne uwarunkowania oraz zagrożenia w realizacji zadań. Wynikiem oceny powinna być odpo-

wiedź na pytanie: gdzie, kiedy i jak przeciwnik może użyć posiadane siły artylerii. Ponadto, powstała ocena powinna obejmować czas, rubieże, kierunki działania (prawdopodobne rozmieszczenie rejonów stanowisk ogniowych) i zadania poszczególnych pododdziałów – włącznie z ich graficznym zobrazowaniem na oleacie. Jest to niezbędne do racjonalnego wyboru punktu ciężkości wsparcia oraz podziału amunicji na etapy walki. Innymi słowy, szef artylerii oceniając artylerię przeciwnika powinien wnieść swego rodzaju wkład w wykreowanie pełnego wariantu (wariantów) działania przeciwnika powstającego w zespole rozpoznania.

Ocena składu bojowego

- *dywizjon artylerii samobieżnej w BZ i BPanc (zarówno ze składu dywizji, jak i GO „KOBALT" „TANTAL" i „TYTAN") składa się z trzech baterii haubic samobieżnych 122mm 2S-1 „GOŹDZIK". Razem 18 sztuk;*
- *w samodzielnych BZ i BPanc występuje dywizjon artylerii rakietowej, który składa się z trzech baterii BM-21 po 4 szt., razem 12 wyrzutni;*
- *na szczeblu dywizji występują pułki artylerii, składające się z trzech baterii samobieżnych haubic 122mm 2S-1 „GOŹDZIK" po 6 sztuk (razem 18 sztuk) i dywizjonu artylerii rakietowej BM-21 (trzy baterie po 6 szt. – razem 18 szt.);*
- *pułk rakiet taktycznych, ze składu GO „TANTAL" i „KOBALT", składa się z dwóch dywizjonów rakiet. Jeden dywizjon jest wyposażony w wyrzutnie typu „SMIERCH" – 4 wyrzutnie; drugi w rakiety „URAGAN" – 4 wyrzutnie. Razem 8 wyrzutni;*
- *1 BA, ze składu GO „TANTAL", składa się z dwóch dywizjonów 152 mm HA po 18 sztuk (razem 36 szt.), dywizjonu 152 mm armatohaubic samobieżnych AHS „DANA" – 12 sztuk i dywizjonu artylerii rakietowej BM-21 – 12 wyrzutni;*
- *2 BA, ze składu GO „KOBALT", składa się z dwóch dywizjonów 152 mm HA (ciągn.) po 18 sztuk (razem 36 sztuk), dywizjonu 152 mm armatohaubic samobieżnych „DANA" – 12 sztuk i dywizjonu 203,2 mm armat – 12 sztuk;*
- *3 BA, ze składu GO „TYTAN", składa się z trzech dywizjonów 152 mm HA po 18 sztuk (razem 54 sztuki) i dywizjonu artylerii rakietowej BM-21 – 12 wyrzutni;*
- *w składzie GO „TYTAN" występuje pappanc w składzie 36 lub 54 środków ppanc (armaty lub wyrzutnie PPK – niszczyciele czołgów).*

Ocena możliwości realizacji zadań (wnioski)

- *natarcie przeciwnika wsparte będzie znacznym potencjałem środków artyleryjskich;*
- *skład bojowy i wyposażenie wskazują, iż przeciwnik posiada możliwości prowadzenia intensywnego, długotrwałego ogniowego przygotowania ataku zarówno przed przejściem do uderzenia zgrupowań lądowych, jak i podczas wprowadzania do walki kolejnych sił;*
- *największe zagrożenie stanowią wieloprowadnicowe wyrzutnie artylerii rakietowej, zwłaszcza, że przeciwnik może dysponować amunicją o zwiększonym zasięgu;*

- *zagrożeniem w zakresie swobody manewru w obronie jest również posiadanie i możliwości powszechnego zastosowania amunicji minowej przez artyleryjskie środki rakietowe przeciwnika;*

Wzorzec ugrupowania bojowego jednostek artylerii przeciwnika w natarciu zaprezentowano na rysunku 2.15.

Ocena wojsk własnych

W ramach oceny własnych pododdziałów artylerii rozpatruje się artylerię organiczną i działającą na korzyść brygady (podporządkowaną w określonych relacjach dowodzenia lub wsparcia, czasowo angażowaną itp.). Oceny tej dokonuje się w aspektach:

- ukompletowania, morale i poziomu wyszkolenia;
- rodzaju posiadanego sprzętu i jego możliwości bojowych;
- możliwości rozpoznania artyleryjskiego i wynikającej stąd konieczności pozyskiwania z innych źródeł danych o celach położonych w głębi ugrupowania przeciwnika;
- koordynacji użycia artylerii w kluczowych etapach walki; ograniczeń w użyciu artylerii;
- możliwości zabezpieczenia logistycznego, a zwłaszcza sposoby zaopatrywania pododdziałów artylerii w amunicję;
- możliwości odbioru komunikatów meteorologicznych „meteo-średni" oraz realizacji innych przedsięwzięć z zakresu przygotowania strzelania i kierowania ogniem.

Tabela 2.9

Zasadnicze dane taktyczno-techniczne dział i wyrzutni artyleryjskich

PARAMETR	*KALIBER I RODZAJ SPRZĘTU*					
	122 mm HS 2S1 GOŹDZIK	**152 mm AHS wz. 77 DANA**	**203,2 mm AS PION**	**122 mm BM-21**	**220 mm BM-22 URAGAN**	**300 mm BM-30 SMIERCH**
Największa donośność (km)	15,26	18,5/24,0[1]	37,5/ 50[1]	20,75	40	70
Odległość strzału bezwzględnego (m)	770	850	1390	–	–	–
Szybkostrzelność (poc. na min)	4–5	4	1–2	40 (w 20 s)	16 (w ok. 10 s)	12 (w ok. 10 s)
Masa w położeniu marszowym (kg)	15700	29450	46000	13700	22700	43200
Prędkość marszu (km/h)	60	75	50	70	65	65
Sprzętowa jednostka ognia (szt.)	40	60	40	40	–	–
Masa pocisku (kg)	21,76	43,56	153,14	66,75	360	800
Obsługa	4	5	7	5	6	6

Legenda: 1 – dla pocisku dalekonośnego.

Wnioski:

a. Ukompletowanie 91. dywizjonu artylerii samobieżnej (das) i 91. baterii przeciwpancernej (bppanc.) w sprzęcie wynosi 100%, w stanie osobowym 98%. Stan moralny jest zadowalający a poziom wyszkolenia dobry. W ostatnim czasie dywizjon uczestniczył w ćwiczeniu taktycznym z wojskami, gdzie uzyskał ocenę 4,33 za działalność taktyczną i 4,52 za wykonanie zadań ogniowych. W drugiej połowie sierpnia przeprowadzono cykl zajęć zgrywających po mobilizacyjnym rozwinięciu dywizjonu, w tym uzupełnieniu stanów osobowych.

b. Dywizjon posiada w wyposażeniu 24 HS 2S-1 oraz cztery plutony wysuniętych obserwatorów (plWO) w każdym po trzy sekcje (SWO), razem 12 SWO. Dywizjon posiada w wyposażeniu zautomatyzowany zestaw kierowania ogniem – ZZKO „Topaz", umożliwiający krótki czas reakcji ogniowej (w tym do zadań nieplanowych) i automatyzację w zakresie wielu przedsięwzięć planistycznych. W skład możliwości bojowych dywizjonu wchodzą przede wszystkim możliwości bojowe oraz możliwości manewrowe. Możliwości ogniowe dywizjonu można określać przed walką, na etapie planowania (znając przydział amunicji na dzień/walkę), w poszczególnych etapach, ale pod warunkiem wcześniejszego podziału amunicji na poszczególne z nich. Poniżej, w tabeli 2.10 przedstawiono możliwości ogniowe 91 das, dysponującego 1,6 sjo (otrzymany przydział amunicji), w zakresie jednoczesnego i kolejnego wykonania typowych zadań w obronie. Tabela 2.11 zawiera natomiast możliwości manewrowe dywizjonu.

c. Dywizjon posiada możliwości prowadzenia jedynie wzrokowego rozpoznania artyleryjskiego. Występujące w dywizjonie, a praktycznie w omawianych warunkach, przydzielone do batalionów sekcje wysuniętych obserwatorów (SWO) w ilości 12 pozwalają na umieszczenie elementów wsparcia ogniowego w postaci SWO w każdej kompani 912 i 913 bz, 914 bzmot i 911 bcz. Ma to istotne znaczenie, jeśli chodzi o możliwości planowania i realizacji bliskiego ognia wspierającego w walce bliskiej. Zgodnie z ideą „oddolnego" planowania ognia, po podziale wysiłku das i przydziale priorytetów poszczególnym batalionom, to właśnie na SWO spoczywa ciężar koordynacji w zakresie, planowani, wywołania i poprawiania ognia obserwowanego. Działający w rejonie obrony brygady 1/9pa posiada przydzieloną baterię rozpoznania dźwiękowego. W zakresie możliwości zwalczania celów położonych w głębi ugrupowania przeciwnika należy wykorzystać inne posiadane przez brygadę siły i środki rozpoznania (głównie kompanię rozpoznawczą brygady).

Tabela 2.10

Możliwości ogniowe 91 das

Założono, że dywizjon dysponuje 1,6 sjo amunicji (pociski zwykłe):
a) określenie liczby pocisków:
$24_{działa} \times 40\ ^{poc}/_{działo} \times 1{,}6$ sjo = 1536 poc.
b) możliwości jednoczesnego rażenia (alternatywne):
- 1 pojedynczy stały ogień zaporowy (SOZ) na rubieży do 1200 m ($24_{działa} \times 50\ ^{m}/_{działo} = 1200$ m);
- 1 pojedynczy ruchomy ogień zaporowy (ROZ) na rubieży do 600 m ($24_{działa} \times 25\ ^{m}/_{działo} = 600$ m);
- 1 ogień ześrodkowany do obiektu grupowego;
- 3 ognie ześrodkowane do celów pojedynczych.

c) możliwości kolejnego rażenia (alternatywne): *
- 5–8 pojedynczych SOZ na odcinku do 1200 m [1,6 sjo: (0,15 – 0,2 sjo) = 8 – 10];
- obezwładnienie opanc. plm samobieżnych – 1 [1536: 200 ≈ 8];
- zniszczenie odkrytych plm ciągnionych – 1 [1536: 190 ≈ 8];
- zniszczenie pojedynczych celów nie opancerzonych – 4 [1536: 65 ≈ 23];
- zniszczenie pojedynczych celów opancerzonych – 1 [1536: 345 ≈4].

* Normy zużycia amunicji zawiera załącznik 7 wydawnictwa K. Czajka, *Użycie artylerii w obronie oddziału*, AON, Warszawa 2002, nr bibl. S/ 5295.

Tabela 2.11

Możliwości manewrowe 91 das

Wyszczególnienie		das
Zajęcie SO (min.)	przygotowane	20/25
	nie przygotowane	25/30
Opuszczenie SO (min, s)		6/8
Rozwinięcie z marszu do odparcia niespodziewanego ataku czołgów (min)		6/7
Średnia prędkość marszu (km/godz.)		25/20
Przemieszczenie do nowego rejonu (min na 1km)		3/4
Zajęcie PO przez SWO (min.)	dowiązanie geodezyjne na podstawie mapy z użyciem przyrządów	25/35
	dowiązanie geodezyjne z wykorzystaniem GPS	7/12
Opuszczenie PO przez SWO (min)		5/6

d. W zakresie koordynacji użycia artylerii newralgicznymi etapami walki będą: wyjście sił 934 bz z pozycji przedniej kiedy to wystąpią potrzeby osłony ich wycofania; wykonanie zadań amunicją minową, bowiem pola minowe muszą być obserwowane przez SWO w celu wywołania przez nie ognia w odpowiednim czasie;

e. 91 das i 91 bppanc posiadają pełne zapasy taktyczne amunicji. Należy jednak przeprowadzić prognozę zużycia i zaplanować i uzgodnić dowozy przede wszystkim amunicji artyleryjskiej w toku walki obronnej brygady.

f. Do dywizjonu zapewniony jest stały napływ komunikatów meteorologicznych „meteo-średni". Od 090200 ze stacji 9 pa, a od 091400 ze stacji 2 BA, co dwie godziny. Należy zapewnić ich płynny odbiór środkami baterii dowodzenia dywizjonu.

Możliwości bojowe baterii przeciwpancernej, wyposażonej w 9 wyrzutni PPK 9P-133, które stanowią iloczyn środków i ich współczynników skuteczności przedstawiono w tabeli 2.12[22]. Tabela 2.13 zawiera możliwości manewrowe baterii przeciwpancernej.

Tabela 2.12

Możliwości bppanc w zakresie załamania natarcia środków opancerzonych przeciwnika

Pododdział (liczba i rodzaj środków ogniowych)	Rodzaj środków opancerzonych przeciwnika		
	Czołgi III generacji	Czołgi II generacji	BWP i TO
bppanc (9 PPK 9P 133)	9	13	22

Z obliczeń zawartych w powyższej tabeli wynika, iż możliwości ogniowe baterii przeciwpancernej pozwalają ***załamać*** *(z prawdopodobieństwem P = 0,9), przy stratach przeciwnika ok. 50% i własnych rzędu 25%, atak kompanii czołgów II (III) generacji lub dwóch kompanii zmechanizowanych.*

Tabela 2.13

Możliwości manewrowe baterii przeciwpancernej

Rodzaj przedsięwzięcia		Wielkość parametru
Średnia prędkość marszu (km/h)		30/25
Rozwinięcie w ugrupowanie bojowe (min)	na przygotowanej rubieży ogniowej	4/5
	na nieprzygotowanej rubieży ogniowej	5/8
Opuszczenie rubieży ogniowej (min)		3/4
Długość kolumny marszowej (km)		1,0–1,5

Uwaga: w liczniku podano normy w dzień, w mianowniku w nocy.

[22] Do obliczeń przyjęto współczynniki skuteczności w warunkach zakłóceń zawarte w wydawnictwie K. Czajka, *Użycie artylerii w obronie oddziału*, AON, Warszawa 2002, s. 26.

Ocena środowiska

Istotą omawianego przedsięwzięcia jest identyfikowanie wpływu warunków terenowych, atmosferycznych, widzialności i widoczności oraz innych czynników z zakresu wszelkiego rodzaju ograniczeń, np. obszarów zakazu prowadzenia ognia. Należy podkreślić, iż szef artylerii brygady w znacznym stopniu korzysta z informacji i danych innych komórek funkcjonalnych dowództwa 91 BZ, głównie rozpoznawczej i planistycznej – zawarte są one w niniejszej pracy. Poniżej przedstawiono najistotniejsze wnioski z punktu widzenia użycia i działania artylerii. Są to:

a) warunki terenowe, przede wszystkim ukształtowanie, pokrycie – naturalne i sztuczne, warunki hydrologiczne w rejonie obrony brygady nie utrudniają w znacznym stopniu manewru dywizjonu artylerii samobieżnej i baterii przeciwpancernej, określone trudności wystąpić mogą jedynie w przypadku intensywnych i długotrwałych opadów atmosferycznych, szczególnie na gruntach gliniastych i torfiastych;

b) istnieją dogodne warunki obserwacji działań przeciwnika, obiektów i celów w jego ugrupowaniu, a także skutków ognia własnej artylerii, które mogą być potęgowane poprzez strzelania odbitkowe na dużej ilości obszarach płaskich o miękkim podłożu (grunty orne, łąki);

c) jedynie we wczesnych godzinach rannych mogą utrzymywać się mgły i zamglenia utrudniające artyleryjskie rozpoznanie wzrokowe (obserwację działań przeciwnika, celów w jego ugrupowaniu oraz skutków ognia);

d) w przypadku okresowego występowania silnych wiatrów mogą mieć one ujemny wpływ na efektywność zasłon i ekranów dymnych zarówno podczas maskowania wojsk własnych, jak i podczas zadymiania i utrudniania obserwacji przeciwnikowi;

e) w warunkach nocnych należy wykorzystać środki oświetlające kompanii wsparcia 912, 913 bz i 914 bzmot i ująć je w planie oświetlania działań obronnych brygady;

f) w zakresie ograniczeń o innym charakterze wyznaczono rejony zakazu prowadzenia ognia (NFA), których bezwzględne przestrzeganie jest jednym z gwarantów uniknięcia niepożądanych skutków ognia artylerii. Ponadto istotne są kwestie bezpiecznego oddalenia wojsk własnych od wybuchów ognia własnej artylerii, a w przypadku amunicji minowej oprócz bezpiecznego oddalenia (1 km) ważny jest również czas nastawy zapalnika min.

Opracowanie sposobu wsparcia wariantów działania 91 BZ

Wnioski z przedstawionych ocen wraz z niezbędnymi kalkulacjami pozwalają szefowi artylerii na opracowanie koncepcji użycia artylerii brygady. Należy podkreślić, iż koncepcja użycia artylerii powinna być **sporządzana do każdego wariantu działania** wojsk własnych, wygenerowanego przez zespół planowania. Koncepcję użycia artylerii sporządza się na oleacie wraz z niezbędnymi uzupełnieniami pisemnymi. Powinna ona zawierać:

- zadania taktyczne artylerii (realizowane według decyzji dowódcy brygady oraz wykonywane na korzyść poszczególnych pododdziałów) oraz potrzeby scentralizowanego użycia artylerii i moździerzy;
- punkt ciężkości ognia i rozpoznania;
- podział sił i środków oraz priorytety wsparcia;
- sposób użycia odwodu przeciwpancernego;
- ugrupowanie bojowe i manewr w toku walki;
- przedsięwzięcia koordynacji wsparcia ogniowego.

Praca nad elementami koncepcji formalnie rozpoczyna się podczas zapoznania z wariantami na odprawie koordynacyjnej[23].

Wojska OPL

Ocena przeciwnika powietrznego wykonywana przez szefa grupy OPL

Celem działania SNP przeciwnika będzie zdezorganizowanie obrony 91 BZ. Dlatego też w czasie prowadzenia obrony przez 91 BZ należy liczyć się z oddziaływaniem wszystkich posiadanych przez niego rodzajów ŚNP, wysiłkiem około 20 samolotowylotów, do 6 samolotów rozpoznawczych i około 34 śmigłowcowylotów (ś/l).

Lotnictwo rozpoznawcze (LR) samolotami typu SU24MR – do dwóch par jednocześnie – prowadzić będzie rozpoznanie wzdłuż linii frontu oraz okresowo ze stref dyżurowania. Obiektami rozpoznania będą głównie: drogi i węzły komunikacyjne, lotniska, lądowiska, rejony artylerii rakietowej, bazy logistyczne, posterunki r/lokacyjne, system OP, SD DZ i wyższych szczebli dowodzenia. Samoloty w tym celu będą wykorzystywały głównie aparaturę na podczerwień, aparaturę fotograficzną i zasobniki zakłócające (Cerberus II lub III Shadow) pracujące w zakresie 30–250 MHz, co może spowodować zmniejszenie zasięgu rozpoznania naszych środków radiolokacyjnych około 40–60%. Wzmożonej aktywności należy oczekiwać już jutro od godzin rannych.

[23] Należy podkreślić, iż szczególnie w warunkach ograniczonego czasu szef grupy artylerii może brać czynny udział w opracowaniu wariantów działania, dzięki czemu skraca się czas opracowania koncepcji użycia artylerii do wariantów działania wojsk własnych.

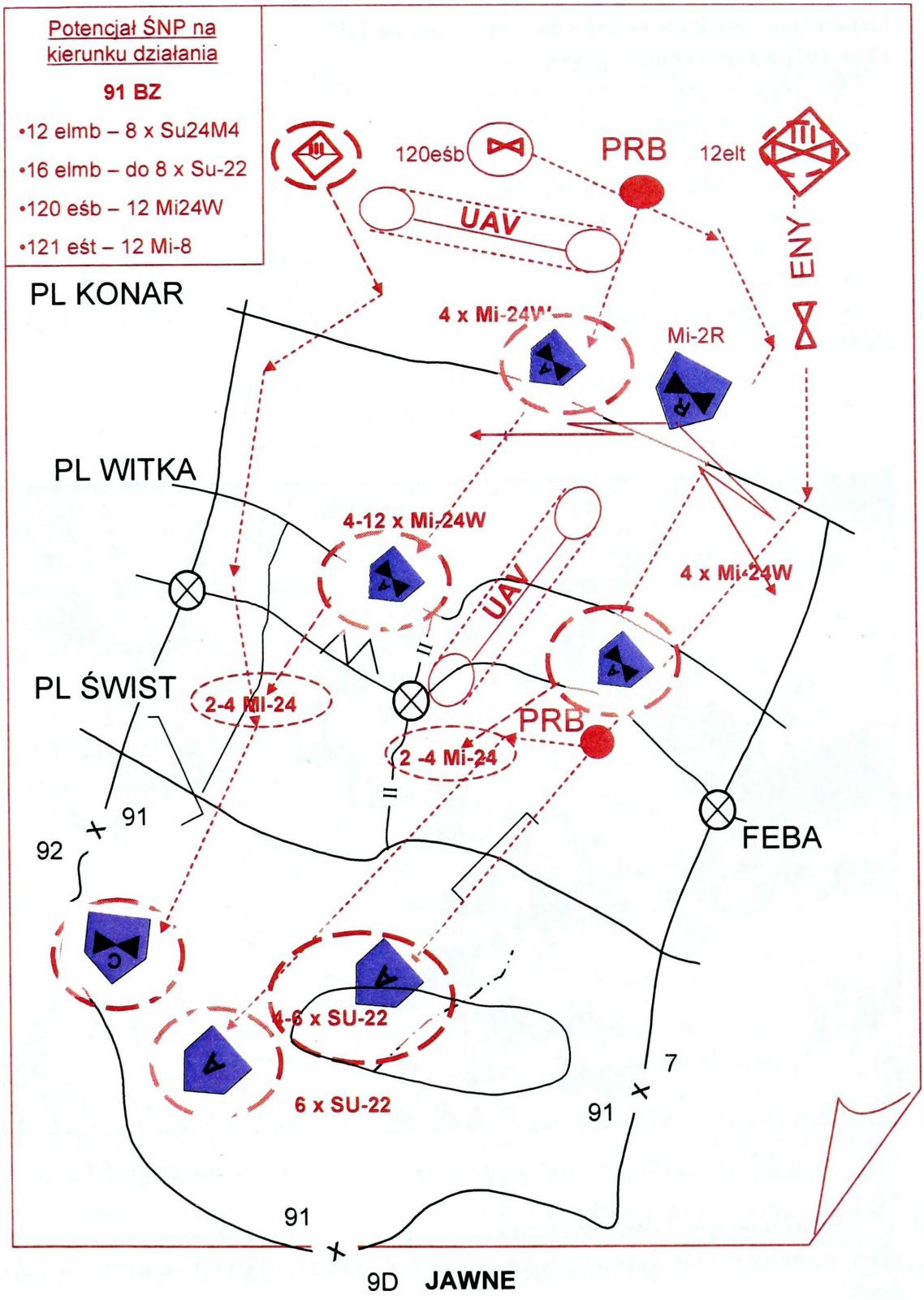

Opracowanie własne.

Rys. 2.20. Oleat prognozowanego działania przeciwnika powietrznego wykonywany przez grupę OPL 91 BZ

Ocena środowiska wykonywana przez grupę OPL
Przewidywane warunki pogodowe

Średnie temperatury w granicach: + 2,0÷7,5°C.
Maksymalna temperatura ok. + 12,0°C.
Minimalna temperatura ok. – 5,0°C.
Z uwagi na przewidywane ujemne temperatury w godzinach nocnych proponuję:

- *zakwaterowanie żołnierzy zorganizować w budynkach mieszkalnych;*
- *skrócić zmiany bojowe przy sprzęcie do jednej godziny;*
- *zabezpieczyć stałe dostawy gorących napojów dla zmian bojowych;*
- *zapotrzebować materiały wybuchowe niezbędne do wykonania rozbudowy inżynieryjnej SO dla armat i PRWB;*
- *uwzględnić średnią liczbę dni słonecznych w listopadzie: 6–10;*
- *uwzględnić średnią liczbę dni pochmurnych: 20–24;*
- *uwzględnić zachmurzenie: średnie (6/8) i wysokie (8/8).*

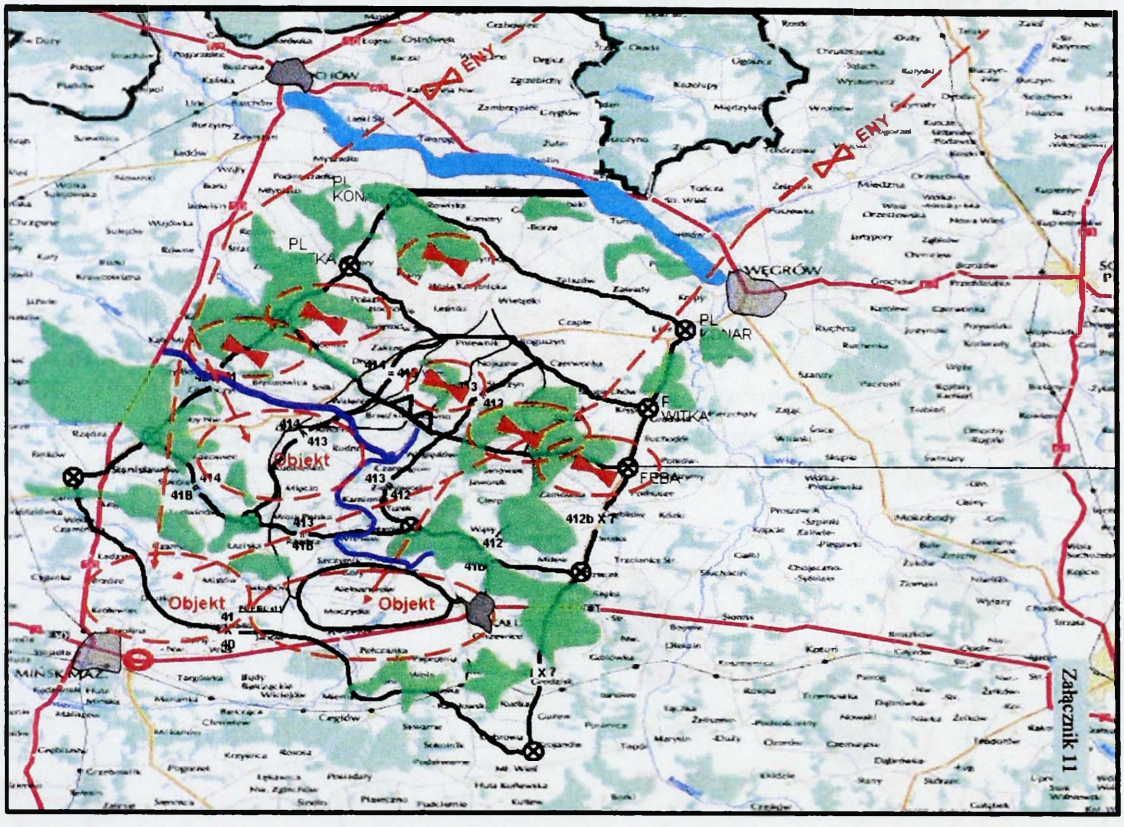

Rys. 2.21. Oleat oceny terenu i pogody wykonywany przez grupę OPL

Przewiduję możliwość występowania mgieł w godzinach wieczornych i rannych, szczególnie na terenach podmokłych i w pobliżu cieków wodnych – w rejonach:

- *KORYTNICA–LIW–CZERWONKA;*
- *PNIEWNIK–WIERZBNO–DOBRE.*

Podstawa chmur w godzinach rannych (do 10–11.00) – 100–200 m.

Wnioski:

1. Oceniam, że przewidywane zachmurzenie oraz poranne i wieczorne mgły w znacznym stopniu utrudnią przeciwnikowi rozpoznanie powietrzne, wykonywanie zadań przez śmigłowce bojowe i lotnictwo taktyczne w całym rejonie obrony brygady;

2. Odległość rozpoznania ŚNP w sektorze 50-00–13-00:

- *wzrokowego – ok. 3–5 km;*
- *optoelektronicznego – ok. 10–12 km;*
- *radiolokacyjnego (dla celów na 100 m) – 50–60 km;*

3. Prowadzenie ognia ograniczone niską podstawą chmur, wzniesieniami i kompleksami leśnymi.

4. Teren najbardziej dogodny do prowadzenia ognia w sektorze 55-00–8-00: GÓRKI–LIW–CZERWONKA–POŁAZIE.

5. Infrastruktura i kompleksy leśne umożliwiają organizację zasadzek przeciwlotniczych w rejonach miejscowości: WOLA KORYTNICKA, LIW, STRUPIECHÓW, DROB.

6. Postawa chmur w godzinach do- i popołudniowych (11–16.00) – 400–600 m.

7. Za najbardziej prawdopodobne oceniam skryte podejście śmigłowców bojowych z kierunków:

- *ŁOCHÓW–CZERWONKA;*
- *MIEDZNA–CZERWONKA;*
- *SOKOŁÓW PODLASKI–CZERWONKA.*

8. Jako kierunki dogodne do wykonywania przez śmigłowce bojowe uderzeń frontem w składzie klucza oceniam:

- *GÓRKI–CZERWONKA;*
- *LUDWINÓW–CZERWONKA.*

9. Zagrożenie uderzeniami lotnictwa SP – na całej szerokości rejonu obrony brygady.

10. Odległość rozpoznania ŚNP w sektorze 50-00–13-00:

- *wzrokowego – ok. 6–8 km;*
- *optoelektronicznego – ok. 14–16 km;*
- *radiolokacyjnego (dla celów na 100 m) – 70–80 km;*

Położenie administracyjne

Rejon obrony brygady znajduje się w województwie mazowieckim, w powiatach MIŃSK MAZOWIECKI i WĘGRÓW. Administrację wojskową na tym terenie sprawuje komendant WKU MIŃSK MAZOWIECKI. Teren słabo zurbanizowany z miejscowościami o liczbie mieszkańców do ok. 800–900. Główne miejscowości to: KORYTNICA, LIW, CZERWONKA, DOBRE. Zasadniczą infrastrukturę stanowią niewielkie skupiska budynków przede wszystkim parterowych.

Wnioski:

- *W sektorze 50–00 do 13–00 zasięg obserwacji środków radiolokacyjnych dla celów lecących na wys.100 m wynosić będzie:*

– 66–80 km dla I-go planowanego położenia stacji rlok;

– *7–70 km dla II-go planowanego położenia stacji rlok.*

- *Celowa byłaby zmiana II-go położenia stacji rlok.*
- *Średnia gęstość zaludnienia – ok. 80 mieszkańców na km*^{2}.

Teren zamieszkuje ok.30% ludności wrogo nastawionej do władz i wojsk WISLANDII.

Wnioski:

- *Rozmieszczenie infrastruktury daje możliwość jej wykorzystania do rozmieszczenia: SD, SO, miejsc odpoczynku, punktów żywienia, punktów remontowych.*
- *Cywilne warsztaty remontowe w miejscowościach LIW – 2 (w tym jeden dla poj. ciężarowych, KORYTNICA – 1 i DOBRE – 1 (obydwa dla poj. dostawczych i osobowych).*
- *Konieczne jest nawiązanie współdziałania z administracją lokalną oraz mieszkańcami w celu określenia potrzeb w zakresie wykorzystania obiektów.*

W rejonie obrony brygady nie ma obiektów zabytkowych o znacznej wartości historycznej. Występują pojedyncze kilkudziesięcioletnie kapliczki przydrożne. Należy liczyć się z możliwością występowania aktów dywersji w rejonach miejscowościach ZAWADY i ROGUSZYN. Prawdopodobieństwo wystąpienia tarć na tle religijnym oceniam jako bardzo małe.

Rzeźba terenu i sieć dróg

W rejonie obrony brygady teren jest znacznie pofałdowany. Spadki zboczy wahają się w granicach 2°–10°. Niewielkie zróżnicowanie wysokościowe (80–240 m n.p.m.). Dobrze rozwinięta sieć dróg utwardzonych umożliwia przemieszczanie wojsk rokadowo oraz dofrontowo. Drogi utwardzone wąskie o szerokości do 4–6 m. Sieć utwardzonych dróg rokadowych (ok. 50 km) i dofrontowych (60 km) umożliwia efektywne działanie pododdziałów wędrownych. W terenie przeważają piaszczysto-gliniaste grunty rolne.

Możliwość prowadzenia prac inżynieryjnych bez użycia materiałów jedynie w temperaturach dodatnich ręcznego. W temperaturach ujemnych konieczność użycia materiałów wybuchowych. W rejonie KORYTNICA–ZAWADY–ROGUSZYN–ZAKRZEW – łąki i tereny podmokłe. Stan wilgotności gruntów w okresie działań określam jako mokry. Teren zalesiony jest w 10–15%. Średnica drzew – 20–30 cm i więcej. Odstępy między drzewami: 2–5 m.

Wnioski:

Prognozowana intensywność i wielkość opadów może spowodować znaczne zawilgocenie gruntu i utrudnienia w przejezdności na przełaj w terenie otwartym. W kompleksach leśnych ruch kolumn wojskowych będzie możliwy wzdłuż dróg i przesiek. Przekraczalność lasów na przełaj możliwa jest tylko dla kolumn pieszych.

Przemieszczanie i manewr:

- *pojazdami – siecią istniejących dróg;*
- *na przełaj – tylko w terenie otwarty;.*
- *kolumnami pieszymi – również w terenie zalesionym.*

Teren umożliwiający swobodny manewr – w centrum i na głównym wysiłku obrony. Na prawym skrzydle rejonu obrony swoboda manewru utrudniona z uwagi na kompleksy leśne.

Sytuacja hydrologiczna

Poziom wód gruntowych utrzymuje się na głębokości średnio 2–5 m.

Obszar działań obejmuje dorzecze rz. LIWIEC i OSOWNICA *(wskazać na mapie przebieg cieków)*. Rzeki mają charakter nizinny.

Tabela 2.14

Charakterystyka rzek w rejonie obrony brygady

Rzeka	Kierunek spływu	Szerokość [m]	Głębokość [m]	Szybkość prądu [m/s]
LIWIEC				
odc. WYSZKÓW–WĘGRÓW	NW	10–30	0,6–1,2	0,7–1,0
odc. od m. WĘGRÓW	NW	20–50	1,5–2,5	
OSOWNICA	NW	3–5	0,5–1,1	0,3–0,6

Pomiędzy głównymi rzekami i kanałami na obszarze operacji występują małe cieki wodne i rowy melioracyjne.

Wnioski:

- *Oceniam, że nie dojdzie do wylania rzek i utrudnień w przemieszczaniu pododdziałów.*
- *W przypadku intensywnych opadów należy się liczyć z rozmiękczeniem gruntu i utrudnieniami w przemieszczaniu wojsk na przełaj.*
- *Maskowanie jest utrudnione ze względu na otwarty teren i małą ilość kompleksów leśnych. Konieczność organizacji stanowisk pozornych i punktów promieniowania energii cieplnej w rejonie kluczowym obrony od FEBA do KONAR 2.*

Wnioski ogólne:

Teren w rejonie obrony 91 BZ w większości nie ogranicza możliwości rozpoznania radiolokacyjnego. Ograniczenia zasięgu rozpoznania do 60 km mogą wystąpić w rejonie obrony 911 bz, ze względu na wysoki kompleks leśny i wysokie zabudowania. Teren nie tworzy w aspekcie prowadzenia ognia istotnych ograniczeń. Teren równinny, mała liczba zabudowań oraz większych kompleksów leśnych na prawym skrzydle obrony utrudniał będzie maskowanie pododdziałów oraz wykonanie przez nie skrytego manewru w kierunku płd.

Z ukształtowania terenu wynika, że najkorzystniejsze rejony zasadzek znajdują się na płd. od m. SKOCZOWO i w rejonie żwirowni MIECHY, gdzie ŚNP muszą zwiększyć wysokość lotu do 500 m. Najkorzystniejsze kierunki podejścia śmigłowców przeciwnika: płn. ZABIELIN, MOSZCZOWO, wsch. GRĄDY w godzinach rannych oraz po zapadnięciu zmroku. Słabo rozwinięta sieć drogowa w rejonie: PASŁEK, MAKÓW w kierunku płd. ogranicza swobodę wykonania manewru zestawami ciągnionymi. Grząski grunt uniemożliwia wykonanie w tym rejonie ma-

newru na przełaj. Mała liczba objazdów znacznie kanalizuje rejon manewru lub wybór zapasowych stanowisk ogniowych (SO).

Poranne mgły utrzymujące się do godz. 01000 w rejonie: PAKOWO, ŻABINIEC mogą ograniczyć obserwację wzrokową do 500 m. Prognozowane opady deszczu mogą znacznie utrudnić ruch po drogach polnych i duktach leśnych. Największego zagrożenia atakami samolotów szturmowych należy oczekiwać w godzinach od 1000 do 15000. Zagrożenie uderzeniami śmigłowców występuje do wchodu słońca do zmroku. Najbardziej zagrożone uderzeniami ŚNP są: 911bcz głównie z rejonu: CZAPY i DOŁY.

Wariant oceny sił własnych wykonywany przez szefa grupy OPL.

W czasie planowania systemu OPL 91 BZ dysponuję potencjałem 91 dplot oraz jednej bplot OSA z 9 pplot. Daje to łącznie 15 kanałów celowania, czyli mogę zwalczać jednocześnie 15 ŚNP przeciwnika. Posiadany potencjał umożliwia mi prowadzenie ognia ze wszystkimi rodzajami samolotów i śmigłowców. 91 dplot głównie należy zaangażować do walki ze śmigłowcami przeciwnika. Natomiast 3 bplot/4 pplot do walki z samolotami do wysokości 3000 m. Stan ukompletowania w sprzęt 90% i w ludzi 95%. Potrzebuję na uzupełnienie 3 strzelców przeciwlotników. W rejonach zasadniczych stanowisk ogniowych, w celu zmniejszenia wrażliwości na rozpoznanie, wykrycie ustawić rożki odbijające i odbijacze kątowe, ZU-23-2 zamaskować siatkami. Tylko w przypadku bezpośredniego ataku korzystać z własnego RSWP, w innych przypadkach informacje o sytuacji powietrznej uzyskiwać z RSWP szefa grupy OPL 9DZ oraz z RSWP sąsiedniej brygady.

Wskazane priorytety osłony przeciwlotniczej bz, bcz, das, SD będą mogły być skutecznie osłonięte przez cały okres przygotowawczy i prowadzenia obrony przez brygadę.

W trakcie trzeciego etapu obrony jest w stanie jedną baterią wzmocnić system OPL 93 BPanc wykonującej kontratak. Ograniczenia występują w stosunku do akumulatorów w radionamiernikach, których 60% jest niesprawnych i wymaga wymiany na nowe. Komplikuje i utrudni to wykorzystanie dla potrzeb rozpoznania ŚNP. Musi zostać skoordynowane z 9 pplot uzupełnianie rakiet typu OSA. Do remontu sprzętu możemy wykorzystać warsztat samochodowy w m. KARPINY.

Dysponowanym obecnie potencjałem jestem w stanie zapewnić osłonę najważniejszym elementom ugrupowania bojowego 91 BZ.

Wojska inżynieryjne

Wnioski z oceny inżynieryjnej przeciwnika

W ocenie inżynieryjnej przeciwnika przede wszystkim uwzględnia się charakter działań, skład, rozmieszczenie i wyposażenie oddziałów i pododdziałów wojsk przeciwnika oraz wykonywane przez nich zadania inżynieryjne.

W ocenie inżynieryjnej przeciwnika szczegółowo rozpatruje się:

- skład i rodzaj oddziałów i pododdziałów inżynieryjnych jakie znajdują się lub mogą znajdować się w pasie (rejonie) działania (zainteresowania);

- możliwości poszczególnych oddziałów i pododdziałów inżynieryjnych i innych rodzajów wojsk w zakresie wykonywania prac inżynieryjnych w konkretnych warunkach terenowych, czasowych i meteorologicznych;
- możliwości budowy zapór inżynieryjnych oraz wykonywania niszczeń obiektów infrastruktury taktycznej różnymi środkami rażenia;
- możliwości i sposoby wykonywania przejść w zaporach inżynieryjnych przez pododdziały wojsk inżynieryjnych i pododdziały innych rodzajów wojsk;
- możliwości odbudowy zniszczonych odcinków dróg oraz obiektów komunikacyjnych;
- rejony, w których przeciwnik może rozmieścić składy materiałów inżynieryjnych.

Po rozpatrzeniu powyższych zagadnień powinno się określić **wnioski** dotyczące:

- możliwości przeciwnika w zakresie wykonania zadań inżynieryjnych;
- zadań inżynieryjnych, na których przeciwnik prawdopodobnie skupi główny wysiłek;
- prawdopodobnego ugrupowania wojsk inżynieryjnych przeciwnika;
- wiadomości o sytuacji inżynieryjnej przeciwnika, jakie należy uzyskać dodatkowo.

Proponowana treść oceny inżynieryjnej przeciwnika:

1. Z oceny sił przeciwnika wynika, że w pełnym zakresie realizują przedsięwzięcia inżynieryjne mające na celu wsparcie mobilności wojsk własnych w zakresie przygotowania i utrzymania dróg, wykonywania przejść w zaporach inżynieryjnych oraz urządzania przepraw przez przeszkody wodne.

2. Do wykonywania przejść w zaporach szeroko stosować może ładunki wydłużone duże ŁWD 100/5000 oraz trały KMT-6, KMT-7 i TEM-7. Powyższe wskazuje, iż zapory inżynieryjne budowane w rejonie obrony powinny mieć głębokość większą niż 100 m. Zmusi to przeciwnika do zastosowania większej liczby środków do wykonywania przejść, co w konsekwencji przyczynić się może do obniżenia zdolności przeciwnika w zakresie pełnego wsparcia inżynieryjnego wojsk nacierających w głębi.

3. Do dezorganizacji wykonywania manewrów strony przeciwnej posiada środki do minowania narzutowego, głównie rakietowo-artyleryjskie. Zatem pododdziały brygady muszą być zdolne do pokonywania (w tym wykonywania przejść) narzutowych zapór inżynieryjnych.

4. Należy także liczyć się z użyciem lotnictwa do niszczenia obiektów komunikacyjnych oraz miejsc uderzeń na ważne dla podchodzących odwodów obiekty, np. w czasie wykonywania kontrataków. Przedsięwzięcia te mogą poważnie zakłócić, a w konsekwencji opóźnić rozwinięcie pododdziałów wykonujących manewry lub czasowo zatrzymać wojska na drogach podejścia i rozwinięcia.

5. Z oceny struktury organizacyjnej przeciwnika wynika, iż działania grup operacyjnych mogą wspierać: psap, pdm i ppont. Z powyższego wynika, że pierwszorzutowe związki taktyczne do realizacji zadań zabezpieczenia natarcia mogą dysponować organicznymi batalionami saperów oraz wspierającymi pododdziałami

przełożonego w sile bsap, bdm, natomiast oddziały – odpowiednio organiczną kompanią saperów oraz wspierającą ksap i kdm.

6. Z przedstawionego potencjału sił należy wnioskować, iż przeciwnik jest w stanie wykonać po jednym przejściu w zaporach inżynieryjnych na każdy atakujący pluton pierwszego rzutu oraz zabezpieczyć niezbędną liczbę dróg podejścia i rozwinięcia.

7. W przypadku przejścia do działań obronnych w ramach odpierania przeciwuderzenia posiadają środki do wsparcia rozbudowy inżynieryjnej rejonów obrony. Sytuacja taka zmusza pododdziały wykonujące zwroty zaczepne do prowadzenia rozpoznania inżynieryjnego rejonów wykonywania zapór inżynieryjnych przeciwnika, wytyczania objazdów, a także posiadania sił i środków w gotowości do wykonywania przejść.

8. Z oceny zagrożenia oddziaływaniem przeciwnika wynika, że pododdziały 91 BZ powinny być usamodzielnione w realizacji głównych zadań zabezpieczenia inżynieryjnego obrony.

9. 91BZ powinna zorganizować niezbędne inżynieryjne elementy rozpoznawcze, którymi wspólnie z elementami rozpoznania ogólnowojskowego powinna zdobywać informacje inżynieryjne o kierunkach uderzeń przeciwnika, wykorzystywanych siłach i środkach inżynieryjnych do wykonywania przejść w zaporach oraz rozmieszczeniu sił przeznaczonych do zdalnego ustawiania zapór minowych.

Wnioski z oceny inżynieryjnej środowiska

W ramach oceny inżynieryjnej środowiska rozpatruje się warunki terenowe, atmosferyczne i infrastrukturę. Oceny dokonuje się na podstawie mapy oraz informacji uzyskanych z opisów wojskowo-geograficznych, monografii o terenie, folderów przeszkód sztucznych i naturalnych, zdjęć fotograficznych, materiałów filmowych i meldunków z pododdziałów rozpoznawczych.

Ocena inżynieryjna terenu

Ocenę inżynieryjną terenu najlepiej opracowywać dzieląc pas (rejon) działania na charakterystyczne wycinki. Ocena obejmuje następujące elementy: rzeźbę, lasy, wody, grunty i zabudowę. Poszczególne elementy terenu ocenia się w powiązaniu z charakterem (rodzaj, zakres) zadań, określonym w analizie zadania tak, aby poprzez działania inżynieryjne zwielokrotnić dodatni lub zmniejszyć ujemny wpływ terenu.

Oceniając teren pod względem inżynieryjnym, szczególną uwagę należy zwrócić na:

- ogólny charakter terenu;
- dostępność terenu do działania czołgów, bojowych wozów piechoty oraz możliwość ruchu wojsk poza drogami;
- rubieże terenowe dogodne do budowy zapór inżynieryjnych;
- charakter gruntów oraz możliwości rozbudowy fortyfikacyjnej i stosowania maszyn inżynieryjnych;
- układ, gęstość oraz stan techniczny dróg i obiektów komunikacyjnych;

- charakterystykę przeszkód wodnych;
- pokrycie terenu pod względem właściwości ochronnych i maskujących;
- rodzaj i stan zasobów miejscowych materiałów inżynieryjnych oraz możliwości ich wykorzystania w działaniach inżynieryjnych.

We wnioskach z oceny inżynieryjnej terenu określa się:

- warunki terenowe, które będą sprzyjać lub utrudniać wykonywanie zadań inżynieryjnych;
- możliwe zmiany w charakterystyce terenu i przeszkodach wodnych powstałe w wyniku uderzeń wykonanych przez przeciwnika;
- skutki zniszczenia obiektów hydrotechnicznych i zmian poziomu wód w okresie dużych opadów i powodzi;
- dostępność terenu do ruchu pojazdów bojowych przeciwnika i wynikające stąd potrzeby budowy zapór inżynieryjnych;
- cechy terenu rzutujące na techniczne sposoby wykonania zadań, prac i obiektów inżynieryjnych;
- zadania (obiekty) do rozpoznania inżynieryjnego terenu.

Ocena pogody

Pogodę ocenia się pod kątem ich wpływu na sposób prowadzenia działań taktycznych i wykonywania zadań inżynieryjnych. Ocenia się je na podstawie aktualnego ich stanu w czasie wykonywania oceny z uwzględnieniem prognozowanych zmian w najbliższym okresie. W ocenie omawianych warunków należy uwzględnić:

- prognozę pogody, opady atmosferyczne i ich wpływ na warunki przejezdności, spoistości gruntów, stanu wód gruntowych i możliwości wykonania prac ziemnych;
- temperaturę i jej dobowe wahania oraz wpływ na zamarznie przeszkód wodnych i gruntu;
- występowanie warunków ograniczonej widoczności i czas ich trwania (występowanie mgieł, wschód, zachód słońca i księżyca);
- prędkość wiatru, jego kierunki oraz zachmurzenie.

We wnioskach z oceny warunków hydrometeorologicznych, pory roku i doby określa się:

- stopień utrudnienia lub ułatwienia wykonywania zadań inżynieryjnych;
- przedsięwzięcia, które mogą pomniejszyć ujemne skutki oddziaływania tychże warunków na realizację zadań inżynieryjnych.

Ocena inżynieryjna infrastruktury

W ramach oceny inżynieryjnej infrastruktury należy ocenić możliwości wsparcia inżynieryjnego wojsk własnych realizujących zadania inżynieryjne. Możliwości te dotyczą głównie wykorzystania infrastruktury do:

- pozyskiwania i zaopatrzenia wojsk w elementy konstrukcyjne, materiały budowlane oraz maszyny inżynieryjne;
- uzupełniania zapasów paliw płynnych;
- wykorzystania energii elektrycznej do napędu urządzeń elektrycznych i oświetlenia obiektów (pomieszczeń);
- remontu sprzętu inżynieryjnego itp.

Proponowana treść oceny inżynieryjnej środowiska:

1. Ukształtowanie powierzchni terenu nie wpłynie znacząco na organizację zabezpieczenia inżynieryjnego obrony brygady. Przeważa teren płaski lub nieznacznie sfałdowany. Cechy te tylko w nieznacznym stopniu wywierają wpływ na wielkość potrzeb i możliwości wykonawcze wojsk.

2. W porze suchej rzeźba terenu nie stanowi przeszkody dla ruchu wojsk i ułatwia poruszanie się wojsk po bezdrożach. Warunki prac drogowych w takich warunkach są dobre.

3. Na analizowanym obszarze przeważają grunty piaszczyste, piaszczysto-gliniaste oraz gliniaste. Grunty kategorii II będą utrudniały wykonywanie obiektów fortyfikacyjnych.

4. Teren jest w 30% zalesiony. Występujące masywy leśne są na ogół nieprzejezdne na przełaj (średnica drzew wynosi 20–30 cm i więcej). Ruch kolumn wojskowych jest możliwy wzdłuż dróg i przesiek. Zalesienie terenu jest nierównomierne. Współczynnik terenu dostępnego dla wozów bojowych (współczynnik terenu czołgodostępnego) w głównym rejonie obrony wynosi 0,6–0,7, natomiast w tyłowym rejonie obrony przybiera wartość w granicach 0,3–0,4. Wskazane parametry współdecydują o wielkości potrzeb budowy zapór.

5. Ponadto tereny lesiste utrudniają użycie sprzętu inżynieryjnego do realizacji prac. W terenach o mniejszym zalesieniu obniżone są naturalne możliwości maskowania wykonywanych zadań (obiektów). Jednakże realizacja zadań inżynieryjnych może odbywać się z szerokim zastosowaniem sił i środków będących na wyposażeniu oddziału.

6. W rejonie obrony brygady występują wąskie przeszkody wodne. Szerokość i prędkość prądu cieków wodnych pozwala na ich pokonywanie w bród oraz urządzanie przepraw desantowych i użycie tymczasowych z mostów towarzyszących.

7. Rejon odpowiedzialności brygady posiada dobrze rozwiniętą sieć dróg kołowych. Istotnym jej mankamentem jest nie najlepszy stan techniczny oraz parametry konstrukcyjne i eksploatacyjne, zbyt ubogie w stosunku do aktualnych potrzeb. Sieć dróg pozwala na wybór niezbędnej liczby dróg, natomiast ich stan techniczny może wpłynąć na zwiększenie nakładu prac drogowo-mostowych.

8. W rejonie obrony brygady występuje kilka większych miejscowości o zwartej zabudowie oraz miejscowości o zabudowie ogniotrwałej. Mogą być one wykorzystane do organizowania punktów oporu lub rejonów rozmieszczenia stanowisk dowodzenia i urządzeń logistycznych, zmniejszając tym samym nakład prac związanych z rozbudową fortyfikacyjną.

Wnioski z oceny możliwości wykonawczych wojsk własnych

Ocena możliwości wykonawczych wojsk w zakresie realizacji zadań inżynieryjnych polega na określeniu zdolności do realizacji zadań bojowych w konkretnej sytuacji taktycznej i inżynieryjnej. Niekiedy ocena taka może być dokonana jeszcze w fazie ustalania położenia, tuż po zgromadzeniu informacji dotyczących wojsk inżynieryjnych.

Oceniając możliwości wykonawcze wojsk własnych należy brać pod uwagę następujące zagadnienia:

- skład, ukompletowanie i możliwości etatowych jednostek inżynieryjnych;
- skład, wyposażenie, ukompletowanie, położenie, czas i formę wzmocnienia oddziałami (pododdziałami) inżynieryjnymi wyższego szczebla;
- poziom wyszkolenia pod względem realizacji zadań inżynieryjnych oddziałów (pododdziałów) innych rodzajów wojsk;
- ilość środków inżynieryjnych oraz liczbę i stan techniczny zasadniczego sprzętu inżynieryjnego.

W wyniku przeprowadzenia oceny możliwości wykonawczych własnych wojsk inżynieryjnych we wnioskach powinno się określić:

- zdolność bojową wojsk w zakresie realizacji zadań inżynieryjnych;
- zadania, do jakich najlepiej wykorzystać etatowe pododdziały inżynieryjne, a do jakich wspierające;
- okres i terminy wykorzystania pododdziałów inżynieryjnych do realizacji zadań;
- okres i zadania inżynieryjne, do jakich można wykorzystać pododdziały rodzajów wojsk;
- terminy dokonania niezbędnych zmian w podporządkowaniu pododdziałów inżynieryjnych.

Proponowana ocena możliwości wykonawczych wojsk własnych:

1. 91 ksap posiada pełną zdolność bojową, jej ukompletowanie w ludziach i sprzęcie wynosi 95%. Występujące nieliczne niedobory w stanie osobowym i sprzęcie nie wpływają na jej zdolność bojową i możliwości realizacji zadań inżynieryjnych. Pododdziały inżynieryjne brygady oraz pododdziały innych rodzajów wojsk są dobrze przygotowane do realizacji zadań zabezpieczenia inżynieryjnego obrony.

2. Zadania realizowane na korzyść 91 BZ przez 2 BSap i 9 bsap wpłyną znacznie na możliwości wykonania zadań inżynieryjnych przez brygadę.

3. Aktualnie realizowane są zadania zabezpieczające funkcjonowanie pododdziałów w rejonie rozmieszczenia brygady.

4. Ocena możliwości wykonawczych 91 BZ wskazuje, że brygada posiada odpowiednie siły do rozbudowy fortyfikacyjnej terenu, budowy zapór inżynieryjnych oraz przygotowania i utrzymania dróg.

Koncepcja realizacji zadań inżynieryjnych w obronie 91 BZ

Do każdego wariantu działania wojsk własnych opracowuje się jedną koncepcję realizacji zadań inżynieryjnych. Koncepcję opracowuje się na mapie (folii), gdzie nanoszony jest ogólny schemat działań wojsk (natarcia, obrony lub innych działań), linie koordynacyjne, kolejność i sposób wykonania zadania (sposób działania) w każdym rejonie (strefie, obszarze) działań, ogólny szkic działań jednostek inżynieryjnych, zadania inżynieryjne i rejony ich wykonywania. Informacje nienadające się do przedstawienia na szkicu powinny być zapisane. W koncepcji powinno się określić:

- cel działań inżynieryjnych;
- główne zadania inżynieryjne;
- sposób realizacji zadań inżynieryjnych w poszczególnych etapach walki, w tym:
  - zakres i sposób wykorzystania sił i środków będących w dyspozycji dowódcy,
  - priorytety wsparcia inżynieryjnego,
  - czas realizacji zadań;
- ugrupowanie wojsk inżynieryjnych (wstępny podział sił);
- inne niezbędne informacje.

OPBMR

Kolejnym etapem w pracy grupy wojsk chemicznych jest ocena czynników wpływających na wykonanie zadania przez brygadę. Możemy wyróżnić tu[24]:

1. Ocenę przeciwnika.
2. Ocenę wojsk własnych.
3. Ocenę otoczenia (warunki terenowe, warunki meteorologiczne, sytuacja skażeń chemicznych i promieniotwórczych).

Wnioski z oceny czynników wpływających na wykonanie zadania zestawiono w tabeli 2.15.

Tabela 2.15

Wnioski z oceny czynników wpływających na wykonanie zadania

Oceniany czynnik	Treść wniosków
OCENA PRZECIWNIKA	
1. Cel i możliwości wykonania przez przeciwnika uderzeń bronią jądrową (czy są możliwe? ile? jakie rodzaje wybuchów i ładunków? jakie środki przenoszenia? jakie obiekty uderzeń? gdzie? kiedy?)	Skala użycia broni jądrowej w toku przewidywanych działań Pododdziały oraz obiekty i rejony najbardziej zagrożone uderzeniami jądrowymi Przewidywane straty ludzi i sprzętu, zniszczenia i pożary w przypadku użycia broni jądrowej Zdolność bojowa pododdziałów w przypadku wykonania przez przeciwnika uderzeń bronią jądrową Przewidywane skażenie terenu, sprzętu, uzbrojenia oraz żołnierzy
2. Cel i możliwości wykonania przez przeciwnika uderzeń bronią chemiczną (czy są możliwe? ile? jakie rodzaje środków trujących? jakie środki przenoszenia? jakie obiekty uderzeń? gdzie? kiedy?)	Skala użycia broni chemicznej w toku przewidywanych działań Związki taktyczne, oddziały, pododdziały oraz obiekty i rejony najbardziej zagrożone uderzeniami chemicznymi Przewidywane straty w ludziach oraz prognozowane skażenia terenu Liczba pododdziałów przewidzianych do dekontaminacji (likwidacji skażeń)
3. Aktualny stan przygotowania wojsk przeciwnika do użycia broni masowego rażenia	Zadania rozpoznania, których realizacja umożliwi precyzyjne określenie zamiaru użycia BMR

[24] Zob. I. Nowak (kier. nauk.), *Obrona przeciwchemiczna w działaniach taktycznych wojsk lądowych*, AON, Warszawa 1994, s. 118.

Oceniany czynnik	Treść wniosków
OCENA WOJSK WŁASNYCH	
1. Stan obrony przed bronią masowego rażenia w podległych wojskach	Czynności, które należy wykonać aby podnieść poziom obrony przed bronią masowego rażenia w podległych wojskach (szkolenie, logistyka) Możliwości wykonania zadań
2. Ukompletowanie, wyszkolenie i przygotowanie do działań pododdziałów wojsk chemicznych	Optymalne wykorzystanie pododdziału (-łów) w toku działań bojowych Wykorzystanie sił i środków przeznaczonych do maskowania dymami
3. Stan napromienienia podległych wojsk oraz wpływ napromienienia na zdolność bojową	Możliwości wykorzystania napromienionych wojsk w toku działań bojowych Wielkość dopuszczalnych dawek napromienienia na kolejny etap działań
OCENA TERENU	
1. Wpływ terenu i obiektów na nim położonych na skażenia 2. Wpływ terenu na realizację przedsięwzięć obrony przed bronią masowego rażenia i maskowania dymami	Pododdziały zagrożone skażeniami w przypadku awarii (zniszczenia) obiektów z TSP lub obiektów energetyki jądrowej Rejony ewentualnych zastojów skażonego powietrza Rejony (obiekty) stwarzające wojskom dobre warunki do ochrony przed skażeniami Dogodne drogi (kierunki) obejścia stref skażeń i rejonów objętych pożarami Wpływ terenu na możliwości wykrywania uderzeń jądrowych i chemicznych Możliwości monitorowania ewentualnych skażeń Rejony dogodne do rozmieszczenia pododdziału wojsk chemicznych Rejony dogodne do realizacji zadań związanych z likwidacją skażeń Rejony rozprzestrzeniania się ewentualnych pożarów Możliwości wykorzystania zasobów miejscowej infrastruktury do wykonania zadań Potrzeby i możliwości wykonania zasłon dymnych w rejonach działania wojsk
OCENA WARUNKÓW METEOROLOGICZNYCH	
1. Kierunki i prędkość wiatru w górnych warstwach powietrza 2. Warunki atmosferyczne w przyziemnej warstwie powietrza	Możliwości i celowość wykonania przez przeciwnika uderzeń bronią jądrową Kierunki, prędkość i zasięg rozprzestrzeniania się skażeń promieniotwórczych Możliwości i celowość wykonania przez przeciwnika uderzeń bronią chemiczną Kierunki, prędkość i zasięg rozprzestrzeniania się obłoków skażonego powietrza Trwałość środków trujących przy aktualnej temperaturze gleby Zapalność środowiska, kierunek i prędkość rozprzestrzeniania się pożarów Zasięg wykrywania uderzeń bronią jądrową i chemiczną przy aktualnej widzialności i zachmurzeniu Możliwości prowadzenia zabiegów specjalnych przy aktualnej temperaturze powietrza Warunki maskowania dymami

Oceniany czynnik	Treść wniosków
OCENA SYTUACJI SKAŻEŃ CHEMICZNYCH I PROMIENIOTWÓRCZYCH	
1. Rzeczywiste strefy skażeń promieniotwórczych 2. Rejony skażone środkami trującymi (w tym TSP) 3. Rejony rozprzestrzeniania się obłoków skażonego powietrza 4. Trwałość środków trujących	Możliwości działania podległych wojsk w warunkach skażeń Dawki promieniowania pochłonięte przez żołnierzy i związane z nimi straty od napromienienia Realizacja zadań związanych z monitoringiem skażeń Zadania kontroli radiologicznej i chemicznej Zakres likwidacji skażeń

Wnioski z oceny czynników wpływających na wykonanie zadania przez 91 BZ będą następujące:

- *W obszarze prowadzonych działań nie występują rejony o dużej gęstości zaludnienia oraz brak jest obiektów o szczególnym znaczeniu, wrażliwych na uderzenia BMR.*
- *Przeciwnik dysponuje BMR, lecz nie stosował jej w dotychczasowych konfliktach zbrojnych, a jego strategia nie zakłada użycia BMR jako państwo pierwsze:*

– *niemniej posiada pełen wachlarz BST oraz środków ich przenoszenia. Zasięg środków artyleryjskich w zakresie 13–70 km. Prawdopodobnym celem użycia broni chemicznej przez artylerię może być spowodowanie strat w ludziach i obniżenie tempa działań. Najbardziej zagrożone będą miejsca przekraczania rzek, urządzenia logistyczne oraz miejsca dogodne do rozdzielenia wojsk;*

– *możliwe jest również dywersyjne stosowanie środków biologicznych.*

- *Zagrożenie mogą stanowić także obiekty z TSP występujące w Kałuszynie, Mińsku Mazowieckim oraz Węgrowie.*
- *Przeciwnik prowadził intensywne szkolenie w zakresie umiejętności działania w środowisku skażonym, dlatego w przypadku skażeń prawdopodobnie nie będzie unikał działania w terenie skażonym. Posiada nowoczesny system likwidacji i rozpoznania skażeń oraz bardzo dobre środki indywidualnej ochrony przed skażeniami.*
- *Pododdziały brygady są dobrze wyszkolone i odpowiednio wyposażone do prowadzenia działań w skażonym środowisku.*
- *W celu podniesienia poziomu OPBMR należy:*

– *sprawdzić szczelność ISOPS i UFW wozów bojowych;*

– *sprawdzić urządzenia dymotwórcze wozów bojowych;.*

– *zapoznać załogi i obsługi z obowiązującymi sygnałami powiadamiania i alarmowania;*

– *prowadzić ciągły monitoring rejonów rozmieszczenia wojsk;*

– *do ochrony przed skażeniami wykorzystać wozy bojowe, ISOPS, obiekty i urządzenia infrastruktury wojskowej;*

– *utrzymywać ścisłe współdziałanie z wojskami OT i elementami układu pozamilitarnego, w zakresie wykorzystania ich sił i środków do realizacji przedsięwzięć obrony przed bronią masowego rażenia, szczególnie w zakresie wykrywania, rozpoznania i likwidacji skażeń.*

• *Działania brygady w zakresie likwidacji skażeń wspiera 9 kchem, która jest w gotowości do likwidacji skażeń w rejonach PORĘBY (EC2879) oraz WÓLKA DŁUŻEWSKA (EC4366).*

• *91 plchem jest ukompletowany i przygotowany do działania.*

• *Dopuszczalna dawka napromienienia na dobę walki wynosi 50 cGy.*

• *Z uwagi na możliwość użycia środków biologicznych należy sprawdzić i ewentualnie doszczepić cały stan osobowy brygady przeciwko wąglikowi, dżumie oraz botulinie.*

• *Promień strefy bezpieczeństwa wokół obiektów z TSP wynosi 1 km.*

• *Ukształtowanie i pokrycie terenu sprzyja wykrywaniu uderzeń BMR.*

• *Dogodne rejony:*

– *do rozmieszczenia plchem – RZĄDZA (EC4788);*

– *do rozwinięcia placu likwidacji skażeń – RĘBISKA (EC4389) oraz WÓLKA KAŁUSKA (EC5247).*

• *Teren obfituje w bogate źródła wody oraz miejsca dogodne do prowadzenia całkowitych zabiegów specjalnych. Warunki meteorologiczne sprzyjają wykonaniu uderzeń chemicznych przez przeciwnika. Trwałość środków trujących będzie większa przy niższych temperaturach, głównie w godzinach nocnych i nad ranem. Kierunek wiatru z północnego zachodu korzystny dla przeciwnika. Duża wilgotność i niskie temperatury nie sprzyjają powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożarów.*

Zabezpieczenie logistyczne

Kolejnym przedsięwzięciem realizowanym w ramach oceny sytuacji jest ocena czynników wpływających na wykonanie zadania, która obejmuje:

Ocenę przeciwnika

Po analizie informacji dotyczących aktualnego i przewidywanego wariantu działania przeciwnika uzyskanych od zespołu rozpoznania, należy się liczyć z możliwościami zakłócenia funkcjonowania systemu logistycznego 91 BZ, ponieważ:

• *przeciwnik 2 DZ dysponuje artyleryjskimi środkami rakietowymi, którymi może oddziaływać na głębokość funkcjonowania mobilnych i stacjonarnych elementów logistycznych;*

• *należy przewidywać, że na obszarze zainteresowania GDR przeciwnika będą znajdować się rejony rozwinięcia zasadniczych urządzeń logistycznych i dezorganizowanie ich funkcjonowania poprzez oddziaływanie na ich zasadnicze elementy składowe.*

Ocenę wojsk własnych

Aktualna sytuacja wojsk własnych:

• *w pododdziałach brygady brakują następujące ilości ŚBiM:*

– *w klasie I – 5 t (20%) – posiadanych zapasów,*

– *w klasie III – 55 t (32%) – posiadanych zapasów,*

– *w klasie V – 5 t (2%) – posiadanych zapasów;*

• *w kzaop/91 blog – znajduje się 100% należnego zapasu taktycznego we wszystkich klasach zaopatrzenia i jest głównym źródłem odtwarzania zapasów w pododdziałach brygady;*

• *dowódca DZ awizuje dostarczenie do brygady ok. 200 t ŚBiM, co stanowi ok. 75% określonych norm zużycia;*

• *ukompletowanie pododdziałów brygady w zasadnicze UiSW wynosi – 95%, po wykonaniu napraw i remontów będzie wynosić ok. – 97%;*

• *przydzielone siły i środki ewakuacyjne zwiększają możliwości ewakuacyjne brygady o 25%;*

• *w rejonie obrony brygady w czasie działań będzie realizować zadania GER nr 1 9 DZ.*

Sytuacja logistyczna 91 BZ w czasie organizacji działań jest dobra.

Ocenę środowiska (warunki terenowe, atmosferyczne, ludność w obszarze przyszłych działań)

W obszarze oceny środowiska istotne dla funkcjonowania systemu logistycznego będą następujące elementy:

• *warunki terenowe:*

– *brygada będzie prowadzić działania w terenie nizinnym, łagodnie pofałdowanym, gdzie występują wzniesienia do 213 m.n.p.m., (jedno) przy względnej różnicy wzniesień nieprzekraczającej 100 m;*

– *przeszkody wodne występujące w rejonie obrony brygady to głównie rzeki:*

(1) rzeka ***OSOWNICA*** *– może utrudnić prowadzenie ewakuacji technicznej w I etapie działań w wypadku zniszczenia przepraw mostowych;*

(2) rzeki: ***CIENKA i RZĄDZA*** *– nie mają negatywnego wpływu na realizację zadań zabezpieczenia logistycznego;*

– *pokrycie terenu lasami wynosi ok. 35%, lasy i kompleksy leśne w rejonie odpowiedzialności są równomiernie rozmieszczone, mogą być wykorzystane ich właściwości maskujące przez mobilne elementy logistyczne;*

– *teren w planowanym rejonie obrony jest zurbanizowany, największe miejscowości to KAŁUSZYN, MROZY, DOBRE, JAKUBÓW i STANISŁAWÓW, w których wykorzystanie dostępnej infrastruktury w znacznym stopniu podniesie możliwości wykonawcze zorganizowanych urządzeń logistycznych;*

– *pozostałe miejscowości to wsie, gdzie przeważają budynki ogniotrwałe oraz w niewielkim stopniu występują zabudowania drewniane;*

– *sieć dróg rozwinięta jest w stopniu bardzo dobrym, gęstość w analizowanym obszarze wynosi ok. 60 km/100 km^2, uwzględniając specyfikę terenu znaczna część dróg ma charakter dofrontowy – korzystny do wyznaczenia głównych i alternatywnych dróg logistycznych;*

• *pora roku i warunki atmosferyczne – koniec lata (I dekada września),*

– *od 3 tygodni bez opadów, pogoda słoneczna, temp. od +14°C nocą do +24°C w dzień, w związku z powyższym istnieje zagrożenie wystąpienia pożarów lasów, ponadto warunki atmosferyczne są korzystne i nie powodują konieczności specjalistycznego przygotowania pododdziałów bojowych i logistycznych do prowadzenia działań w tym okresie.*

Ocenę innych czynników, które należy wziąć pod uwagę (np. czas)

Inne czynniki mające wpływ na realizacje zadań to:

- *czas – biorąc pod uwagę sytuację logistyczną brygady oraz fakt realizacji zadań logistycznych przez 9DZ w okresie przygotowania działań jak i w czasie obrony, ilość dostępnego czasu 48h – jest wystarczająca na osiągnięcie gotowości systemu logistycznego brygady.*

Poddane analizie czynniki nie mają negatywnego wpływu na realizowanie zadań zabezpieczenia logistycznego w 91 BZ w okresie organizowania działań.

Opracowanie sposobów zabezpieczenia logistycznego wariantów działania brygady w obronie

Opracowując sposób[25] zabezpieczenia logistycznego grupa zabezpieczenia logistycznego powinna zaproponować i określić:

- miejsce rozwinięcia zasadniczych urządzeń logistycznych;
- rejony działania mobilnych urządzeń logistycznych;
- proponowany przydział sił i środków do pododdziałów na okres lub etap prowadzonych działań;
- miejsce skupienia głównego wysiłku zabezpieczenia logistycznego;
- proponowany przebieg dróg dowozu i ewakuacji technicznej;
- przewidywane zużycie ŚBiM w zasadniczych klasach zaopatrzenia i potrzeby w zakresie dowozów;
- wielkość strat i uszkodzeń oraz potrzeby w zakresie ewakuacji technicznej;
- wady i zalety dotyczące realizacji zadań zabezpieczenia logistycznego w danym wariancie;
- wniosek dotyczący stopnia trudności i możliwości jego realizacji.

Grupa zabezpieczenia logistycznego po opracowaniu pod względem zabezpieczenia logistycznego proponowanych wariantów działania brygady w czasie obrony, wg powyższych punktów, uzyska dane (informacje), które będą niezbędne przy rozważeniu i porównaniu wariantów działania.

Wojska łączności i informatyki

Kolejną czynnością, jaką wykonuje grupa wsparcia dowodzenia jest ocena czynników wpływających na organizację łączności. Obejmuje ona ocenę:

- przeciwnika,
- wojska własne,
- środowiska (rejonu działania, warunków terenowych, atmosferycznych i propagacyjnych; infrastruktury telekomunikacyjnej obszaru (rejonu) działań oraz stanu bezpieczeństwa informacyjnego.

---

[25] Wg autora właściwym jest w tym wypadku używanie określenia ***„sposób"*** zabezpieczenia logistycznego, ponieważ do ***jednego wariantu*** działania brygady, specjaliści z komórek funkcjonalnych SD proponują ***jeden*** sposób realizacji zadań (działania pododdziałów) w swoim obszarze odpowiedzialności. W przypadku używania określenia „wariant" należałoby opracować co najmniej dwa sposoby realizacji tego samego zadania.

Oceniając przeciwnika, we współdziałaniu z komórkami sztabu (stanowiska dowodzenia), a głównie z zespołem planowania ocenia się przeciwnika pod względem możliwości oddziaływania ogniowego i radioelektronicznego na sieć łączności.

Następnie na podstawie wniosków z oceny określa się prawdopodobne możliwości oddziaływania (strefy rozpoznania i zakłócania, rejony oddziaływania nadajnikami zakłócającymi jednorazowego użytku) oraz jego możliwe sposoby działania ograniczające funkcjonowanie planowanego systemu łączności. W tym celu wykorzystuje się oleaty, wykonane w komórce rozpoznania, dotyczące prognozy zagrożenia.

Uwzględniając możliwości ogniowe i radioelektroniczne przeciwnika prognozuje się, które z elementów systemu łączności są najbardziej narażone na oddziaływanie ogniowe i radioelektroniczne przeciwnika i w jaki sposób, oraz z jakimi stratami w siłach i środkach łączności należy się liczyć w trakcie wykonywania zadania bojowego.

Rezultatem przeprowadzonej oceny przeciwnika powinno być określenie:

- zakresu i rejonów rozwijania węzłów łączności;
- czasookresu pracy węzłów (środków) łączności w poszczególnych rejonach (relacjach);
- możliwości wykorzystania poszczególnych środków łączności;
- przedsięwzięć z zakresu obrony elektronicznej (aktywnej i pasywnej), uniemożliwiającej przeciwnikowi prowadzenie skutecznego rozpoznania, zakłócania i niszczenia środkami ogniowymi elementów systemu łączności oraz zapewniających ich kompatybilność elektromagnetyczną.

Oceniając wojska własne, szef grupy wsparcia dowodzenia we współpracy ze wszystkimi komórkami, a zwłaszcza z zespołem planowania, ocenia je pod względem realizacji zadań przez funkcjonującą sieć łączności, w tym również stanu gotowości pododdziałów dowodzenia.

Powyższe oceny powinny doprowadzić do określenia:

- zadań w zakresie organizacyjno-technicznego przygotowania sił i środków łączności do działań;
- parametrów przestrzenno-eksploatacyjnych mobilnej sieci telekomunikacyjnej;
- z kim i przy wykonaniu jakich zadań należy skupić główny wysiłek łączności;
- jakie przedsięwzięcia należy wykonać dla zapewnienia ciągłości łączności, zwłaszcza dowodzenia, szczególnie podczas przemieszczania oraz w przypadku obezwładnienia węzłów łączności;
- pomiędzy kim i podczas wykonywania których zadań musi być zapewniona łączność współdziałania;
- czas gotowości systemu łączności.

W ramach oceny środowiska i innych czynników wpływających na organizację łączności szef grupy wsparcia dowodzenia analizuje teren, infrastrukturę telekomunikacyjną obszaru (rejonu) działań, warunki atmosferyczne, warunki propagacyjne mające wpływ na organizację łączności w rejonie działań oraz miejscową ludność.

W ocenie warunków terenowych należy rozpatrzyć wpływ pokrycia terenu na propagację przyziemnych fal elektromagnetycznych, rozmieszczenie i przemieszczanie węzłów łączności (pojedynczych i samodzielnych elementów łączności), budowę linii łączności, maskowanie, ochronę i obronę. Dodatkowo należy określić obszary zakryte dla rozprzestrzeniania się energii elektromagnetycznej, w tym zakryte dla prowadzenia rozpoznania elektronicznego, rejony sprzyjające rozmieszczeniu środków elektronicznych i walki elektronicznej przeciwnika.

Podczas prowadzenia oceny środowiska należy rozpatrzyć:

- stan i możliwości wykorzystywania łączy telekomunikacyjnych stacjonarnej (bazowej) sieci telekomunikacyjnej;
- ilość i stan budynków przeznaczonych lub możliwych do wykorzystania na stanowisko dowodzenia i/lub węzeł łączności;
- ilość i stan dróg oraz rejony możliwe do wykorzystania przez pododdziały łączności.

Oceniając warunki atmosferyczne rozpatruje się takie czynniki, jak: porę roku i doby oraz pogodę (temperatury, opady itp.).

Oceniając warunki propagacyjne określa się strefy dostępności elektromagnetycznej (dla rozpoznania przeciwnika) i zasięgi, strefy martwe poszczególnych rodzajów środków łączności w obszarze (rejonie) działań ze względu na wykorzystywane zakresy częstotliwości i rodzaje propagacji fal elektromagnetycznych.

Oceniając ludność określa się jakie zagrożenie w stosunku do elementów łączności może wystąpić ze strony ludności cywilnej, np. niszczenia i wycinania kabli polowych itp.

Ocenie poddawany powinien być także stan bezpieczeństwa środków łączności i informatyki będących w wyposażeniu zespołów funkcjonalnych poszczególnych stanowisk dowodzenia. W tym celu powinny być analizowane dokumenty normatywne z zakresu bezpieczeństwa i przepisy prawne obowiązujące w wojskach własnych.

Z przeprowadzonej oceny środowiska grupy wsparcia dowodzenia określa:

- jakie trudności w organizacji i wszechstronnym zabezpieczeniu systemu łączności mogą lub spowodują warunki w rejonie działania i co koniecznie należy przedsięwziąć w celu zminimalizowania ich wpływu?;
- na jakich kierunkach informacyjnych i jakie rodzaje środków łączności wykorzystać?

Powyższe czynności są stałymi czynnościami wykonywanymi w procesie oceny sytuacji. Mają odzwierciedlenie w następujących dokumentach łączności tego etapu:

- rozliczenie sił i środków łączności,
- oleat oceny terenu pod względem łączności,
- ocena wpływu warunków atmosferycznych na funkcjonowanie sieci łączności,
- ocena zagrożenie oddziaływania przeciwnika na system łączności,
- ocena potrzeb w zakresie zabezpieczenia logistycznego,
- ocena możliwości wykorzystania infrastruktury telekomunikacyjnej w obszarze działania;
- inne (kalkulacje, analizy, obliczenia) itp.

Wnioski z wyspecyfikowanych wyżej ocen są podstawą do opracowania koncepcji zabezpieczenia wypracowanych wariantów działania wojsk własnych pod względem łączności.

2.12. Rozważenie wariantów działania

Rozważenie wariantów działania metodą symulacji działań powstałych wariantów działania wojsk własnych polega na wszechstronnej ich ocenie w stosunku do prawdopodobnych działań przeciwnika, sprawdzeniu ich zgodności z myślą przewodnią (przełożonego i własnego dowódcy) oraz ocenie realnych możliwości wsparcia i zabezpieczenia tych wariantów.

Celem tej czynności jest ustalenie słabych i silnych stron poszczególnych wariantów wykonania zadania w konfrontacji z prawdopodobnym sposobem (sposobami) działania przeciwnika. Cel ten osiąga się to poprzez określenie zdarzeń, jakie mogą mieć miejsce podczas realizacji danego wariantu działania, od jego rozpoczęcia aż do osiągnięcia zamierzonego celu – tzn. wykonania zadania. Istotę rozważania wariantów działania wyraża rysunek 2.22. Najczęściej stosowaną techniką jest symulacja przyszłych działań zgodnie z przyjętymi wariantami, będąca próbą określenia przyszłych zdarzeń zgodnie z zasadą:

akcja – reakcja – przeciwreakcja

Uczestnikami symulacji są przede wszystkim członkowie grupy planowania działań oraz zespołu rozpoznania. Mogą w niej brać udział także przedstawiciele (w zależności od potrzeb) rodzajów wojsk stosownie do ustaleń szefa sztabu. W zależności od posiadanego czasu, można w ten sposób „rozegrać" wszystkie warianty w całości lub tylko ich wybrane, szczególnie ważne fragmenty. Rezultatami symulacji (których przedstawienie może być celem kolejnej odprawy koordynacyjnej) są wnioski dotyczące:

- zmian potencjału wojsk własnych w czasie i przestrzeni;
- zmian w ugrupowania wojsk własnych;
- potrzeb w zakresie wzmocnienia, wsparcia, rozpoznania, zabezpieczenia logistycznego;
- prawdopodobnego działania przeciwnika;
- wpływu terenu na działania wojsk własnych i przeciwnika;
- obszarów o kluczowym znaczeniu;
- decydujących wydarzeń i czasu itp.

Rezultatami symulacji (których przedstawienie może być celem kolejnej odprawy koordynacyjnej) są wnioski dotyczące:

- zmian potencjału wojsk własnych w czasie i przestrzeni;
- zmian w ugrupowania wojsk własnych;
- potrzeb w zakresie wzmocnienia, wsparcia, rozpoznania, zabezpieczenia logistycznego;

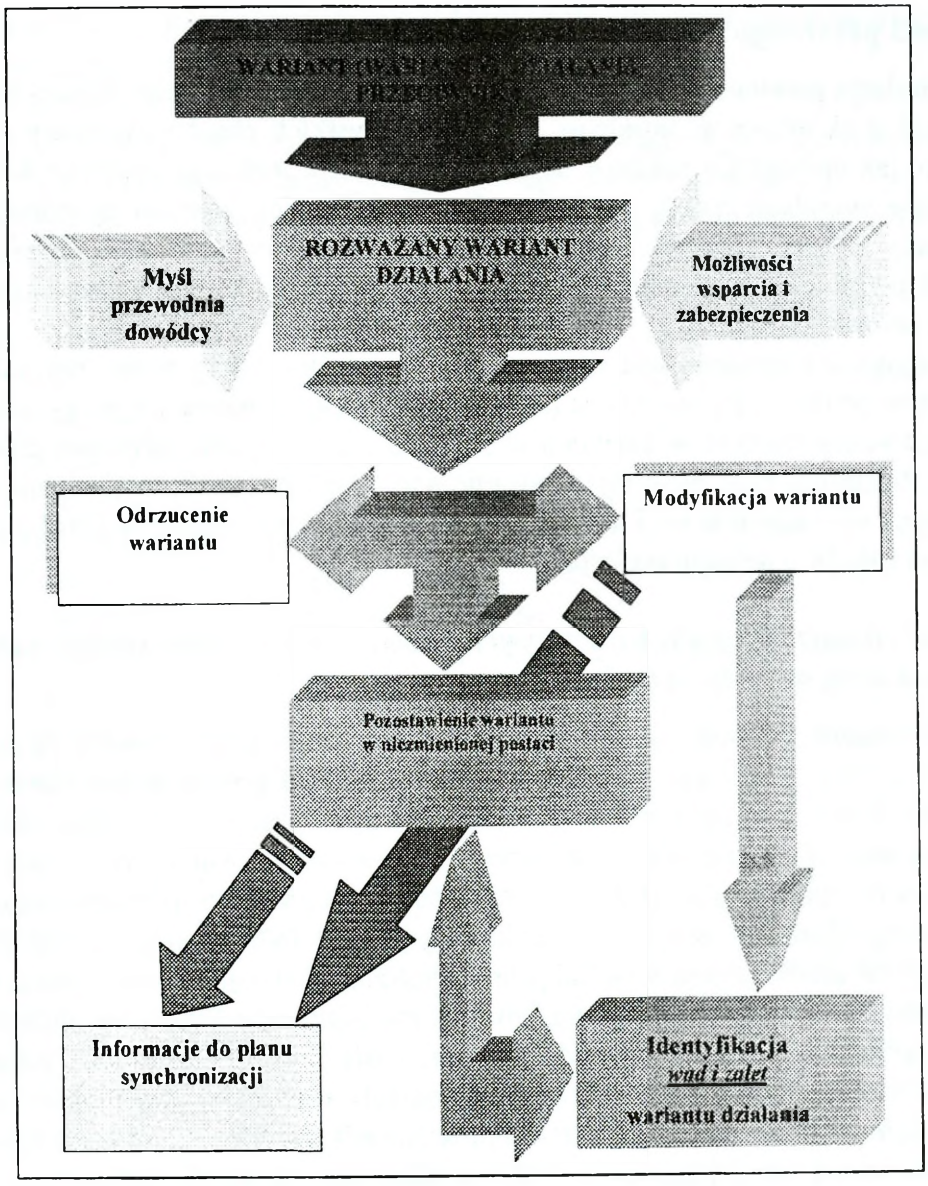

Rys. 2.22. Istota rozważenia wariantów działania

- prawdopodobnego działania przeciwnika;
- wpływu terenu na działania wojsk własnych i przeciwnika;
- obszarów o kluczowym znaczeniu;
- decydujących wydarzeń i czasu itp.

Na podstawie powyższych wniosków warianty działania mogą zostać **przyjęte**, **zmodyfikowane** lub wręcz **odrzucone** jako niespełniające wymaganych kryteriów.

Ustalone i zanotowane wyniki symulacji działań (szczególnie zidentyfikowane „plusy" i „minusy") dostarczają natomiast istotnych danych do kolejnej czynności pracy dowództwa, jaką jest porównanie wariantów działania, i w konsekwencji ustalenie wariantu rekomendowanego.

Warunki przebiegu symulacji

Symulacja powinna przebiegać przy zachowaniu maksymalnego obiektywizmu i zgodnie z określonymi zasadami. Przebieg wszystkich etapów symulacji powinien być jak najbardziej zbliżony do przewidywanego przebiegu realnych działań. W trakcie symulacji należy rozważyć siły i możliwości, którymi dysponujemy, oraz wady i zalety własnych wariantów działania w porównaniu z możliwościami i prawdopodobnymi wariantami działania przeciwnika, biorąc pod uwagę charakterystykę obszaru działania.

W symulacji powinny być zaangażowane niezbędne osoby funkcyjne – decyduje o tym prowadzący symulację (szef sztabu, który nie bierze czynnego udziału w opracowaniu wariantów działania w związku z czym może zachować obiektywizm). Zadaniem tych osób jest czuwanie nad symulowanymi zdarzeniami i ich logicznymi uzasadnieniami. Tworzyć to powinno ciągły wspomniany już algorytm: **akcja – reakcja – przeciwreakcja**.

Odpowiedzialność osób funkcyjnych prowadzących rozważenie wariantów działania metodą symulacji

Szef sztabu odpowiedzialny jest za organizację pracy sztabu, a także za prawidłowy przebieg pracy nad określeniem, rozważeniem i porównaniem wariantów działania. Z tego powodu może on osobiście kierować procesem symulacji wariantów działania. Nie bierze osobiście udziału w opracowaniu wariantów, co pozwala mu na zachowanie niezbędnego obiektywizmu, a tym samym na odgrywanie roli bezstronnego „arbitra" wobec uczestników symulacji. Jednocześnie jest on obciążony innymi obowiązkami wynikającymi z potrzeb kierowania pracą całego sztabu. Dlatego też, w przypadku zaangażowania szefa sztabu w inne przedsięwzięcia, proces symulacji może być prowadzony przez szefa zespołu planowania. Zasadniczym zadaniem kierującego procesem symulacji wariantów jest dopilnowanie przestrzegania przez uczestników zasad prowadzenia symulacji oraz nadzorowanie identyfikowania i zapisywania wniosków w miarę ich pojawiania się.

W symulacji wariantów działania biorą udział przedstawiciele:

- zespołu rozpoznania,
- zespołu planowania,
- szefowie rodzajów wojsk,
- grupy wsparcia dowodzenia,
- grupy zabezpieczenia logistycznego,
- grupy wsparcia personalnego.

Oficer ZR w czasie prowadzenia symulacji działań „odgrywa rolę" dowódcy wojsk przeciwnika. Swoimi posunięciami stara się doprowadzić do sytuacji, w której przeciwnik osiąga powodzenie. Przygotowuje prawdopodobne reakcje przeciwnika na każde określone działanie wojsk własnych zgodnie z:

- ocenionym wcześniej sposobem (sposobami) działania przeciwnika;
- jego zasadami walki;

- możliwościami sprzętu bojowego, który jest na wyposażeniu przeciwnika;
- warunkami terenowymi;
- warunkami atmosferycznymi itp.

Dokonuje także niezbędnych obliczeń potencjału bojowego przeciwnika w poszczególnych etapach działania, prognozuje jego straty i określa cele o wysokiej opłacalności zgodnie z procedurami RPPW odpowiednio do „punktu widzenia" strony przeciwnej.

Oficer grupy planowania działań/ZP odpowiada za przygotowanie wariantów działania do symulacji, oraz za sporządzenie (uaktualnienie):

- zestawienia posiadanego potencjału bojowego (zestawienie sił i środków, które można wykorzystać do działania);
- stosunku sił i środków;
- tabeli synchronizacji do każdego wariantu działania;
- tabeli zdarzeń, które będą wypełniane treścią w trakcie symulacji.

Wybiera także, jeśli wcześniej nie uczynił tego szef sztabu lub szef ZP, jedną z technik do przeprowadzenia symulacji działań.

W trakcie samej symulacji oficer grupy planowania działań/ZP:

- odgrywa rolę dowódcy wojsk własnych;
- „prowadzi" wojska własne zgodnie z symulowanym wariantem działania;
- reaguje na posunięcia „przeciwnika";
- precyzuje miejsca i terminy, gdzie niezbędne jest określone wsparcie wojsk własnych;
- identyfikuje słabe punkty symulowanego wariantu.

Kolejny oficer grupy planowania działań na bieżąco zapisuje wyniki kolejnych kroków symulacji, wykorzystując w tym celu gotowe blankiety „tabeli zdarzeń".

Specjaliści rodzajów wojsk uczestniczący w symulacji to przede wszystkim oficerowie grupy artylerii. Opcjonalnie także przedstawiciele pozostałych grup rodzajów wojsk mogą brać udział w symulacji działań w. zależności od potrzeb. Każdy z wariantów działania poddają analizie w zakresie swoich obowiązków, wskazując, w jaki możliwie najlepszy sposób mogą wesprzeć wykonanie zadania. Ich zasadniczym zadaniem jest określenie realnych możliwości wsparcia i zabezpieczenia działań wojsk własnych, biorąc pod uwagę posiadane (dostępne) siły i środki, ich możliwości oraz charakterystykę w odniesieniu do konkretnej sytuacji (zadania).

Oficer grupy zabezpieczenia logistycznego odpowiada za określenie wymagań w zakresie zabezpieczenia logistycznego. Dokonuje analizy poszczególnych wariantów działania, aby zidentyfikować możliwe problemy w zakresie logistyki. Przeprowadza niezbędne kalkulacje oraz określa potrzeby i możliwości zaopatrzenia, remontowe i ewakuacji, biorąc pod uwagę posiadane środki.

Oficer grupy wsparcia personalnego odpowiedzialny jest za analizę wariantu działania głównie pod kątem strat w stanie osobowym. Celem tych ocen jest określenie potencjalnego poziomu strat w przyszłych działaniach oraz określenia potrzeb i możliwości uzupełnień tych strat. Dodatkowo dąży on do identyfikacji wy-

darzeń, które mogą mieć negatywny wpływ na morale żołnierzy, a tym samym na ich wolę walki i zdolność bojową całych pododdziałów (oddziałów, ZT).

Wszyscy uczestnicy symulacji zobowiązani są do określania silnych i słabych stron rozgrywanych wariantów. Ma to znaczenie szczególne, jeśli symulacja wariantów działania ma stworzyć warunki do porównania wariantów działania. Istotę rozmieszczenia poszczególnych osób funkcyjnych do przeprowadzenia symulacji działań przedstawia rysunek 2.23.

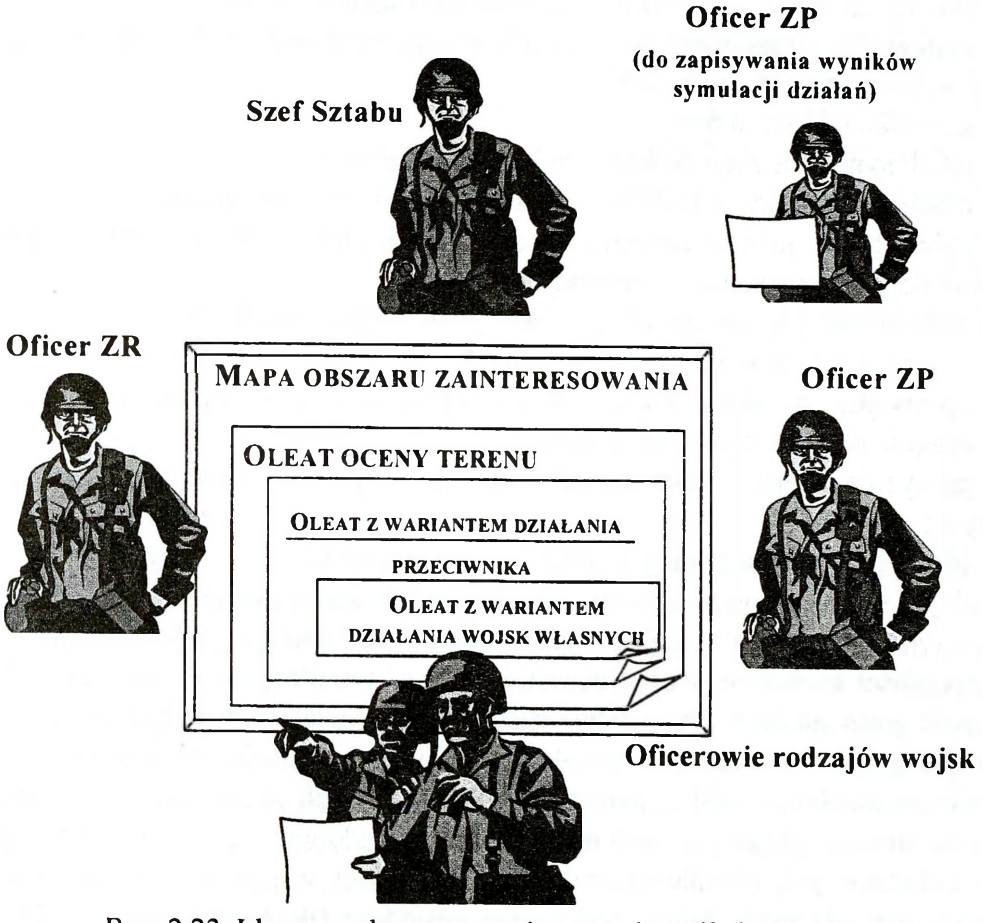

Rys. 2.23. Ideowy schemat rozmieszczenia osób funkcyjnych podczas symulacji wariantów działania

Zasady prowadzenia symulacji:

- obiektywizm – należy unikać stronniczości lub też sugerowania się tym „co chce osiągnąć dowódca", nie należy też bronić bezkrytycznie opracowanych przez siebie wariantów działania;
- dokładne zapisywanie identyfikowanych wad i zalet każdego z wariantów, jednak dopiero wtedy, gdy staną się one oczywiste (w tym celu wykorzystuje się tabele wad i zalet wariantów działania);

• nieustanna ocena wykonalności i celowości wariantów działania, gdyż w wypadku, gdyby którykolwiek z wariantów działania w jakimkolwiek etapie nie spełniał jednego z tych warunków należy go odrzucić;

• unikanie wyciągania przedwczesnych wniosków zanim nie zostaną one potwierdzone w trakcie przebiegu symulacji;

• unikanie porównania jednego wariantu działania z innym w trakcie symulacji, gdyż ten krok będzie realizowany w trakcie następnej czynności – porównania wariantów działania.

Etapy postępowania w trakcie przygotowania i przeprowadzenia symulacji

Przygotowanie symulacji. Etap ten, którym kieruje szef sztabu polega na technicznym i materiałowym przygotowaniu symulacji. Dotyczy to: przygotowania makiety terenu lub też map komputerowych, a także tabel, formularzy i innych niezbędnych dokumentów pomocniczych (tabela wad i zalet, tabela zdarzeń, plan współdziałania).

• **Przygotowanie zestawień sił i środków oraz niezbędnych kalkulacji** przez zespół rozpoznania i grupę planowania działań.

• **Przygotowanie zidentyfikowanych punktów krytycznych i decyzyjnych** (informacje wypracowane w trakcie realizacji IPPW).

• **Wybór kryteriów do oceny wariantów** (jeżeli nie zostało to ustalone wcześniej).

• **Wybór techniki przeprowadzenia symulacji.**

• **Wybór metody rejestracji i zobrazowania wyników symulacji.**

• **Przeprowadzenie symulacji.**

• **Wyciągnięcie wniosków z przeprowadzonej symulacji.**

Podczas realizacji symulacji wariantów można zastosować jedną z kilku technik jej prowadzenia. Może to być:

– technika etapów,
– technika kierunków,
– technika obiektów.

Techniki te mogą być użyte pojedynczo lub w różnych kombinacjach. Wymienione powyżej techniki nie wykluczają zastosowania innych, właściwych dla danej sytuacji, zadania, specyfiki terenu oraz dysponowanych sił i środków. Zawsze jednak powinny one umożliwić rozpatrzenie całego obszaru (rejonu, pasa) działania oraz wszystkich sił własnych i przeciwnika, które mogą wpłynąć na wynik przyszłego starcia.

Wybierając technikę symulacji należy kierować się rodzajem prowadzonych działań oraz czynnikiem czasu. Ten ostatni często zadecyduje o wybranej technice.

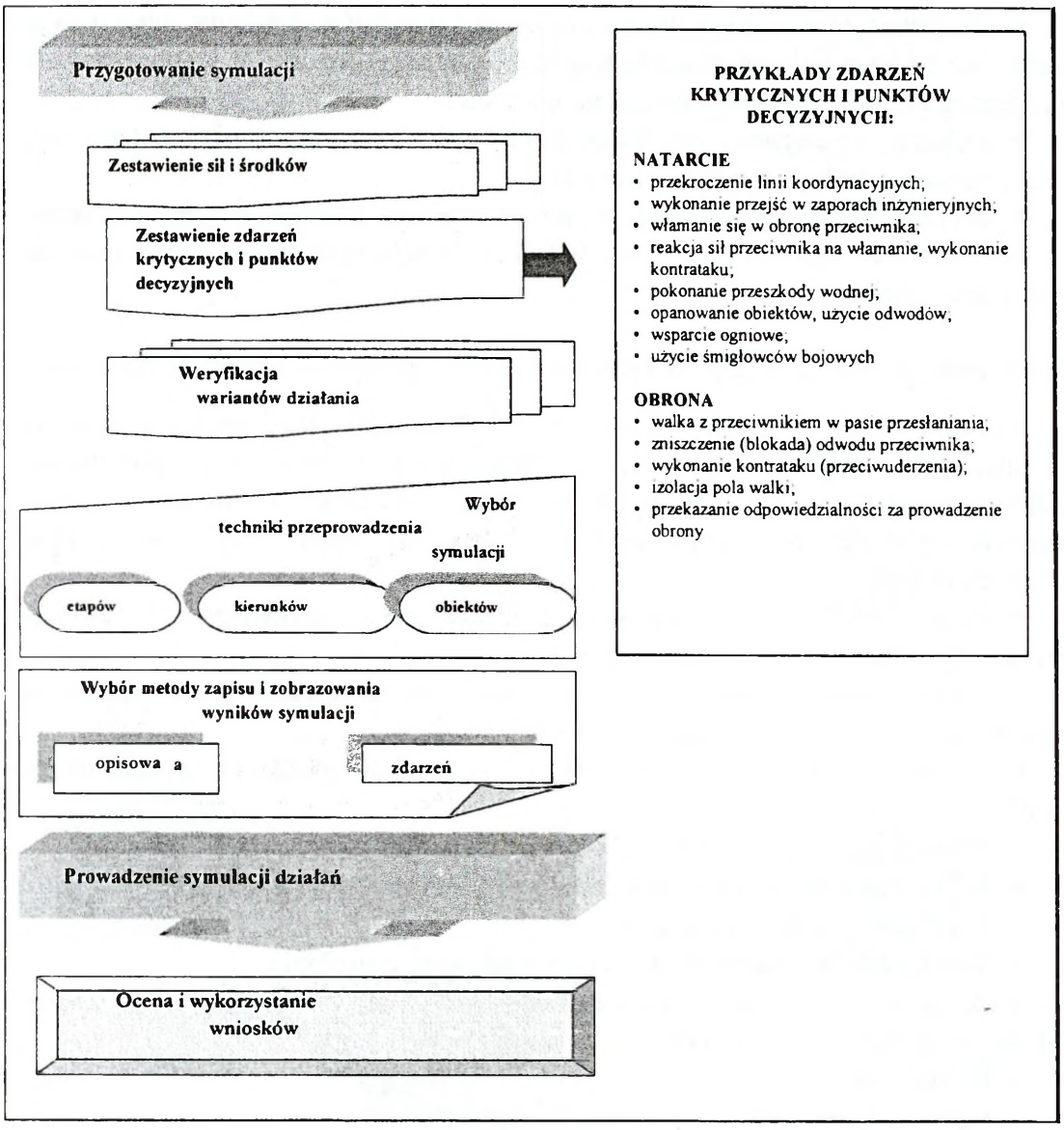

Rys. 2.24. Przedsięwzięcia realizowane w trakcie symulacji wariantów działania

Nie należy wykluczyć innego sposobu przeprowadzenia symulacji, jeżeli tylko umożliwi ona osiągnięcie założonych celów. Należy pamiętać, iż symulacja, jako dość czasochłonna metoda rozważania wariantów działania, nie zawsze będzie mogła być zastosowana. Nie oznacza to jednak, iż brak czasu powodować ma rezygnację z jednej z bardzo ważnych czynności oceny sytuacji, jaką jest rozważenie wariantów. Trzeba jednak wówczas posłużyć się inną, mniej czasochłonną metodą prowadzącą do identyfikacji wad i zalet rozważanych wariantów działania. Może ona polegać na konfrontacji przygotowanych wariantów z myślą przewodnią przełożonego i własnego dowódcy, zasadami walki (sztuki wojennej) oraz porównaniu potencjałów wojsk własnych i przeciwnika (oczywiście w zakresie nie tak kompleksowym jak w przypadku zastosowania symulacji). Sposób rozważenia wariantów działania w takiej sytuacji określa szef sztabu (szef zespołu planowania). Pod-

kreślić należy, iż niezależnie od wybranego sposobu musi on być zastosowany do wszystkich rozważanych wariantów. Niedopuszczalne jest użycie różnych sposobów dla poszczególnych z nich, gdyż w konsekwencji prowadzi to do zatracenia obiektywności podczas porównywania wariantów.

2.13. Przykład rozważenia wariantów działania

Po przygotowaniu zestawienia sił i środków, tabeli porównania sił, tabeli zdarzeń oraz oleat szef sztabu wybiera **technikę kierunków** do przeprowadzenia symulacji i **metodę opisową** do zobrazowania wyników symulacji. Mapa terenu oraz oleat z wariantem działania przeciwnika oraz wariantem działania wojsk własnych leży na stole w sekcji planowania. Przygotowane wycięte (z kartonu) znaki taktyczne wojsk własnych i przeciwnika ułożone na oleacie.

Szef sztabu sprawdza czy wariant działania wojsk własnych jest zgodny z myślą przewodnią dowódcy 91 BZ oraz otrzymanym zadaniem (myślą przewodnią po przejęciu walki od sił walczących z przodu, jest zorganizować pozycję przednią z rejonem kluczowym na prawym skrzydle brygady. Natomiast większością sił brygady zorganizować obronę w głównym obszarze obrony z rejonem kluczowym na lewym skrzydle ugrupowania brygady. Obronę prowadzić uporczywie i maksymalną ilością sił, tym samym stworzyć podstawowe warunki do wprowadzenia przez przełożonego odwodowej brygady). Następnie nakazuje przedstawienie wariantu działania wojsk własnych i przeciwnika.

W kolejnym etapie grupy planowania działań rozpoczyna „prowadzić" wojska własne od nawiązania kontaktu z przeciwnikiem.

(...) *Na linii KONAR znajduje się bz, który wspólnie z sąsiadami przejął walkę od pododdziałów z przodu (batalion zorganizował pozycję przednią mając w pierwszym rzucie dwie kompanie zmechanizowane, w odwodzie jedną kompanię zmechanizowaną);*

Oficer ZR:

– *natarcie prowadzone przez przeciwnika w godzinach wieczornych zostało załamane na linii KONAR, przeciwnik podciąga odwody (DZ oraz BZ), które prawdopodobnie w dniu następnym zostaną wprowadzone do walki;*

– *w dniu następnym przeciwnik na rozpatrywanym kierunku wprowadzi do walki zgrupowanie taktyczne w sile wzmocnionego bz (z wojsk będących w styczności), mając w pierwszym rzucie trzy kompanie (dwie zmechanizowane + jedna czołgów);*

Oficer grupy planowania działań/ZP – *bz działając na pozycji przedniej przeciwstawił przeciwnikowi półtorej kompani zmechanizowanej, w danej chwili uzyskamy stosunek sił 3:1 (licząc środki opancerzone przeciwnika /30/ do wojsk własnych /13/), zakładam, iż bz opóźni podejście przeciwnika do linii WITKA 1,5 godziny;*

Oficer ZR – *w celu spotęgowania uderzenia przeciwnik wprowadza do walki kolejną kompanię zmechanizowaną, (stosunek sił wzrośnie 4:1);*

Tabela 2.16

Zestawienie sił i środków 91 BZ (przykład)

Stan na: 070600 A Wrzesień Sekcja Planowania							91 BZ
Zestawienie sił i środków							
Siły i środki / Pododdział	Czoł-gi	BWP TO WD/WDZ	Artyleria do ognia pośredniego	Środki plot	Środki ppanc	Śmigłowce	Stan osobowy
911 bcz	38			–	–	–	260
912 bcz		38	6	–	–	–	580
913 bz	–	39	6	–	–	–	578
914 bz	–	39	6	–	–	–	577
91 bdow	–	14	–	2	2	–	370
91das	–	–	24	–	–	–	404
91 bppanc	–	–	–	–	9	–	60
91 dplot	–	–	–	32	–	–	256
bOT Kałuszyn							
9 x kOT							
Razem	38	77 39 14	42	34	11	24 (TA-COM)	3085

Szef sztabu – zwracając się do szefa artylerii – *Czy na ten etap walki możemy wesprzeć działanie bz?*

Szef grupy artylerii – *możemy wykonać jeden OZ, oraz postawić jedno z dwóch zaplanowanych pól minowych, 1200m każde;*

Oficer grupy planowania działań/ZP – *biorąc pod uwagę powyższe wzmocnienie, czas działania pomiędzy liniami KONAR i WITKA, zakładam wyniesie od 1 godz. do 1,5; na linii WITKA walkę z przeciwnikiem przejmie kolejny batalion zmechanizowany, bz z pozycji przedniej zostanie wycofany do odwodu gdzie w ciągu 2 godz. odtworzy zdolność bojową;*

Oficer ZR – *zgrupowanie taktyczne przeciwnika po dojściu do FEBA, zabezpiecza wejście do walki sił głównych, na rozpatrywanym kierunku przeciwnik prawdopodobnie wprowadzi do walki trzy bataliony (dwa zmechanizowane + jeden czołgów) należy się również liczyć z oddziaływaniem sąsiadów (do kampanii zmechanizowanej);*

Oficer grupy planowania działań/ZP – *przeciwko siłom przeciwnika działania prowadzić będzie wzmocniony bz (kcz), mając w pierwszym rzucie trzy kompanie zmechanizowane, biorąc pod uwagę siły przeciwnika, stosunek sił wynosił będzie (60+10 środków opancerzonych przeciwnika do 30 BWP własnych) 2,1:1; biorąc pod uwagę powyższe parametry bz ma szansę prowadzić skuteczną walkę;*

Tabela 2.17

Tabela porównania sił

Stan na: 070600 A Wrzesień

Przeciwnik — Wojska własne

Jednostka / Rodzaj	91 BZ	Razem wojska własne	Stosunek sił	Razem przeciwnik	**24 BZ 212 BZ/21DZ część 213 BZ/21DZ dwa zgr.takt.**(w sile wzm.bz) **2DZ**	Jednostka / Rodzaj
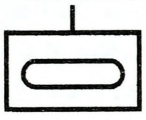	**3**	**3**	**1: 2,7**	**8**	**3+3+0+2**	
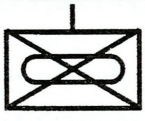	**9**	**9**	**1: 3,1**	**28**	**9+9+4+6**	
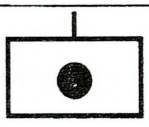	**3+6**	**9**	**1: 5,3**	**48**	**48**	
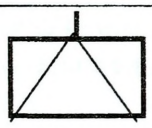	**3**	**3**	**1: 4,8**	**14**	**14**	

Oficer ZR – *po napotkaniu oporu bataliony przeciwnika wprowadzą do walki odwodowe kompanie, stosunek sił wzrośnie (100 środków opancerzonych przeciwnika) 3,1:1, w celu spotęgowania uderzenia przeciwnik wprowadzi do walki odwodowy batalion zmechanizowany (30 BWP), stosunek sił wyniesie 4,2:1 na korzyść przeciwnika;*

Oficer grupy planowania działań/ZP – *po wprowadzeniu do walki przez przeciwnika odwodowych kompanii oraz odwodu brygadowego, zakładam, iż pierwszorzutowe kompanie zmechanizowane przejdą na linie ryglowe, tworząc z odwodową kompanią czołgów tzw. „worek ogniowy", batalion posiadał będzie ok. 40 środków opancerzonych, stosunek sił zmniejszy się 3:1 na korzyść przeciwnika;*

Szef sztabu – szef grupy artylerii – *czym możemy wzmocnić działanie rozpatrywanego batalionu?*

Szef grupy artylerii – *jest to rejon kluczowy naszej obrony, proponuję użyć na tym kierunku OPpanc i OZap, co poprawi skuteczność naszego działania, dodatkowo mogę wykonać OZ i ZO das;*

Szef sztabu – *zatwierdzam, oficer ZP dokonać obliczeń kalkulacyjnych;*

Oficer grupy planowania działań/ZP – *po doliczeniu OPpanc uzyskamy na rozpatrywanym kierunku, (przeciwnik 130 środków opancerzonych, wojska własne 58 środków opancerzonych) stosunek sil 2,1:1 na korzyść przeciwnika, bz ma szansę załamać natarcie przeciwnika w swoim rejonie obrony na rozpatrywanym kierunku;*

Oficer ZR – *z chwilą osłabienia tempa natarcia, przeciwnik na rozpatrywanym kierunku wprowadzi do walki odwodową brygadę pancerną mającą w pierwszym rzucie trzy bataliony (dwa czołgów + jeden zmechanizowany), w rejonie włamania przeciwnik uzyska około (130 ze styczności + 60 z odwodowej brygady środków opancerzonych) 190 środków opancerzonych, do 58 środków opancerzonych wojsk własnych, stosunek sił wynosił będzie 3,1:1 na korzyść przeciwnika. Ponadto przeciwnik może wprowadzić z odwodowej brygady odwód w sile batalionu, co podniesie stosunek sił do 3,5:1 na korzyść przeciwnika;*

Oficer grupy planowania działań/ZP – *w celu załamania natarcia przeciwnika na omawianym kierunku dodatkowo należy wyprowadzić kontratak w sile bcz z linii ŚWIST i odtworzyć linię FEBA, stosunek sił w rejonie włamania będzie wynosił 2,1:1 na korzyść przeciwnika. Taki zachowany stosunek sił pozwoli nam wykonać zadanie załamać natarcie przeciwnika oraz zabezpieczyć wyprowadzenie kontrataku przez przełożonego;*

Szef sztabu – *Panowie oficerowie, Czy są pytania do przedstawionej sytuacji przez oficerów* **ZP** *i* **ZR***? Jeśli nie przystępujemy do prowadzenia rozważania kolejnego wariantu działania.*

Podobnie prowadzi się rozważanie kolejnych wariantów działania przy zastosowaniu tej samej metody i techniki.

Po zakończeniu rozważania wariantów działania szef sztabu nakazuje oficerowi sekcji planowania sporządzającemu notatki przedstawienie wad i zalet omawianych wariantów działania, np.:

WARIANT I	
wady:	zalety:
• brak wystarczających sił na linii przejęcia odpowiedzialności WITKA • brak sił na załamanie natarcia w rejonie głównym obrony batalionu w rejonie kluczowym	• manewrowy charakter prowadzenia walki • tworzenie linii ryglowych oraz tzw. „worka ogniowego" • załamanie natarcia przeciwnika w głównym rejonie obrony brygady przy wsparciu odwodowego bcz • utrzymanie linii ŚWIST do czasu wyprowadzenia kontrataku dywizyjnego

2.14. Przykładowe koncepcje wsparcia i zabezpieczenia wariantów działania wojsk własnych przez specjalistów rodzajów wojsk

Wojska rakietowe i artyleria

Będąca przedmiotem rozważań **koncepcja użycia artylerii**, w obecnym stadium stanowi efekt pracy planistyczno-koncepcyjnej, realizowanej w fazach ustalania położenia oraz planowania (w początkowych czynnościach etapu oceny sytu-

acji). Koncepcja opracowywana jest na SD 91 BZ w grupie artylerii w czasie operacyjnym od otrzymania zadania do pierwszego zaprezentowania jej głównych elementów podczas rozważenia wariantów działania.

Koncepcji użycia artylerii **uszczegółowiana jest podczas rozważenia, a następnie w czasie porównania wariantów działania**. Podczas odprawy decyzyjnej szef grupy artylerii jest w gotowości do złożenia pełnego meldunku dotyczącego sposobu użycia i działania artylerii brygady do rekomendowanego wariantu działania, względnie do przedstawienia najistotniejszych elementów bądź udzielenia odpowiedzi na kwestie będące przedmiotem zainteresowania dowódcy brygady. Zgodnie z wolą dowódcy oddziału może również prezentować koncepcje użycia artylerii do wszystkich wariantów działania bądź wskazać najistotniejsze różnice w poszczególnych z nich. Umiejscowienie w czasie operacyjnym poszczególnych przedsięwzięć zawiera Plan pracy dowództwa 91 BZ.

Stopień szczegółowości poszczególnych zagadnień uzależniony jest od przyjętej przez dowódcę metody pracy, która z kolei wynika przede wszystkim z czasu dysponowanego na planowanie działań. Niezależnie od tego, w każdych warunkach, należy dążyć do przedstawienia aktualnych i pełnych danych, służących stworzeniu dowódcy brygady optymalnych warunków do podjęcia decyzji. Poniżej zaprezentowano główne założenia koncepcji użycia artylerii do wariantów działania brygady, z uwzględnieniem elementów wspólnych oraz istotnych różnic.

We wszystkich wariantach działania 91 BZ zasadnicze zadania taktyczne artylerii to:

- wzbranianie ataku przeciwnika;
- osłona pododdziałów przed ogniem moździerzy przeciwnika;
- dezorganizacja systemu rozpoznania wzrokowego i pracy stacji radiolokacyjnych nadzorowania pola walki;
- dezorganizacja systemu dowodzenia pododdziałami przeciwnika;
- umożliwienie oderwania się od przeciwnika i przejścia na kolejne rubieże obrony;
- osłona rozwinięcia i wsparcie ogniem odwodu podczas wykonywania kontrataków;
- zamykanie wyłomów powstałych w obronie i wzbranianie rozprzestrzeniania się przeciwnika w głąb obrony;
- osłona luk i skrzydeł w ugrupowaniu bojowym;
- osłona zapór minowych, wzbranianie ich rozgradzania;
- oświetlanie terenu i obiektów oraz oślepianie przyrządów nocnego widzenia przeciwnika[26].

Artyleria dywizji w relacji wsparcie ogólne i wzmocnienie (GSR) wykonuje zadania minowania narzutowego. We wszystkich wariantach celowy jest wysiłek amunicji minowej wykorzystać następująco:

---

[26] Zadanie to można realizować przy użyciu 120 mm moździerzy z batalionowych kompanii wsparcia.

- jedną salwę plutonową zaplanować w rejonie pozycji przedniej obsadzanej przez bz lub zgrupowanie taktyczne (zaplanować dwa odcinki plutonowe pól minowych – o wymiarach 1200 m x 200 m każdy);
- drugą salwę zaplanować w kluczowym rejonie obrony – w wariancie 1 i 2 na lewym skrzydle rejonu obrony brygady od PL WITKA do FEBA; w wariancie 3 w centrum ugrupowania bojowego brygady również od PL WITKA do FEBA.

We wszystkich wariantach punkt ciężkości ognia i rozpoznania skupiony jest w pierwszym etapie w rejonie pozycji przedniej, a następnie w rejonie kluczowym obrony brygady (w wariancie 1 i 2 na lewym skrzydle, w wariancie 3 w centrum ugrupowania). W rozpatrywanych wariantach działania brygady, 91 das używany jest całością sił, na całą głębokość realizowanych zadań. W czasie walki na pozycji przedniej wspiera bz/zgrupowanie taktyczne z priorytetem pierwszym. Od PL WITKA do PL ŚWIST w wariancie pierwszym i drugim priorytet pierwszy otrzymują pododdziały broniące się na lewym skrzydle brygady. Kolejne priorytety pozostałe pododdziały. Z kolei w wariancie trzecim priorytet pierwszy otrzymał batalion broniący się w centrum ugrupowania, priorytet drugi batalion lewoskrzydłowy, priorytet trzeci batalion prawoskrzydłowy.

Potrzeby scentralizowanego użycia sił i środków wystąpią podczas wykonywania kontrataków w wariacie pierwszym i drugim. Pociąga to za sobą m.in. potrzebę scentralizowanego zaplanowania użycia kompanii wsparcia, wydzielenia i utrzymywania amunicji niezbędnej do wykonania potencjalnego zakresu zadań. Istotna różnica występuje w wariancie trzecim, w którym zaplanowano użycie odwodów w sposób obronny, do pogłębienia obrony.

We wszystkich wariantach działania, z uwagi na znaczną głębokość rejonu obrony brygady oraz konieczność zapewnienia wsparcia siłom walczącym na pozycji przedniej istnieje potrzeba wyznaczenia tymczasowego rejonu stanowisk ogniowych (TRSO) dla 91 das. Rejon powinien być zajęty częścią sił (rzutami ogniowymi wraz z niezbędnymi siłami logistycznymi i siłami do realizacji przedsięwzięć z zakresu ochrony) po zajęciu głównego rejonu stanowisk ogniowych (GRSO). Takie działania umożliwią realizację powyższych zadań, a następnie terminowe osiągnięcie gotowości do wykonania zadań w głównym rejonie obrony. W toku walki w głębi obrony we wszystkich wariantach należy wyznaczyć dwa rejony zapasowych stanowisk ogniowych (ZRSO-1 i ZRSO-2), jedno z nich usytuowane pod kątem możliwości wsparcia odwodu brygady.

W rozpatrywanych wariantach działania 91 bppanc stanowi odwód przeciwpancerny (OPpanc) brygady w gotowości do walki ze środkami pancernymi i opancerzonymi przeciwnika na dwóch kierunkach zagrożenia pancernego: ALPY (planowe rubieże ogniowe ALPY-1, ALPY-2 i ALPY-3) oraz TATRY (planowe rubieże ogniowe TATRY-1, TATRY-2). Ponadto OPpanc jest w gotowości do zajęcia nieplanowych rubieży ogniowych. Problem użycia 91 bppanc w ogniowym przygotowaniu kontrataku do niszczenia środków opancerzonych przeciwnika rozmieszczonych na przedniej linii doraźnie zorganizowanej obrony w przyjętych warunkach jest marginalny z uwagi na to, iż pododdziały brygady dysponują znaczną ilością środków

przeciwpancernych. Jednak nie należy całkowicie wykluczać takiego sposobu użycia baterii.

W świetle przedstawionych powyżej wniosków i uzasadnień, a także biorąc pod uwagę możliwości skupienia wysiłku ogniowego (punktu ciężkości ognia i rozpoznania) na dwóch zasadniczych elementach ugrupowania w najważniejszym etapie walki, wariantem najkorzystniejszym z punktu widzenia realizacji zadań wsparcia ogniowego jest wariant pierwszy.

Koncepcja użycia artylerii jest więc wynikiem szeregu kalkulacji, obliczeń, a także licznych uzgodnień z wieloma elementami funkcjonalnymi SD. **Pełna koncepcja użycia artylerii** powinna składać się z następujących elementów:

- zadań artylerii oddziału oraz punktu ciężkości ognia i rozpoznania (w zależności od potrzeb mogą być podzielone na etapy walki z zaakcentowaniem zadań wykonywanych we wszystkich etapach i priorytetów ich realizacji);
- podziału sił i środków;
- podziału amunicji artyleryjskiej na etapy walki obronnej;
- potrzeb scentralizowanego użycia artylerii i moździerzy;
- ugrupowania bojowego artylerii i manewru w toku walki;
- sposobu wykorzystania baterii przeciwpancernej;
- przedsięwzięć koordynacji wsparcia ogniowego.

Koncepcja użycia artylerii zaakceptowana przez dowódcę podczas odprawy decyzyjnej stanowi podstawę do opracowania dokumentów dowodzenia i postawienia zadań pododdziałom artylerii. Poniżej przedstawiono merytoryczne aspekty poszczególnych problemów rozwiązywanych przez szefa artylerii brygady czyli pełną koncepcję użycia artylerii 91 BZ w obronie do wariantu rekomendowanego:

- ***celem działalności ogniowej artylerii w etapie pierwszym*** *jest skuteczne wsparcie sił broniących się na pozycji przedniej. Główne* ***zadania taktyczne*** *artylerii 91 BZ sprowadzają się do:*

- osłony wojsk własnych przed ogniowym przygotowaniem ataku poprzez zwalczanie środków wsparcia przeciwnika, głównie moździerzy;

- dezorganizacji dowodzenia, zwalczania systemu rozpoznania;

- wsparcia walki sił bz na pozycji przedniej, umożliwienia oderwania się od przeciwnika i zajęcia dogodnych rubieży terenowych, osłony ich wycofania z pozycji przedniej.

Przy czym zwalczanie środków wsparcia ogniowego oraz dezorganizacja systemu dowodzenia i rozpoznania są zadaniami, które będą realizowane również w pozostałych etapach walki – w miarę wykrycia celów. Na wykonanie zadań wsparcia sił bz na pozycji przedniej przewidziano 0,3 sjo amunicji odłamkowej 91 das. W omawianym wariancie mogą zostać wykonane ognie zaporowe lub/i ognie ześrodkowane (ognie do celów pojedynczych), zaplanowane przez oficera wsparcia ogniowego bz, a praktycznie w terenie przez oficerów wsparcia ogniowego kompani (dowódców sekcji wysuniętych obserwatorów – SWO).

We wszystkich etapach zadania wsparcia ogniowego w rejonie obrony brygady – na jego prawym skrzydle realizuje również artyleria przełożonego (1/9 pa z bate-

rią rozpoznania dźwiękowego zwalczając artylerię, elementy systemu dowodzenia i rozpoznania przeciwnika). Ponadto dla brygady ***przydzielono wysiłek amunicji minowej 2/9 pa*** *(dwie salwy plutonowe). Uwzględniając realizowane zadania przez bz, warunki terenowe, położenie dywizjonu oraz zasięg minowania narzutowego celowo jest zaplanować w tym etapie (od PL KONAR do PL WITKA)* ***dwa plutonowe odcinki narzutowych pól minowych*** *w rejonie obrony 91 BZ. 2/9 pa jest w gotowości do wykonania jednego z nich na sygnał METEOR-1 lub METEOR-2 (****cele VB 7001 i VB 7002*** *o wymiarach 1200 m x 200 m). Zadania minowania narzutowego wykonane będą z tymczasowego rejonu stanowisk ogniowych (TRSO) 2/9 pa*[27]*.*

Punkt ciężkości ognia i rozpoznania w tym etapie skupiony jest na lewym skrzydle obrony brygady. Akcentowany jest on poprzez wykonanie zadań przez 91 das i 2/9 pa na kierunku wyjścia z walki pododdziałów z pasa przesłaniania dywizji, osłanianych przez siły z pozycji przedniej oraz przyjęte ugrupowanie organicznego dywizjonu artylerii samobieżnej.

W etapie drugim*, który rozpoczyna się z chwilą wyjścia nacierającego przeciwnika na PL WITKA,* ***celem działalności ogniowej*** *artylerii jest zadanie przeciwnikowi maksymalnych strat i stworzenie warunków do załamania jego natarcia.* ***Zadaniami taktycznymi*** *artylerii 91 BZ w tym etapie są:*

- *wzbranianie ataku przeciwnika;*
- *niszczenie i obezwładnianie środków pancernych przeciwnika;*
- *osłona luk, skrzydeł i zapór inżynieryjnych;*
- *wzbranianie włamywania (rozprzestrzeniania) się przeciwnika w głąb obrony.*

W tym etapie przewidziano ***wsparcie walki trzech batalionów*** *broniących się w pierwszym rzucie brygady. Po uwzględnieniu położenia artylerii organicznej zadania taktyczne i ogniowe w etapie drugim realizować może 91 das ze zużyciem 1,1 sjo na korzyść batalionu broniącego się w centrum ugrupowania z priorytetem 1, na korzyść batalionu prawoskrzydłowego z priorytetem 2 oraz na korzyść batalionu lewoskrzydłowego z priorytetem 3.*

W omawianym etapie 91 das, za zgodą dowódcy brygady, zmuszony będzie ***wykonać manewr*** *do zapasowych rejonów SO (ZRSO-1 lub ZRSO-2), skąd niezwłocznie przystąpi do rażenia pododdziałów przeciwnika w rejonie włamania. Możliwości jednoczesnego rażenia przeciwnika, w zależności od sposobu wykonania manewru, mogą być mniejsze nawet o 50%. Priorytety przyznane poszczególnym batalionom wskazują, iż* ***punkt ciężkości ognia i rozpoznania*** *zostaje przeniesiony w etapie drugim z lewego skrzydła do centrum rejonu obrony brygady.*

W omawianym etapie, podobnie jak w etapie pierwszym, brygada dysponuje wysiłkiem ***amunicji minowej*** *(jedna salwa plutonowa). Po analizie czynników związanych z warunkami terenowymi, planowanymi do uzyskania efektami taktycznymi oraz kwestiami dotyczącymi ugrupowania i konieczności zachowania bezpieczeństwa wojsk własnych przyjęto, iż 2/9 pa na sygnał METEOR-3 lub METEOR-4 jest*

---

[27] Rejony ugrupowania 9 pa znajdują się w rejonie obrony 91 i częściowo 92 BZ, a ich położenie zawiera *załącznik D Wsparcie ogniowe* do rozkazu bojowego nr 2 dowódcy 9 DZ.

w gotowości do wykonania jednego z dwóch zaplanowanych według decyzji dowódcy brygady narzutowych pól minowych (cele nr VB 7003 i VB 7004 o wymiarach 1200 m x 200 m każde)[28].

W etapie trzecim celem działalności ogniowej *jest zadanie przeciwnikowi maksymalnych strat, wzbranianie rozprzestrzeniania się w głąb obrony i hamowanie tempa ataku, a tym samym stworzenie warunków do zorganizowania trwałej obrony i ostatecznego załamania natarcia.* ***Głównymi zadaniami taktycznymi*** *artylerii brygady realizowanymi w tym etapie są:*

– *wzbranianie ataku przeciwnika i manewru w stronę skrzydeł;*

– *osłona wojsk własnych przed ogniem środków ogniowych przeciwnika.*

W etapie trzecim, podobnie jak w etapie pierwszym, należy ***wesprzeć walkę trzech batalionów*** *broniących się w pierwszym rzucie brygady. Biorąc pod uwagę skład i położenie artylerii organicznej zadania taktyczne i ogniowe w tym etapie realizować może 91 das ze zużyciem 0,2 sjo na korzyść bcz z priorytetem 1, na korzyść bzmot z priorytetem 2 oraz na korzyść bz broniącego się w centrum ugrupowania z priorytetem 3. Priorytety wsparcia poszczególnych batalionów wskazują, iż* ***punkt ciężkości ognia i rozpoznania*** *pozostaje w dalszym ciągu w centrum rejonu obrony brygady.*

- ***Podział sił i środków***

W omawianym wariancie organiczny dywizjon artylerii brygady – 91 das wykorzystywany jest całością sił według decyzji dowódcy brygady. Natomiast występujące w baterii dowodzenia dywizjonu cztery plutony wysuniętych obserwatorów podzielono między bataliony:

– *911 bcz – czwarty pluton WO – sekcje wysuniętych obserwatorów (SWO) – nr 10, 11 i 12;*

– *912 bz – pierwszy pluton WO – SWO nr 1, 2 i 3;*

– *913 bz – drugi pluton WO – SWO nr 4, 5 i 6;*

– *914 bzmot – trzeci pluton WO – SWO nr 7, 8 i 9.*

- ***Podział amunicji na etapy walki***

Podział amunicji w brygadzie dokonywany jest dwuaspektowo. Po pierwsze, dla 91 das będącego w dyspozycji dowódcy oddziału (na etapy walki) i po wtóre, pomiędzy kompanie wsparcia batalionów. W stosunku do określonych zasadniczych etapów walki podział amunicji artyleryjskiej dla 91 das (1,6 sjo) może być następujący:

– *wsparcie walki sił bz na pozycji przedniej od PL KONAR 1 do PL WITKA – 0,3 sjo;*

– *wsparcie walki batalionów o utrzymanie przedniej linii obrony od PL WITKA do PL ŚWIST – 1,1 sjo;*

– *wsparcie wojsk broniących się w głębi obrony – 0,2 sjo.*

---

[28] W przyjętych warunkach jedno z narzutowych pól minowych umiejscowione jest w rejonie obrony lewoskrzydłowego batalionu (cel nr VB7003), drugie pole minowe zaplanowano w rejonie obrony batalionu broniącego się w centrum ugrupowania (cel nr VB 7004). Obydwa odcinki usytuowane są w pobliżu PL WITKA, a więc linii ubezpieczeń bojowych batalionów.

Dla 91 BZ na prowadzenie walki obronnej przydzielono 1,6 sjo amunicji moździerzowej, 150 pocisków dymnych oraz 100 pocisków oświetlających. Biorąc pod uwagę realizowane przez poszczególne bataliony zadania, ich miejsce u ugrupowaniu brygady podział amunicji może być następujący:

– 912 bz – 1,6 sjo amunicji odłamkowej, 40 pocisków dymnych i 20 oświetlających;

– 913 bz – 1,8 sjo amunicji odłamkowej, 60 pocisków dymnych i 50 oświetlających;

– 914 bzmot 1,4 sjo amunicji odłamkowej, 50 pocisków dymnych i 30 oświetlających.

• ***Ugrupowanie bojowe i manewr artylerii do ognia pośredniego***

91 das marsz do wyznaczonych rejonów ugrupowania bojowego wykonuje według sporządzonego przez grupę artylerii ***planu wprowadzenia i rozwinięcia w ugrupowanie bojowe artylerii brygady****. Czasem wyjściowym do kalkulacji jest czas zajęcia na sygnał SOSNA głównego rejonu SO – GRSO (płn. WIŚNIÓWKA (EC4790), pkt. 186,3 (EC4991) wył. WIŚNIEW (EC4990)) – 090200 WRZESIEŃ. 91 das do wykonania zadań w pierwszym etapie obrony, z uwagi na znaczną głębokość rejonu obrony brygady, zajmuje tymczasowy rejon stanowisk ogniowych (TRSO). W omawianym wariancie jest to rejon NADZIEJA (EC5396), zach. BALTAZARÓW (EC5295), płn. WYGLĘDÓWEK (EC5394), zajmowany częścią sił (rzutami ogniowymi i niezbędnymi siłami do obrony i ochrony oraz zabezpieczenia logistycznego) po zajęciu GRSO na sygnał MODRZEW, droga manewru: KAMIONKA, CZARNOGŁÓW.*

Po wykonaniu zadań z TRSO 91 das na sygnał ŚWIERK po drodze CZARNOGŁÓW, KAMIONKA zajmuje główny rejon stanowisk ogniowych (GRSO). Manewr dywizjonu odbędzie się z takim wyliczeniem, aby całością sił osiągnąć gotowość do wykonania zadań w drugim etapie walki. Główny rejon SO powinien umożliwiać wykonanie zadań na rzecz pododdziałów brygady, zwłaszcza tych, które mają priorytet pierwszy.

W rozpatrywanym wariancie dla 91 das zaplanowano dwa zapasowe rejony stanowisk ogniowych (ZRSO) do wykonania zadań w etapie drugim, a także w przypadku przejścia pododdziałów brygady do obrony w głębi w etapie trzecim. Są nimi:

– ZRSO nr 1: płd.-wsch. CHROŚCICE (EC5487), WITY (EC5587), płn. KAŁUSZYN (EC5585) zajmowany na sygnał SOSNA-1 po drodze: TUREK, ŻEBRÓWKA, CHROŚCICE.

– ZRSO nr 2: zach. ŁOBODA (EC4187), TYMOTEUSZEW (EC4388), płn. ANIELINEK (EC4386) zajmowany na sygnał SOSNA-2 po drodze WIŚNIEW, WOLA POLSKA, ŁAZISKA.

Ugrupowanie i manewr 2/9 pa (dywizjonu artylerii rakietowej – dar) w warunkach ćwiczenia został zaplanowany przez szefa grupy artylerii 9 DZ. Z punktu widzenia 91 BZ najistotniejsze są rejony ugrupowania 2/9 pa wykonującego zadania amunicja minową na rzecz brygady:

– tymczasowy rejon stanowisk ogniowych (TRSO) dla 2/9 pa do wykonania zadań minowania narzutowego na korzyść 91 BZ i 92 BZ: RUDKI (ED4703), płd. RADOSZYNA (ED4803), zach. MODECIN;

– główny rejon stanowisk ogniowych 9 pa (GRSO): płn. BUDKI (EC4297), płd. GŁĘBOCZYZNA (EC4499); BRZOZOWICA (EC4597).

- ***Zadania oraz sposób użycia baterii przeciwpancernej***

Zadania taktyczne 91 baterii przeciwpancernej (bppanc) w obronie 91BZ to:

– wzmocnienie obrony przeciwpancernej batalionów;

– osłona luk w ugrupowaniu bojowym i odkrytych skrzydeł;

– osłona podejścia i rozwinięcia odwodu do kontrataku.

Proponuję na bazie 91 bppanc zorganizować odwód przeciwpancerny (OPpanc) 91 BZ. Użycie OPpanc całością sił umożliwi skuteczne reagowanie na nieprzewidywane wydarzenia w toku walki. W omawianym wariancie 91 bateria przeciwpancerna pozostaje w gotowości w poszczególnych rejonach rozmieszczenia – zasadniczym: 1 km wsch. ZIMNOWODA (EC5292) i dwóch zapasowych – nr 1: 1 km płd.-wsch. WIŚNIEW (EC4888); nr 2: płn. KOL. UJAZDÓW (EC4491) do użycia na dwóch kierunkach zagrożenia pancernego, sprecyzowanych przez zespół planowania brygady ALPY: POPIELÓW (ED6407) – KAŁUSZYN (EC5584) i TATRY: TURNA (ED 6210) – DOBRE (ED 4697), a w ich ramach zajęcia planowych rubieży ogniowych.

Na kierunku zagrożenia pancernego ALPY:

– ALPY-1: płd. CZARNOGŁÓW (EC5194), 800 m płd.-zach. WYGLĘDÓWEK (EC5394);

– ALPY-2: płn. JAWOREK (EC5592), zach. CIERPIĘTA (EC5792);

– ALPY-3: płd.-wsch. WIŚNIEW (EC4989), płd.-zach. ŻEBRÓWKA (EC 5189).

Na kierunku zagrożenia pancernego TATRY:

– TATRY-1: 1 km płd. RĄBIERZ KOL. (EC4995), 500 m płn. WÓLKA CZARNOGŁOWSKA (EC4994);

– TATRY-2: 500 m płd.-wsch. RUDZIENKO (EC4593), zach. ADAMÓW (EC4792).

Ponadto w zależności od rozwoju sytuacji podczas prowadzenia walki 91 bppanc jest w gotowości do zajęcia nieplanowych rubieży ogniowych w rejonie obrony brygady.

- ***Przedsięwzięcia koordynacji wsparcia ogniowego***

*W obronie 91 BZ **pierwszą grupę** przedsięwzięć koordynacji wsparcia ogniowego stanowią przedsięwzięcia określone przez dowódcę 9 DZ. Są to:*

– obszary zakazu prowadzenia ognia (NFA): NFA – 1: MIŃSK MAZOWIECKI, NFA – 2 KAŁUSZYN, NFA – 3 ŁOCHÓW;

– rejony zastrzeżone/artylerii (PAA) – zawarte w załączniku Wsparcie ogniowe do Rozkazu bojowego nr 2 9 DZ.

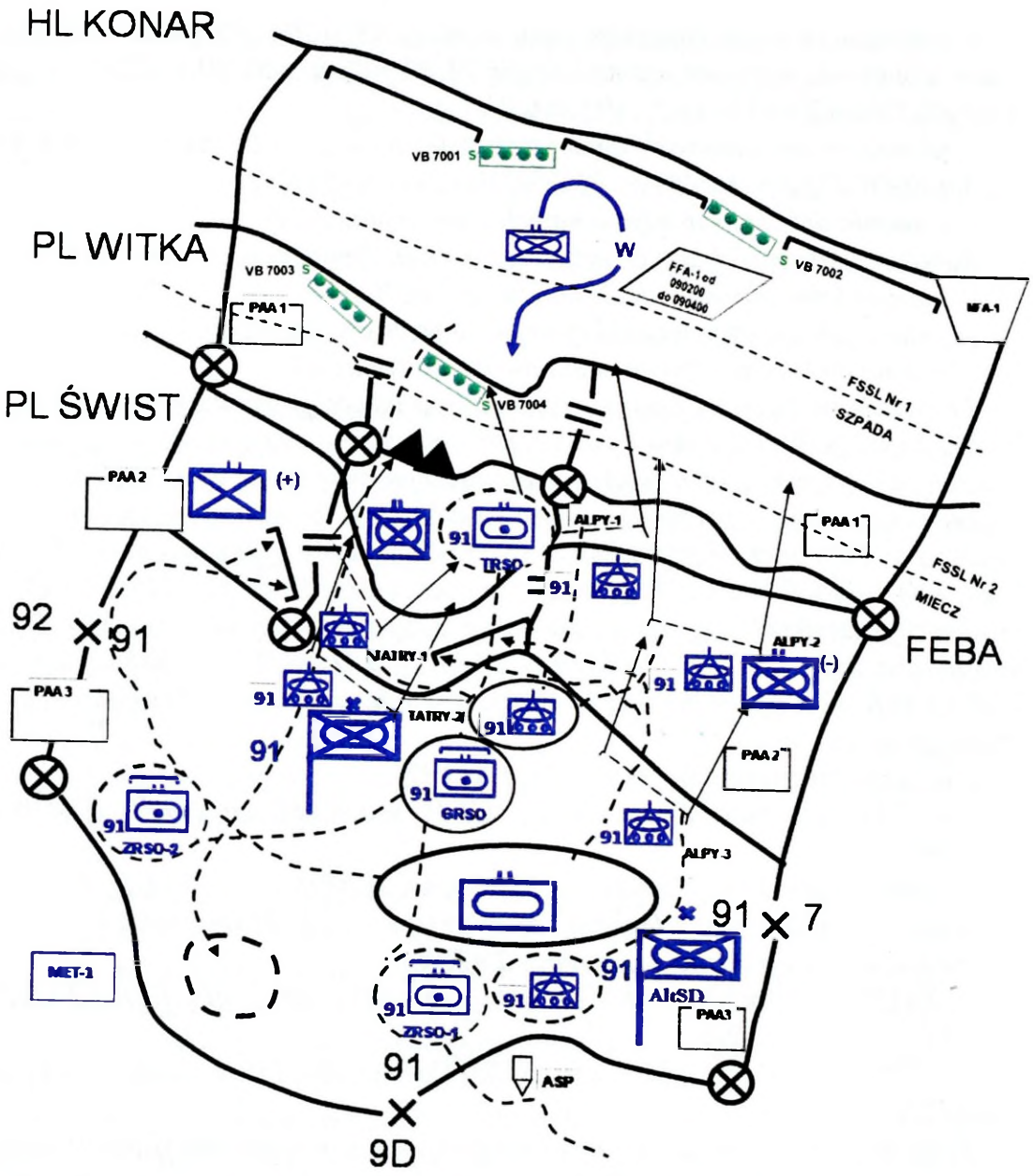

Rys. 2.25. Użycie artylerii w wariancie nr 3

Druga grupa *przedsięwzięć została określona w uzgodnieniu z zespołem planowania brygady. Należą do nich linie bezpieczeństwa wsparcia ogniowego (FSSL) brygady*[29]*. W rozpatrywanym wariancie są nimi dwie linie wraz z sygnałami ich wprowadzenia (ważności):*

[29] Pozwalają one na rażenie celów przez artylerię dywizji w obszarze położonym poza nimi bez potrzeby koordynacji z 91 BZ. Wykonanie ognia przed liniami wymaga zgody dowódcy brygady. Ponadto, zgodnie z wymogiem przełożonego zawartym w załączniku D *Wsparcie ogniowe do rozkazu bojowego nr 02 dowódcy 9 DZ* po określeniu linii FSSL należy przesłać ich położenie do dywizyjnej sekcji/grupy artylerii.

– FSSL nr 1 – RABIANY (ED5307), WIELĄDKI (ED5605), ŻABOKLIKI (ED 6002), SITARZE (ED 6101) – ważna na sygnał SZPADA;

– FSSL nr 2 – RADOSZYNA (ED4903), NW. WIEŚ (ED5300), JÓZEFY (EC 5598), KOSZEWNICA (EC6097) – ważna na sygnał MIECZ.

Ponadto środkiem koordynacji, który wyznaczono w brygadzie w celu realizacji przedsięwzięć przygotowania balistycznego i określania nastaw do strzelania jest obszar nieograniczonego prowadzenia ognia przed rozpoczęciem działań (FFA) – nr 1: pkt. 160,0 (ED5304), zach. LEŚNIKI (ED5505), płn. DĄBROWA (ED5304), płn.-wsch. DĄBROWA ważny od 090200 do 090400 WRZESIEŃ.

Wojska inżynieryjne

Przykład koncepcji realizacji zadań inżynieryjnych w obronie 91 BZ opracowanej dla **wariantu trzeciego**.

1. Celem działania wojsk inżynieryjnych podczas obrony brygady jest stworzenie dogodnych warunków terenowych do prowadzenia skutecznej i trwałej obrony pierwszorzutowych pododdziałów broniących rejonu obrony od linii FEBA i niedopuszczenia do rozcięcia ugrupowania bojowego brygady oraz zapewnienie odpowiednich warunków mobilności podczas wykonywania zwrotów zaczepnych. W przypadku zagrożenia rozcięcia ugrupowania zabezpieczenie sprawnego i bezkolizyjnego wyjścia zagrożonych sił i skutecznego zatrzymania przeciwnika w głębi obrony.

2. Z oceny sytuacji wynikają następujące główne zadania inżynieryjne w obronie brygady:

- *w okresie przygotowania obrony:*

– rozbudowa fortyfikacyjna terenu,

– budowa zapór inżynieryjnych i wykonywanie niszczeń,

– przygotowanie i utrzymanie dróg;

- *w okresie prowadzenia obrony:*

– kontynuacja rozbudowy fortyfikacyjnej terenu i budowa zapór inżynieryjnych na planowych i nieplanowych rubieżach,

– przygotowanie i utrzymanie dróg manewru,

– wykonywanie przejść (pokonywanie) w zaporach inżynieryjnych przeciwnika.

Główny wysiłek wojsk inżynieryjnych w okresie przygotowania obrony – umocnienie obrony 913 bz i 914 bzmot, rozbudowa inżynieryjna SD brygady, rejonów stanowisk ogniowych pododdziałów artylerii oraz elementów i urządzeń logistycznych, a także przygotowanie i utrzymanie dróg. Natomiast w okresie prowadzenia obrony:

- *w etapie I: wsparcie wyjścia z walki pododdziałów 2 BZ i 934 bz;*
- *w etapie II: wsparcie rozbudowy fortyfikacyjnej terenu i budowy system zapór inżynieryjnych w głównym rejonie obrony na rubieży: WÓLKA KOBYLAŃSKA, BRZEŹNIK, POLKÓW SAGAŁY i w rejonie kluczowym dywizji: DROP (ED4800), WÓLKA ŚWIDNO (EC5696), MLĘCIN (EC4690) oraz w przypadku wykonywania zwrotu zaczepnego – przygotowanie i utrzymanie dróg oraz wykonywanie przejść w zaporach. Główny wysiłek – 913 bz.*

3. Wymienione zadania należy wykonać następująco:

- *Rozbudowa fortyfikacyjna terenu realizowana będzie siłami pododdziałów, które w okresie przygotowania obrony wydzielą do tego zadania 100% sprzętu technicznego oraz z pododdziałów:*
  - *zmechanizowanych, piechoty zmotoryzowanej – około 65% stanu osobowego;*
  - *czołgów, artylerii, dowodzenia, rozpoznania – około 50% stanu osobowego;*
  - *logistycznych– około 30% stanu osobowego.*
- *W okresie prowadzenia obrony dążyć do pełnego wykorzystania sprzętu technicznego oraz zaangażowania niezbędnej liczby żołnierzy do wykonywania obiektów zapasowych w ramach prac drugiej kolejności, a także doskonalenia i usuwania zniszczeń obiektów fortyfikacyjnych powstałych w wyniku skutków uderzeń przeciwnika.*
- *Rozpoczęcie realizacji prac fortyfikacyjnych proponuję niezwłocznie po zajęciu rejonów i zorganizowaniu systemu ognia.*
- *Priorytet wsparcia inżynieryjnego stanowią: SD brygady, das, dplot, bppanc, blog, 913 bz i 914 bzmot.*
- *Budowa zapór minowych w okresie przygotowania obrony realizowana będzie siłami etatowych, przydzielonych oraz wspierających pododdziałów saperów.*
- *Zasadniczy wysiłek minowania skupić w głównym rejonie obrony na rubieży: WÓLKA KOBYLAŃSKA, BRZEŹNIK, POLKÓW SAGAŁY i w rejonie kluczowym dywizji: DROP (ED4800), WÓLKA ŚWIDNO (EC5696), MLĘCIN (EC4690), a w szczególności w rejonie obrony 913 bz. W rejonie kluczowym brygady (913bz) do budowy zapór wykorzystać: część sił 1/2 BSap, plsap/9 bsap oraz zapory wykonywane w ramach węzła zapór inżynieryjnych w m. CZARNOGŁÓW (EC5194). Na tym kierunku przewidzieć rubieże minowania OZap 91 BZ. W okresie przygotowania obrony w rejonie 913 bz uzyskać nasycenie zaporami minowymi wynoszące co najmniej 1,25.*
- *Na pomocniczym kierunku obrony przygotować zapory minowe z nasyceniem ok. 0,8 (912 bz), 0,9 (914 bzmot) i 0,45 (911 bcz). Na kierunku 913 bz przewidzieć rubieże minowania OZap 91 BZ, natomiast OZap 9 DZ będzie w gotowości do minowania na kierunku 912 bz.*
- *Minowanie manewrowe w czasie obrony proponuję realizować oddziałem zaporowym w sile plmin, który od 090600 WRZESIEŃ będzie w gotowości do minowania na kierunku:*
  - *nr 1: CZERWONKA (ED5900), WIŚNIEW (EC4990) na dwóch rubieżach:*

    nr 1: 0,5 km płn. WYGLĘDÓWEK (E5395), płd. zach. skraj zagajnika (E5494) – na sygnał „RYSY – 1",

    nr 2: wsch. skraj zagajnika (EC5093), zach. skraj zagajnika (EC5193) – na sygnał „RYSY – 2";
  - *nr 2: PNIEWNIK (ED5402), RUDZIENKO (EC4594) na dwóch rubieżach:*

    nr 3: łuk drogi (EC4997), 0,2 km płn. RĄBIESZ–KOL. (EC4996) – na sygnał „RYSY – 3",

    nr 4: żwirownia (EC4695), płn. skraj lasu (EC4795) – na sygnał „RYSY–4";

– *zasadniczy rejon rozmieszczenia: CZARNOGŁÓW (EC5194), rejon zapasowy: WIŚNIEW.*

Ponadto minowanie manewrowe na korzyść 91BZ realizował będzie OZap 9 DZ na kierunku:

– *nr 1: LIW (ED6503), MIENIA (EC5077) na dwóch rubieżach:*

nr 1. wsch. LEŚNOWOLA (EC5989), płn. STAWISKA (EC6189) – sygnał „RYSY – 1",

nr 2: pkt. 196,6 (EC5385), płn. KAŁUSZYN (EC5685) – sygnał „RYSY – 2";

– *nr 2: LIW, JAKUBÓW (EC4686) na dwóch rubieżach:*

nr 3: WYGLĘDÓWEK (EC5394), ZIMNOWODA (EC5492) – sygnał „RYSY – 3",

nr 4: pkt. 206,5 (EC4886), płn. MOCZYDŁA (EC4985) – sygnał „RYSY – 4";

Zasadniczy rejon rozmieszczenia OZap: FALBOGI (EC5688), rejon zapasowy: JAKUBÓW (EC4685).

• *Przygotowane i utrzymywane będą drogi:*

– *rokadowa: POŚWIĘTNE (EC2897), STANISŁAWÓW (EC3793), LUBOMIN (EC3899), JAKUBÓW, KAŁUSZYN (EC5584);*

– *droga dofrontowa: STANISŁAWÓW, MIŃSK MAZOWIECKI (EC3682), KOŁBIEL (EC3378).*

PDO pldm w m. STANISŁAWÓW.

• *Do przygotowania i utrzymania dróg wydzielić pldm bez drd z drsap/91 ksap. Do 911 bcz proponuję przydzielić jeden most BLG-67. W OInż posiadać siły gotowe do realizacji zadań na korzyść pododdziału wykonującego zwrot zaczepny.*

• *Wykonywanie przejść w zaporach inżynieryjnych realizowane będzie siłami pododdziałów saperów przydzielonych do poszczególnych pododdziałów, sposobem mechanicznym przez pododdział czołgów z wykorzystaniem trałów oraz siłami odpowiedzialnymi za przygotowanie i utrzymanie dróg (na utrzymywanych drogach).*

• *Do zabezpieczenia wejścia do walki odwodu brygady 911 bcz przewiduję skierowanie dwóch drsap z OInż 91 BZ do wykonania dwóch przejść w zaporach inżynieryjnych przeciwnika na korzyść wskazanego batalionu na linii jego wejścia do walki. W przypadku wystąpienia potrzeby wykonania kolejnych przejść bcz posiada w każdej kcz po dwa zestawy do wykonywania przejść sposobem mechanicznym i wybuchowym, które mogą być użyte zgodnie z decyzją dowódcy batalionu.*

4. Do realizacji zadań wsparcia inżynieryjnego proponuje się podział sił i środków inżynieryjnych:

• *w okresie przygotowania i prowadzenia obrony:*

– *drri/91 ksap jako IPO nr 1 91 BZ, wspólnie z IPO nr 1 9DZ – rozpoznanie inżynieryjne przeciwnika i terenu w ugrupowaniu 912 i 913 bz, następnie dwoma IPR, zorganizowanymi na bazie wskazanych elementów rozpoznawczych – prowadzenie rozpoznania inżynieryjnego w ugrupowaniu wymienionych pododdziałów;*

– *pldm bez drd z drsap/91 ksap – przygotowanie i utrzymanie dróg;*

– *911 bcz – 1 x plsap (bez drsap), 1 x BLG-67, 1 x K-407B;*

– *912 bz – 1 x plsap (bez drsap), 1 x KRS;*

– *913 bz – 1 x plsap/1/4bsap oraz zespół maszyn: 2 x SŁ-34, 1 x K-407B, 1 x KRS;*

– *914 bzmot – 2 x plsap/1/4bsap oraz zespół maszyn: 1 x SŁ-34, 1 x KRS;*

– *91 bdow – drsap oraz zespół maszyn: 1 x K-407B, 1 x SŁ-34;*

– *91 das – 1 x SŁ-34;*

– *91 bppanc – 1 x K-407B;*

– *91 blog – 1 x K-407B, 1 x SŁ-34;*

– *91 ksap – 1 x K-407B, 1 x SŁ-34;*

• *w okresie przygotowania obrony:*

– *912 bz – 1 x plsap/4 bsap – z zadaniem wsparcia przygotowania działań w rejonie sił przesłaniania;*

– *934 bz – 1 x plsap/2 ksap/4 bsap – z zadaniem wsparcia przygotowania działań w rejonie sił przesłaniania;*

• *w okresie prowadzenia obrony:*

– *plmin/91 ksap– OZap 91 BZ;*

– *w OInż posiadać 1 x plsap, 1 x drd oraz zespół maszyn: 1 x K-407B, 1 x SŁ-34, który zabezpiecza dwie drogi podejścia i rozwinięcia 411 bcz oraz dwa przejścia w zaporach na jego korzyść w czasie wykonywania kontrataku.*

5. Tak zorganizowane wsparcie inżynieryjne zapewni:

• *swobodny manewr oraz ciągłość dowozu i ewakuacji;*

• *znaczne zwiększenie żywotności wojsk;*

• *zwiększenie efektywności własnych ppanc środków ogniowych w granicach 20–40%;*

• *zadawanie strat wojskom przeciwnika w granicach 7–12%;*

• *zmniejszenie tempa natarcia przeciwnika o 7–13%.*

W trakcie dokonywanych czynności mających na celu opracowanie koncepcji realizacji zadań inżynieryjnych poszczególnych wariantów działania powinny wyłonić się zalety i wady każdego wariantu, które w formie ocen przedstawiane są podczas rozważania i porównania wariantów działania. Mogą one zawierać:

– wymierne korzyści wynikające z realizacji zadań inżynieryjnych (zaleta);

– stosunkowo duże (wada) lub małe (zaleta) potrzeby realizacji zadań inżynieryjnych;

– wystarczające (zaleta) lub zbyt małe (wada) możliwości wykonawcze oddziałów (pododdziałów) rodzajów wojsk w stosunku do potrzeb;

– dużą liczbę elementów ugrupowania bojowego (wada), powodującą dużą decentralizację użycia sił inżynieryjnych lub niewystarczające wsparcie inżynieryjne podległych sił;

– wystarczające (zaleta) lub niewystarczające (wada) możliwości WInż stosownie do potrzeb realizacyjnych zadań;

– zbyt krótki (wada) lub wystarczający (zaleta) czas na realizację zadań;

– możliwość (zaleta) lub jej brak (wada) zrealizowania zadań nakazanych przez przełożonego (osiągnięcia wskaźników nasyceń zaporami, żywotności wojsk itd.).

OPBMR

Koncepcja OPBMR do rekomendowanego wariantu działania brygady obejmuje:

Cel OPBMR:

- ochrona pododdziałów 91 BZ przed skutkami działania BMR;
- ochrona stanów osobowych i sprzętu brygady od skażeń powstałych w wyniku uwolnienia substancji niebezpiecznych w sytuacjach innych niż użycie broni masowego rażenia;
- zachowanie swobody działania podczas wykonywania zadań.

Zadania:

- wykrywanie uderzeń bronią chemiczną i skażeń pochodzenia przemysłowego;
- prognozowanie sytuacji skażeń po uderzeniach BMR i uwolnieniu TSP;
- monitorowanie (rozpoznanie) skażeń;
- ostrzeganie i alarmowanie o skażeniach;
- likwidacja skażeń.

OPL

Koncepcja OPL zabezpieczenia wariantu trzeciego obrony 91 BZ

Cel: osłonić 91 BZ przed rozpoznaniem i uderzeniami z powietrza w okresie przygotowania do obrony i w czasie jej prowadzenia. Główny wysiłek skupić na walce z samolotami szturmowymi oraz śmigłowcami bojowymi.

Osłonę przeciwlotniczą realizować w następujących etapach:

Etap I – zapewnienie osłony przeciwlotniczej elementom ugrupowania bojowego 91 BZ w okresie przygotowania obrony.

Etap II – zapewnienie osłony przeciwlotniczej w trakcie prowadzenia obrony przez 91 BZ.

Etap III – zapewnienie osłony przeciwlotniczej odwodowi 91 BZ w okresie wykonywania kontrataku.

Priorytety osłony:

Etap I – przygotowanie obrony (SD 91 BZ, 91 das, logistyka).

Etap II – walka o utrzymanie I linii obrony (SD 91 BZ, 91 das, 913 bz, 911 bz).

Etap III – wykonanie kontrataku (SD 91 BZ, odwód brygady, elementy logistyczne).

Ogólne zasady prowadzenia walki z przeciwnikiem powietrznym

Środki napadu powietrznego wykonujące zadania rozpoznania niszczyć środkami dyżurnymi i działającymi w zasadzkach przeciwlotniczych. ŚNP wykonujące uderzenia z wysokości do 1500 m. zwalczać głównie środkami ogniowymi 91 dplot, działające powyżej tej wysokości ŚNP do wysokości 5000 m. zwalcza 9 pplot, skupiając wysiłek do wysokości 3000 m. w sektorze odpowiedzialności ogniowej: PG-17-00, LG-45-00. Cele powietrzne niszczyć bez ograniczeń do wysokości 1000 m.

Do walki ze śmigłowcami bojowymi przeciwnika wykorzystać wszystkie dostępne środki według decyzji dowódcy brygady w ramach realizacji przedsięwzięć samoobrony.

Ugrupowanie i przewidywany manewr w toku walki:

– *pierwsza linia środki zwalczające śmigłowce z 91 dplot;*

– *druga linia bateria z 91 dplot i abteria OSA z 9 pplot.*

Manewr w toku walki realizować w ugrupowaniu osłanianych obiektów.

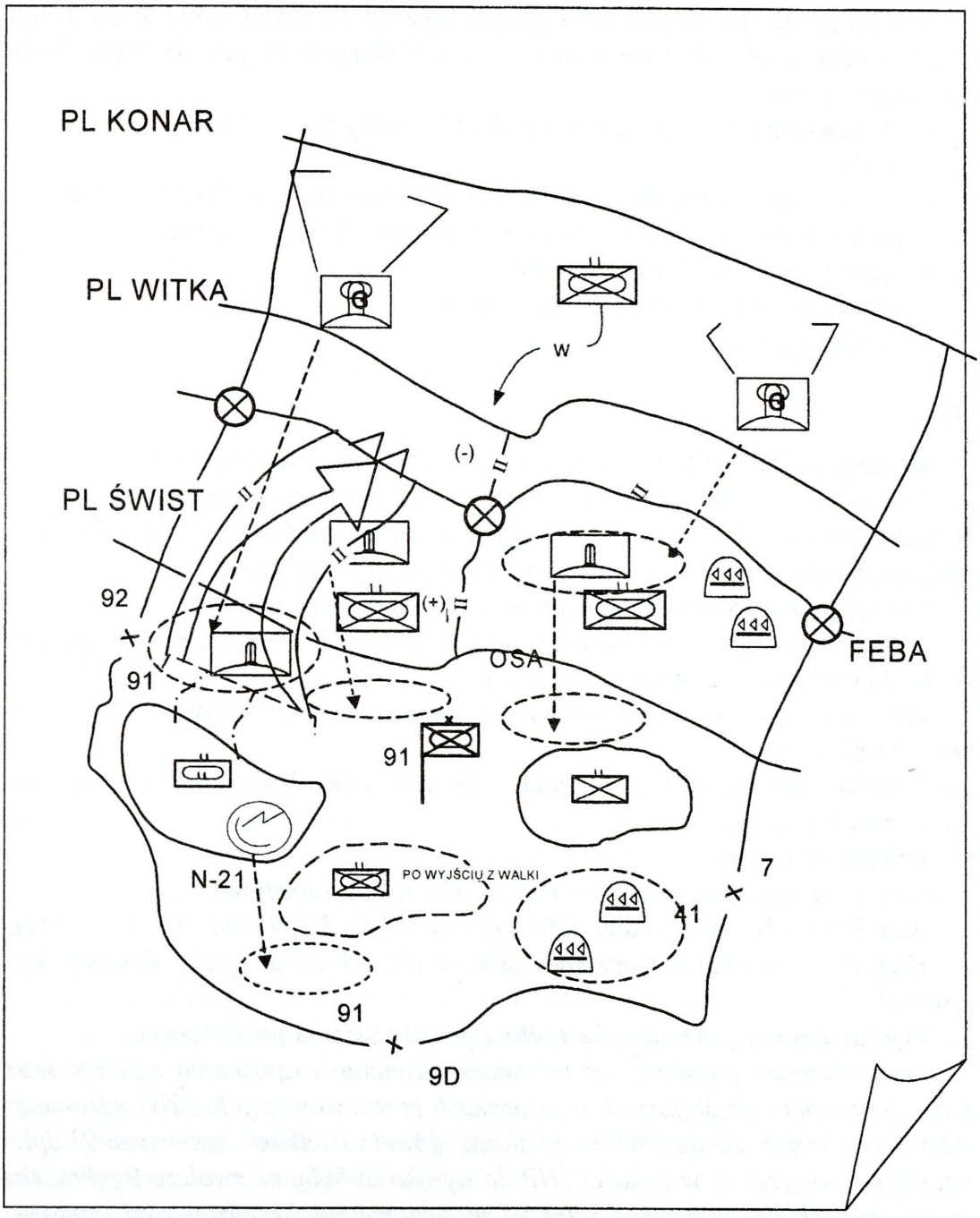

Rys. 2.26. Osłona przeciwlotnicza w wariancie nr 1

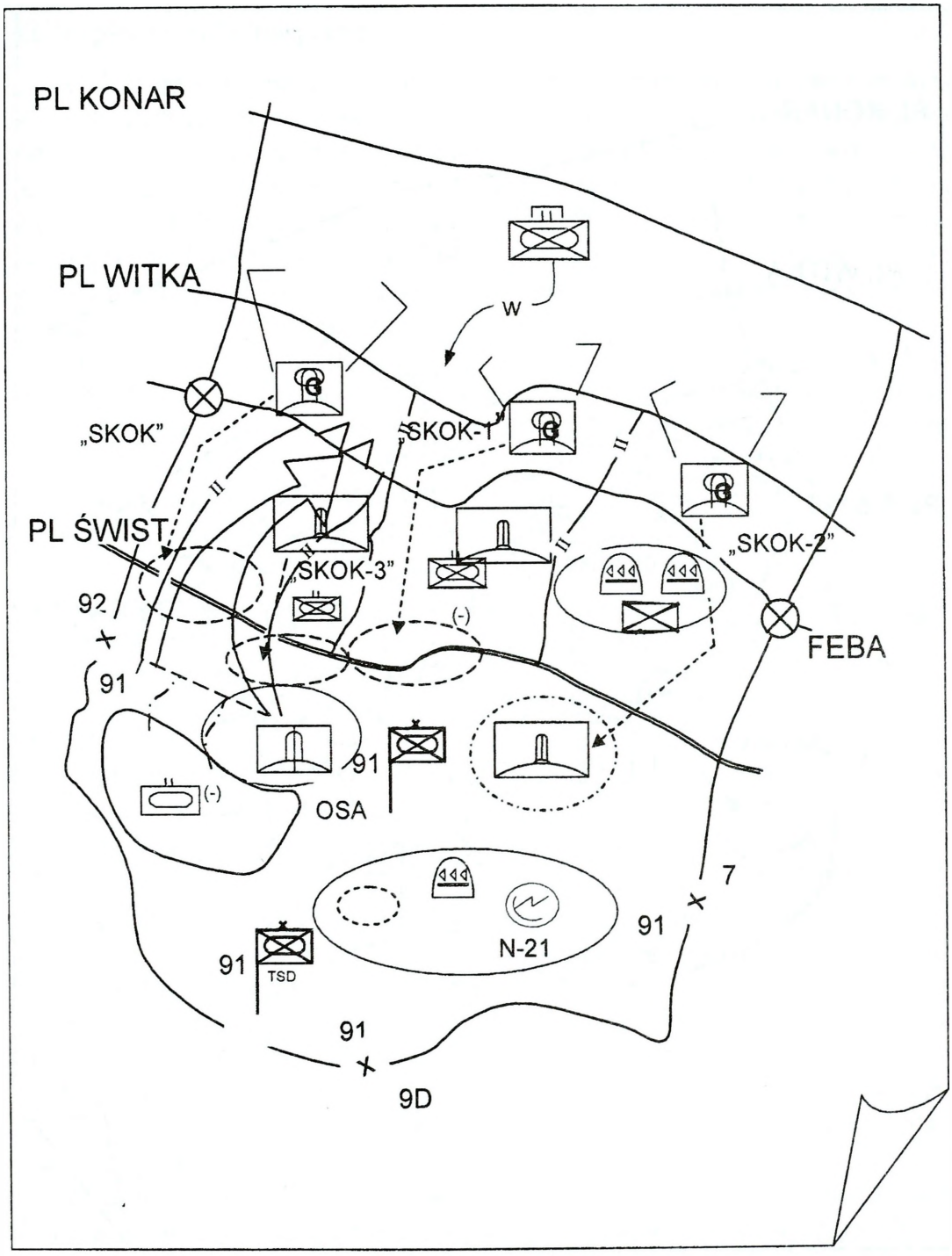

Rys. 2.27. Osłona przeciwlotnicza w wariancie nr 2

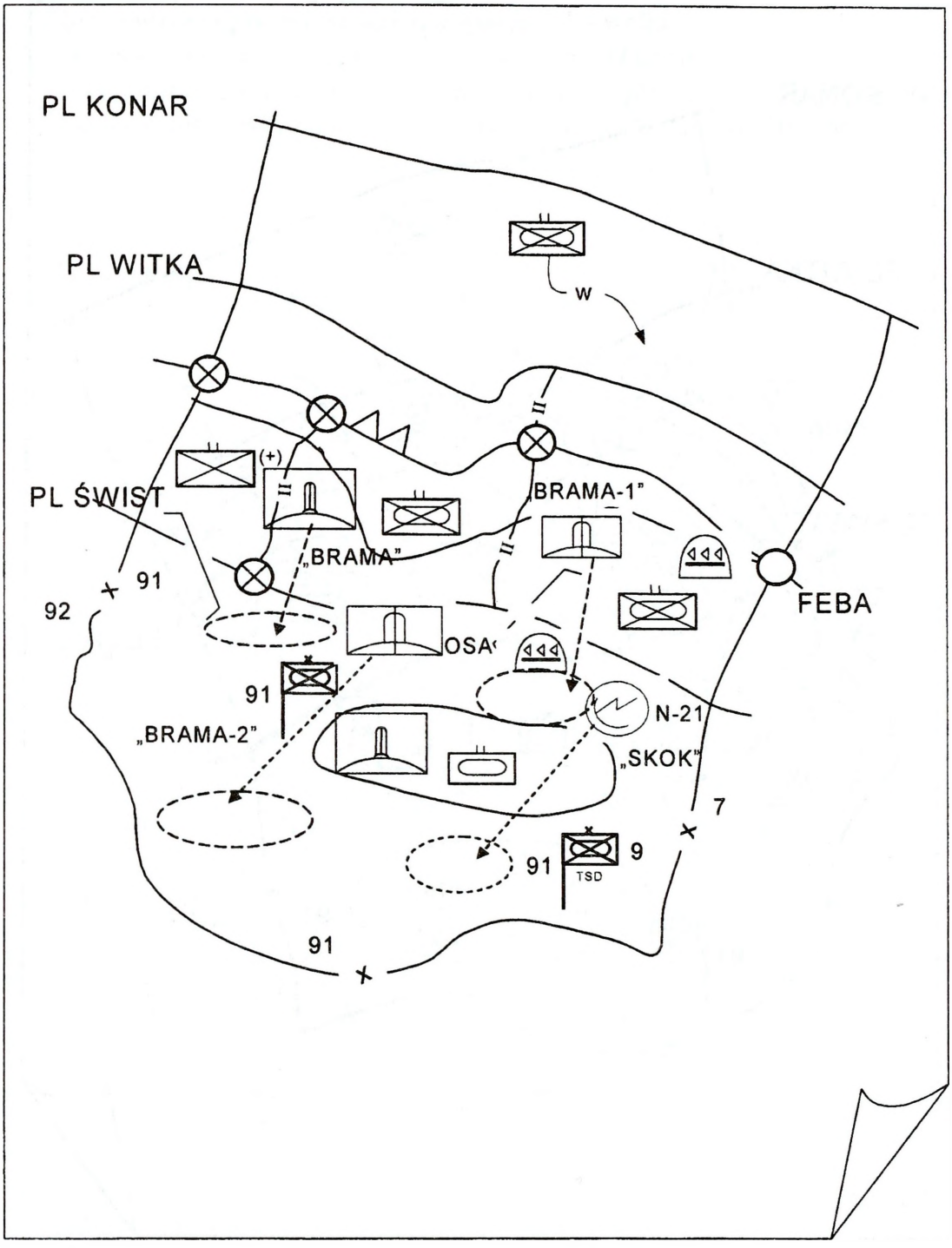

Rys. 2.28. Osłona przeciwlotnicza w wariancie nr 3

Zabezpieczenie logistyczne

Analiza poszczególnych wariantów działania pododdziałów brygady w czasie realizacji zadania nie musi prowadzić do wygenerowania zasadniczo różniących się sposobów zabezpieczenia logistycznego. W rozpatrywanym przypadku, pomimo różnic co do ugrupowania pododdziałów i sposobu wykonania zadania, nie występują zasadnicze różnice co do sposobu ich zabezpieczenia pod względem logistycznym. Różnice te mogą występować w zakresie proponowanego ugrupowania i rozdziału sił i środków, przebiegu dróg dowozu i ewakuacji oraz przewidywanego zużycia ŚBiM oraz strat w UiSW.

1. Miejsca rozwinięcia zasadniczych urządzeń logistycznych we wszystkich wariantach działania będą te same, są one najkorzystniejsze ze względu na proponowane ugrupowanie pododdziałów brygady we wszystkich wariantach i zostaną rozwinięte w:

- *BPZ – MROZY (EC 5479);*
- *PZUS – JAKUBÓW (EC 4685);*

2. Ilość posiadanych sił i środków w zakresie rozpoznania technicznego oraz ewakuacji technicznej pozwala niezależnie od przyjętego do realizacji wariantu na wyznaczenie elementów zabezpieczenia technicznego, które będą realizować swoje zadania w następujących rejonach:

- *PRTech – MLĘCIN (EC 4692), KAMIONKA (EC 4992), GARCZYN DUŻY (EC 5391);*
- *GERem – RUDZIENKO (EC4593), WOLA CZARNOGŁOWSKA (EC 4994) – na kierunku lewoskrzydłowych pododdziałów;*
- *GE – w I etapie na kierunku 934 bz w rejonie: JÓZEFY (EC 5598), WIŚNIEW (EC 4990);– w II etapie w rejonie: KLUKI (EC 5389), FALBOGI (EC 5688), MILEW (EC 5887) – na kierunku prawoskrzydłowego pododdziału;*

3. W celu realizacji zadania proponuje się przydział następujących sił i środków do pododdziałów stosownie do wariantu:

- *w wariancie nr 1 – do lewoskrzydłowego bz – 1 x ciągnik WZT ze względu na przydział kcz na okres realizacji zadania;*
- *w wariancie nr 3 – na prawy skrzydle do bzmot – 1 x samch. C-T z am. czołg i 1 x ciągnik WZT ze względu na przydział kcz na okres realizacji zadania oraz do das 1 x ciągnik WZT;*

4. Główny wysiłek zabezpieczenia logistycznego we wszystkich wariantach należy skupić na bz organizującym obronę w rejonie kluczowym obrony brygady.

5. Przebieg dróg we wszystkich wariantach działania brygady będzie taki sam.

- *Drogi dowozu i ewakuacji:*

*– **LIPA**: MROZY (EC 5479), KRUKI (EC 5280), LEONÓW (EC 5182), MARIANKA (EC 5286), CHROŚCICE (EC 5388);*

*– **TOPOLA**: MROZY (EC 5479), KRUKI (EC 5280), LEONÓW (EC 5182), JĘDRZEJÓW (EC 4982), JAKUBÓW (EC 4685), MLĘCIN (EC 4692);*

- *Droga rokadowa:*

*– **GRUSZA**: SOKÓLE (EC 4192), WOLA POLSKA (EC 4590), WIŚNIEW (EC 4989), CHROŚCICE (EC 5388), CHROŚCICE (EC 5388), FALBOGI (EC 5688), MILEW (EC 5887), KAŁUSZYN (EC 5584), MROZY (EC 5479);*

- *Droga ewakuacji technicznej /DET/:*

– OSÓWNO (EC 5297), WYGLĘDÓWEK (EC 5394), WIŚNIEW (EC 4989), JAKUBÓW (EC 4685), CZARNA (EC 4088), STANISŁAWÓW (EC 3893);

6. Przewidywane zużycie ŚBiM 41 BZ w podstawowych klasach zaopatrzenia stosownie do wariantu działania.

Wyszczególnienie		Wariant 1	Wariant 2	Wariant 3	Uwagi
Klasa I[b]		5 t	5 t	5 t	
Klasa III		82 t	82 t	82 t	
Klasa V[c]	Pozycja przednia	8 t – das[d]	8 t – das	8 t – das	
			4 t – z$^{(zgr.taktyczne)}$		
			10 t – kcz$^{(zgr.taktyczne)}$		
	FEBA	23 t – bz, bz$^{(+)}$	20 t – bz, bz$^{(-)}$	20 t – 2 x bz	
			10 t – bzmot	11 t – bzmot$^{(+)}$	
		31 t – das	31 t – das	31 t – das	
		7 t – kcz$^{(bz)e}$		5 t – kcz$^{(bzmot)}$	
	PL SWIST	20 t – 2xbz	17 t – bz, bz$^{(-)}$	21 t – 2 x bz	
		38 t – bcz	32 t – bcz	32 t – 2 x kcz, kcz$^{(bzmot)}$	
		6 t – das	6 t – das	6 t – das	
		9 t – bzmot	10 t – bzmot	10 t – bzmot$^{(+)}$	
	Razem	**141 t**	**148 t**	**144 t**	
Razem		**229 t**	**235 t**	**231 t**	

Objaśnienia:

a. W kalkulacjach w rozpatrywanych wariantach nie ujęto zużycia i odtwarzania ŚBiM dla przydzielonego na czas prowadzenia działań na pozycji przedniej bz z 93 BPanc, gdyż przydzielony został w zakresie OPCOM, odtworzenie będzie realizowane w macierzystym oddziale.

b. Klasy I i III zostały skalkulowane globalnie na cały dzień walki, gdyż w obronie z reguły są one uzupełniane na koniec dnia lub w niekorzystnych warunkach, co drugi dzień. Wielkość ich została określona na podstawie przydzielonej normy zużycia z Załącznika H do Rozkazu bojowego dowódcy 9 DZ.

c. Klasa V – zużycie w tej klasie jest bardzo zróżnicowane i zależeć będzie od wielkości przydzielonych norm zużycia dla poszczególnych pododdziałów, a ponadto od stopnia zaangażowania danego pododdziału lub jego części w danym etapie prowadzonych działań. Jako przykład przyjmijmy bz, który zgodnie z koncepcją rozegrania walki ma prowadzić działania na FEBA i PL ŚWIST, z przydzielonego limitu można zaplanować, że na FEBA batalion może zużyć od 55% do 60%, a pozostałe od 45% do 40%, w przypadku przejścia na PL ŚWIST.

d. Zużycie am. artyleryjskiej zostało skalkulowane na podstawie podziału przydzielonej normy zużycia 1,6 jo, co stanowi ok. 45 t, z tego: I etap – 0,3 (8 t), II etap – 1,1 (31 t), III etap – 0,2 (6 t);

e. 1 kcz przydzielona do bz w tym etapie może zużyć ok. 0,5 jo (tj. 7 t – am. czołgowej), 1 jo dla kcz wynosi (ilość czołgów w kcz 13 x waga wszystkich pocisków 125 mm w czołgu 1089 = 14,1 t).

Uwaga:

- bz$^{(+)}$ – batalion zmechanizowany z kcz, kcz$^{(bz)}$ – przydzielona do bz;
- kz, kcz$^{(zgr.taktyczne)}$ kompanie przydzielone do zgrupowania taktycznego organizowanego na bazie 934 bz;
- bzmot$^{(+)}$ – batalion zmotoryzowany z kcz, kcz$^{(bzmot)}$ – przydzielona do bzmot.

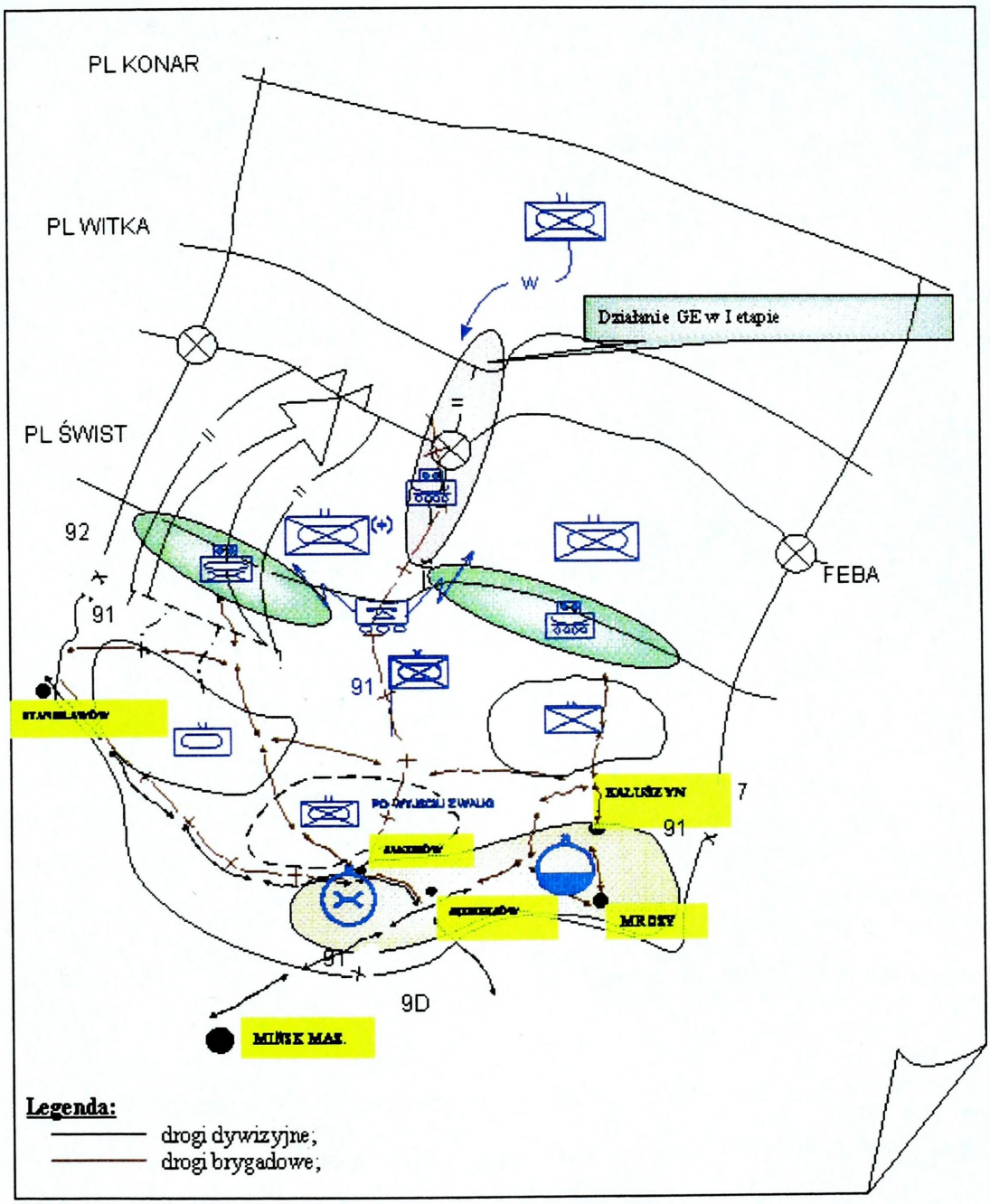

Rys. 2.29. Rozmieszczenie zasadniczych elementów logistycznych w wariancie nr 1

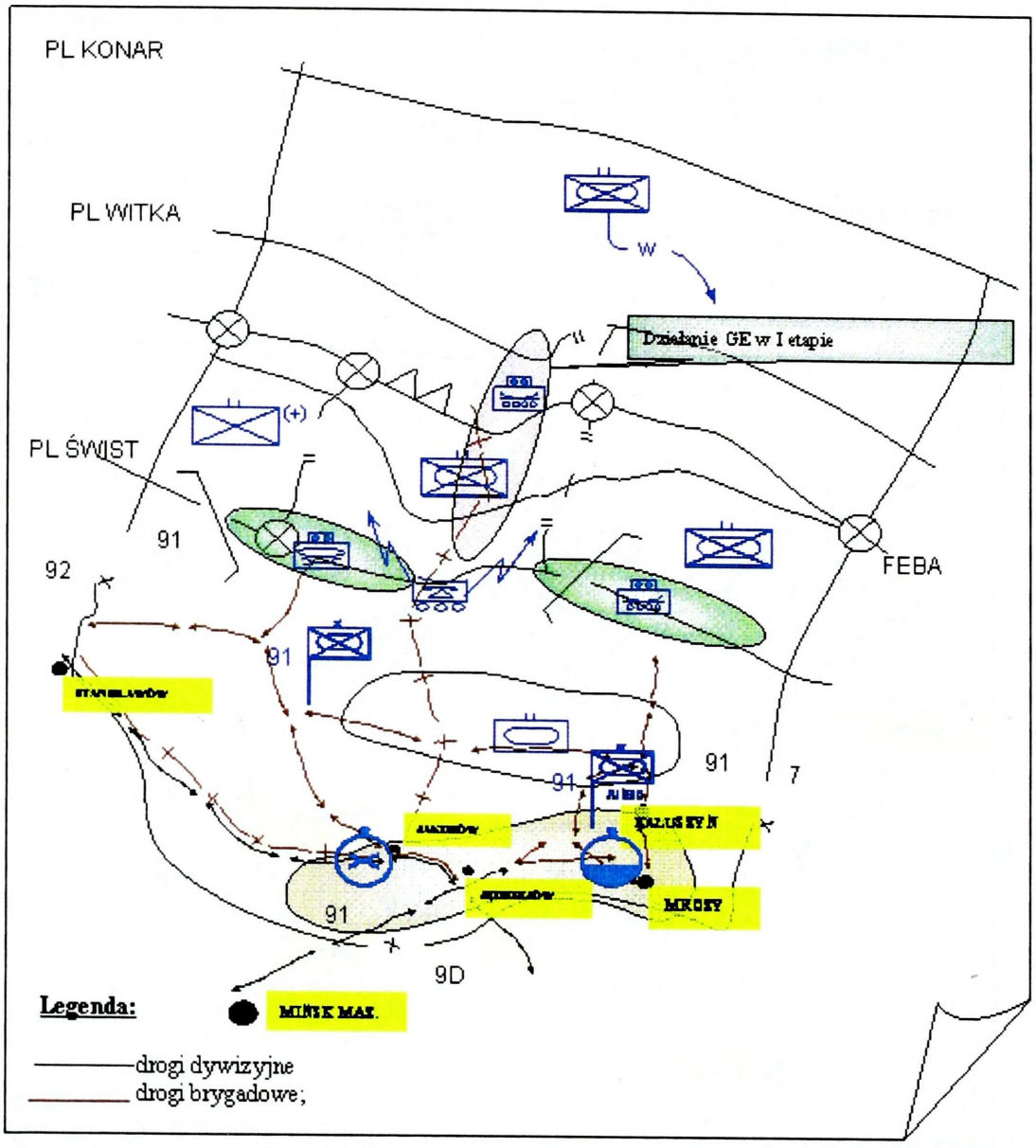

Rys. 2.30. Rozmieszczenie zasadniczych elementów logistycznych w wariancie nr 3

7. Prognoza strat i uszkodzeń[30] *w podstawowych rodzajach UiSW 91BZ stosownie do wariantu działania:*

Wyszczególnienie		Wariant 1						Uwagi
		ilość	%	uszkodz.	straty	odzysk	do użycia	
BWP	Pozycja przednia	40	25	10	2		30	934 bz
	FEBA i PL SWIST	78	35	27	5	6	57	
Czołgi	FEBA i PL SWIST	12	35	4	1	1	9	bz(+)
	FEBA i PL SWIST	26	40	10	2	2	18	
KTO	FEBA i PL SWIST	40	15	6	1	1	35	
Moździerze	Na całą głębokość zadania bez podziału na etapy. W pozostałych wariantach uszkodzenia skalkulowano tak samo	18	19	3		1	16	
hs2S1		23	19	4	1	1	20	
ZSU-23-4		4	15	1			3	
ZU-23-2		16	15	3	1		13	
Wozy dow.		54	9	5	1	1	50	
Sam. C-T		475	18	85	25	13	403	
Razem		746	X	158	39	26	624[31]	
Do ewakuacji			60	71	X	X	X	

Wyszczególnienie		Wariant 2						Uwagi
		ilość	%	uszkodz.	straty	odzysk	do użycia	
BWP	Pozycja przednia	40	25	10	2		30	934 bz
		12	15	3	1	1	11	
	FEBA i PL SWIST	66	30	20	3	5	52	
Czołgi	Pozycja przednia	12	25	3	1		10	
	FEBA i PL SWIST	26	40	10	2	2	18	
KTO	FEBA i PL SWIST	40	20	8	1	1	33	
Razem pozostałe UiSW		590	X	101	28	16	505	
Razem		746	X	155	38	25	629[9]	
Do ewakuacji			60	70	X	X	X	

[30] Na podstawie: E. Nowak i inni, *Poradnik oficera logistyki do ćwiczeń i treningów sztabowych*, AON, Warszawa 1998, s. 131 oraz S. Smyk, *Zabezpieczenie logistyczne batalionu w walce*, AON, Warszawa 2004, s. 36.

[31] Nie uwzględniono sprzętu zdatnego do użycia z 934 bz, gdyż po wykonaniu powraca on do 93 BPanc.

Wyszczególnienie		Wariant 3						Uwagi
		ilość	%	uszkodz.	straty	od-zysk	do użycia	
BWP	Pozycja przednia	40	25	10	2		30	934 bz
	FEBA i PL SWIST	78	35	27	5	6	57	
Czołgi	FEBA i PL SWIST	12	35	4	1	1	9	kcz(bzmot)
	FEBA i PL SWIST	26	15	4	1	1	23	
KTO	FEBA i PL SWIST	40	20	8	1	1	33	
Razem pozostałe UiSW		**590**		**101**	**28**	**16**	**505**	
Razem		**746**		**154**	**38**	**25**	**627**	
Do ewakuacji			**60**	**70**				

8. Opracowując warianty zabezpieczenia logistycznego, należy wskazać w każdym z nich wady i zalety, które mogą być wykorzystane do wyboru najkorzystniejszego wariantu spośród wszystkich:

Wariant 1	
Wady:	**Zalety:**
– organizacja ewakuacji technicznej uszkodzonego UiSW z pozycji przedniej ok. 10–12 km – zagrożenie dezorganizacji realizacji zadań zabezpieczenia logistycznego w czasie wykonywania kontrataku przez bcz na lewym skrzydle ugrupowania bojowego brygady	– możliwość zaangażowania podobnych sił i środków zabezpieczenia logistycznego na obydwu kierunkach – stopniowe angażowanie posiadanego potencjału logistycznego do realizacji zadań – możliwość utrzymania większej ilości sił w odwodzie

Wariant 2	
Wady:	**Zalety:**
– organizacja ewakuacji technicznej uszkodzonego UiSW z pozycji przedniej ok. 10–12 km – zaangażowanie w walkę w I etapie większej ilości sił ze względu na organizację zgrupowania taktycznego 934 bz z (kz i kcz – z 91 BZ), w II etapie istnieje uzupełnienie ŚB w kompaniach z 91 BZ po wyjściu z walki – brak możliwości utrzymania większej ilości sił w odwodzie	– możliwość przesunięcia wysiłku elementów logistycznych z I rzutu na kierunkach działania batalionów zmechanizowanych – usamodzielnienie bzmot poprzez przydział sił i środków na okres wykonywania zadania

Wariant 3	
Wady:	**Zalety:**
– organizacja ewakuacji technicznej uszkodzonego UiSW z pozycji przedniej ok. 10–12 km – zaangażowanie w walkę większości sił i środków na FEBA – mieszany charakter realizowanych zadań logistycznych na kierunku działania bzmot z kcz (użycie ciężkiego sprzętu) – możliwość użycia odwodu brygady na dwóch kierunkach	– możliwość przesunięcia wysiłku elementów logistycznych z I rzutu realizujących zadania na kierunkach działania batalionów zmech. na planowane kierunki działania bcz

9. Wnioski dotyczące możliwości i trudności realizacji sposobów zabezpieczenia logistycznego w poszczególnych wariantach:

– prezentowane warianty działania brygady w czasie prowadzenia obrony pod względem zabezpieczenia logistycznego są możliwe do realizacji, wszystkie, mają wiele cech wspólnych w obszarze logistyki, np. miejsca rozwinięcia zasadniczych urządzeń logistycznych, ilość wydzielanych elementów do I rzutu oraz miejsce skupienia głównego wysiłku;

– w obszarze zabezpieczenia materiałowego, analizując przewidywane zużycie ŚBiM najkorzystniejsze pod względem realizacji jest wariant 1, w tym obszarze zabezpieczenia logistycznego 9 DZ dostarcza własnym transportem 70% określonych norm zużycia ŚB dla brygady;

– pod względem zabezpieczenia technicznego w zakresie przewidywanych wielkości uszkodzeń i potrzeb odnośnie ewakuacji technicznej najkorzystniejszy do realizacji jest wariant 2;

– uwzględniając wady i zalety proponowanych sposobów zabezpieczenia logistycznego wariantów najkorzystniejszy do realizacji jest wariant 1.

W zakresie możliwości zorganizowania i realizacji zadań zabezpieczenia logistycznego brygady w obronie grupa zabezpieczenia logistycznego będzie rekomendować do realizacji wariant 1.

W trakcie opracowywania, lub po opracowaniu sposobów realizacji zadań zabezpieczenia logistycznego w poszczególnych wariantach działania brygady, szef grupy zabezpieczenia logistycznego może uczestniczyć w odprawie koordynacyjnej. W trakcie odprawy mogą być rozpatrywane problemy związane z koordynacja i realizacją zadań w poszczególnych obszarach danego wariantu. Jego obecność na odprawie koordynacyjnej nie jest obowiązkowa, jeśli nie będą w trakcie jej trwania rozpatrywane problemy z zakresu zabezpieczenia logistycznego.

Wojska łączności i informatyki

Grupa wsparcia dowodzenia, opracowując koncepcje zabezpieczenia poszczególnych wariantów działania pod względem łączności, szczególną uwagę zwraca na organizację systemu łączności w trakcie wykonywania zadania, siły i środki odwodu systemu łączności oraz organizację kierowania systemem łączności. Przykładowa koncepcje zabezpieczenia wariantu działania pod względem łączności zawiera:

- rejony rozwinięcia i ilość pomocniczych węzłów łączności;
- linie telekomunikacyjne między pomocniczymi (bazowymi) węzłami łączności;
- sposób dowiązania węzłów łączności stanowisk dowodzenia do pomocniczej sieci łączności;
- sposób dowiązania do sieci łączności przełożonego;
- wykorzystanie obiektów infrastruktury stacjonarnej;
- sposób organizacji łączności środkami radiowymi, radioliniowo-przewodowymi i bezpieczeństwo łączności;
- sposób organizacji informatycznego wsparcia dowodzenia;
- sposób organizacji łączności środkami wojskowej poczty polowej (WPP);
- sposób rekonfiguracji sieci w czasie prowadzenia działań;
- kalkulacje czasowe;
- podział sił i środków;
- wykorzystanie stałych procedur łączności.

ISTOTĄ *wariantu 1 jest zapewnienie obiegu informacji 91 BZ we wszystkich etapach obrony brygady.*

SPOSÓB DZIAŁANIA:

System łączności i informatyki zorganizować wszystkimi dostępnymi, a także przydzielonymi siłami i środkami w celu zapewnienia wymiany informacji oraz dowodzenia we wszystkich etapach prowadzenia obrony z następującym skupieniem wysiłku w kolejnym etapach:

ETAP 1 *– zapewnienie obiegu informacji w sieciach radiowych dowodzenia oraz środkami przewodowymi podczas walki o utrzymanie przedniej linii obrony, skupiając wysiłek utrzymania łączności z batalionami zmechanizowanymi;*

ETAP 2 *– zapewnienie dowodzenia podczas dążenia do załamania natarcia przeciwnika w głębi obrony brygady, a także w podczas zmiany położenia stanowisk dowodzenia (SD/AltSD) brygady.*

We wszystkich etapach prowadzenia obrony zapewnić obieg informacji ze wszystkimi elementami ugrupowania bojowego brygady oraz z jednostkami przydzielonym ii współdziałającymi, a także TOAW.

GŁÓWNY WYSIŁEK ŁĄCZNOŚCI *– skupić na utrzymaniu sieci radiowych dowodzenia oraz dla dowódcy brygady.*

UGRUPOWANIE BOJOWE bdow *– siły i środki rozmieścić na SD oraz AltSD, zachować odwód sił i środków łączności.*

ROZMIESZCZENIE WŁ SD:

pierwsze położenie: WŁ SD – GRYFICE; WŁ AltSD – GÓRZYCA,

drugie położenie: WŁ SD – BARKOWO; WŁ AltSD – PRZYBIERNÓW.

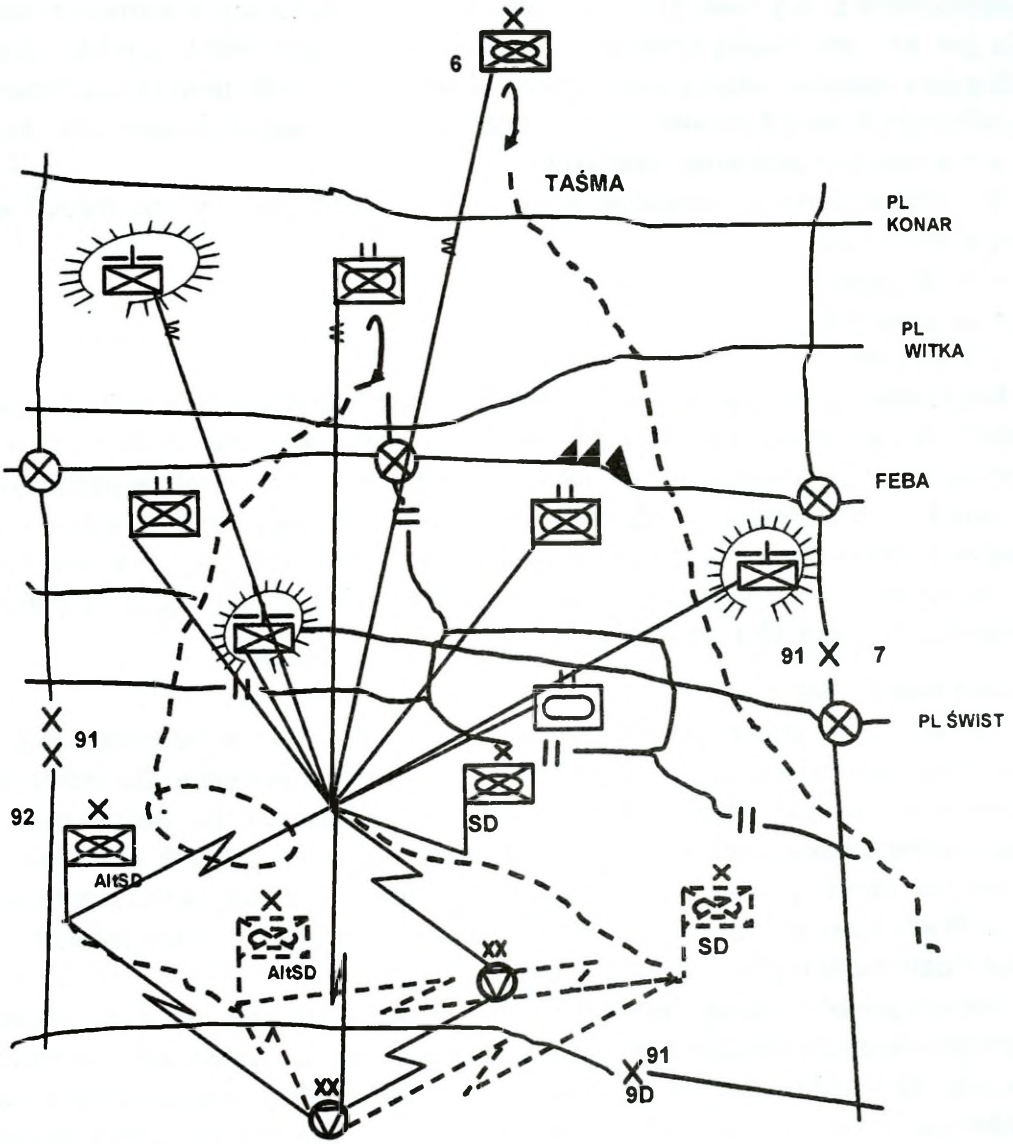

Rys. 2.31. Koncepcja zabezpieczenia wariantu 1 pod względem łączności

2.15. Metody porównania wariantów działania

Celem ostatniej czynności oceny sytuacji jest wyłonienie wariantu, który będzie rekomendowany dowódcy. Realizowane w tym etapie działania polegają na rzeczowym porównaniu ze sobą przygotowanych i rozważonych poprzednio wariantów. W czynności tej może, lecz nie musi uczestniczyć dowódca. Organizatorem porównania wariantów działania jest szef sztabu. Do prowadzonych ocen, oprócz zespołu planowania, czynnie włączają się przedstawiciele poszczególnych rodzajów wojsk z zespołu wsparcia działań, zespołu zabezpieczenia działań oraz zespołu wsparcia dowodzenia SD. Istotne jest, aby na koniec omawianej czynności

zainteresowane osoby funkcyjne uzgodniły, który z opracowanych wariantów działania jest zdaniem sztabu najlepszy i zostanie zarekomendowany dowódcy przez szefa sztabu podczas odprawy decyzyjnej. Każdorazowo, gdy pomimo zastosowania różnorakich metod porównawczych sztab nie może osiągnąć konsensusu, decyzję w tym zakresie podejmuje **szef sztabu**.

W celu porównania wariantów działania sztab może posłużyć się jedną z następujących metod:

- wad i zalet,
- głosowania,
- kryteriów.

Najprostszą metodą porównania poszczególnych wariantów jest **metoda *„wad i zalet"***. W celu oceny i porównania poszczególnych wariantów wykorzystywane są tabele wad i zalet wariantów działania, wypełnione treścią w trakcie poprzedniej czynności – ich rozważania. Dla dokonania porównania może być zorganizowana odprawa koordynacyjna, w której uczestniczą przedstawiciele zespołów rozpoznania, planowania oraz wsparcia – skład każdorazowo wynikał będzie z potrzeb i istoty rozpatrywanych problemów.

Metoda wad i zalet

Metoda ta jest prosta, jasna i szybka w stosowaniu, lecz jednocześnie stosunkowo mało obiektywna. Trudno jest bowiem określić niezbędne dla dokonania porównania, wartość poszczególnych wad i zalet. Stosowana jest zazwyczaj w przypadku krótkiego czasu na przygotowanie walki. Jej prostota powoduje, iż celowe jest użycie jej każdorazowo, jako uzupełnienie innych metod porównawczych. Wady i zalety każdego wariantu działania mogą być wówczas przedstawiane dowódcy podczas odprawy decyzyjnej.

Jest ona ponadto szczególnie użyteczna w sytuacji, gdy brak czasu nie pozwala na przeprowadzenie symulacji przyszłych działań w ramach rozważania wariantów działania. Identyfikowane innymi sposobami wady i zalety poszczególnych wariantów, na bieżąco w miarę ich ustalania wpisywane do tabeli, pozwalają na przeprowadzenie kolejnej czynności – porównania wariantów działania.

Jedną z odmian powyższej metody jest określenie w trzystopniowej skali zalet (+), wad (–) oraz braku wpływu na wariant (0). W tym przypadku zazwyczaj jako kryteria wybierane są czynniki, które są korzystne lub przeciwne osiągnięciu celu działania.

Metoda głosów

Istotą **metody głosów** jest procedura głosowania przez poszczególnych członków sztabu (zazwyczaj szefów komórek) za jednym z wariantów – przy założeniu, że każdemu przysługuje jeden głos (tab. 2.18).

Tabela 2.18

Tabela głosów

	WARIANT 1	WARIANT 2	WARIANT 3
Osoba I	X		
Osoba II	X		
Osoba III		X	
Osoba IV			X
Osoba V	X		
SUMA	3	1	1

Metoda ta jest bardzo prosta i możliwa do stosowania w warunkach skrajnie ograniczonego czasu. Jego słabą stroną jest subiektywność ocen poszczególnych uczestników głosowania wynikająca ze stosowania przez nich różnych kryteriów oceny.

Metoda kryteriów

W metodzie tej przyjęcie poszczególnych kryteriów oraz ich wartościowanie uzależnione jest od wykonywanego zadania i określa je (na podstawie przeprowadzonej analizy zadania) dowódca. Są one następnie przekazywane oficerom sztabu (osobiście lub poprzez szefa sztabu) w trakcie odprawy informacyjnej.

Pierwsza wersja tej metody polega na założeniu, iż suma wartości poszczególnych kryteriów stanowi 100%. Każdemu z przyjętych kryteriów dowódca przyznaje określoną wartość wyrażonej w procentach, która odzwierciedla jego znaczenie w osiągnięciu celu (tab. 2.19 kolumna pierwsza).

Wariantom przypisuje się punkty w skali od 0 do 10 – gdzie 10 oznacza wariant najlepszy według danego kryterium (tab. 2.19 kolumny 2–4). Całkowitą wartość wariantu stanowi suma iloczynów przyznanych mu punktów i procentowego znaczenia kryteriów – wyniki te sumuje się w dolnym wierszu tabeli.

Tabela 2.19

Tabela porównania wariantów działania (wariant I)

Kryterium/wartość	WARIANT „A"	WARIANT „B"	WARIANT „C"
1	2	3	4
K – I/ 25%	4/1	2/0,5	6/1,5
K – II/50%	7/3,5	5/2,5	3/1,5
K –III/25%	2/0,5	4/1	4/1
SUMA/100%	**13/5**	**11/4**	**13/4**

Kolejna tabela (tab. 2.20) przedstawia inną wersję tej metody, w której znaczenie poszczególnych kryteriów określa się stosując wartości liczbowe w przedziale od 1 do 5 (gdzie 5 oznacza kryterium najważniejsze). Wariantom przypisuje się wartości w przedziale 1–3, tzn. 3 otrzymuje wariant najlepszy, 1 – najgorszy. Istota sumowania wartości pozostaje taka sama.

Przedstawione sposoby porównania wariantów obrazują jak sztab może wybrać wariant, który będzie rekomendowany dowódcy na odprawie decyzyjnej, a jednocześnie jak dążyć do zobiektywizowania swojego wyboru.

Porównanie wariantów działania jest jedną z najważniejszych czynności w procesie pracy sztabu. **Jednocześnie pamiętać należy, iż wyniki jakiejkolwiek metody porównawczej nie zastępują i nie są jednoznaczne z podjęciem decyzji!** Wszystkie metody należy traktować jako narzędzia pomocne w wyborze wariantu rekomendowanego dowódcy oraz jako argumenty podczas prezentowania przyjętych rozwiązań.

Tabela 2.20

Tabela porównania wariantów działania (wariant II)

Kryterium	Znaczenie Kryterium	WARIANT „A"	WARIANT „B"	WARIANT „C"
1	2	3	4	5
Prostota	**2**	2/4	1/2	3/6
Zaskoczenie	**3**	1/3	3/9	2/6
Czas	**5**	1/5	2/10	3/15
Ekonomia sił	**1**	1/1	2/2	1/1
Wsparcie logistyczne	**2**	1/2	3/6	2/4
Działania połączone	**1**	1/1	2/2	1/1
Suma/Suma po uwzględnieniu kryterium		**7/16**	**13/31**	**12/32**

Szczegółowe rozwiązania w zakresie organizacji porównania wariantów działania wojsk własnych **ustala szef sztabu**. Można w tym celu zorganizować **odprawę koordynacyjną**, podczas której warianty zostaną porównane ze sobą, a sztab ustali, który z nich będzie rekomendowany dowódcy podczas odprawy decyzyjnej. W odprawie takiej, prowadzonej przez szefa sztabu, uczestniczą kierownicy wszystkich zespołów funkcjonalnych SD. Każdy z nich musi być (na podstawie wyników poprzedniej czynności – rozważenia wariantów działania) przygotowany do rzeczowej argumentacji na temat porównywanych wariantów.

2.16. Przykład porównania wariantów działania

Uwaga: przedstawione rozwiązanie autorskie traktować należy jako jedno z możliwych rozwiązań, nie zaś jako jedynie słuszny wzór do powielania[32].

W wyniku dotychczasowych prac sztab brygady przystępuje do porównania wariantów działania. Jest godzina 15.30 dnia 7 września, na odprawę przewidziano 30 min. W odprawie uczestniczą szef sztabu oraz zasadnicze osoby funkcyjne dowództwa (szefowie poszczególnych zespołów funkcjonalnych stanowiska dowodzenia).

[32] Na zajęciach w trakcie swoich wystąpień należy prezentować wnioski wypracowane przez studentów w trakcie prowadzonych analiz, ocen i kalkulacji.

Plan przeprowadzenia odprawy – przedstawia szef sztabu

Cel odprawy	Wybór wariantu rekomendowanego
Odpowiedzialny	Szef sztabu
Uczestnicy	Szef sztabu, szefowie zespołów funkcjonalnych i grup (wg potrzeb)
Miejsce	Sala (namiot, pomieszczenie) odpraw
Czas	30'

Lp.	Zagadnienie	Referujący	Czas
1.	Wprowadzenie	Szef sztabu	1 min
2.	Warianty działania wojsk własnych	Szef zespołu planowania	5 min
3.	Rozważenie wariantów. Ocena możliwości wsparcia i zabezpieczenia	Szef sztabu Szefowie zespołów i grup	15 min
4.	Porównanie wariantów (wybraną metodą)	Szef sztabu Szefowie zespołów i grup	5 min
5.	Wybór wariantu rekomendowanego	Szef sztabu	2 min
6.	Zakończenie, wytyczne do dalszej pracy sztabu	Szef sztabu	2 min

Cel odprawy

Celem odprawy jest przedstawienie wniosków z dotychczasowej pracy sztabu oraz wybór wariantu, który będzie rekomendowany dowódcy podczas odprawy decyzyjnej.

Przedstawienie wariantów działania – szef zespołu planowania

Wariant I

Istota działania:

- *jeden bz organizuje pozycję przednią,*
- *dwa bz w pierwszym rzucie, w odwodzie bzmot, bcz i – po wyjściu z walki – bz,*
- *istota działania polega na dążeniu do utrzymania głównego obszaru obrony brygady, wykonania w sprzyjających warunkach kontrataku bcz, w innych przypadkach przejścia do obrony całością linii ŚWIST, zatrzymaniu przeciwnika i zabezpieczenia zwrotu zaczepnego DZ.*

Wady:

- *brak wystarczających sił na linii WITKA,*
- *brak sił na załamanie natarcia na w rejonie głównym obrony batalionu w rejonie kluczowym.*

Zalety:

- *manewrowy charakter prowadzenia walki,*
- *tworzenie rubieży ryglowych oraz tzw. worka ogniowego,*
- *załamanie natarcia przeciwnika w głównym rejonie obrony brygady przy użyciu odwodów,*
- *narastanie sił własnych podczas walki w głębi obrony,*

• *przejście do obrony linii ŚWIST całością sił i utrzymanie jej do czasu wyprowadzenia kontrataku odwodu dywizji.*

Wariant II

Istota działania:

• *pozycję przednią organizuje zgrupowanie taktyczne,*

• *dwa bz i bzmot w pierwszym rzucie, w odwodzie bcz,*

• *działanie brygady polega na zatrzymaniu przeciwnika w głównym rejonie obrony brygady, wykonanie zwrotu zaczepnego przez bcz, ostateczne zatrzymanie przeciwnika przed linią ŚWIST i zabezpieczenia zwrotu zaczepnego DZ.*

Wady:

• *organizacja pozycji przedniej przez bardzo małe siły,*

• *możliwość rozbicia większości sił w pierwszym okresie walki i brak sił do organizowania obrony na linii ŚWIST,*

• *prowadzenie ciągłej walki przez 3/4 sił.*

Zalety:

• *wydzielenie większości sił do organizowania pierwszej pozycji,*

• *posiadanie silnego odwodu,*

• *manewrowy charakter obrony.*

Wariant III

Istota działania:

• *przydzielony bz organizuje pozycję przednią,*

• *dwa bz i bzmot wzmocniony kcz w pierwszym rzucie, w odwodzie bcz,*

• *istota działania polega na zorganizowaniu silnej obrony pierwszej pozycji oraz zatrzymaniu przeciwnika w głównym rejonie obrony, obroną kolejnej pozycji, wciągnięcie przeciwnika w głąb obrony, zatrzymanie go przed linią ŚWIST i zabezpieczenia zwrotu zaczepnego DZ.*

Wady:

• *możliwość rozbicia większości sił w pierwszym okresie walki i brak sił do organizowania obrony na linii ŚWIST,*

• *prowadzenie ciągłej walki przez 3/4 sił,*

• *brak sił do organizowania obrony na kolejnej pozycji.*

Zalety:

• *silna pierwsza pozycja,*

• *koncentracja wysiłku na przygotowanie pierwszej pozycji,*

• *manewrowy silny odwód.*

Porównanie wariantów działania

Wariant A

W odniesieniu do wyników pracy poszczególnych zespołów funkcjonalnych szef sztabu zarządził głosowanie, podczas którego zebrani oddali swoje głosy. Wyniki głosowania zestawione zostały w tabeli.

Tabela głosów

Osoba funkcyjna	WARIANT I	WARIANT II	WARIANT III
1	3	4	5
Szef sztabu			X
Szef zespołu planowania			X
Szef zespołu rozpoznania			X
Szef zespołu dowodzenia	X		
Szef grupy artylerii	X		
Szef grupy Wojsk Inż.			X
Szef grupy OPL			X
Szef grupy OPBMR		X	
Szef grupy zabezpieczenia logistycznego	X		
Szef grupy wsparcia dowodzenia	X		
Suma głosów	4	2	**5**

Wariant B

W odniesieniu do wyników pracy poszczególnych zespołów funkcjonalnych szef sztabu zarządził porównanie wariantów działania metodą kryteriów, z uwzględnieniem znaczenia kryteriów w skali 1–5. Wyniki porównania zestawione zostały w poniższej tabeli.

Tabela porównania wariantów działania (wariant I)

Kryterium	Znaczenie kryterium	WARIANT I	WARIANT II	WARIANT III
1	2	3	4	5
Utrzymanie rubieży wprowadzenia odwodu 9 DZ	4	1/4	2/8	3/12
Inżynieryjna rozbudowa rejonu obrony 91 BZ	3	1/3	3/9	2/6
Elastyczność ugrupowania	2	1/2	2/4	3/6
Minimum sił na pozycji przedniej	3	1/3	3/9	2/6
Czas na przygotowanie obrony	4	2/8	1/4	3/12
Ekonomia sił	5	2/10	1/5	3/15
Suma/ Suma po uwzględnieniu kryterium		8/30	12/39	**16/57**

Wariant C

W odniesieniu do wyników pracy poszczególnych zespołów funkcjonalnych szef sztabu zarządził porównanie wariantów działania metodą kryteriów, z uwzględnieniem procentowego znaczenia kryteriów. Wyniki porównania zestawione zostały poniżej, w tabeli.

Tabela porównania wariantów działania (wariant II)

Kryterium	Wartość Kryterium [w %]	WARIANT I	WARIANT II	WARIANT III
1	2	3	4	5
Utrzymanie rubieży wprowadzenia odwodu 9 DZ	15%	5/0,75	6/0,9	8/1,2
Inżynieryjna rozbudowa rejonu obrony 91 BZ	12%	4/0,48	5/0,6	6/0,72
Elastyczność ugrupowania	6%	5/0,3	7/0,42	8/0,48
Minimum sił na pozycji przedniej	12%	8/0,96	10/1,2	7/0,84
Czas na przygotowanie obrony	15%	6/0,9	5/0,75	7/1,05
Ekonomia sił	40%	5/2	5/2	8/3,2
Suma/Suma po uwzględnieniu kryterium		33/5,39	38/6,05	**44/7,49**

Przedstawienie uwag przez poszczególne osoby funkcyjne

Po przedstawieniu wyników porównania wariantów, ale przed podjęciem przez szefa sztabu ostatecznej decyzji dotyczącej wyboru wariantu do rekomendowania dowódcy, możliwe jest wyrażenie przez uczestniczących w odprawie swoich opinii, dotyczących przebiegu porównania wariantów i jego wyników.

Wybór wariantu rekomendowanego – szef sztabu

Z uwagi na otrzymane wyniki i brak zdecydowanego sprzeciwu ze strony uczestników odprawy, podejmuję decyzję o rekomendowaniu dowódcy brygady ***wariantu trzeciego****.*

Wnioski:

Do rozpoczęcia odprawy decyzyjnej proszę uszczegółowić podział rejonu obrony na linii ŚWIST, odwody powinny rozbudowywać obronę na tej pozycji. Dokładnie skoordynować należy także przegrupowanie jednostek 1K i pododdziałów broniących pozycji przedniej przez ugrupowanie brygady. Trzeba zorganizować ścisłe współdziałanie z sąsiadami oraz odwodem dywizji.

2.17. Decyzja i zamiar dowódcy

Podjęcie decyzji przez dowódcę następuje po przedstawieniu przez dowództwo wniosków z oceny sytuacji. Wnioski te przedstawiane są przez poszczególnych oficerów w trakcie wystąpień i przyjmują formę odprawy decyzyjnej. Proponowany układ odprawy. Dowództwo wykorzystując potencjał zespołów funkcjonalnych i opracowane przez nich wnioski z poszczególnych obszarów zainteresowania ma za zadanie stworzyć dowódcy jak najlepsze warunki do podjęcia przez niego decyzji. Decyzja jest zatem podsumowaniem fazy planowania. Z formalnego punktu widzenia etap ten obejmuje dwa elementy:

- po pierwsze, **wybór wariantu działania** – jednego z proponowanych przez sztab, zmodyfikowanego przez dowódcę lub jego własnego wariantu,

• po drugie zaś wyrażenie ogólnej koncepcji przeprowadzenia operacji, czyli **określenie zamiaru działania**.

Decyzja dowódcy jest odzwierciedleniem jego woli prowadzenia działań w określony sposób, natomiast rozwinięty na jej podstawie zamiar stanowi zobrazowanie (opis) wykonania zadania, to znaczy krótkie i jednoznaczne przedstawienie, w jaki sposób dowódca chce wykonać zadanie i co pragnie w konsekwencji osiągnąć.

Tak więc, decyzja to akt woli dowódcy w praktyce wyrażony w trakcie odprawy decyzyjnej, w którym dokonuje on świadomego wyboru jednego z możliwych sposobów osiągnięcia określonego celu.

Zamiar działania jest natomiast przedstawieniem przez dowódcę sposobu osiągnięcia celu, innymi słowy zobrazowanie, jak zgodnie z jego decyzją sztab ma zaplanować przyszłe działanie i co dowódca pragnie w wyniku tego działania osiągnąć.

Zamiar ten dowódca przedstawia oficerom sztabu na koniec odprawy decyzyjnej, udzielając w razie potrzeby dodatkowych wytycznych do dalszej pracy. Podczas jego przedstawiania zamiar jest notowany przez wyznaczonego oficera zespołu planowania, sprawdzany przez dowódcę i w etapie czwartym fazy planowania (Sporządzenie rozkazu operacyjnego) stanowi podstawę do sformułowania podpunktu **3.a. rozkazu bojowego – zamiaru działania**.

Układ odprawy decyzyjnej (Wariant 1)

Cel odprawy	**Stworzenie dowódcy warunków do podjęcia decyzji. Podjęcie decyzji przez dowódcę**
Odpowiedzialny	**Szef sztabu**
Uczestnicy	**Dowódca, zastępca, szef sztabu, szefowie zespołów funkcjonalnych i grup**
Miejsce	**Sala (namiot, pomieszczenie) odpraw**
Czas	**40'**

Lp.	Zagadnienie	Referujący	Czas
1.	Wprowadzenie	Dowódca/SzSz	1 min
2.	Sytuacja wojsk własnych i sąsiadów	Szef zespołu dowodzenia	3 min
3.	Wnioski z oceny terenu	Szef zespołu rozpoznania	5 min
4.	Ocena działania przeciwnika	Szef zespołu rozpoznania	5 min
5.	Warianty działania wojsk własnych	Szef grupy planowania	6 min
6.	Wskazanie wariantu rekomendowanego (z uzasadnieniem)	Szef sztabu	3 min
7.	Pytania do uczestników odprawy	Dowódca	10 min
8.	Podjęcie decyzji i ogłoszenie zamiaru	Dowódca	5 min
9.	Zakończenie	Dowódca/SzSz	2 min
			40'

WARIANT 2

Cel odprawy	**Stworzenie dowódcy warunków do podjęcia decyzji. Podjęcie decyzji przez dowódcę**
Odpowiedzialny	**Szef sztabu**
Uczestnicy	**Dowódca, zastępca, szef sztabu, szefowie zespołów funkcjonalnych i grup**
Miejsce	**Sala (namiot, pomieszczenie) odpraw**
Czas	**40'**

Lp.	Zagadnienie	Referujący	Czas
1.	Wprowadzenie	Dowódca/SzSz	1 min
2.	Sytuacja wojsk własnych i sąsiadów	Szef zespołu dowodzenia	3 min
3.	Wnioski z oceny terenu	Szef zespołu rozpoznania	5 min
4.	Ocena działania przeciwnika	Szef zespołu rozpoznania	5 min
5.	Warianty działania wojsk własnych	Szef grupy planowania	6 min
6.	Wskazanie wariantu rekomendowanego (z uzasadnieniem)	Szef sztabu	3 min
7.	Koncepcja wsparcia/zabezpieczenia działań	Szefowie zespołów i grup	10 min
8.	Podjęcie decyzji i ogłoszenie zamiaru	Dowódca	5 min
9.	Zakończenie	Dowódca/SzSz	2 min
			40'

Struktura zamiaru ogłaszanego przez dowódcę na koniec odprawy decyzyjnej nie jest sformalizowana, powinien on jednak obejmować następujące informacje:

- **myśl przewodnią dowódcy (jeżeli nie została przypomniana na początku odprawy);**
- **sposób wykonania zadania (w razie potrzeby podzielony na fazy /etapy/), w tym punkt ciężkości (rejon o kluczowym znaczeniu);**
- **podział sił;**
- **priorytety wykorzystania sił i środków wsparcia i zabezpieczenia działań.**

2.18. Wariant decyzji dowódcy

Znajdujemy się na stanowisku dowodzenia 91 BZ, czas operacyjny: godzina 16.30 dnia 7 września.

(...) *biorąc pod uwagę przedstawione przez panów argumenty, zdecydowałem, iż brygada wykonywać będzie zadanie zgodnie z wariantem 3, w związku z tym mój zamiar jest następujący:*

(...) *moją myślą przewodnią jest: po przejęciu walki od sił walczących z przodu zorganizować pozycję przednią. Natomiast większością sił brygady zorganizować*

obronę w głównym rejonie obrony z rejonem kluczowym w środku ugrupowania brygady. Obronę prowadzić w celu zmuszenia przeciwnika do zużycia odwodów i uniemożliwienia mu potęgowania natarcia w głębi obrony, a tym samym po zatrzymaniu go stworzyć warunki do wyprowadzenia przez przełożonego kontrataku.

W tym celu brygada bronić się będzie trzema batalionami w pierwszym rzucie mając na prawym skrzydle, 912 bz, na lewym skrzydle 914 bzmot i w centrum ugrupowania w rejonie kluczowym 913 bz. W odwodzie 911 bcz i 934 bz na pozycji przedniej. Po przejęciu walki na linii HL KONAR przez batalion na pozycji przedniej i ukierunkowaniu przeciwnika w nasz rejon kluczowy walkę od linii PL WITKA przejmują bataliony na pierwszej linii obrony. Prowadząc walkę w głównym rejonie obrony, dążą do zatrzymania natarcia przeciwnika przed linią PL ŚWIST. W wypadku włamania się przeciwnika w główny rejon obrony batalionów pierwszorzutowym, wyjściem batalionu obwodowego na rubież ogniową lub do kontrataku zatrzymać ostatecznie natarcie przeciwnika.

- *Ugrupowanie bojowe:*
- *pozycja przednia: 934 bz;*
- *I rzut: 914 bzmot, 913 bz, 912 bz;*
- *odwód: 911 bcz;*
- *Priorytety:*
- *wsparcia ogniowego – na rzecz 913 bz;*
- *zabezpieczenia inżynieryjnego – do PL WITKA 934 bz, a następnie zapewnienie swobody działania 911 bcz;*
- *obrony przeciwlotniczej – w kolejności: wyjście z pozycji przedniej 934 bz i wyjście 911 bcz do wykonania zadań;*
- *rozpoznania – określenie luk i słabych punktów w ugrupowaniu przeciwnika oraz kierunków wprowadzania przez niego kolejnych sił.*

Rozkaz bojowy przedstawić do podpisania do 17.30.

Dowódcom pierwszorzutowych batalionów i dowódcy 911 bcz zadania postawię osobiście na stanowisku dowodzenia brygady dziś o godzinie 18.00. Natomiast dla 934 bz zadanie przekazać natychmiast przez techniczne środki łączności. Ponadto szefowi sztabu polecam:

- *dokładnie skoordynować przegrupowanie jednostek 1K i pododdziałów broniących pozycji przedniej przez ugrupowanie brygady;*
- *skalkulować czas podania sygnałów dla odwodu brygady;*
- *ustalić z 92 BZ zasady zabezpieczenia wejścia do walki 93 BPanc z LD BIAŁA.*

3. SPORZĄDZENIE PLANU DZIAŁANIA I ROZKAZU BOJOWEGO

Przedostatnim, trzecim etapem fazy planowania jest sporządzenie planu działania (natarcia, obrony, działań opóźniających itd.). Stanowi on podstawę do przygotowania rozkazu bojowego, uzupełniających go załączników oraz planu synchronizacji działań.

3.1. Plan działania

PLAN DZIAŁANIA (natarcia, obrony ...) jest przedstawionym w formie graficznej zamiarem dowódcy. Toteż musi on zawierać wszystkie informacje wymienione przez dowódcę w trakcie ogłaszania zamiaru działania. W praktyce jest to wybrany (i ewentualnie zmodyfikowany) przez dowódcę wariant działania, uzupełniony o informacje zawarte w zamiarze. Plan operacji zawiera zazwyczaj:

- grupę informacji dyrektywnych (narzuconych przez przełożonego), np.:
  - linie rozgraniczenia,
  - linie koordynacyjne,
  - obiekty do opanowania,
  - inne elementy dowodzenia i koordynacji np. rejony zastrzeżone;
- grupę niezbędnych informacji sytuacyjnych, np.:
  - potrzebne informacje dotyczące wojsk w styczności;
- informacje decyzyjne, wynikające z decyzji dowódcy:
  - kto (jakie siły);
  - co (jaki rodzaj działań);
  - gdzie (miejsce w ugrupowaniu i w przestrzeni);
  - kiedy (terminy, np. osiągnięcia gotowości, przekroczenia linii koordynacyjnych, opanowania obiektów i inne o znaczeniu zasadniczym dla wykonania zadania);
  - w jakim celu będzie realizował (cel główny i ewentualne cele cząstkowe).

Sporządzenie planu działania umożliwia również przygotowanie **wstępnych zarządzeń bojowych**, szczególnie jeżeli czas posiadany na przygotowanie działań jest ograniczony. Umożliwiają one wcześniejsze postawienie zadań podwładnym zanim pełny rozkaz bojowy i niezbędne załączniki zostaną przygotowane, sprawdzone, podpisane i doprowadzone do wykonawców. Układ zarządzenia bojowego jest taki sam jak rozkazu bojowego. Różnica polega na zawarciu w nim (we wła-

ściwych punktach) informacji, które już są znane i umożliwią podwładnym rozpoczęcie procesu planowania. Punkty, których nie można na tym etapie pracy wypełnić treścią, pozostawia się puste.

3.2. Wariant planu działania

Szef sekcji planowania zorganizował krótką odprawę dla swojej sekcji.

Panowie Oficerowie, czas operacyjny: godzina 18.10 dnia 7 września.

Pan kpt. NOWAK i pan kpt. KOWALSKI, proszę na podstawie zaakceptowanego przez dowódcę wariantu działania sporządzić plan działania jako Załącznik C (PLAN OBRONY 91 BZ). Na planie działania zawrzeć następujące informacje:

- *linie rozgraniczenia 91 BZ wraz z sąsiadami;*
- *linie koordynacyjne;*
- *elementy dowodzenia i koordynacji;*
- *rozmieszczenie pododdziałów 91 BZ;*
- *inne niezbędne dane.*

O godzinie 18.30 przedstawić do mnie osobiście plan do akceptacji. Pytania? Jeśli nie ma, przystąpić do realizacji postawionego zadania.

3.3. Rozkaz bojowy

Opracowanie rozkazu bojowego stanowi ostatni, czwarty etap fazy planowania. Rozkaz opracowuje się w oparciu o wypracowane w trakcie procesu planowania plany. Rozkaz bojowy składa się z części głównej oraz załączników. Część główna rozkazu obejmuje:

- **nagłówek służbowy;**
- **część zasadniczą;**
- **część końcową.**

Część zasadnicza rozkazu bojowego zawiera pięć standardowych punktów:

1. **SYTUACJĘ,**
2. **ZADANIE,**
3. **REALIZACJĘ,**
4. **ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE,**
5. **DOWODZENIE I ŁĄCZNOŚĆ.**

Odpowiedzialną za opracowanie rozkazu bojowego jest komórka planowania, a personalnie szef tej komórki. W opracowaniu rozkazu współuczestniczą wszystkie komórki organizacyjno-funkcjonalne dowództwa.

Właściwie opracowany rozkaz powinien być krótki i zrozumiały. Przełożony określa w nim podwładnemu „CO" ma wykonać, nie precyzując „JAK" ma to zrobić. Zasada ta ma na celu zapewnienie podwładnym maksymalnej w danej sytuacji swobody działania i wyzwolenie w nich inicjatywy.

Rozkaz musi być przygotowany i dostarczony podwładnemu we właściwym czasie. Przyjmuje się, że z całego czasu przeznaczonego na przygotowanie walki nie więcej niż 1/3 przeznaczona jest na pracę własną sztabu danego szczebla dowodzenia. Ten przedział czasowy powinien być zakończony postawieniem zadań podwładnym. W wypadku skrajnie ograniczonego czasu zadania przekazuje się podwładnym w formie wstępnego zarządzenia bojowego. Rozkaz bojowy przekazuje się w takiej sytuacji w późniejszym terminie.

Podczas sporządzania rozkazu bojowego przestrzegać należy następujących zasad:

- klauzulę tajności dokumentu umieszcza się u góry i na dole każdej strony przy prawym marginesie;
- każdy dokument posiadający więcej niż jedną stronę powinien być ponumerowany. Numer strony rozkazu umieszczony jest na dole dokumentu, kolejnymi cyframi arabskimi (w stopce), powyżej klauzuli tajności (na każdej stronie);
- numerowanie stron załączników polega na nadaniu poszczególnym stronom odpowiedniego kodu składającego się z dwóch elementów. Pierwszy element to duża litera alfabetu odpowiadająca kolejności załącznika w rozkazie, natomiast drugi to liczba odpowiadająca kolejnej stronie załącznik (D-1; F-2; C-4);
- podobny system stosuje się podczas numerowania stron uzupełnień do załączników (A-1-3 – załącznik A, uzupełnienie nr 1, strona nr 3);
- w każdym z podanych powyżej trzech przypadków na końcu podaje się ogólną liczbę stron dokumentu, np. A-1-3 z 6 lub A-1-3/6, co oznacza: załącznik A, uzupełnienie nr 1, strona nr 3 z 6 stron tworzących to uzupełnienie;
- w rozkazach dąży się do przekazania maksymalnej ilości informacji w formie graficznej, jednak „Zadanie" (pkt. 2) jest zawsze zapisywane, nawet jeżeli zostało przedstawione na oleacie. Dopuszcza się, aby szczególnie ważne informacje (np. przebieg linii rozgraniczenia) zawarte były zarówno w części graficznej, jak i pisemnej;
- w rozkazie pisemnym ujmuje się wszystkie obowiązujące punkty, lecz dopuszcza się stosowanie określeń typu „bez zmian", „patrz załącznik B (Rozpoznanie)" itp.;
- wyjątkiem jest punkt 2 rozkazu – ZADANIE, który zawsze powinien być przedstawiony w pełnej formie bez żadnych podpunktów;
- w rozkazach dopuszcza się używanie skrótów lub akronimów celem zaoszczędzenia na czasie i objętości dokumentu. Jednak skróty nie mogą w żadnym wypadku wpływać na przejrzystość i łatwość zrozumienia rozkazu. Ponadto z zasady nie stosuje się skrótów, jeżeli dany dokument ma być użytkowany przez dowództwa innych armii. Wyjątek stanowią skróty powszechnie znane w rodzaju: „km" – kilometr oraz inne skróty, które weszły do powszechnego użycia w siłach zbrojnych państw członków NATO (FEBA, FLOT, FSCL i inne);
- nazwy miejscowości, miejsc czy charakterystycznych punktów terenowych zapisuje się wielkimi literami dokładnie tak jak na mapie. Współrzędne podaje się, jeżeli dana nazwa pojawia się w rozkazie po raz pierwszy, później można je powtarzać dla ułatwienia pracy z dokumentem;

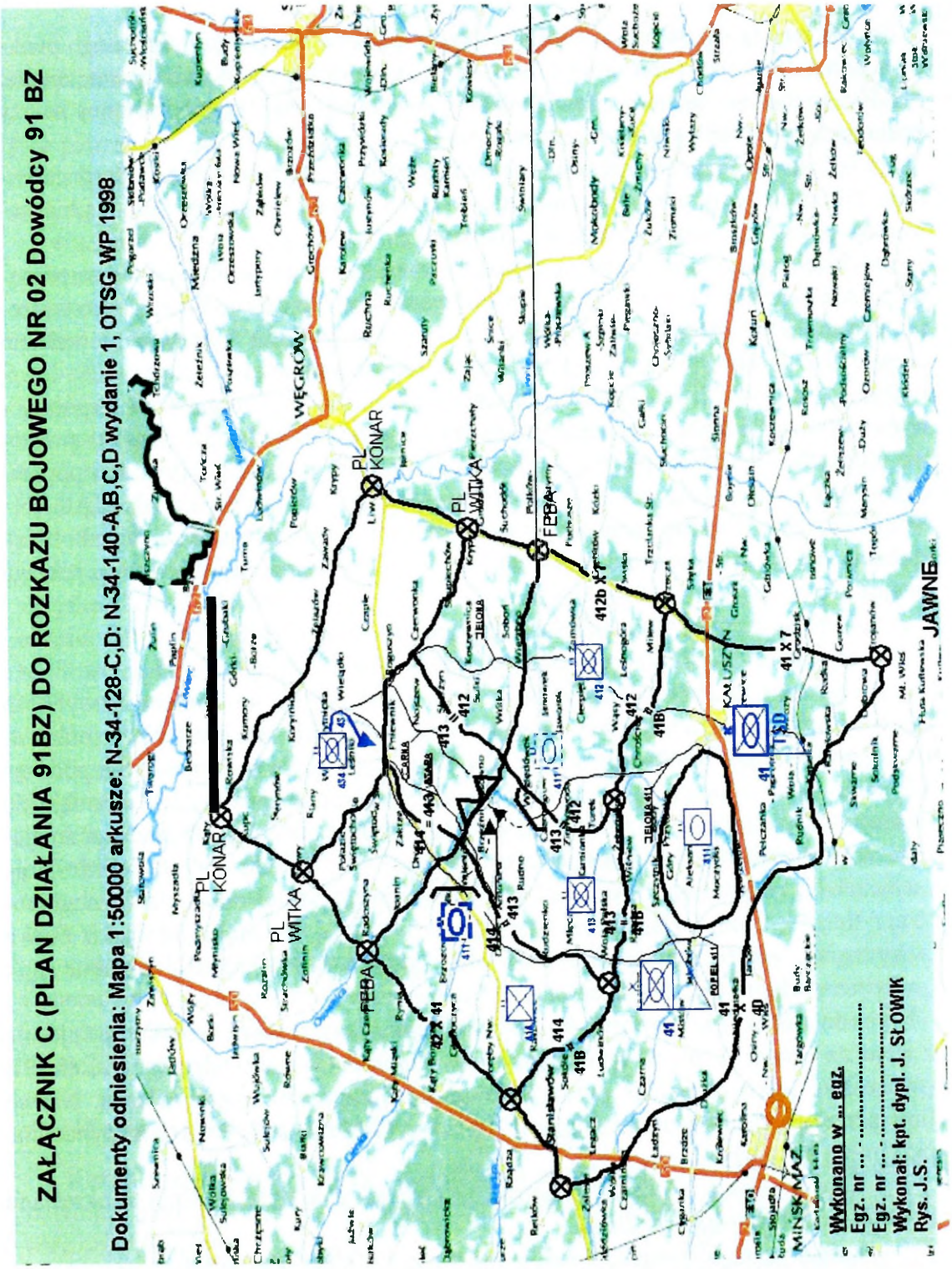

Rys. 3.1. Załącznik C (Plan działania 91 BZ) do Rozkazu bojowego nr 02 dowódcy 91 BZ

• obszary (pasy, rejony) określa się przez podanie skrajnego północnego punktu, a następnie kolejnych (zazwyczaj trzech), zgodnie z ruchem wskazówek zegara. Jeżeli rejon przedstawiony jest graficznie na oleacie, w części pisemnej należy posługiwać się nadaną temu rejonowi nazwą;

• rubieże opisuje się z lewa na prawo, od przodu do tyłu, frontem do przeciwnika. Dla uniknięcia pomyłek dopuszcza się określanie skrzydeł za pomocą kierunku stron świata zamiast „na prawo", „na lewo";

• drogi, szlaki kolejowe i inne szlaki komunikacyjne przedstawia się za pomocą punktów terenowych i/lub nazw miejscowości, przez które są one poprowadzone. Dla określenia kierunku ruchu podaje się szereg punktów zgodnie z kierunkiem ruchu. W celu określenia tylko drogi podaje się punkty terenowe z prawa na lewo, od tyłu do przodu, frontem do przeciwnika. Używa się tylu nazw (lub współrzędnych siatki, jeśli brak jest charakterystycznych punktów), aby zapewnić prawidłową identyfikację właściwej drogi. Słowo „droga" lub „tor kolejowy" musi poprzedzać nazwę miejsc, a nie występować po nim, np.: „droga ŻARY–ŻAGAŃ–SZPROTAWA". Kiedy opisywana jest tylko trasa bez związku z jakimkolwiek ruchem nazwy miejscowości lub punktów terenowych, przez które ona przebiega podaje się:

– z lewa na prawo na mapie (stojąc przodem do przeciwnika),

– od tyłu do przodu mapy (stojąc przodem do przeciwnika);

• lnie rozgraniczenia między jednostkami określa się za pomocą łatwych do ustalenia punktów, rubieży terenowych (rzek, dróg, linii kolejowych), współrzędnych geograficznych lub przy użyciu siatki kodowej. Linie rozgraniczenia podczas ich podawania w natarciu, pościgu, w czasie domarszu do rubieży ataku podaje się w kierunku przeciwnika (od tyłu do przodu), podczas obrony, działań opóźniających lub wycofania w kierunku wojsk własnych (od przodu do tyłu). Określenia „włączona", „wyłączona" stosuje się do dokładnego umiejscowienia różnego rodzaju linii, w celu wyjaśnienia, które obiekty należą do danej jednostki. Słowa „włączona", „wyłączoa" poprzedzają opis miejsca lub lokalizacji obiektu (np.: „włączona droga LISÓW–KOCHCICE");

• lnie koordynacyjne (równoległe do rubieży styczności wojsk) opisuje się z lewa na prawo. Linie te oznaczone są w dokumentach dowodzenia skrótem PL (phase line) oraz określane przez wykonawcę dokumentu nazwą własną. Nazwę linii pisze się drukowanymi literami, np.: PL BIAŁA. Jako linie koordynacyjne przyjmuje się także:

– linie przejęcia odpowiedzialności za prowadzenie działań, linie te określane są skrótem HL (*hand-over line*),

– linie styczności wojsk, określane skrótem LC (*line of contact*),

– linie wejścia do walki, określane jako LD (*line of departure*),

– przedni skraj wojsk własnych, określany jako FLOT (*forward line of own troops*),

– linię koordynacji wsparcia ogniowego – FSCL (*fire support coordination line*),

– linię izolacji pola walki i rozpoznania – RIPL (*reconnaissance and interdiction planning line*);

- brzegi rzek opisuje się jako „prawy" lub „lewy" z punktu widzenia obserwatora patrzącego „w dół" rzeki. Stosuje się także, zwłaszcza podczas prowadzenia działań prostopadle do rzeki, określenia brzegu jako „bliski (bliższy)"oraz „daleki (dalszy)";
- kierunki określane są z wykorzystaniem stron świata (wskazań kompasu) lub poprzez podanie azymutu. Przy posługiwaniu się tym drugim sposobem należy zawsze precyzować, czy azymut podany jest w stopniach czy w tysięcznych. Słowa „w lewo", „w prawo" mogą być użyte jako uzupełnienie azymutu;
- dzień, w którym ma się rozpocząć określone działanie, jeśli nie jest znana dokładna data rozpoczęcia działania, określa się jako dzień D, w stosunku do którego podaje się inne daty w rodzaju D+2, D-3, przyjmując dzień D jako 0 (zero). Jeżeli liczba dni jest większa, (np. 60 dni) można użyć określenia D+2 miesiące;
- godzinę rozpoczęcia działań określa się w dokumentach dowodzenia jako H, jeśli nie jest podana konkretna godzina rozpoczęcia działań. Analogicznie jak w przypadku określania dni, przedsięwzięcia występujące przed tą godziną określa się jako H-30 m, H-1 h 15 m, natomiast zdarzenia zaplanowane po tej godzinie określa się jako H+30 m, H+2 h. Podane skróty oznaczają: h – godzinę, m – minuty. Stosując te metody zapisu czas 90 minut po godzinie H można zapisać jako: H+90 m, lub H+1 h 30 m. Każdorazowo po podaniu dnia lub godziny rozpoczęcia działań, podanych wcześniej jako D lub H, należy czasy operacyjne (D+2, H+30 m) przeliczyć na czas astronomiczny i podawać go w dalszym działaniu lub w opracowywanych dokumentach dowodzenia;
- każdy rozkaz otrzymuje swój numer kodowy (identyfikacyjny), który pozwala powoływać się na ten dokument w jawnej korespondencji. Ponadto nadawany jest także kolejny numer (dwucyfrowy) w skali roku kalendarzowego (np. ROZKAZ BOJOWY Nr 06 9 DZ);
- podczas podawania nazw pododdziałów, oddziałów, związków taktycznych i operacyjnych stosuje się cyfry arabskie. W razie potrzeby, wielkie litery określające przynależność państwową i umieszcza się je pomiędzy numerem a nazwą jednostki, np. 10 (US) DPanc.

Część główna rozkazu bojowego

Każdy rozkaz bojowy, opracowywany na wszystkich szczeblach dowodzenia, powinien mieć taki sam układ obejmujący nagłówek służbowy, część zasadniczą oraz część końcową.

Nagłówek służbowy zawiera dane odnoszące się do wykonawcy dokumentu, miejsca, czasu oraz informacji ogólnych. Poszczególne części nagłówka opracowuje się według następujących zasad:

- Poniżej klauzuli tajności zapisuje się wskazówki dotyczące zmian wprowadzanych w odniesieniu do wydanego wcześniej rozkazu ustnego, zarządzenia lub innych ustaleń. Punkt ten ma zastosowanie tylko wtedy, gdy wcześniej wydany

został inny rozkaz lub zarządzenie. Może on mieć następujące brzmienie: *Żadnych zmian do rozkazu ustnego* lub *Rozkaz ustny bez zmian z wyjątkiem punktu 5.* Jeśli nie było wcześniejszych wytycznych lub obecny rozkaz nie zawiera żadnych zmian w odniesieniu do tych wytycznych punkt ten pomija się.

- Numer egzemplarza nadawany jest przez opracowującego dokument stosownie do liczby opracowanych kopii. Rozkazy (a także załączniki przesyłane jako oddzielne dokumenty) posiadają w części końcowej dokumentu rozdzielnik zawierający liczbę wykonanych kopii oraz ich adresatów.
- Nazwa jednostki opracowującej dokument. Nazwa ta może być zakodowana.
- Nazwa miejsca lub miejscowości opracowania (wydania) rozkazu, z podaniem w nawiasach jego współrzędnych geograficznych. Jeśli działania prowadzone są poza obszarem własnego państwa należy podać także nazwę państwa pobytu.
- Grupa Data – Czas, która oznacza datę i czas podpisania dokumentu. Jest to jednocześnie data i czas, od którego rozkaz obowiązuje, jeśli nie zostało to określone inaczej w treści dokumentu (w ostatnim podpunkcie „Wytyczne koordynacyjne" punktu 3. rozkazu bojowego). W grupie data – czas podaje się czas obowiązujący w miejscu wydania rozkazu (czas lokalny), zawsze w odniesieniu do czasu Greenwich (GMT) z podaniem lokalnej strefy czasowej, np.: **221200AMARZEC2005**, gdzie:

22 – dzień miesiąca;
12 – godzina;
00 – minuta;
A – strefa czasowa (ALFA);
MARZEC – miesiąc (może być użyty skrót);
2005 – rok (może być podany tylko jako 05, lub też pominięty).

Strefa czasowa, w której został opracowany rozkaz może być podana w grupie data – czas lub w oddzielnym punkcie w dalszej części nagłówka, gdzie podaje się ją dużą literą odpowiadającą kolejnym strefom. Zapis dni, godzin oraz minut zawsze musi zawierać dwie cyfry, stąd np. dni miesiąca od pierwszego do dziewiątego zapisuje się: 01; 02 ..., 09.

- Numer kodowy (identyfikacyjny) dokumentu nadawany jest w celu umożliwienia potwierdzenia jego otrzymania przez środki łączności bez ujawniania, że dokument taki został przesłany (otrzymany). Numer ten może być numerem wychodzącym danego dowództwa nadawanym przez kancelarię i nazywany *numerem wychodzącym.*
- Nazwa rozkazu wskazująca jego rodzaj, numer porządkowy i stanowisko wydającego rozkaz (np. ROZKAZ BOJOWY Nr 01 DOWÓDCY 12 DZ). Kolejne numery poszczególnych dokumentów nadawane są w kolejności, w cyklu rocznym, począwszy od początku roku kalendarzowego. Podobną zasadę stosuje się w przypadku wydawania zarządzeń przygotowawczych.
- Wstępne zarządzenia bojowe i zarządzenia bojowe opracowuje się w stosunku do opracowywanego (WZB) lub ostatnio wydanego (ZB) rozkazu bojowego i nadaje im się kolejne dwucyfrowe numery w stosunku do rozkazu bojowego, do którego się odnoszą (np. Zarządzenie bojowe nr 01 do rozkazu bojowego nr 02).

• Dokumenty odniesienia. Godła map, szkice lub inne dokumenty dowodzenia, instrukcje, rozkazy, zarządzenia lub dotychczas wydane zarządzenia przygotowawcze wykorzystywane przy opracowaniu rozkazu. W odniesieniu do map podaje się:

– numer serii mapy (i, w razie potrzeby, kraj lub obszar geograficzny),
– numer arkusza (i, w razie potrzeby, nazwa),
– wydanie,
– skalę.

• Strefa czasowa, która może być podana w tym miejscu lub wcześniej w grupie data – czas. W tym miejscu nagłówka strefę czasową podaje się pełną nazwą alfabetu wojskowego obowiązującego w NATO, np: ALPHA, ZULU itp. Rozwinięcia poszczególnych liter alfabetu stosuje się także podczas literowania wyrazów przez środki łączności.

Część zasadnicza rozkazu bojowego zawiera najważniejsze treści i ma zawsze pięciopunktowy układ. Spełnia ona trzy zasadnicze funkcje:

• informacyjną,
• dyrektywną,
• koordynacyjną.

Po podjęciu przez dowódcę decyzji oraz sprecyzowaniu zamiaru, sztab kontynuuje przygotowanie rozkazu wykorzystując wcześniej opracowane i przygotowane fragmenty, np. zadanie własne, terminy, miejsca rozmieszczenia stanowisk dowodzenia i inne informacje.

Pomimo że za opracowanie rozkazu bojowego odpowiada komórka planowania, poszczególne zespoły organizacyjno-funkcjonalne (osoby funkcyjne) stanowiska dowodzenia odpowiedzialne są za sporządzenie określonych jego fragmentów:

• S(G)1 – odpowiada za przygotowanie wspólnie z S(G)4 punktu 4. ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE w zakresie problematyki personalnej i odpowiedniego załącznika;

• S(G)2 – za przygotowanie punktu 1.a. Przeciwnik; podpunktów punktu 3. REALIZACJA odnośnie zadań dla jednostek rozpoznawczych oraz odpowiednich załączników;

• S(G)3 – odpowiada za scalenie i skoordynowanie całego rozkazu oraz za przygotowanie punktów 1b. Wojska własne, 2. ZADANIE, 3. REALIZACJA oraz odpowiednich załączników;

• Szef logistyki z S(G)4 – za punkt 4. ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE oraz odpowiednich załączników;

• S(G)6 – za punkt 5. DOWODZENIE I ŁĄCZNOŚĆ oraz odpowiednich załączników.

Przygotowany rozkaz jest kopiowany w całości (wraz z załącznikami, jeżeli są sporządzane) w ilości przewidzianej właściwymi procedurami.

Część końcowa rozkazu bojowego obejmuje informacje dotyczące problematyki potwierdzenia otrzymania rozkazu, podpisów dowódcy i innych osób funkcyjnych, wykazu załączników oraz rozdzielnika.

Poszczególne elementy części końcowej opracowuje się w następujący sposób:

- Adnotacja odnośnie **potwierdzenia otrzymania i zrozumienia dokumentu**. Jest ona zazwyczaj zapisana jednym słowem *Potwierdzenie,* może jednak zawierać inne treści, jak np. *Otrzymanie rozkazu potwierdzić przez radiostację.* Potwierdzenie umożliwia wysyłającemu rozkaz kontrolę otrzymania rozkazu przez podwładnych.
- Miejsce **podpisania rozkazu**, w którym podaje się nazwisko dowódcy oraz jego stopień wojskowy. Zasadą jest, że oryginał dokumentu podpisywany jest przez dowódcę lub upoważnioną osobę. Jeśli oryginał jest powielany wraz z podpisem dowódcy nie jest konieczne uwierzytelnienie dokumentu. Jeśli natomiast dowódca podpisał pierwszy egzemplarz rozkazu, natomiast pozostałe egzemplarze są powielane bez podpisu dowódcy, konieczne jest uwierzytelnienie każdego egzemplarza dokumentu przez upoważnionego oficera sztabu. W takim przypadku podpis tego oficera widnieje obok jego nazwiska zapisanego w tej części rozkazu po słowach *Za zgodność.* W miejscu podpisu dowódcy umieszcza się wtedy tylko stopień i nazwisko dowódcy.

Wykaz załączników do rozkazu. Załączniki są integralną częścią dokumentu, ich liczba, treść i typ zależy od konkretnych potrzeb. Powinny one zapewnić jasność, użyteczność i zwięzłość dokumentu zasadniczego. W wykazie przedstawia się tytuły załączników w kolejności liter alfabetu, jakimi zostały oznaczone. Celem sporządzania załączników jest zmniejszenie objętości zasadniczego dokumentu. Zazwyczaj załączniki zawierają treści związane z realizacją przedsięwzięć specjalistycznych dotyczących jednostek bojowych, mogą także zawierać wskazówki dla dowódców jednostek wsparcia i zabezpieczenia lub dowódców innych rodzajów wojsk.

W zależności od potrzeb do załączników opracowuje się uzupełnienia. Wszystkie treści, które nie znajdują swojego miejsca w części zasadniczej rozkazu bojowego oraz w załącznikach, a muszą być przekazane podwładnym zawierane są w uzupełnieniach. Uzupełnienia mogą być opracowane w różnej formie, a ich liczba zależy od wykonawcy danego załącznika. Zwykle jest to oleat z narysowaną koncepcją działania jednostek rodzaju wojsk, którego dotyczy dany załącznik. Mogą także być to tabele, wzorce doktrynalnego działania przeciwnika itd. Forma oraz układ uzupełnień nie jest sformalizowany. Wykaz załączonych uzupełnień umieszcza się na końcu załącznika. W szczególnych przypadkach do uzupełnień mogą być opracowane dodatki. Podobnie jak w przypadku uzupełnień, forma oraz treści dodatków nie są sformalizowane a ich wykaz umieszcza się na końcu uzupełnienia którego dotyczą.

Załączniki oznacza się kolejnymi wielkimi literami alfabetu (A, B, C. itd.), uzupełnienia numerowane są kolejnymi cyframi arabskimi, natomiast dodatki podobnie jak załączniki oznacza się kolejnymi wielkimi literami alfabetu.

Tytuł załącznika zapisuje się w następujący sposób:

ZAŁĄCZNIK D (WSPARCIE OGNIOWE)
DO ROZKAZU BOJOWEGO Nr 01 DOWÓDCY 12 DZ

Tytuł uzupełnienia zapisuje się w następujący sposób:
UZUPEŁNIENIE 6 (PLAN ZAKŁÓCEŃ)
DO ZAŁĄCZNIKA L (WE)
DO ROZKAZU BOJOWEGO Nr 01 DOWÓDCY 12 DZ
Tytuł dodatku zapisuje się w następujący sposób:
DODATEK A (OLEAT OCENY POGODY)
DO UZUPEŁNIENIA 1 (POGODA I TEREN)
Wyróżnia się trzy rodzaje załączników (uzupełnień, dodatków):

- pisemne,
- graficzne,
- tabelaryczne.

Załączniki pisemne zawierają zazwyczaj pięć punktów głównych, takich samych jak rozkaz bojowy. Przyjmuje się, że informacje zawarte w rozkazie nie powinny być powtarzane w załącznikach. Dopuszczalne jest jednak, aby szczególnie ważne informacje, na które dowódca chce zwrócić uwagę podwładnych, były w nich powtórzone.

Załączniki (uzupełnienia, dodatki) graficzne to różnego rodzaju szkice i schematy umieszczone na oleatach (folii, kalce) i mapach z naniesionym planowanym lub aktualnym położeniem oddziałów i pododdziałów, ich działaniem, trasami przegrupowania, urządzeniami logistycznymi itp.

Załączniki (uzupełnienia, dodatki) tabelaryczne opracowywane są, gdy istnieje potrzeba przedstawienia zestawień, porównań i innych danych w formie tabelarycznej w wypadku konieczności udokładnienia lub rozwinięcia danych zawartych w rozkazie lub załączniku pisemnym. Najczęściej wykonuje się je podczas organizowania marszu (przegrupowania), załadunku i wyładunku sprzętu wojskowego, ludzi itp.

Załączniki, uzupełnienia i dodatki opracowuje się stosownie do potrzeb, a ich liczba określana jest każdorazowo przez wykonującego rozkaz (plan). W celu usystematyzowania numeracji i nazw poszczególnych załączników, uzupełnień i dodatków na wszystkich szczeblach dowodzenia w wojskach lądowych przyjęto następującą ich strukturę:

A. PODZIAŁ SIŁ
B. ROZPOZNANIE
1. Pogoda i teren
A. Oleat oceny pogody
2. Prognoza zagrożenia
A. Oleat oceny zagrożeń
B. Struktura organizacyjna i wyposażenie
C. Obiekty do rozpoznania
3. Plan zbierania informacji
A. Oleat zbierania informacji
C. PLAN DZIAŁANIA

D. WSPARCIE OGNIOWE

1. Plan użycia artylerii
2. Tabela realizacji wsparcia ogniowego
3. Tabela celów
4. Plan manewru
5. Oleat korytarzy przelotów

E. OBRONA PRZECIWLOTNICZA

1. Plan użycia wojsk OPL

F. WSPARCIE INŻYNIERYJNE

1. Plan wsparcia inżynieryjnego
2. Numerowanie zapór inżynieryjnych
3. Tabela kierowania oddziałem zaporowym

G. OBRONA PRZED BRONIĄ MASOWEGO RAŻENIA

1. Plan OPBMR

H. ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE

1. Matryca zabezpieczenia logistycznego
2. Plan zabezpieczenia logistycznego
3. Plan zabezpieczenia transportowego i ruchu wojsk
4. Plan wsparcia państwa gospodarza

I. ZABEZPIECZENIE MEDYCZNE

J. WSPARCIE PERSONALNE

K. ŁĄCZNOŚĆ I INFORMATYKA

1. Organizacja łączności radioliniowo-przewodowej
2. Organizacja łączności radiowej
3. Organizacja łączności specjalnej, utajnionej i bezpieczeństwa łączności
4. Organizacja informatycznego wsparcia dowodzenia
5. Organizacja Wojskowej Poczty Polowej

L. WALKA ELEKTRONICZNA

1. Oleat zagrożenia elektronicznego
2. Plan obrony elektronicznej
3. Wyciąg z planu WE
4. Wykaz celów elektronicznych
5. Rejony i częstotliwości zastrzeżone i zakazane do zakłóceń
6. Plan zakłóceń
7. Wykaz wykrytych środków elektronicznych przeciwnika

M. WSPÓŁPRACA CYWILNO-WOJSKOWA

N. DZIAŁANIA GŁĘBOKIE

O. DZIAŁANIA W OBSZARZE (PASIE, REJONIE) TYŁOWYM

P. DZIAŁANIA SPECJALNE

Q. DZIAŁANIA INFORMACYJNE

R. DZIAŁANIA PSYCHOLOGICZNE

S. ZASADY UŻYCIA SIŁY

T. OCHRONA WOJSK (OPSEC)

U. KOORDYNACJA DZIAŁAŃ W PRZESTRZENI POWIETRZNEJ

1. Plan koordynacji działań w przestrzeni powietrznej

V. WSPARCIE LOTNICZE

Na wszystkich szczeblach dowodzenia obowiązują jednakowe numery i nazwy poszczególnych załączników, uzupełnień i dodatków. W przypadku gdy dany dokument nie jest opracowywany pomija się go w wykazie zapisanym na końcu dokumentu rozkazodawczego. Jeżeli zachodzi konieczność opracowania dodatkowego załącznika, uzupełnienia lub dodatku nieprzewidzianego w powyższym wykazie oznacza się go kolejną wolną literą lub cyfrą.

Jeżeli załącznik, uzupełnienie lub dodatek stanowią integralną część rozkazu w nagłówku podaje się tylko klauzulę tajności oraz nazwę dokumentu, a w części końcowej wykaz dokumentów uzupełniających (uzupełnień, dodatków). Jeżeli dokument wydawany jest oddzielnie (w terminie innym niż dokument nadrzędny) nagłówek i część końcowa powinny zawierać wszystkie informacje.

- **Rozdzielnik.** Zawiera rozdział kolejnych egzemplarzy dokumentu między poszczególnych odbiorców. Rozdzielnik może być wymieniony w całości lub zawierać odnośnik do stałego rozdzielnika określonego w stałych procedurach działania, który zazwyczaj jest uzupełniany spisem odbiorców nieujętych w rozdzielniku stałym. Rozdzielnik powinien obejmować wykaz egzemplarzy wysyłanych na zewnątrz, do wykonania (dla podwładnych oraz jednostek przydzielonych i wspierających) i do wiadomości (dla sztabu nadrzędnego i – jeżeli sytuacja tego wymaga – sąsiadów), a także rozdzielnik wewnętrzny dla poszczególnych komórek stanowiska dowodzenia. Te same zasady należy stosować w przypadku dystrybucji dokumentów w postaci elektronicznej (z wykorzystaniem zautomatyzowanych systemów dowodzenia).

4. STAWIANIE ZADAŃ

Stawianie zadań jest trzecią fazą cyklu procesu dowodzenia, stanowiącą niejako element łączący przedsięwzięcia planowania działań z ich bezpośrednią realizacją przez podwładnych. Zasadniczym celem tej fazy jest **doprowadzenie do wykonawców zadań wynikających z decyzji podjętej przez dowódcę**. Oznacza to nie tylko fizyczne dostarczenie treści zadania do podwładnych, ale także potwierdzenie jego zrozumienia przez odbiorców.

4.1. Sposoby postawienia zadania

Najbardziej typowym i najlepszym sposobem postawienia zadań jest ich przekazanie **osobiście** przez dowódcę **na jego stanowisku dowodzenia** po sporządzeniu i powieleniu przez podległy sztab **rozkazu bojowego**, wraz z niezbędnymi załącznikami i uzupełnieniami. Osobisty kontakt przełożonego i podwładnego pozwala na dokładne przekazanie zadania oraz umożliwia szybkie i jednoznaczne wyjaśnienie niejasności lub wątpliwości. Daje też dowódcy możliwość sprawdzenia czy podwładni właściwie zrozumieli postawione im zadania. Tak zorganizowane stawianie zadań ma postać odprawy koordynacyjnej.

Możliwe jednak (i często stosowane) są odstępstwa od powyższych zasad. Uzależnione jest to od wielu czynników, wśród których do najważniejszych należy zaliczyć:

- szczebel dowodzenia,
- stopień doświadczenia i wyszkolenia dowództw,
- posiadany czas,
- posiadane techniczne środki łączności i wspomagania procesu dowodzenia.

Sposób realizacji tej fazy cyklu procesu dowodzenia każdorazowo ustala dowódca lub szef sztabu. **Miejsce**, **czas** i **sposób** postawienia zadań powinny być jednoznacznie określone podczas informowania operacyjnego i przekazane podwładnym w **zarządzeniach przygotowawczych**.

Jak zauważono wcześniej, stawianie zadań formalnie rozpoczyna się po zakończeniu opracowywania pełnego rozkazu bojowego. Jeśli jednak wymagane będzie przyspieszenie uruchomienia cyklu decyzyjnego u podwładnych, możliwe jest zrealizowanie tej fazy wcześniej, zaraz **po sporządzeniu planu działania** i opracowaniu wstępnego zarządzenia bojowego, a nawet bezpośrednio **po zakończeniu odprawy decyzyjnej** (wówczas zadania stawiane są przez dowódcę bezpośrednio na pod-

stawie wygłoszonego zamiaru, a ich formalne znaczenie określone jest jako ustna forma Wstępnego zarządzenia bojowego).

W niektórych sytuacjach przybycie podległych dowódców na stanowisko dowodzenia przełożonego może być bardzo skomplikowane lub wręcz niemożliwe. W takim przypadku możliwe jest postawienie zadań **na stanowisku dowodzenia podwładnych** poprzez **oficerów łącznikowych** lub przy wykorzystaniu **technicznych środków łączności** (w tym także środków automatycznej transmisji danych). Nie jest wykluczone także **przybycie dowódcy** na stanowisko dowodzenia podwładnego (np. w rejonie głównego wysiłku) i postawienie mu tam zadania osobiście. Na niższych szczeblach dowodzenia (batalionu i niższym, wyjątkowo brygady) stosowane bywa także stawianie zadań **w terenie**.

Należy pamiętać, że postawienie zadań przez dowódcę lub osobę przez niego upoważnioną ustnie albo też przy wykorzystaniu technicznych środków łączności musi być **zawsze** potwierdzone pisemnym dokumentem dowodzenia dostarczonym adresatowi tak szybko, jak to jest możliwe.

4.2. Odprawa koordynacyjna – stawianie zadań przez dowódcę

Jeśli pozwalają na to warunki przygotowywania działań, po opracowaniu planu i rozkazu operacyjnego dowódca może zarządzić zorganizowanie odprawy koordynacyjnej, mającej na celu przekazanie zadań podwładnym oraz koordynację działań podległych jednostek. Odprawa ta realizowana jest na stanowisku dowodzenia wydającego rozkaz, a jej uczestnikami są:

- dowódca;
- szef sztabu;
- kierownicy komórek funkcjonalnych obsady operacyjnej stanowiska dowodzenia;
- oficerowie łącznikowi przebywający na stanowisku dowodzenia;
- podlegli dowódcy wraz ze swoimi grupami operacyjnymi.

Odpowiedzialnym za przygotowanie odprawy jest szef sztabu, natomiast bezpośrednim wykonawcą koordynującym poczynania wszystkich komórek organizacyjnych stanowiska dowodzenia jest szef Zespołu Planowania Centrum Dowodzenia.

Do czasu rozpoczęcia odprawy przygotować należy:

- komplet dokumentów dyrektywnych dla każdego przybyłego podwładnego dowódcy;
- mapę sytuacyjną (oleat) z aktualnym położeniem przeciwnika, jednostek własnych, sąsiadów, jednostek działających w naszym rejonie odpowiedzialności oraz innych ważnych elementów (może to być kilka map);
- oleat z prawdopodobnym wariantem działania przeciwnika;
- oleat z planem działania;

• inne dokumenty w zależności od potrzeb oraz przyjętej koncepcji prowadzonej odprawy;

• urządzenia, pomoce oraz materiały biurowe potrzebne do prezentacji oraz utrwalania przebiegu odprawy.

Pomieszczenie oraz materiały przygotowane do odprawy powinny zapewnić sprawny jej przebieg i ułatwić wszystkim uczestnikom poznanie i zrozumienie prezentowanych informacji. Unikać należy wszelkiego rodzaju przewieszania map, ich zdejmowania, przypinania, rolowania oraz innych czynności rozpraszających uczestników odprawy. Przebieg każdej odprawy koordynacyjnej mającej na celu postawienie zadań powinien być protokołowany, a szczególnie konieczne jest zapisanie:

• wszystkiego rodzaju wniosków dotyczących potrzeby rozwiązania problemów wynikłych w toku odprawy;

• ustaleń oraz zadań wydanych podczas odprawy;

• innych treści istotnych dla dalszego planowania i prowadzenia działań.

Odpowiedzialnym za tę czynność jest szef Zespołu Planowania Centrum Dowodzenia.

Układ odprawy

Układ odprawy poświęconej stawianiu zadań nie jest jednoznacznie określony w żadnym dokumencie normatywnym, jednak aby zapewnić jej skuteczność, wskazane jest zawarcie w niej następujących przedsięwzięć pogrupowanych w trzy części:

1) część wprowadzającą,

2) część dyrektywną,

3) część instruktażowo-kontrolną.

Część wprowadzająca ma na celu zapoznanie podwładnych z sytuacją i obejmuje:

• wprowadzenie (złożenie meldunku, przedstawienie celu i układu odprawy) – szef sztabu;

• przedstawienie przebiegu aktualnego przebiegu linii styczności wojsk, podanie wniosków dotyczących prawdopodobnego dalszego działania przeciwnika, a w tym wariantu działania przyjętego jako najbardziej prawdopodobny lub najgroźniejszy dla wojsk własnych – szef Zespołu Rozpoznania Zespołu Dowodzenia;

• przedstawienie zadania przełożonego i jego zamiaru działania (z zaakcentowaniem myśli przewodniej) – szef Grupy Planowania Zespołu Dowodzenia;

• przedstawienie położenia oraz zadań sąsiadów, zasadniczych jednostek działających w rejonie odpowiedzialności, a niebędących w podporządkowaniu dowódcy stawiającego zadania – szef Grupy Dowodzenia Działaniami Zespołu Dowodzenia lub oficerowie łącznikowi).

Celem części dyrektywnej jest doprowadzenie zadań do wiadomości podwładnych. Powinna obejmować:

• przedstawienie zadania własnego, zamiaru działania – dowódca lub szef sztabu;

- postawienie zadań podległym dowódcom (w tym sprecyzowanie podziału sił i elementów dowodzenia i koordynacji działań) – dowódca;
- określenie zasadniczych elementów w zakresie zabezpieczenia logistycznego – szef Zespołu Zabezpieczenia Działań;
- przedstawienie organizacji dowodzenia i łączności – szef sztabu lub szef Grupy Wsparcia Dowodzenia Zespołu Wsparcia Dowodzenia.

Część instruktażowo-kontrolna realizowana jest po przerwie na analizę zadań przez podległych dowódców. Jej celem jest wyjaśnienie powstałych po wysłuchaniu zadań niejasności lub wątpliwości oraz sprawdzenie stopnia zrozumienia postawionych zadań, m.in.:

- ewentualne pytania podległych dowódców do stawiającego zadania, szefa sztabu i oficerów sztabu;
- sprawdzenie zrozumienia zadań przez podwładnych (po opuszczeniu miejsca odprawy przez oficerów sztabu oraz grupy operacyjne);
- udzielenie dodatkowych wytycznych i wskazówek przez dowódcę.

Przedstawiony powyżej układ odprawy koordynacyjnej poświęconej postawieniu zadań podwładnym realizowany jest w pełni oczywiście tylko w normalnych warunkach (stawianie zadań na SD przełożonego po sporządzeniu pełnego rozkazu operacyjnego). Jeśli stawianie zadań realizowane jest w innych sytuacjach i w inny sposób, możliwe są różnego rodzaju odstępstwa. Jednak nigdy nie można pominąć realizowania przedsięwzięć zaliczonych do drugiej (dyrektywnej) i trzeciej (instruktażowo-kontrolnej) części odprawy.

4.3. Przykładowe wystąpienie dowódcy podczas stawiania zadań podwładnym

Moją myślą przewodnią *jest, po przejęciu walki od sił walczących z przodu, zorganizować pozycję przednią. Natomiast większością sił brygady zorganizować obronę w głównym rejonie obrony z rejonem kluczowym w środku ugrupowania brygady. Obronę prowadzić w celu zmuszenia przeciwnika do zużycia odwodów i uniemożliwienia mu potęgowania natarcia w głębi obrony, a tym samym po zatrzymaniu go stworzyć warunki do wyprowadzenia przez przełożonego kontrataku.*

W celu wykonania postawionego zadania ***zamierzam*** *prowadzić obronę trzema batalionami w pierwszym rzucie, mając na prawym skrzydle, 912 bz, na lewym skrzydle 914 bzmot i w centrum ugrupowania w rejonie kluczowym 913 bz. W odwodzie 911 bcz i 934 bz na pozycji przedniej. Po przejęciu walki na linii PL KONAR przez batalion na pozycji przedniej i ukierunkowaniu przeciwnika w nasz rejon kluczowy walkę od linii PL WITKA przejmują bataliony na pierwszej linii obrony. Prowadząc walkę w głównym rejonie obrony dążą do zatrzymania natarcia przeciwnika przed linią PL ŚWIST. W wypadku włamania się przeciwnika w główny rejon obrony batalionów pierwszorzutowych, wyjściem batalionu obwo-*

dowego na rubież ogniową lub do kontrataku zatrzymać ostatecznie natarcie przeciwnika.

Rozkazuję:

911 bcz

Ześrodkować się w rejonie MOCZYDŁA, BUDY, KAŁUSZYN, JĘDRZEJÓW STARY Rozbudować rubież obrony: MOCZYDŁA, KAZIMIERZÓW. Być w gotowości do obrony rozbudowanej rubieży z zadaniem niedopuszczenia do przerwania się przeciwnika w kierunku: WIŚNIEW, JĘDRZEJÓW albo do wykonania kontrataku z LD ZIELONA lub LD POPIEL w celu rozbicia przeciwnika w rejonie włamania i odtworzenia przedniego skraju obrony brygady. Wyjście na rubież obrony na sygnał HURAGAN, do kontrataku z LD POPIEL na sygnał SKOK-1, do kontrataku z LD ZIELONA na sygnał SKOK-2.

912 bz

Zabezpieczyć drogi przejścia 934 bz z pozycji przedniej przez ugrupowanie. Przejąć prowadzenie walki obronnej od PL WITKA. Bronić nakazanego rejonu i nie dopuścić do przerwania się przeciwnika w kierunku: CZERWONKA, KAŁUSZYN. Być w gotowości do zabezpieczenia wejścia do walki odwodu dywizji z LD ŻÓŁTA.

913 bz

Zabezpieczyć drogi przejścia 934 bz z pozycji przedniej przez ugrupowanie. Przejąć prowadzenie walki od PL WITKA. Bronić nakazanego rejonu i nie dopuścić do przerwania się przeciwnika w kierunku: NOJSZEW, WIŚNIEW (EC4990). Być w gotowości do zabezpieczenia wejścia do walki odwodu brygady z LD ZIELONA i odwodu dywizji z LD ŻÓŁTA.

914 bz

Zabezpieczyć drogi przejścia 934 bz z pozycji przedniej przez ugrupowanie. Przejąć prowadzenie walki od linii WITKA. Bronić nakazanego rejonu i nie dopuścić do przerwania się przeciwnika w kierunku: DROP (DE 4900), WÓLKA MLĘCKA (EC4293). Być w gotowości do zabezpieczenia wejścia do walki odwodu brygady z LD POPIEL i odwodu dywizji z LD BIAŁA.

934 bz

Zorganizować pozycję przednią i przejąć prowadzenie działań od PL KONAR. Ukierunkować działanie przeciwnika w rejon kluczowy brygady. Po wykonaniu zadania wyjść po drodze CZARNA, SZARA, ZIELONA i ześrodkować się w rejonie 93 BZ. Ustalić z dowódcami 914, 913, 912 bz sygnały rozpoznawcze w celu bezpiecznego przejścia z pozycji przedniej.

Uwaga! (dalej w ten sam sposób zadania dla pozostałych podwładnych)

Gotowość do obrony osiągnąć do godziny 6.00 dnia 9. września. Gotowość systemu ognia przeciwlotniczego do godziny 12.00 dnia 7. września. Prace pierwszej kolejności w zakresie obiektów fortyfikacyjnych i zapór minowych zakończyć do godziny 20.00 dnia 8. września.

Meldunki składać w godzinach: 9.00 (z 8.00), 12.00 (z 11.00), 15.00 (z 14.00). Sprawozdanie operacyjne za dobę walki składać o godzinie 18.00 (z godz. 17.00).

Utrzymywać środki ochrony 914, 913, 912 bz przed skażeniami w gotowości odpowiadającej zagrożeniom. Przedsięwzięcia ochronne realizować natychmiast po alarmach chemicznych, wystąpieniu symptomów porażenia chemicznego oraz po atakach rakietowych i artyleryjskich. W przypadku zagrożeń promieniotwórczych nie dopuścić do przekroczenia dawki promieniowania 50 cGy.

Priorytet wsparcia ogniowego: na rzecz 913 i 914 bz, a na czas wykonania kontrataku na rzecz 911 bcz. Priorytet zabezpieczenia inżynieryjnego: 934 bz do PL WITKA, później zapewnienie swobody działania 913 bz od PL WITKA do PL ŚWIST, a następnie 911 bcz na czas wykonywania kontrataku.

Rejon zastrzeżony: CHROŚCICE, WITY, KAŁUSZYN.

Teraz ogłaszam 30 minutową przerwę na zapoznanie się z zadaniami, a następnie przystąpimy do dalszej części odprawy, podczas której będziemy wyjaśniać zauważone wątpliwości i rozwiązywać powstałe problemy.

5. KONTROLA

„Regulamin działań wojsk lądowych" definiuje **kontrolę** jako fazę procesu dowodzenia. Zapewnia ona ciągłość tego procesu, gdyż jej rezultaty stanowią podstawę do uaktualniania posiadanych danych o sytuacji, czyli ustalania położenia. Celem kontroli, jako fazy procesu dowodzenia, jest sprawdzenie efektów (skutków) dotychczasowego planowania i postawienia zadań oraz sposobu ich wprowadzania w życie. Za realizację kontroli odpowiedzialny jest dowódca, który planował i stawiał zadania do danego działania. Wyróżnia się następujące środki realizacji kontroli: elementy dowodzenia i koordynacji działań (EDKD), synchronizację działań, monitorowanie sytuacji oraz podejmowanie działań mających zmniejszyć różnice między stanem zaplanowanym a rzeczywistym[33].

Kontrola (ang. *control*) to władza wykonywana przez dowódcę (rys. 5.1) nad częścią działań podległej organizacji normalnie niebędącej pod jego dowództwem, obejmująca odpowiedzialność za realizację rozkazów lub dyrektyw. Cała lub część tej władzy może być przeniesiona lub przekazana[34].

5.1. Sposoby realizacji kontroli

Za realizację procesu kontroli odpowiedzialny jest dowódca każdego szczebla dowodzenia. Jego obowiązkiem w tym zakresie jest zachowanie obiektywizmu oraz:

- zapewnienie właściwego stopnia (zakresu) kontroli, biorąc pod uwagę niezbędną dla podwładnego swobodę działania wynikającą z istoty zasady dowodzenia przez określenie celów działania;
- zmniejszenie do niezbędnego minimum udziału (obciążenia) kontrolowanego, to znaczy nieodciąganie go od jego głównego zadania – osiągnięcia celu działania;
- udzielanie pomocy kontrolowanemu po stwierdzeniu, iż pomoc jest potrzebna i możliwa.

W dowództwie brygady w trakcie przygotowania i prowadzenia działań kontrola odgrywa bardzo ważną rolę, a o osiągnięciu celu tej fazy cyklu decyzyjnego decyduje bardzo często sposób jej przeprowadzenia. Dlatego istotną rolę w planowaniu, przygotowaniu i sprawowaniu tej funkcji dowodzenia odgrywa sztab bry-

[33] *Regulamin działań wojsk lądowych*, DWLąd. wewn. 115/2008, Warszawa 2008, s. 293.
[34] M. Strzoda, N. Prusiński, *System dowodzenia. Terminologia*, cz. I, AON, Warszawa 2001.

gady, który wspomaga dowódcę poprzez użycie konkretnych i właściwych sposobów kontroli.

Wyróżnia się następujące środki realizacji kontroli:

- **ustanowienie elementów dowodzenia i koordynacji działań (EDKD)**. Ułatwieniem dla skutecznego sprawowania kontroli jest jednoznaczny, wyraźny podział odpowiedzialności między określonym szczeblem dowodzenia i podległymi mu dowódcami;
- **organizację synchronizacji działań** jako jednego z najważniejszych przedsięwzięć fazy kontroli. Synchronizacja działań to koordynacja wysiłku wojsk w czasie i w przestrzeni. Jej istota polega na realizacji zadań cząstkowych w ramach jednego zgrupowania dla osiągnięcia celu działania szczebla nadrzędnego. Każdy dowódca po wydaniu rozkazu bojowego i postawieniu zadań dla podwładnych powinien zorganizować odprawę koordynacyjną, w ramach której zsynchronizuje działanie wszystkich elementów ugrupowania bojowego. W synchronizacji działań uczestniczą szefowie poszczególnych komórek stanowiska dowodzenia, dowódcy podległych jednostek/pododdziałów oraz oficerowie łącznikowi jednostek współdziałających i wspierających. Zasadniczo, synchronizację działań prowadzi się na podstawie mapy w dużej skali z naniesionymi na nią wszystkimi elementami ugrupowania bojowego oraz tabeli synchronizacji;
- **monitorowanie sytuacji** jest szczególnie ważne dla prawidłowego przebiegu fazy kontroli. Obejmuje ono całokształt przedsięwzięć zapewniających możliwość porównania stanu zaplanowanego ze stanem rzeczywistym. Do zasadniczych sposobów uzyskiwania informacji niezbędnych do sprawnego i ciągłego monitorowania sytuacji zalicza się:
  - zbieranie meldunków od podwładnych,
  - wizyty dowódcy w podległych mu wojskach,
  - wysyłanie grup (zespołów) kontrolnych,
  - prowadzenie kontroli po linii funkcjonalnej przez specjalistów rodzajów wojsk.
- **podejmowanie działań mających zmniejszyć różnice między stanem zaplanowanym a rzeczywistym**. Monitorowana sytuacja stanowi podstawę do stwierdzenia czy różnice te wymagają podjęcia dodatkowych działań. Jeżeli dodatkowe czynności nie są niezbędne, dowódca i sztab kontynuują swoje standardowe działania, to znaczy realizują wcześniej ustalony plan. Jeżeli zmiany są konieczne, wtedy dowódca wspomagany przez swój sztab ustala, jakie czynności (decyzje) należy podjąć. Po ich identyfikacji przekazywane są one podwładnym za pomocą zarządzeń bojowych.

Elementy dowodzenia i koordynacji działań są to ustne lub pisemne wytyczne dowódcy określane w celu podziału odpowiedzialności, koordynacji wsparcia ogniowego, kontrolowania działań bojowych. Każdy z elementów dowodzenia i koordynacji działań może być wyrażony w sposób graficzny, a wszystkie powinny być łatwo rozpoznawalne w terenie. EDKD mogą obejmować:

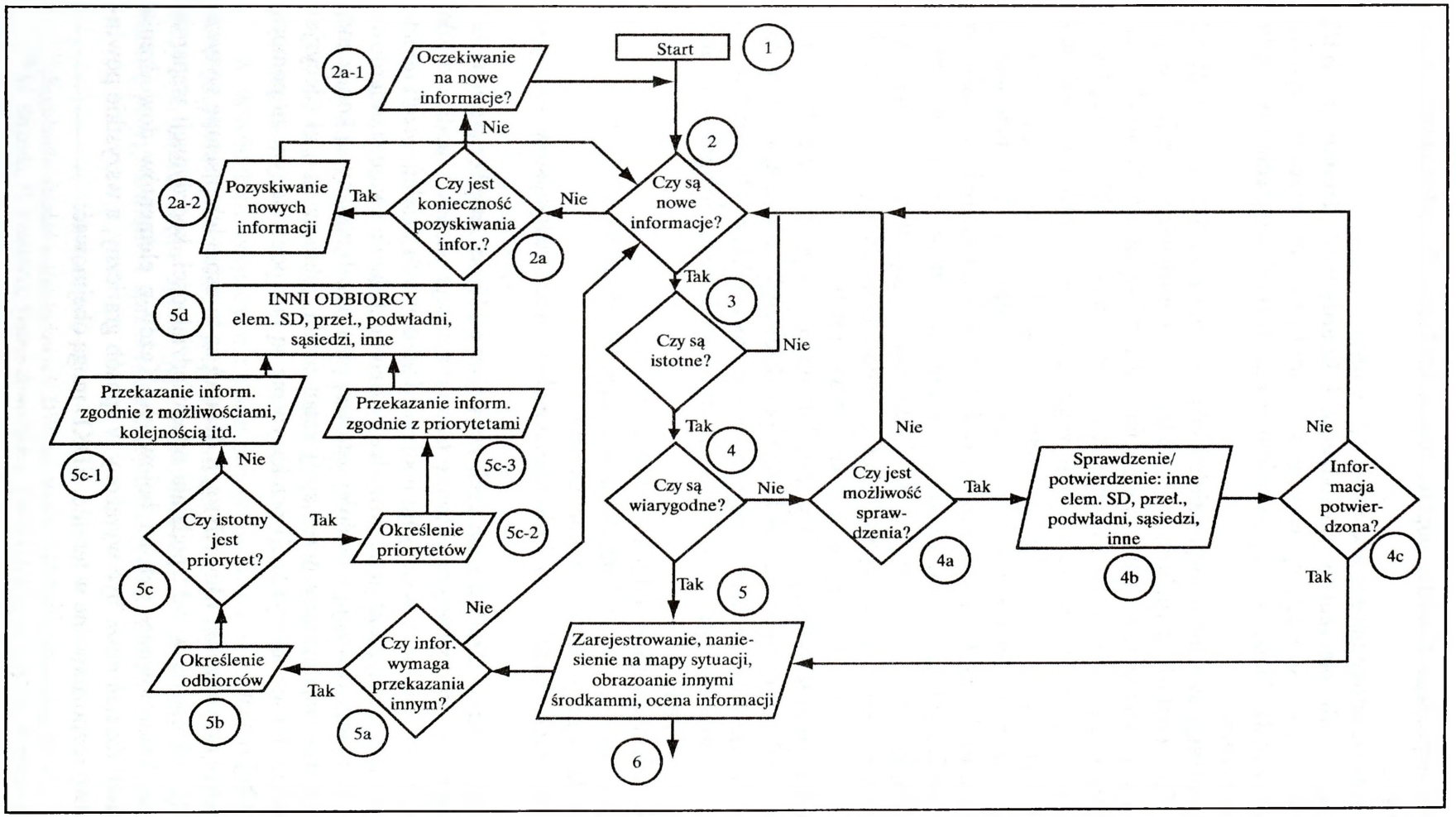

Rys. 5.1a. Algorytm postępowania dowódcy brygady/dywizji podczas realizacji fazy kontroli procesu dowodzenia

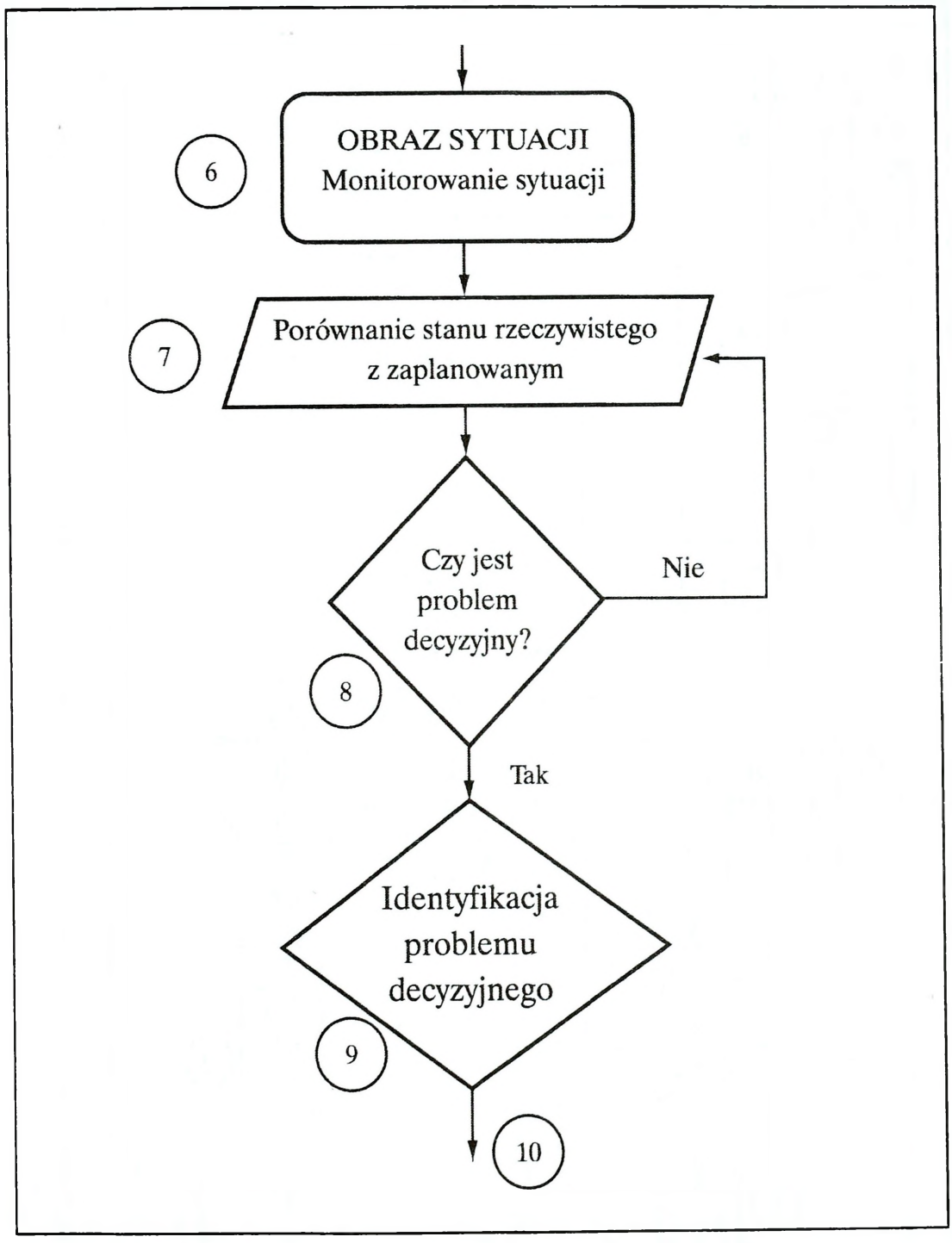

Rys. 5.1b. Algorytm postępowania dowódcy brygady/dywizji podczas realizacji fazy kontroli procesu dowodzenia – cd.

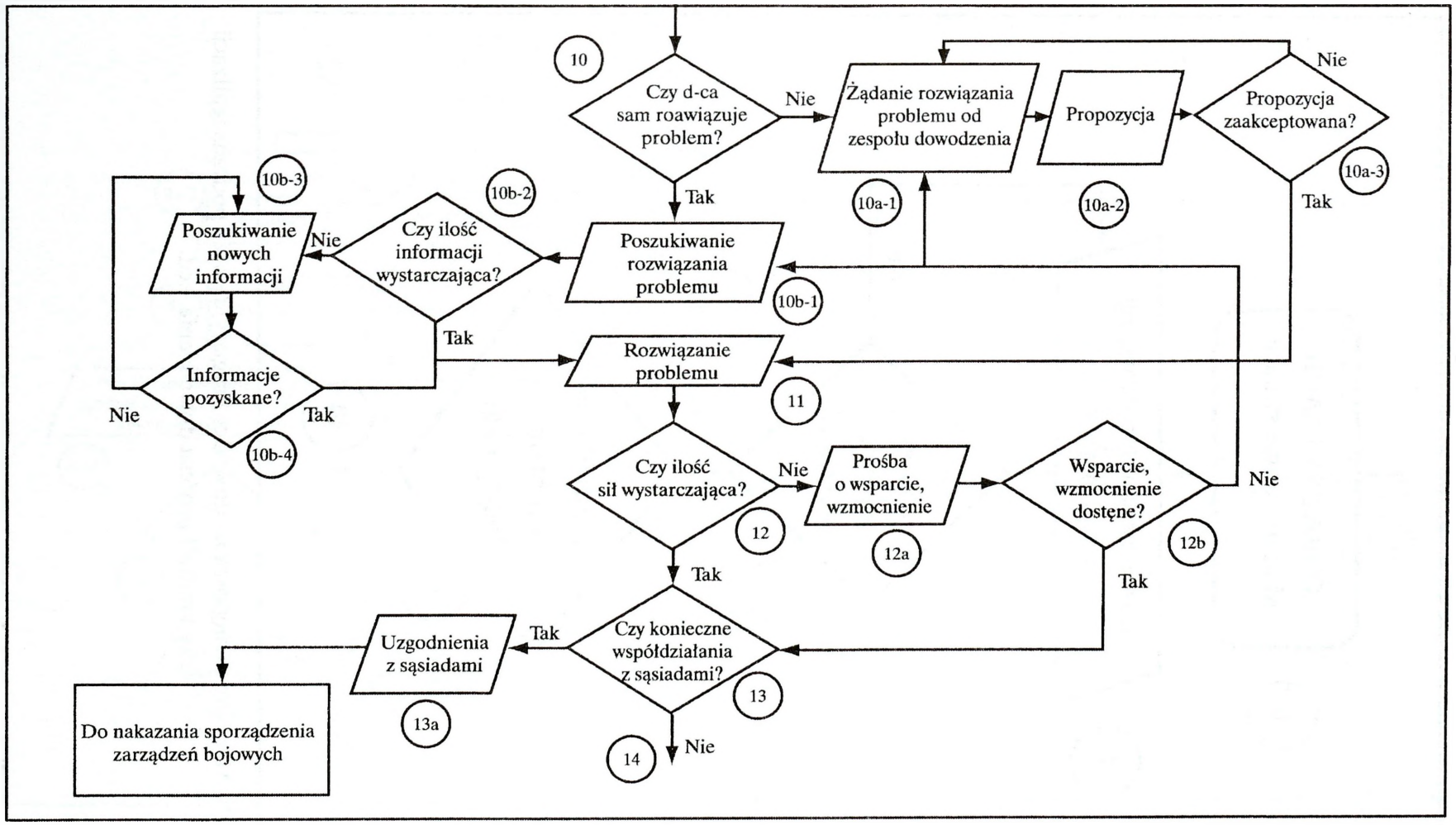

Rys. 5.1c. Algorytm postępowania dowódcy brygady/dywizji podczas realizacji fazy kontroli procesu dowodzenia – cd.

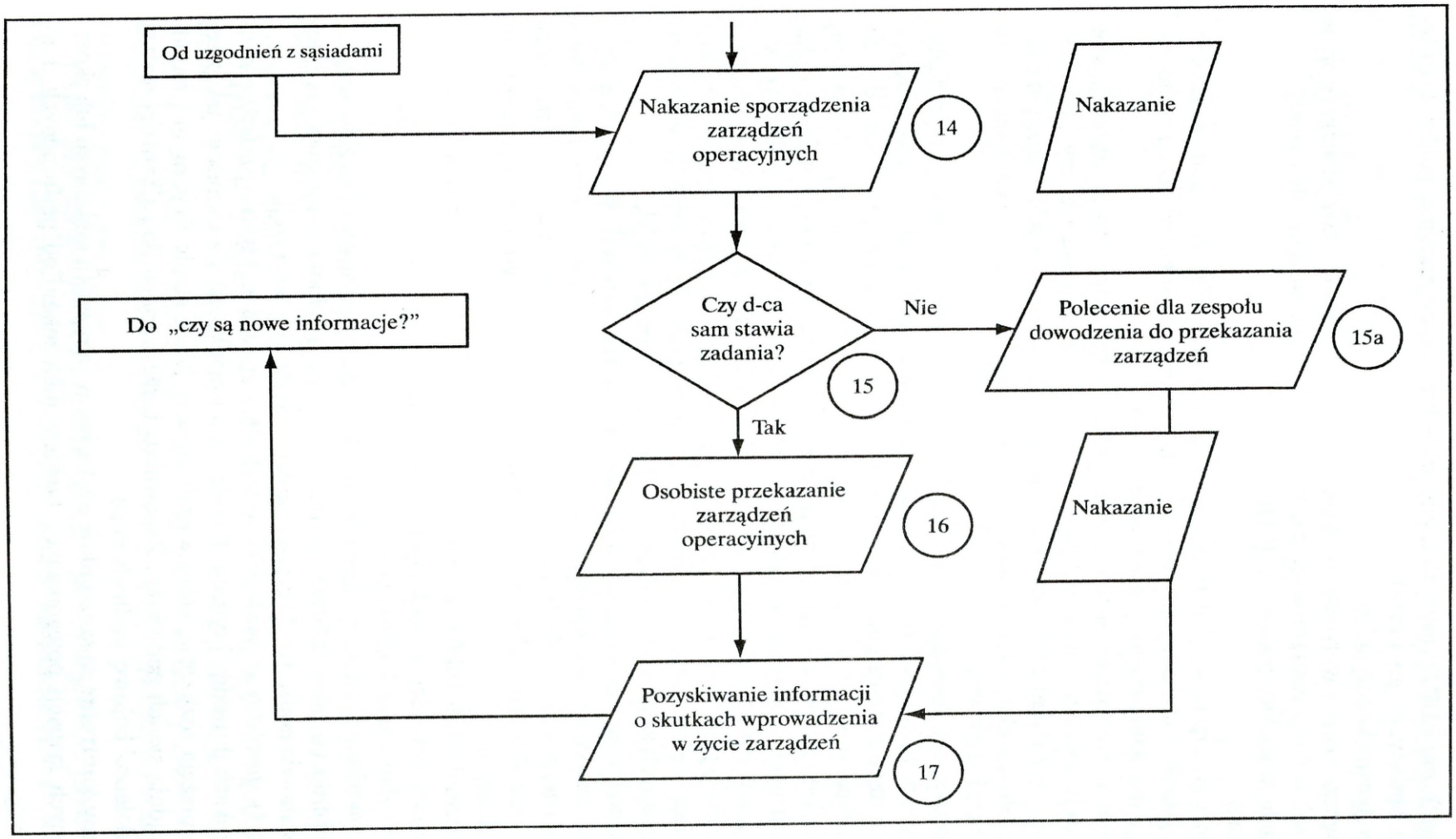

Rys. 5.1d. Algorytm postępowania dowódcy brygady/dywizji podczas realizacji fazy kontroli procesu dowodzenia – cd.

- graficzne EDKD (linie rozgraniczenia, linie koordynacyjne, punkty koordynacyjne, obiekty, rejony i inne);
- wytyczne koordynujące;
- ograniczenia i wytyczne w zakresie różnych obszarów dowodzenia (stopnie gotowości, wykazy zastrzeżonych częstotliwości, rejony zastrzeżone i inne);
- stałe procedury operacyjne (SOP);
- inne.

Należy pamiętać, iż zbyt restrykcyjne EDKD prowadzą do ograniczania swobody działania podwładnych. Toteż muszą być one ograniczone do poziomu niezbędnego dla skutecznego sprawowania dowodzenia.

Kolejnym narzędziem sprawowania kontroli w brygadzie jest **organizacja synchronizacji działań**, którą realizuje się w celu upewnienia się czy podwładni właściwie zrozumieli swoje zadania oraz sprawdzenia czy synchronizacja działań poszczególnych elementów ugrupowania bojowego w zasadniczych etapach działań nie budzi zastrzeżeń.

Dokumentem dowodzenia wykorzystywanym w tym zakresie jest graficzno-tabelaryczny plan synchronizacji, który powstaje w zespole planowania praktycznie już w czasie rozważenia wariantów działania. Po podjęciu przez dowódcę decyzji i ogłoszeniu zamiaru zostaje on uszczegółowiony, skopiowany i dostarczony do wszystkich komórek organizacyjno-funkcjonalnych, dla których staje się dokumentem uzupełniającym plan działania i ułatwiającym kierowanie walką. W brygadzie, jeżeli czas na to pozwoli, może odbyć się także odprawa koordynacyjna poświęcona tej problematyce. Za jej przygotowanie i przeprowadzenie odpowiedzialny jest szef sztabu, a uczestniczą w niej obok podległych dowódców szefowie poszczególnych zespołów SD BZ oraz oficerowie rodzajów wojsk.

Następnym narzędziem kontroli jest **monitorowanie sytuacji**. W brygadzie obejmuje ono całokształt przedsięwzięć zapewniających możliwość porównania stanu zaplanowanego (jak miało być) ze stanem rzeczywistym (jak jest). Zasadnicze sposoby pozyskiwania informacji niezbędnych do sprawnego i ciągłego monitorowania sytuacji to:

- zbieranie meldunków od podwładnych;
- wizyty dowódcy w podległych mu wojskach;
- wysyłanie grup kontrolnych;
- prowadzenie kontroli po linii funkcjonalnej przez specjalistów rodzajów wojsk.

Meldunki od podwładnych obejmują zarówno meldunki terminowe, jak i doraźne i stanowią podstawę do ciągłej aktualizacji danych o sytuacji.

Wizyty dowódcy w podległych wojskach stanowią efektywne narzędzie kontroli w rękach dowódcy brygady. Pozwalają im przekonać się osobiście, jak przebiega realizacja rozkazów, które wydali, oraz w jakim stanie fizycznym i moralnym znajdują się ich podwładni. Zapewniają także warunki do najbardziej realnej oceny zdolności bojowej podległych sił.

Grupy kontrolne są szczególnie użyteczne w przypadku niejasnych lub skomplikowanych sytuacji potęgowanych brakiem meldunków od podwładnych. For-

mowane z oficerów sztabu brygady wysyłane są w celu upewnienia dowódcy, iż jego rozkazy zostały odebrane i są we właściwy sposób realizowane.

Kontrole po linii funkcjonalnej, prowadzone przez specjalistów rodzajów wojsk, są szczególnie przydatne w zakresie kontroli stanu uzbrojenia i wyposażenia.

Wymienione i krótko scharakteryzowane narzędzia kontroli pozwalają dowódcy brygady stwierdzić oraz ustalić, jaka jest aktualna sytuacja w podległych wojskach. Wyniki tej kontroli (aktualna sytuacja) przedstawiane są na mapach sytuacyjnych oraz dokumentach pomocniczych (zestawienia, tabele, szkice itp.) każdej organizacyjno-funkcjonalnej komórki stanowiska dowodzenia brygady. Szefowie tych komórek są osobiście odpowiedzialni za aktualność informacji zawartych w prowadzonych przez nich dokumentach dowodzenia.

Często dla ułatwienia porównania stanu rzeczywistego z zaplanowanym na mapach sytuacyjnych na jednej z folii, kolorem czarnym naniesiony jest plan działania, dzięki czemu po naniesieniu aktualnej sytuacji kolorem niebieskim praktycznie natychmiast dokonuje się porównania i dzięki temu dowódca może na bieżąco śledzić rozwój sytuacji i podejmować działania mające zmniejszyć różnicę (rozbieżności) między stanem rzeczywistym a zaplanowanym.

Informacje pochodzące od przełożonego, podwładnych i sąsiadów oraz z innych źródeł (np. zespołów kontrolnych) są zapisywane w **dziennikach działań bojowych**. Te z nich, których nie można (lub nie jest to celowe) zobrazować na mapach sytuacyjnych, a są potrzebne dla pracy zespołów funkcjonalnych powinny być umieszczone w pomocniczych dokumentach uzupełniających, tj. mapy sytuacyjne – tabele, szkice, zestawienia, zgodnie z wytycznymi szefa danej komórki SD.

Monitorowane informacje stanowią podstawę do oceny czy różnice te wymagają podjęcia dodatkowych działań. Jeżeli dodatkowe czynności nie są niezbędne, dowódca i sztab kontynuują swoje standardowe działania, tzn. realizują wcześniej ustalony plan.

5.2. Zarządzenie bojowe dowódcy 91. Brygady Zmechanizowanej

W przypadku gdy zmiany są konieczne, dowódca, wspomagany przez swój sztab ustala, jakie czynności (decyzje) należy podjąć. Po ich identyfikacji przekazywane są podwładnym za pomocą **zarządzeń bojowych**.

Zarządzenia bojowe wykonywane są przez sztab dla jednego lub kilku podwładnych w celu przekazania im zadań wynikłych z rozwoju sytuacji. Mogą one zmieniać wcześniej wydane rozkazy lub precyzować zadania postawione wcześniej. Inną funkcją zarządzeń bojowych jest koordynacja działań poszczególnych elementów ugrupowania bojowego.

Układ zarządzeń bojowych jest taki sam jak rozkazu bojowego, jednak zawierają tylko te treści, które nie były wcześniej podane we wcześniejszych rozkazach

lub je zmieniają. Zarządzenia, podobnie jak rozkaz bojowy, mogą być wykonywane w formie pisemnej uzupełnionej załącznikami, na szczeblach taktycznych część pisemna może zostać umieszczona na oleacie.

Egz. nr 1 z 32
91BZ
SZCZYTNIK (EC4788)
091000 WRZ 200...
ZB/111/1

ZARZĄDZENIE BOJOWE Nr 01 DOWÓDCY 91 BZ
Dokumenty odniesienia: Mapa 1:50 000, arkusze N-34-128-C; N-34-140-A,B,C,D; wydanie OT SG WP 1998.
Strefa czasowa: ALFA
Podział sił: bez zmian
1. SYTUACJA
a. Przeciwnik
(1) 212 BZ 21 DZ nacierając na lewym skrzydle dywizji rozbił część sił brygady na kierunku: NOWE DOBRE wsch. RUDZIENKO, włamał się na głębokość kompanijnych punktów oporu pierwszego rzutu. Natarcie przeciwnika słabnie. Aktualnie bataliony jego pierwszego rzutu walczą na rubieży: 1 km płd. WÓLKA KOBYLAŃSKA, płn. KOBYLANKA, WALENTÓW,
(2) 24 BZ naciera w kierunku: NADZIEJA, GARCZYN DUŻY. Jej natarcie słabnie, bataliony pierwszego rzutu walczą na rubieży: CZARNOGŁÓW, WYGLĘDÓWEK, HELENÓW;
(3) Odwody batalionów pierwszego rzutu przeciwnika zatrzymane narzutowymi polami minowymi oraz ogniem artylerii.
(4) Odwód 24 BZ w sile dwóch batalionów:
(a) 241 bcz czoło kolumny marszowej 500 m wsch. BRZEŹNIK;
(b) 244 bzmot czoło kolumny marszowej 500 m płd. NATOLIN;
b. Wojska własne
(1) 913 bz w wyniku uderzenia przeważających sił przeciwnika utracił przednią linie obrony i aktualnie skutecznie powstrzymuje natarcie pierwszorzutowych pododdziałów przeciwnika. Pododdziały 914 bzmot znajdują się w następującym położeniu:
(a) 1 kzmot walczy na rubieży: RĄBIERZ KOL., WÓLKA CZARNOGŁOWSKA,
(b) 2 kzmot walczy na rubieży: 500 m płn. WÓLKA CZARNOGŁOWSKA, CZARNOGŁÓW,
(c) 3 kzmot przechodzi na rubież ryglową 500 m wsch. CZARNOGŁÓW, WYGLĘDÓWEK,
c. Zmiany w podporządkowaniu
Bez zmian

2. ZADANIE

Bez zmian

3. REALIZACJA

a. Zamiar działania

Bez zmian

b. 911 bcz

(1) wykonać kontratak w kierunku JAWOREK–OSSÓWNO;

(2) nacierać z LD ZIELONA;

(3) rozbić przeciwnika w pasie natarcia i opanować obiekt OSA;

(4) nawiązać współdziałanie z 912 bz i 913 bz zabezpieczającymi wejście do walki batalionu.

c. 912 bz

(1) zabezpieczyć wejście do walki 910 bcz.

d. 913 bz

(1) zabezpieczyć wejście do walki 911bcz.

e. Zadania dla wspierających elementów ugrupowania bojowego*

f. Wytyczne koordynacyjne

(1) LD ZIELONA: płn. zach. WYGLĘDÓWEK;

(2) Obiekt OSA: OSSÓWNO kol. OSSÓWNO, NADZIEJA;

(3) Linie rozgraniczenia:

(a) Na prawo: wzdłuż drogi płn. WYGLĘDÓWEK, ŚWIDNO,

(b) Na lewo: wzdłuż drogi GARCZYN MAŁY, KOLONIA OSSÓWNO;

(4) Czas przekroczenia LD ZIELONA: 091300WRZ 200...

4. ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE

Bez zmian

5. DOWODZENIE I ŁĄCZNOŚĆ

a. Dowodzenie

Bez zmian

b. Łączność

Bez zmian

Potwierdzić przez
środki łączności

KOWALSKI
GENERAŁ BRYGADY

Za zgodność:
JANICKI
G 3

Załączniki: Brak
Rozdzielnik:

Zewnętrzny: Egz. nr

Do realizacji:

911 bcz	1–2
912 bz	3–4
913 bz	5–6

Do wiadomości:

Dowódca 2 KZ	7
92 BZ	8
93 BZ	9

Wewnętrzny:

Do realizacji:

Zespół dowodzenia	10–12
Zespół planowania	13–15
Zespół rozpoznania	16–17
Zespół wsparcia	18–99

Do wiadomości:

Dowódca	20
a/a	21
Zapasowy	22

ZAKOŃCZENIE

Specyfika pracy dowództwa na stanowisku dowodzenia zależy od wielu czynników. Można tu wymienić tak oczywiste determinanty, jak charakter wykonywanego zadania, szczebel dowodzenia, stopień wyszkolenia i zgrania osób funkcyjnych (zespołów funkcjonalnych), czy ilość czasu posiadanego na przygotowanie działań. Czynnikiem dosyć często pomijanym jest czynnik ludzki rozumiany jako indywidualne podejście decydenta – dowódcy, kierownika zespołu funkcjonalnego, jeśli chodzi o sposób organizacji pracy podwładnych podczas przygotowania działań i wykonywania zadania. Jak wspomniano we wstępie, niniejsze opracowanie nie stanowi próby narzucenia idealnego porządku pracy dowództwa na stanowisku dowodzenia. Dotyka ono jednak problemów, które niezależnie od konkretnej sytuacji muszą być rozpatrywane i wymuszają określone procedury. Sugestie te poparte są doświadczeniami z narodowych i międzynarodowych ćwiczeń. Zatem opracowanie może stanowić podstawę do dalszego studiowania problematyki i poszukiwania samodzielnych, oryginalnych rozwiązań.

Warta podkreślenia jest rola planowania, która zalicza się do jednego z czynników decydujących o sprawności działania kierownika (dowódcy).

Dobre planowanie osiąga zamierzony cel i wysoką sprawność nie tylko dzięki pracowitości jej wykonawców, ważny jest także pomysł i preparacja działania. Planowanie spełnia wreszcie istotne funkcje, tj.: decyzyjną, komunikowania oraz wpływania na członków organizacji (kadrę zawodową). Plan stanowi konsekwencję planowania i jest (powinien być) wzorcem, z którym porównuje się wyniki bieżącej i końcowej kontroli działania. Dlataego to niezbędny składnik działania zorganizowanego.

W aspekcie samego procesu planowania celowe wydaje się podkreślenie, iż każda organizacja, również militarna, dążąc do zachowanie zdolności uzyskiwania przewagi nad konkurencją (przeciwnikiem), musi uwzględniać zmienne i złożone otoczenie organizacji. Planując więc każde istotne działanie należy brać pod uwagę zarówno cele organizacji, jak i wiele czynników związanych z wewnętrznym i zewnętrznym otoczeniem organizacji. Wyznacznikami jakości sporządzanych planów są takie ich cechy, jak: wykonalność, racjonalność, elastyczność, kompletność, komunikatywność, spójność, operatywność czy też odpowiednia długookresowość oraz wystarczająca szczegółowość.

Uzyskanie wymienionych cech wymaga od planistów przestrzegania określonych zasad, do których należą: zasada chronologicznej kolejności planowania i działania, zasada hierarchiczności planowania, zasada adekwatności planowania

do aktualnych i przewidywanych warunków, zasada współdziałania kompetentnych podmiotów, zasady poparcia ze strony naczelnego kierownictwa, zasada integracji planowania i kontroli.

Zaakcentowania wymaga fakt, iż autorzy literatury przedmiotu różnią się znacznie miedzy sobą w próbach zdefiniowania liczby i zawartości etapów procesu planowania. Jednak wspólną cechą prezentowanych poglądów jest wskazywanie potrzeby analizy otoczenia oraz traktowanie procesu planowania jako procesu podejmowania decyzji. Stąd też można wyodrębnić osiem etapów procesu planowania:

1) ustalenia celów działania na danym szczeblu (komórce) organizacji,

2) poszukiwania i analizy aktualnych warunków wewnętrznych i zewnętrznych determinujących działanie organizacji,

3) przewidywania przyszłych warunków wewnętrznych i zewnętrznych determinujących działanie organizacji,

4) ustalania wariantów działania,

5) przewidywania skutków realizacji wariantów działania,

6) porównania skutków i uszeregowania wariantów,

7) wyboru wariantu,

8) opracowania szczegółowego planu (programu, projektu).

Ponadto, w trakcie procesu planowania realizowane są dodatkowe czynności, z których najważniejsze to:

- zbieranie i ewentualne przetwarzanie danych,
- określenie ograniczeń,
- wybór metody oceny (wartościowania) wariantów,
- wybór kryteriów decydowania.

Konstatując, należy podkreślić, że ważne jest, aby w procesie planowania działań wojsk lądowych dążyć do uzyskania pożądanych cech planu, oraz uwzględniać zasady i etapy planowania wskazywane przez specjalistów zarządzania, zwracając przy tym jednocześnie uwagę na specyfikę otoczenia i funkcjonowania organizacji wojskowych (dowództw wojsk lądowych).

BIBLIOGRAFIA

Literatura przedmiotu

1. Aponowicz J., *Metodologia nauk*, TNOiK, Toruń 2003.
2. Bednarek J., *Wybrane problemy edukacji pedagogicznej kadr dowódczo-sztabowych*, AON, Warszawa 1997.
3. Bielski M., *Organizacje (istota, struktury, procesy)*, UŁ, Łódź 1997.
4. Bieniok J., Rokita J., *Struktura organizacyjna przedsiębiorstwa*, PWN, Warszawa 1984.
5. Bogusz J., *Dydaktyka wojskowa*, BWW, Warszawa 1983.
6. Bogusz J., Parzyszek A., Stępień R., *Kształcenie aktywizujące w szkole wojskowej*, WAP, Warszawa 1978.
7. *Command and staff decision processe*, U.S. Army Command and General Staff College Fort Leavenworth, Kansas, February 1995.
8. Czerska M., *Kierowanie zmianą w organizacji*, [w:] *Zarządzanie organizacjami*, TNOiK, Toruń 2001.
9. Denek K., Gnitecki I., *Infrastruktura dydaktyczna w szkole wyższej*, PWSz, Poznań 1985.
10. Deszczyński S., *Aktywne metody szkolenia i doskonalenia kadr*, PWN, Warszawa 1965.
11. Długosz-Truszkowska E., *Zarządzanie zmianami*, [w:] *Doskonalenie zarządzania zasobami ludzkimi*, pod red. Zbiegień-Maciąg L., Kraków 2002.
12. Dłużniewski B., *Metody aktywizujące w doskonaleniu zawodowym*, ZPWSz, Warszawa 1975.
13. *Determinanty skutecznego organizowania struktur dowództw i stanowisk dowodzenia*, cz. I, *Transformacja dowództwa pododdziału i oddziału na stanowisko dowodzenia w wojskach lądowych SZ RP*, red. nauk. Wołejszo J., AON, Warszawa 2000.
14. *Determinanty skutecznego organizowania struktur dowództw i stanowisk dowodzenia*, cz. II, *Transformacja dowództwa związku taktycznego na stanowiska dowodzenia*, red. nauk. J. Wołejszo, AON, Warszawa 2001.
15. Downey J., *Management in the Armed Forces*, London 1977.
16. Dzida J., *Rozpiętość i zasięg kierowania w teorii i praktyce*, PWN, Warszawa 1969.
17. Fabiańska K., Rokita J., *Planowanie rozwoju przedsiębiorstwa*, PWE, Warszawa 1986.
18. Fayol H., *Administracja przemysłowa i ogólna*, PWN, Poznań 1991.
19. Fleming E., Jacoby J., *Środki dydaktyczne w dydaktyce szkoły wyższej*, PWN, Warszawa 1969.
20. Gagné R.M., Briggs L.J., Wagner W.W., *Zasady projektowania dydaktycznego*, WSiP, Warszawa 1992.
21. Galara W., *Proces przystosowawczy organizacji do środowiska*, PWE, Warszawa 1969.
22. Galloway Ch., *Psychologia uczenia się i nauczania*, t. I i II, PWN, Warszawa 1988.

23. Głuszek E., *Czynniki i zasady kształtowania struktur organizacyjnych*, [w:] *Projektowanie organizacji instytucji*, red. Skalik J., AE, Wrocław 1992.
24. Godlewski M., *Technika w służbie nauczania*, [w:] Godlewski M., *Aktualne problemy integracji nauki i oświaty*, Warszawa 1972.
25. Goryński J., *Problemy infrastruktury szkolnictwa wyższego w Polsce*, PWSz, Warszawa 1977.
26. Graicunas V.A., *Relationship in organization*, [w:] *Papers on the scence of administration*, New York 1937.
27. Griffin R.W., *Podstawy zarządzania organizacjami*, PWN, Warszawa 1997.
28. Grudzewski M., Hajduk I., *Kreowanie przedsiębiorstwa przyszłości z wykorzystaniem teorii i praktyki organizacji inteligentnej*, [w:] *Menedżer pierwszej dekady XXI wieku*, pod red. S. Borkowskiej i P. Bohdziewicza, WSHE, Łódź 1998.
29. Hacon R., *Management training: aims and methods*, Londyn 1961.
30. Haire M., *Biologiczne modele i empiryczne dzieje rozwoju organizacji*, [w:] *Nowoczesna teoria organizacji*, PWN, Warszawa 1965.
31. Halik J., *Szkolenie w oddziale*, AON, Warszawa 1995.
32. Halik J., *Szkolenie uzupełniające kadry oddziału (pododdziału)*, AON, Warszawa 1997.
33. Halik J., *System szkolenia wojsk lądowych*, AON, Warszawa 2001.
34. Halik J., *System szkolenia wojsk lądowych SZ RP w czasie pokoju*, cz. I, II, III, AON, Warszawa 2002.
35. Halik J., Wołejszo J., *Ćwiczenia wojskowe Sił Zbrojnych RP w aspekcie interoperacyjności w ramach NATO*, AON, Warszawa 2003.
36. Hellriegel D., Slocum J.W., *Management, Third Edition*, Addison-Wesley Co., Reading Mass, 1982.
37. Hittle J.D., *Sztab wojskowy*, MON, Warszawa 1961.
38. Huzarski M., *Zmiany w teorii taktyki wojsk lądowych*, AON, Warszawa 1998.
39. Huzarski M. i in., *Zmiany w teorii walki*, cz. II, AON, Warszawa 1998.
40. Huzarski M., Wołejszo J., *Album szkiców taktycznych*, AON, Warszawa 1998.
41. Janczak J., *Współczesne koncepcje walki informacyjnej*, AON, Warszawa 2002.
42. Janczak J. i in., *Środki dowodzenia*, AON, Warszawa 2003.
43. Jurga T., *Obrona Polski 1939*, PAX, Warszawa 1990.
44. Kaczor S., *Kształcenie i doskonalenie zawodowe w okresie przemian*, PWSz, Warszawa 1983.
45. Kieżun W., *Sprawne zarządzanie organizacją*, SGH, Warszawa 1998.
46. Kitler W., *Obrona narodowa III RP. Pojęcie, organizacja, system*, rozprawa habilitacyjna, „Zeszyty Naukowe AON", Warszawa 2002.
47. Koczniewska-Zagórska L., Nawrocki T., Wiatrowski Z., *Słownik pedagogiki pracy*, Ossolineum, Warszawa 1986.
48. Kostera M., Kownacki S., *Zarządzanie potencjałem społecznym organizacji*, [w:] *Zarządzanie. Teoria i praktyka*, red. Koźmiński A.K. i Piotrowski W., PWN, Warszawa 1999.
49. Kotarbiński T., *O pojęciu metody*, PWN, Warszawa 1957.
50. Kotarbiński T., *Traktat o dobrej robocie*, Ossolineum, Wrocław 1995.
51. Kozielecki J., *Rozwiązywanie problemów*, PWN, Warszawa 1969.
52. Kręcikij J., *Ustalenia standaryzacyjne Sojuszu Północnoatlantyckiego w wybranych obszarach dowodzenia*, AON, Warszawa 2001.
53. Kręcikij J., *Współczesne kierowanie wojskami. Proces dowodzenia*, AON, Warszawa 2002.

54. Kręcikij J., *Wielonarodowe problemy kierowania zgrupowaniami sił połączonych*, AON, Warszawa 2003.
55. Kruszewski K., *Kształcenie w szkole wyższej*, PWN, Warszawa 1976.
56. Kruszewski K., *Sztuka nauczania. Czynności nauczyciela*, PWN, Warszawa 1993.
57. Krzyżanowski L., *O podstawach kierowania organizacjami inaczej: paradygmaty, filozofia, dylematy*, PWN, Warszawa 1999.
58. Krzyżanowski L., *Podstawy nauki zarządzania*, PWE, Warszawa 1985.
59. Korzon T., *Dzieje wojen i wojskowości w Polsce*, t. III, Warszawa 1923.
60. Kuc B.R., *Zarządzanie doskonałe*, Oskar-Master of Biznes, Warszawa 1999.
61. Kupisiewicz Cz., *Podstawy dydaktyki ogólnej*, BGW, Warszawa 1996.
62. Kurnal J., *Zarys teorii organizacji i zarządzania*, PWE, Warszawa 1970.
63. Kurnal J., *Zagadnienia teorii organizacji i zarządzania*, MON, Warszawa 1971.
64. Kurnal J. (red.), *Teoria organizacji i zarządzania*, PWE, Warszawa 1979.
65. Kurnal J., *Organizacyjne problemy kierowania zespołami pracowniczymi. Podejmowanie decyzji kierowniczych w trudnych sytuacjach decyzyjnych*, Wyższa Szkoła Menedżerska SIG, Warszawa 2001.
66. Kryska-Karski T., Żurakowski S., *Generałowie Polski Niepodległej*, Bellona, Warszawa 1991.
67. Leavitt H., *Applied Organization Change in Industry: Structural, Technical and Human Approaches*, [w:] *New Perspectives in organization Research*, John Wiley Inc., 1964.
68. Leja L., *Unowocześnienie infrastruktury dydaktycznej*, PWN, Poznań 1976.
69. Lévy-Leboyer C., *Kierowanie kompetencjami*, Poltext, Warszawa 1997.
70. Lidwa W., *Obrona w górach i jej wpływ na struktury organizacyjne wojsk lądowych*, rozprawa doktorska, AON, Warszawa 1995.
71. Lidwa W., *Wpływ ćwiczeń taktycznych na podnoszenie efektywności kształcenia kadr dowódczo-sztabowych w AON*, pk. „Wpływ 1", AON, Warszawa 1997.
72. Lidwa W., *Współdziałanie wojsk operacyjnych z siłami obrony terytorialnej w działaniach na obszarze kraju*, AON, Warszawa 1999.
73. Likert R., *Motywacyjny aspekt zmodyfikowanej teorii organizacji i kierownictwa*, [w:] *Nowoczesna teoria organizacji*, PWN, Warszawa 1965.
74. Machaczka J., *Zarządzanie rozwojem organizacji (czynniki, modele, strategia, diagnoza)*, PWN, Warszawa–Kraków 1998.
75. Majewski T., *Elementy teorii projektowania struktur organizacyjnych*, [w:] *Determinanty skutecznego organizowania struktur dowodzenia i stanowisk dowodzenia*, pod kier. Wołejszo J., cz. 1, AON, Warszawa 2000.
76. Majewski T., *Miejsce celów, problemów i hipotez w procesie badań naukowych*, AON, Warszawa 2003.
77. Masłyk E., *Teoria i praktyka rozwoju organizacyjnego*, Ossolineum, Wrocław 1978.
78. Masłyk E., *Zmiana i niepewność w procesach organizacyjnych*, PWN, Warszawa 1985.
79. Masłyk-Musiał E., *Zarządzanie zmianami w firmie*, Centrum Informacji Menedżera, Warszawa 1996.
80. McKenna E., Beech N., *Zarządzanie zasobami ludzkimi*, Gebethner & Ska, Warszawa 1997.
81. Michniak J. i in., *Organizacja dowodzenia jednostkami operacyjnymi wojsk lądowych*, cz. 3, *Proces dowodzenia*, AON, Warszawa 1998.

82. Michniak J., *Obieg informacji w systemie dowodzenia wojsk lądowych*, AON, Warszawa 1998.
83. Michniak J., *Dowodzenie zgrupowaniami antykryzysowymi*, AON, Warszawa 1998.
84. Michniak J., *Zweryfikowany projekt automatyzacji dowodzenia pododdziałami wojsk zmechanizowanych i pancernych*, AON, Warszawa 1999.
85. Michniak J., *Metody i treść pracy zespołów funkcjonalnych na stanowisku dowodzenia wojsk lądowych*, cz. II, AON, Warszawa 2000.
86. Michniak J., *Dowodzenie w teorii i praktyce wojsk*, AON, Warszawa 2003.
87. Michniak J., *Dowodzenie i łączność*, Instytut Zarządzania i Dowodzenia, Warszawa 2003.
88. Michniak J., *Stanowiska dowodzenia w wojskach lądowych*, AON, Warszawa 2003.
89. Michniak J., Wołejszo J., *Determinanty skutecznego organizowania struktur dowództw i stanowisk dowodzenia*, cz. 3, *Transformacja dowództwa szczebla operacyjnego na stanowiska dowodzenia pk. „Transformacja-3"*, AON, Warszawa 2003.
90. *Metody, techniki i narzędzia badawcze oraz elementy statystyki stosowane w pracach magisterskich i doktorskich*, praca zespołowa pod redakcją Cieślarczyka M., AON, Warszawa 2003.
91. Nawroczyński B., *Zasady nauczania*, PWN, Warszawa–Wrocław–Kraków 1967.
92. Nowacki T., *Podstawy dydaktyki zawodowej*, PWN, Warszawa 1979.
93. O'Shaugnessy J., *Organizacje zarządzania w przedsiębiorstwie*, PWE, Warszawa 1975.
94. Okoń W., *Zarys dydaktyki ogólnej*, PWN, Warszawa 1970.
95. Okoń W., *Słownik pedagogiczny*, PWN, Warszawa 1981.
96. Okoń W., *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Wyd. Żak, Warszawa 1995.
97. Oleksyn T., *Praca i płaca w zarządzaniu*, Międzynarodowa Szkoła Menedżerów, Warszawa 1997.
98. *Organizacja dowodzenia w jednostkach operacyjnych wojsk lądowych*, cz. I, *Podstawowe pojęcia, zadania i struktury organizacyjne dowództw jednostek operacyjnych wojsk lądowych*, praca zespołowa pod redakcją Michniaka J., AON, Warszawa 1997.
99. Orzechowski J., *Dowodzenie i sztabu*, cz. I, MON, Warszawa 1974.
100. Orzechowski J., *Dowodzenie i sztabu*, cz. II, MON, Warszawa 1975.
101. Orzechowski J., *Dowodzenie i sztabu*, cz. III, MON, Warszawa 1980.
102. Orzechowski J., *Dowodzenie i sztabu*, cz. IV, MON, Warszawa 1986.
103. Pasternak K., Grzybowska B., *Metody i techniki zarządzania w przedsiębiorstwie*, UW-M, Olsztyn 2002.
104. Perechuda K., *Metody zarządzania przedsiębiorstwem*, AE, Wrocław 1998.
105. Pietrasiński Z., *Sztuka uczenia się*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1975.
106. Pietrusiński M., *Ustalenie rozpiętości kierowania w przedsiębiorstwie*, Uniwersytet Gdański, Gdańsk 1988.
107. Piotrkowski S., *Dowodzenie w działaniach taktycznych wojsk lądowych*, AON, Warszawa 1995.
108. *Podstawowe kategorie sztuki wojennej*, pod red. Tomaszewskiego A., AON, Warszawa 1996.
109. Pomykało W. (red. nauk.), *Encyklopedia pedagogiczna*, Fundacja Innowacja, Warszawa 1993.
110. Przybyła M., *Identyfikacja struktury organizacyjnej przedsiębiorstwa*, Akademia Ekonomiczna, Wrocław 1992.
111. Pszczołowski T., *Mała encyklopedia prakseologii i teorii organizacji*, PAN, Wrocław 1978.
112. Pszczołowski T., *Organizacja od dołu i od góry*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1984.

113. Rakowski J., *Struktura organizacyjna dywizji zmechanizowanej, brygady piechoty górskiej, brygady desantowo-szturmowej*, AON, Warszawa 1994.
114. Rutka R., *Organizacja*, [w:] *Zarządzanie organizacjami*, TNOiK, Toruń 2001.
115. Sajkiewicz A., *Organizacja procesów personalnych w firmie*, [w:] *Zarządzanie pracownikami*, red. Makowski K., Poltext, Warszawa 2001.
116. Sienkiewicz P., *Systemy kierowania*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1989.
117. Skrzydlewski W., *Technologia kształcenia. Przetwarzanie informacji. Komunikowanie*, PWN, Poznań 1990.
118. Sośnicki K., *Dydaktyka ogólna*, PWN, Toruń 1984.
119. Stabryła A. (red. nauk.), *Doskonalenie struktury organizacyjnej*, PWE, Warszawa 1991.
120. Sternik W., *Armia Kraków 1939*, MON, Warszawa 1989.
121. *Struktury organizacyjne organów dowodzenia wojsk własnych*, AON, Warszawa 1991.
122. Strzoda M., *Struktura organizacyjno-funkcjonalna stanowisk dowodzenia brygady zmechanizowanej Republiki Czeskiej*, AON, Warszawa 2000.
123. Schlesinger P.F., Sathe V., Schlesinger L.A., Kotter J., *Projektowanie organizacyjne*, PWN, Warszawa 1999.
124. Szewczuk W., *Recepcja wykładu uniwersyteckiego*, Studia Pedagogiczne, t. 3, Wrocław 1955.
125. Szlosek F., *Wstęp do dydaktyki przedmiotów zawodowych*, Instytut Technologii Eksploatacji, Radom 1998.
126. Szulc B., *Koncepcja szkolenia oficerów w SZ RP*, AON, Warszawa 1990.
127. Szulc B. i in., *Szkolenie sztabów i wojsk*, AON, Warszawa 1992.
128. Szulc B. i in., *Metodyka przygotowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych i operacyjnych w wojskach lądowych*, AON, Warszawa 1993.
129. Szulc B. i in., *Skuteczność kształcenia kadr dowódczo-sztabowych szczebli taktycznych i operacyjnych*, AON, Warszawa 1996.
130. Szulc B. i in., *Ćwiczenia taktyczne i operacyjne w systemie szkolenia wojsk*, AON, Warszawa 1998.
131. Szulc B. i in., *Wyznaczniki efektywnego przygotowania kadr dowódczych do działań w układzie koalicyjnym*, AON, Warszawa 2003.
132. Ścibiorek Z., *Charakterystyka początkowego okresu wojny*, AON, Warszawa 2000.
133. Ścibiorek Z., *Zarządzanie zasobami ludzkimi w praktyce*, PAT, Warszawa 2001.
134. Ścibiorek Z., *Metodyka przeprowadzania zmian w organizacji*, AON, Warszawa, 2003.
135. Ścibiorek Z., Karczmarek W., *Przyszłe pole walki*, AON, Warszawa 1995.
136. Ślemp W., *Działalność metodyczno-szkoleniowa w oddziale wojsk lądowych*, AON, Warszawa 2000.
137. *Teoria organizacji i zarządzania*, pod red. Kurnala J., PWE, Warszawa 1979.
138. Toffler H. i A., *Wojna i antywojna*, Muza, Warszawa 1997.
139. Tomaszewski A. (red. nauk.), *Wojska lądowe w systemie obronnym kraju*, AON, Warszawa 1996.
140. Tomaszewski A., *Struktura organizacyjno-funkcjonalna systemu dowodzenia wojsk lądowych*, t. 2, AON, Warszawa 1997.
141. Tomaszewski A., Zieliński J., *Wojska lądowe w systemie obronnym kraju*, cz. I, *Miejsce i zadania wojsk lądowych w systemie obronnym kraju*, AON, Warszawa 1996.
142. Tomaszewski A. (red. nauk.), *Wojska lądowe w operacjach połączonych*, AON, Warszawa 2003.
143. Webber A.R., *Zasady zarządzania organizacjami*, PWE, Warszawa 1990.

144. Wiatrowski Z., *Pedagogika pracy w zarysie*, PWN, Warszawa 1979.
145. Witkowski E., *Metody aktywizujące stosowane w doskonaleniu nauczycieli*, PWSZ, Katowice 1989.
146. Wołejszo J., *Dowodzenie brygadą zmechanizowaną (pancerną) w działaniach opóźniających*, AON, Warszawa 2000.
147. Wołejszo J., *Dowodzenie w działaniach operacyjnych i taktycznych*, AON, Warszawa 2000.
148. Wołejszo J., *Struktura dowództwa brygady i jego transformacja na stanowisko dowodzenia*, [w:] *Perspektywiczny model dowodzenia brygadą* (materiały z seminarium naukowego), AON, Warszawa 2000.
149. Wołejszo J., *Wybrane aspekty projektowania struktur organów dowodzenia pododdziału*, AON, Warszawa 2001.
150. Wołejszo J., *Wybrane aspekty projektowania struktury organizacyjnej zespołu dowodzenia stanowiska dowodzenia brygady zmechanizowanej*, AON, Warszawa 2002.
151. Wołejszo J., *Dowództwa i stanowiska dowodzenia. Organizacja, rozmieszczanie i przemieszczanie*, AON, Warszawa 2002.
152. Wołejszo J., *Wybrane aspekty projektowania struktur organizacyjno-funkcjonalnych ośrodków decyzyjnych*, AON, Warszawa 2002.
153. Wołejszo J., *Struktura i więzi organizacyjne kierownictwa ćwiczenia taktycznego batalionu*, [w:] *Realizacja, kontrola i ocena oraz sprawozdawczość ćwiczeń taktycznych na szczeblu oddziału (pododdziału) w nowych uwarunkowaniach strukturalnych i szkoleniowych* (materiały z sympozjum naukowego), AON, Warszawa 2003.
154. Wołejszo J., *Trening sztabowy dowództw szczebla taktycznego SZ RP*, AON, Warszawa 2003.
155. Wołejszo J., *Wybrane aspekty doskonalenia ośrodków decyzyjnych*, AON, Warszawa 2003.
156. Wołejszo J., *Transformacja dowództwa szczebla taktycznego na stanowiska dowodzenia w trakcie realizacji ćwiczeń operacyjno-taktycznych*, AON, Warszawa 2004.
157. Wołejszo J., *Wybrane problemy projektowania struktur organizacyjnych*, [w:] *Uwarunkowania modyfikacji struktur organizacyjnych wojsk lądowych na poziomie taktycznym* (materiały z seminarium naukowego), AON, Warszawa 2003.
158. Wołejszo J., Fiołna Z., *Dowodzenie brygadą zmechanizowaną (pancerną) w obronie*, AON, Warszawa 2002.
159. Zakrzewski J., *Wybrane zagadnienia z dydaktyki wojskowej*, ASG WP, Warszawa 1974.
160. Zarys *dziejów Sztabu Generalnego (głównego) Wojska Polskiego 1918–2002*, SG WP, Warszawa 2002
161. *Zarządzanie. Teoria i praktyka*, red. nauk. Koźmiński A.K., W. Piotrowski, PWN, Warszawa 2000.
162. *Zarządzanie organizacjami*, red. nauk Czemiński A., Czerska M., Rutka R., Aponowicz J., Nogalski B., TONiK, Toruń 2001.
163. Zieleniewski J., *Organizacja zespołów ludzkich. Wstęp do teorii organizacji i kierowania*, PWN, Warszawa 1964.
164. Zieliński J., *Wojska lądowe jako rodzaj sił zbrojnych*, AON, Warszawa 2003.
165. Zimniewicz K., *Nauka o organizacji i zarządzaniu*, PWN, Warszawa–Poznań, 1984.
166. Żegnałek K. (red.), *Metodyka kształcenia w Akademii Obrony Narodowej*, AON, Warszawa 1995.

Słowniki i encyklopedie

1. *Encyklopedia organizacji i zarządzania*, PWN, Warszawa 1982.
2. *Encyklopedia organizacji i zarządzania*, red. Pasieczny L. i in., PWE, Warszawa 1982.
3. *Leksykon wiedzy wojskowej*, red. Laparus M., MON, Warszawa 1979.
4. *Uniwersalny słownik języka polskiego*, red. Dubisz S., PWN, Warszawa 2003.
5. *Słownik synonimów polskich*, red. Kurzowa Z. i in., PWN, Warszawa 1998.

Artykuły

1. Ackoff R.L., *O systemie pojęć systemowych*, „Prakseologia" 1973, nr 2.
2. Beck E., *Pętla Deminga. Brytyjski standard rozwoju i szkolenia pracowników*, „Szkolenia Pracownicze" nr 2, 1999.
3. Cepa H., *Kilka uwag w sprawie opracowania płk. dypl. Utnika pt. „Sztab polskiego Naczelnego Wodza w II wojnie światowej"*, „Wojskowy Przegląd Historyczny" nr 3(62), Warszawa 1972.
4. Kalisz A., *Struktura organizacyjna a funkcjonowanie i rozwój przedsiębiorstwa*, [w:] Seria PRE Instytutu Organizacji i Zarządzania Politechniki Wrocławskiej, Raport nr 359, Wrocław 1981.
5. Kisielnicki J., *Podstawy zarządzania*, WSSE, Warszawa 1996, z.1.
6. Otstoot Ch.P., Hagan C.A., *Battle Rythm*, „Military Review" nr 6, 1990.
7. Utnik M., *Sztab Polskiego Naczelnego Wodza w II wojnie światowej. Szkic historyczny*, cz. I, „Wojskowy Przegląd Historyczny" nr 2(57), Warszawa 1971.
8. Utnik M., *Sztab polskiego Naczelnego Wodza w latach II wojny światowej*, cz. II, „Wojskowy Przegląd Historyczny" nr 2(61), Warszawa 1972.
9. Zborowski J., Czosnowska A., *U podstaw modernizacji procesu dydaktycznego w szkole wyższej*, „Dydaktyka Szkoły Wyższej" nr 2 i 3, 1969.
10. Wołejszo J., *Jaka struktura organizacyjna zespołu dowodzenia SD brygady*, cz. I, „Przegląd Wojsk Lądowych" nr 5, 2002.
11. Wołejszo J., *Jaka struktura organizacyjna zespołu dowodzenia SD brygady*, cz. II, „Przegląd Wojsk Lądowych" nr 7, 2002.
12. Wołejszo J., *Wybrane aspekty projektowania struktury funkcjonalnej centrum dowodzenia głównego stanowiska dowodzenia związku taktycznego*, „Zeszyty Naukowe AON" nr 1, Warszawa 2003.

Regulaminy, instrukcje i inne dokumenty normatywne

1. *ADP-1 Operations*, HQDT 1994.
2. *ADP-2 Command*, HQDT 1994.
3. *AJP 3.2.1 Command and Control Of Land Forces*, NATO, Military Agency for Standarizations, February 2001.
4. *AJP-01 (B) Allied Joint Operations Doctrine*, NATO, Military Agency for Standarizations, 2000.
5. *ATP 3.2 Land Operations*, NATO, Military Agency for Standarizations, March 2000.
6. *FM 101-5 Staff Organization and Operations*, HQ Department of the Army, Washington, October 1995.

7. *FM 100-8 The Army in Multinational Operations*, Department of the Army, Washington 1997.
8. *FM 101-15 Corps Operations*, HQ Department of the Army, Washington 1996.
9. *FM 71-100 Division Operations*, HQ Department of the Army, Washington 1996.
10. *FM 71-123 Tactics and Techniques for Combined Arms Heavy Forces: Armored Brigade, Battalion /Task Force and Company/Team*, Department of the Army, Washington 1992.
11. *FM 71-3 Armored and Mechanized Infantry Brigade*, Department of the Army, Washington 1988.
12. *HDv 100/200 VS NfD Führungsunterstützung im Heer*, Boon 1996.
13. *Instrukcja o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktycznych z wojskami w SZ RP*, Szt. Gen., Warszawa 1995.
14. *Instrukcja o przygotowaniu i prowadzeniu ćwiczeń z dowództwami i sztabami w SZ RP*, Szt. Gen., Warszawa 1995.
15. *Pakiet norm obronnych regulujących zasady pracy oficera w procesie dowodzenia wojskami*, Szt. Gen. WP, Warszawa 1999.
16. *Planowanie działań na szczeblu taktycznym w wojskach lądowych DD/3.2.5*, DWLąd, Warszawa 2007.
17. *Program szkolenia organów dowodzenia Sił Zbrojnych RP na lata 2001–2006*, Szt. Gen. WP, Generalny Zarząd Organizacyjny, Warszawa 2001.
18. *Regulamin walki wojsk lądowych Bundeswehry HDV 100/100*, AON, Warszawa 1993.
19. *Staff Officers Handbook*, HQDT 1998.
20. *Staff Duties, The Organizations and Duties of the Staff*, Camberly Staff College, 1994.
21. *Strategia bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2000.
22. *Strategia obronności Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2002.
23. *Założenia polskiej polityki obronnej*, Szt. Gen. WP, Warszawa 1989.
24. *Zasady organizacji i prowadzenia działalności metodyczno-szkoleniowej w SZ RP (projekt)*, Szt. Gen. WP, Warszawa 2003.
25. *Zasady organizowania i prowadzenia działalności metodyczno-szkoleniowej w SZ RP*, MON, Warszawa 1989.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1

IDENTYFIKATOR SKŁADU BOJOWEGO STRON

Siły MONDY
Grupa Operacyjna TANTAL: 1 DZ, 2 DZ, 3 DZ, 14 BZ, 20 BDSz

1DZ (70% ukompletowania ludzi i sprzętu)

11 BZ	11 bdow, 111 bcz, 112 bz, 113 bz, 114 bz, 11 das, 11 daplot, 11 kr, 11 ksap, 11 kzaop, 11 krem, 11 kmed
12 BZ	12 bdow, 121 bcz, 122 bz, 123 bz, 124 bz,, 12 das, 12 daplot, 12 kr, 12 ksap, 12 kzaop, 12 krem, 12 kmed
13 BPanc	13 bdow, 131 bcz, 132 bcz, 133 bcz, 134 bz, 13 das, 13 daplot,13 kr, 13 ksap, 13 kzaop, 13 krem, 13 kmed
Jednostki dywizyjne	1 bdow, 1 pa, 1 prplot, 1 bsap, 1 br, 1 bzaop, 1 brem, 1 bmed, 1 kzapas

2 DZ (75% ukompletowania ludzi i sprzętu)

21 BZ	21 bdow, 211 bcz, 212 bz, 213 bz, 214 bz, 21 das, 21 daplot, 21 kr, 21 ksap, 21 kzaop, 21 krem, 21 kmed
22 BZ	22 bdow, 221 bcz, 222 bz, 223 bz, 224 bz, 22 das, 22 daplot, 22 kr, 22 ksap, 22 kzaop, 22 krem, 22 kmed
23 BPanc	23 bdow, 231 bcz, 232 bcz, 233 bcz, 234 bz, 23 das, 23 daplot, 23 kr, 23 ksap, 23 krem, 123 kzaop, 23 kmed
Jednostki dywizyjne	2 bdow, 2 pa, 2 prplot, 2 bsap, 2 br, 2 bzaop, 2 brem, 2 bmed, 2 kzapas

3 DZ (75% ukompletowania ludzi i sprzętu)

31 BZ	31 bdow, 311 bcz, 312 bz, 313 bz, 314 bz, 31 das, 31 daplot, 31 kr, 31 ksap, 31 kzaop, 31 krem, 31 kmed
32 BZ	32 bdow, 321 bcz, 322 bz, 323 bz, 324 bz, 32 das, 32 daplot, 32 kr, 32 ksap, 32 kzaop, 32 krem, 32 kmed
33 BPanc	33 bdow, 331 bcz, 332 bcz, 333 bcz, 334 bz, 33 das, 33 daplot, 33 kr, 33 ksap, 33 krem, 33 kzaop, 33 kmed
Jednostki dywizyjne	3 bdow, 3 pa, 3 prplot, 3 bsap, 3 br, 3 bzaop, 3 brem, 3 bmed, 3 kzapas

14 BZ (85% ukompletowania ludzi i sprzętu)
14 bdow, 141 bcz, 142 bz, 143 bz, 144 bz, 14 das, 14 daplot, 14 kr, 14 dar, 14 ksap, 14 krem, 14 kzaop,14 kmed

20 BDSz (85% ukompletowania ludzi i sprzętu)
201, 202, 203 bdsz, 204 bpd, 20 baplot, 20 bdow, 20 kr, 20 ksap, 20 kzaop, 20 krem, 20 ktr, 20 kmed

JEDNOSTKI GO TANTAL (ok. 80% ukompletowania)
1 BA, 1 Prt, 1 BSap, 1 pdm, 1 ppont, 1 pdow, 1 prlk, 1 bopchem, 1 prel, 1 GDP, 11 brem, 12 brem, 13, 14, 15 bzaop, 16, 17 bmew, 18 pszp, 19, 20 btr, 21 krur.p, 1 pśmb, 1 pśmtr, 1 eśm, 1 prplot

Grupa Operacyjna KOBALT: 21 DZ, 22 DZ, 24 BZ, 30 BDSz

21 DZ (85% ukompletowania ludzi i sprzętu)

211 BPanc	2111 bcz, 2112 bcz, 2113 bcz, 2114 bz, 211 daplot, 211 das, 211 kr, 211 ksap, 211 krem, 211 kzaop, 211 kmed, 211 bdow
212 BZ	2121 bcz, 2122 bz, 2123 bz, 2124 bz, 212 das, 212 daplot, 212 kr, 212 ksap, 212 krem, 212 kmed, 212 kzaop, 212 bdow
213 BZ	2131 bcz, 2132 bz, 2133 bz, 2134 bz, 213 das, 213 daplot, 213 kr, 213 ksap, 213 krem, 213 kmed, 213 kzaop, 213 bdow
Jednostki dywizyjne	21 pa, 21 prplot, 21 bdow, 21 br, 21 bsap, 21 brem, 21 bmed, 21eśm, 21 bzaop

22 DZ (90% ukompletowania ludzi i sprzętu)

221 BPanc	2211 bcz, 2212 bcz, 2213 bcz, 2214 bz, 221 das, 221 daplot, 221 kr, 221 ksap, 221 krem, 221 kzaop, 221 kmed, 221 bdow
222 BZ	2221 bcz, 2222 bz, 2223 bz, 2224 bz, 222 das, 222 daplot, 222 kr, 222 ksap, 222 krem, 222 kzaop, 222 kmed, 222 bdow
223 BZ	2231 bcz, 2232 bz, 2233 bz, 2234 bz, 223 das, 223 daplot, 223 kr, 223 ksap, 223 krem, 223 kzaop, 223 kmed, 223 bdow
Jednostki dywizyjne	22 pa, 22 prplot, 22 bdow, 22 br, 22 bsap, 22 brem, 22 bzaop, 22 bmed, 22 eśm

24 BZ (85% ukompletowania ludzi i sprzętu)
241 bcz, 242 bz, 243 bz, 244 bz, 24 bdow, 24 das, 24 daplot, 24 dar, 24 kr, 24 ksap, 24 krem, 24 kzaop, 24 kmed

30 BDSz (85% ukompletowania ludzi i sprzętu)
301, 302, 303 bdsz, 304 bpd, 30 baplot, 30 bdow, 30 kr, 30 ksap, 30 kzaop, 30 krem, 30 kmed

JEDNOSTKI GO KOBALT (ok. 95% ukompletowania)
2 BA, 2 Prt, 2 BSap, 2 pdm, 2 ppont, 2 pdow, 2 prlk, 2 bopchem, 2 prel, 2 ebsr, 2 GDP, 21, 22 brem, 23, 24, 25 bzaop, 26, 27 bmew, 28 pszp, 29, 291 btr, 20 krur.p., 2 pśmb, 2 pśmtr, 2 eśm, 20 prplot

Grupa Operacyjna TYTAN: 31 DZ, 32 BZ, 33 BZ

31 DZ (80% ukompletowania ludzi i sprzętu)

311 BZ	3111 bcz, 3112 bz, 3113 bz, 3114 bz, 311 das, 311 daplot, 311 kr, 311 ksap, 311 kzaop, 311 krem, 311 kmed, 311bdow
312 BZ	3121 bcz, 3122 bz, 3123 bz, 3124 bz, 312 das, 312 daplot, 312 kr, 312 ksap, 312 kzaop, 312 krem, 312 kmed, 312 bdow

313 BPanc	3131 bcz, 3132 bcz, 3133 bcz, 3134 bz, 313 das, 313 daplot, 313 kr, 313 ksap, 313 kzaop, 313 krem, 313 kmed, 313 bdow
Jednostki dywizyjne	31 pa, 31 pappanc, 31 prplot, 31 bzaop, 31 brem, 31 bsap, 31 bmed, 31 daplot, 31 br, 31 bdow, 31 kzap

32 BZ (90% ukompletowania ludzi i sprzętu)
32 bdow, 321 bcz, 322 bz, 323 bz, 324 bz, 32 das, 32 daplot, 32 dar, 32 kr, 32 ksap, 32 krem, 32 kzaop, 32 kmed

33 BZ (90% ukompletowania ludzi i sprzętu)
33 bdow, 331 bcz, 332 bz, 333 bz, 334 bz, 33 das, 33 daplot, 33 dar, 33 kr, 33 ksap, 33 krem, 33 kzaop, 33 kmed

JEDNOSTKI GO TYTAN (ok. 90% ukompletowania)
3 BA, 3 BSap, 3 pdm, 3 ppont, 3 pdow, 3 prlk, 3 bopchem, 3 prel, 3 eśmr, 31, 32 brem, 33, 34, 35 bzaop, 36, 37 bmew, 38 pszp, 39, 40 btr, 41 krurp

Organizacja szczegółowa i informacje o ilości sprzętu „MONDY"

1. **Batalion czołgów (bcz)** w **BZ** i **BPanc:**
   - 3 x kompania czołgów (kcz) wyposażona w czołgi *T-80*, każda kompania po 10 czołgów (razem **30** czołgów).
2. **Batalion zmechanizowany (bz)** w **BZ** i **BPanc:**
   - 3 x kompania zmechanizowana (kz) wyposażona w bojowe wozy piechoty *BWP-2*, każda kompania po 10 bojowych wozów piechoty (razem **30** bojowych wozów piechoty).
3. **Kompanie wsparcia** w **bz:**
   - 1 x pluton PPK *9P148 KONKURS* (**4** szt.);
   - 1 x pluton 82 mm moździerzy automatycznych *VASILOK* (**8** szt.).
4. **Dywizjon artylerii samobieżnej** w **BZ** i **BPanc** składa się z:
   - 3 x bateria 152 mm samobieżnych haubic *2S3 AKACJA* (**24** szt.).
5. **Dywizjon artylerii przeciwlotniczej** w **BZ** i **BPanc:**
   - 3 x bateria *ZU-23-2* (**8** szt.) oraz *S-2M* (**8** szt.);
   - 1 x bateria armat *ZSU-23-4* (**4** szt.) oraz *S-2M* (**8** szt.);
   - 1 x bateria armat *S-60 (holowane)* (**4** szt.) oraz *S-2M* (**8** szt.).
6. **Dywizjon artylerii rakietowej** (w **samodzielnych BZ** i **BPanc):**
   - 3 x dywizjon *BM*-21 (razem **12** wyrzutni).
7. **Pułk artylerii DZ:**
   - 3 x dywizjon samobieżnych haubic 122 mm *GOŹDZIK*, każdy dywizjon po 6 haubic (razem **18** szt.);
   - 1 x dywizjon artylerii rakietowej *BM-21*, trzy baterie po 6 szt. (razem **18** szt.).
8. **Pułk rakiet przeciwlotniczych DZ:**
   - 4 x bateria, każda po 4 wyrzutnie rakiet typu *OSA* (razem **16** szt.);
   - 1 x dywizjon artylerii przeciwlotniczej w składzie trzech baterii:
     - 1 x bateria *ZU-23-2* (**6** szt.) oraz *S-2M* (**8** szt.);
     - 2 x bateria armat *S-60*, każda po 6 armat (razem **12** szt.).

9. **Pułk rakiet taktycznych**, ze składu **Grupy Operacyjnej (GO):**
   - 1 x dywizjon rakiet wyposażony w rakiety typu *SMIERCH* (**4** wyrzutnie);
   - 1 x dywizjon rakiet wyposażony w rakiety *URAGAN* (**4** wyrzutnie).
10. **Pułk rakiet plot** ze składu **Grupy Operacyjnej (GO):**
   - 5 x bateria rakiet typu *KUB*, każda po 4 wyrzutnie (razem **20** rakiet);
   - 3 x bateria armat *A-57,* każda po 6 armat (razem **18** szt.).
11. **1 BA:**
   - 2 x dywizjon 152 mm hba, po 18 haubic każdy (razem **36** szt.);
   - 1 x dywizjon 152 mm samobieżnych armatohaubic *DANA* (**12** szt.);
   - 1 x dywizjon artylerii rakietowej *BM-21* (**12** wyrzutni).
12. **2 BA:**
   - 2 x dywizjon 152 mm haubic (ciągnionych) po 18 haubic każdy (razem **36** haubic);
   - 1 x dywizjon 152 mm samobieżnych armatohaubic *DANA* (**12** szt.);
   - 1 x dywizjon 203,2 mm armat (**12** sz.).
13. **3 BA:**
   - 3 x dywizjon 152 mm hba, każdy po 18 sztuk (razem **54** szt.);
   - 1 x dywizjon artylerii rakietowej *BM-21* (**12** wyrzutni).

Stan ilościowy i wyposażenie MONDY

DZ

stan osobowy:	14 387 żołnierzy
hb 122 mm:	72 szt.
wyrzutni art. BM-21:	18 szt.
moździerzy 82 mm:	56 szt.
czołgi T-80:	150 szt.
transp. opanc. BWP-2:	210 szt.
transp. Inne:	42 szt.
PPK:	46 szt.
rakiety plot OSA:	16 wyrzutni
rakiety plot S-2M:	80 szt.
armaty plot ZU-23-2:	30 szt.
armaty plot ZSU-23-4:	2 szt.
armaty plot S-60: .	24 szt.

BPanc

stan osobowy:	2627 żołnierzy
hb 122mm:	18 szt
moździerzy 85 mm:	8 szt
czołgi T-80:	90 szt.
transp. opanc. BWP-2:	30 szt.
transp. inne:	12 szt.
rakiety plot S-2M:	24 szt
armaty ZU-23-2:	8 szt.
armaty ZSU-23-4:	4 szt.
armaty plot S-60	4 szt
BM-21 (w samodz.)	12 szt.
PPK:	10 szt.

BZ

stan osobowy:	3281 żołnierzy
hb 122mm:	18 szt.
czołgi T-80:.	30 sz
transp. opanc. BWP-2:	90 szt.
transp. inne:	12 szt.
85 mm armat ppanc:	12 szt.
rakiety plot S-2M:	24 szt
armaty ZU-23-2:	8 szt
armaty ZSU-23-4:	4 szt.
armaty plot S-60:	4 szt.
PPK:	18 szt.
moździ. 82 mm:	24 szt.
BM-21 (w samodz. BZ):	12 szt.

Siły WISLANDII

Struktura organizacyjna 1 KZ

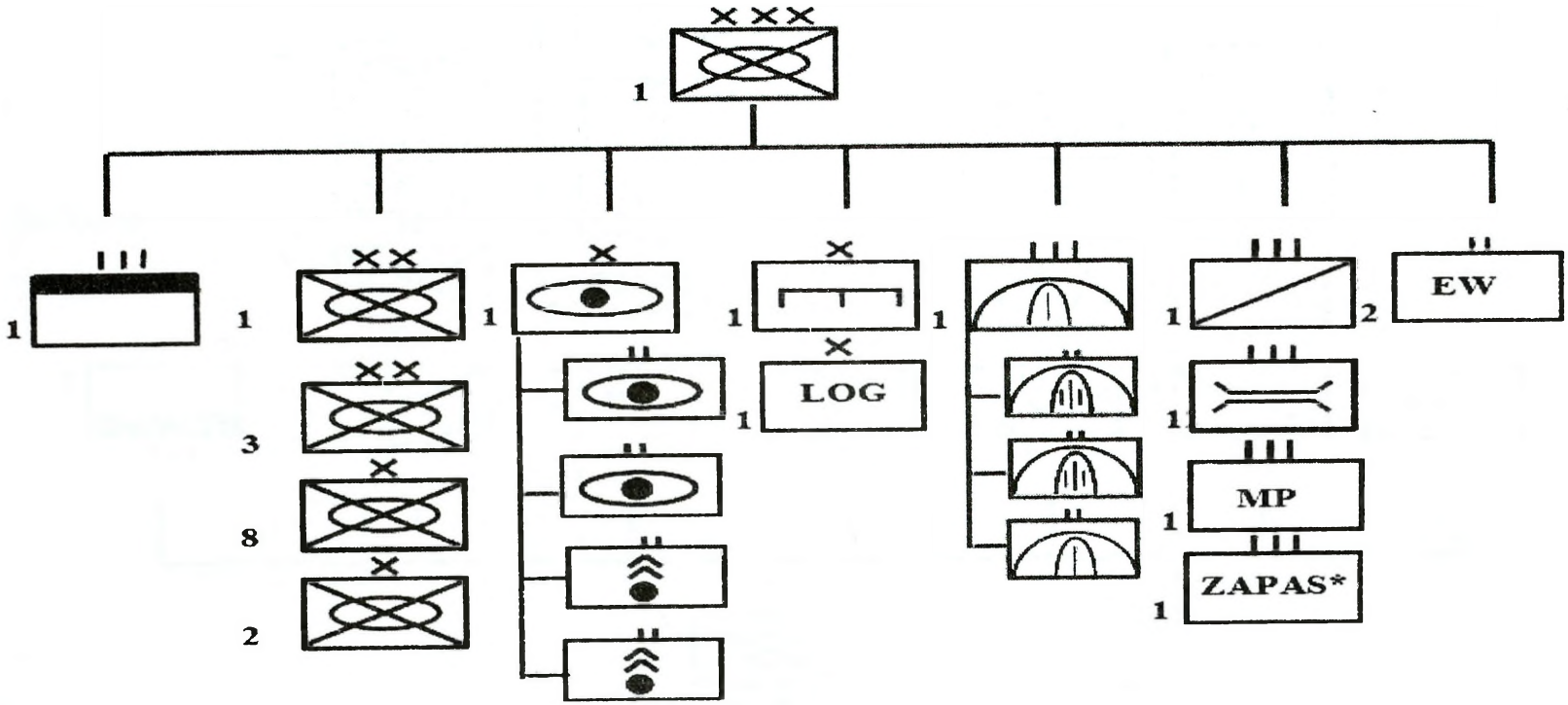

Struktura organizacyjna 2 KZ

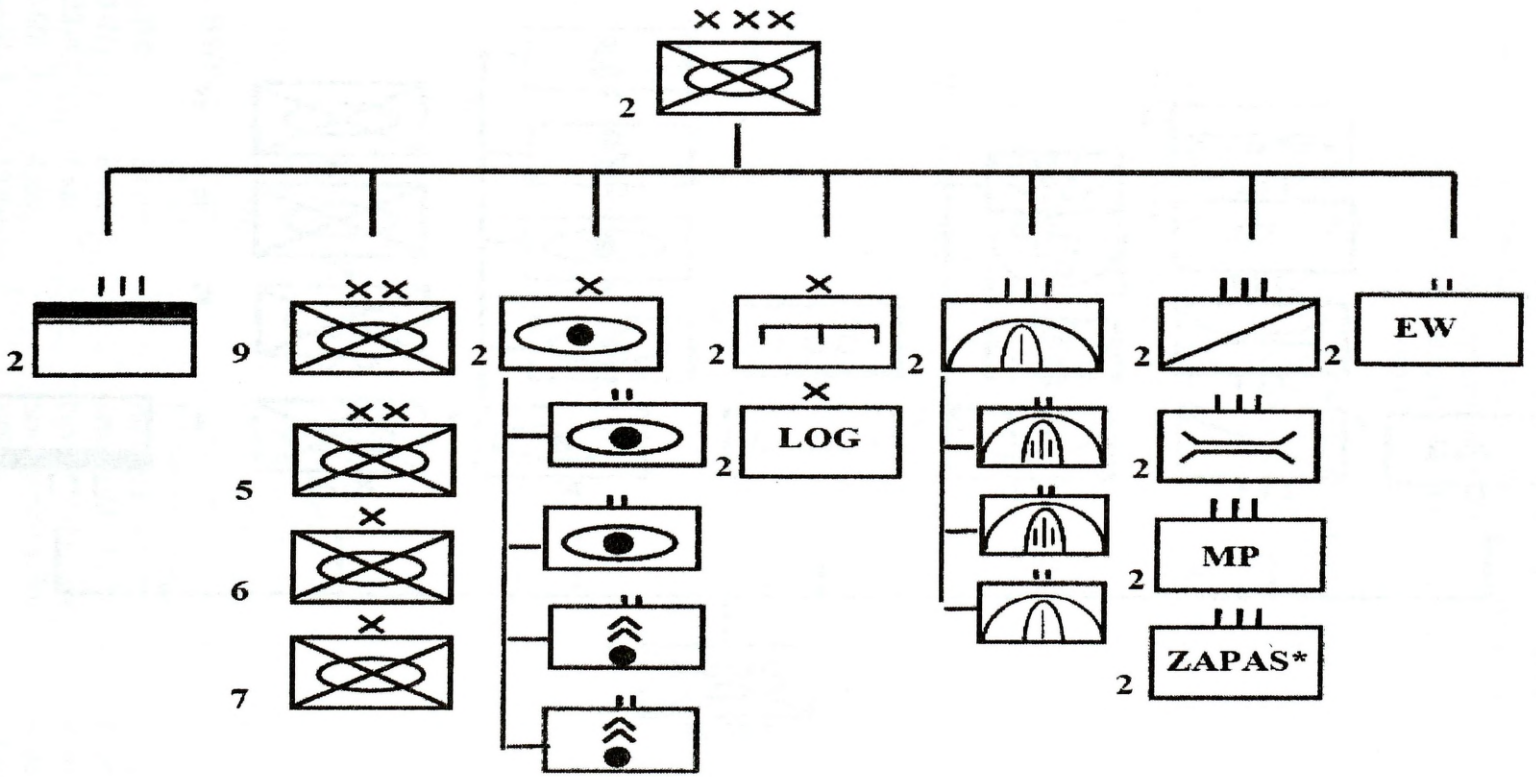

Struktura organizacyjna 9 DZ

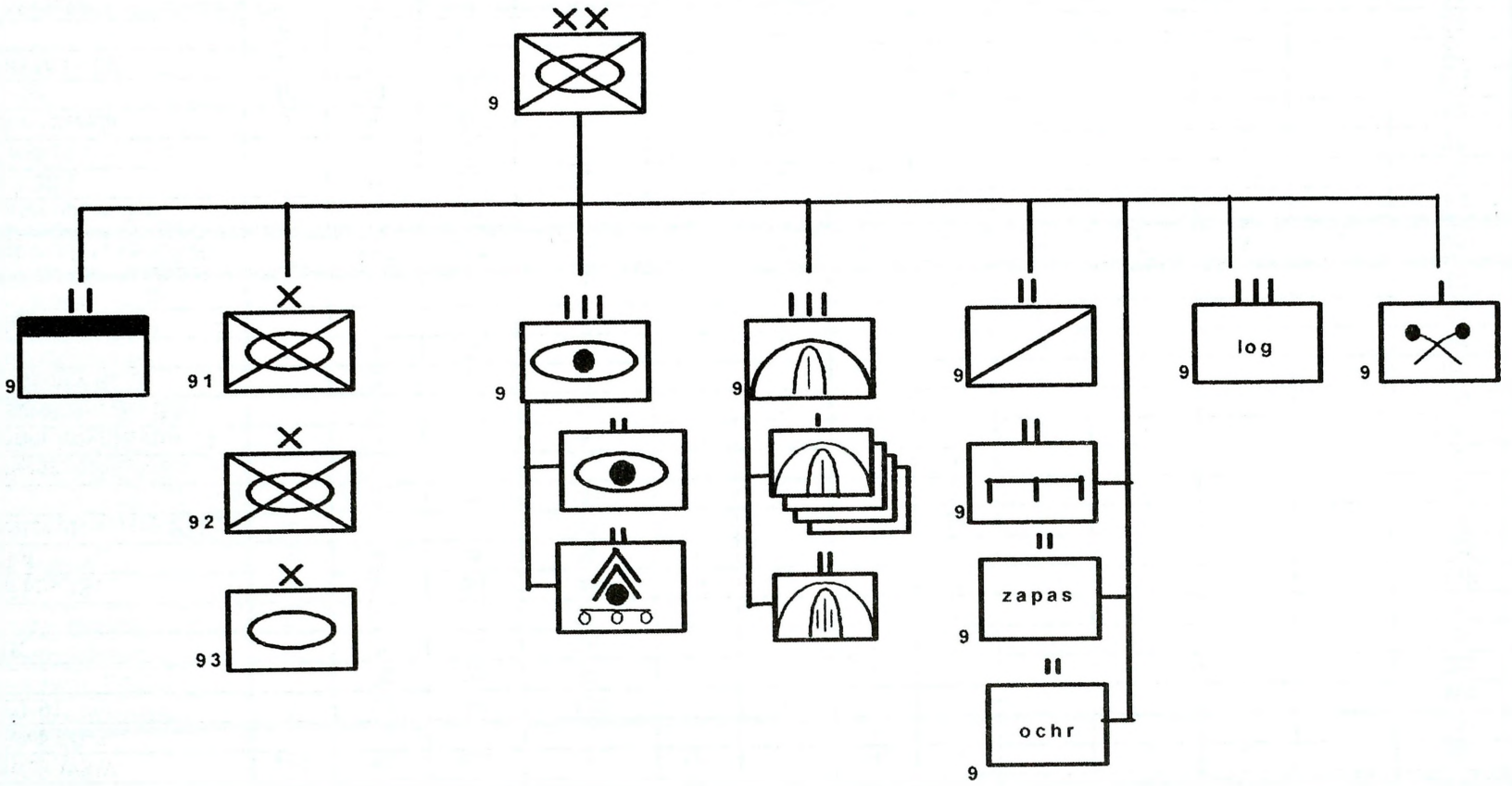

ZESTAWIENIE STANÓW OSOBOWYCH I WYPOSAŻENIA 9 DZ

WYSZCZEGÓLNIENIE	9 bdow	91 BZ	92 BZ	93BPanc	9 pa	9 pplot	9 br	9 bsap	9 plog	9 kchem	9 bochr	9 bzapas	RAZEM
Stan osobowy	560	3825	3825	3104	827	628	480	814	1452	120	456	480	16 571
Śmigłowce W3W							4						4
Śmigłowce Mi-8							4						4
Czołg PT 91		39	39	117									195
BWP		78	78	39			6						201
BWP-1K		2	2	1									5
BWR							3						3
122 mm hbs 2S1		24	24	24	48								120
ZSU-23-4		4	4	4									12
Transporter pływający PTS								11					11
TRI		1	1	1				3					6
Maszyna inż.-drog. MID								1					1
Transporter inżynieryjny TI				6									6
Spych. szybkobieżna BAT		2		2	2	2		2					10
Most czołgowy BLG		2	2	6				6					16
WZT	1	5	5	10	3	1			8				33
WPT Mors		9	9	5					8				31
MTLB		1	1	1				9					12
RAZEM POJ. GĄSIENIC.	**1**	**167**	**165**	**216**	**53**	**3**	**17**	**32**	**16**	**0**	**0**	**0**	**670**
Transporter opanc. koł.		40	40										80
BRDM-2/2RS		21	21	21		4	12						79
BRDM R-5		6	6	6			7						25
Wozy dowodzenia	3	9	9	15	1	2		1	2				42
WDSz	14	30	30	19	6	4	2	2	4				111
RWŁC10/10T/10K	28	2	2	2	2	1							37
WK	8	13	13	13	4	2							53
9P 133 Malutka		9	9	6									24
120 mm moździ. wz. 38/43		18	18	6									42

WYSZCZEGÓLNIENIE	9 bdow	91 BZ	92 BZ	93BPanc	9 pa	9 pplot	9 br	9 bsap	9 plog	9 kchem	9 bochr	9 bzapas	RAZEM
BM-21					24								24
PRWB OSA						16							16
PPZR S-2M	4	24	24	24		24							100
ZU-23-2	2	16	16	8		8							50
57 mm armata plot. S-60		4	4	4		12							24
RSWP NUR-21	1	1	1	1		3							7
RSWP NUR-32	1												1
Koparka rowów strzel.								3					3
Spycharko-ładow. SŁ-34		5	5	5				5					20
Koparka samoch. K-407		3	1	3	3	1		6					17
Park pontonowy pp 64								1					1
Żuraw samochodowy		3	3	3		2		2	3				16
Ciągnik kołowy	3	29	29	15	1	34		7	2				120
Ciągnik kołowy ewakuac.		8	8	8	8								32
Samochód cięż.-teren.	47	361	361	331	56	73	30	72	137	11	80	64	1623
Samochód cięż.-szosowy		62	62	62	62	36		12	102		20	5	423
Samochód osob.-teren.	32	47	47	46	13	9	10	5	12	1	2	2	226
Motocykl	3	22	22	26			18	1	4				96
Cysterna paliwowa	4	28	28	32	3	15	2	4	70				186
Warsztat	7	47	47	48	17	12	9	10	56				253
Sam. służby zdrowia	2	31	31	33	2	3	4	1	16				123
Inne pojazdy kołowe	17	27	27	28	3	3	5	5	13	12			140
Agr. prądotwór. PAD-16		5	3	5	5			1	1				20
Elektrownia oświetlająca	5	14	14	13	2	1	1	2	2				54
RAZEM POJ. KOŁOWYCH	**182**	**885**	**881**	**783**	**212**	**265**	**100**	**140**	**424**	**24**	**102**	**71**	**4068**
RAZEM POJAZDÓW	**183**	**1052**	**1046**	**999**	**265**	**268**	**117**	**172**	**440**	**24**	**102**	**71**	**4738**

Struktura organizacyjna 91 BZ

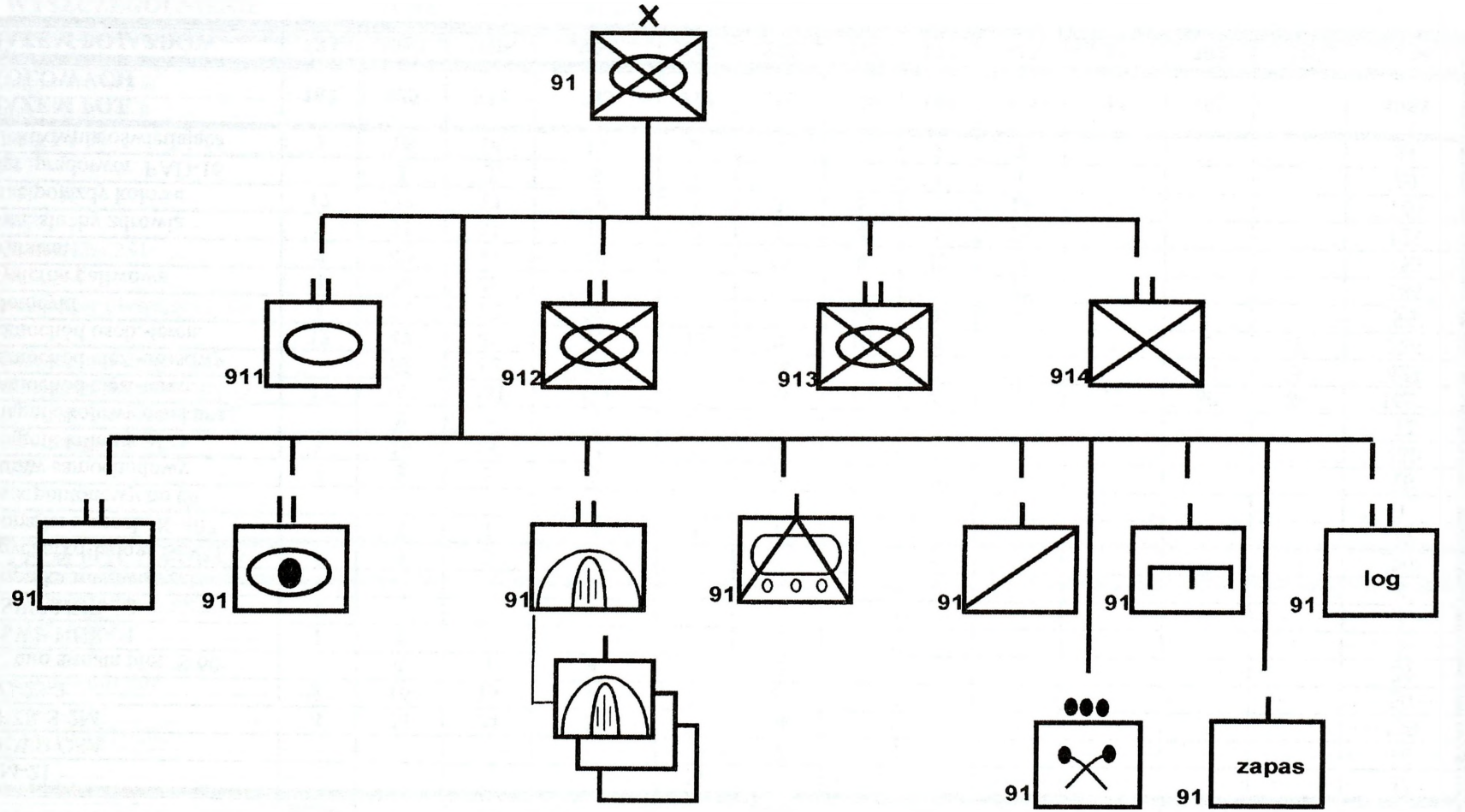

ZESTAWIENIE STANÓW OSOBOWYCH I WYPOSAŻENIA 91 BZ

WYSZCZEGÓLNIENIE	91 bdow	911 bcz	912 bz	913 bz	914 bzmot	91 das	91bppanc	91 dplot	91 kr	91 ksap	91 blog	RAZEM
Stan osobowy	393	265	583	583	583	404	60	258	80	192	424	3825
Czołg PT-91		39										39
BWP			39	39								78
BWP-1K			1	1								2
122 mm hbs 2S1						24						24
ZSU-23-4								4				4
TRI										1		1
Spych. szybkobieżna BAT										2		2
Most czołgowy BLG										2		2
WZT		1									4	5
WPT Mors			1	1	1						6	9
MTLB										1		1
RAZEM POJ. GĄSIENIC.	**0**	**40**	**41**	**41**	**1**	**24**	**0**	**4**		**6**	**10**	**167**
Kołowe Transport. Opancerz.					40							40
BRDM-2/2Rs	5	2	2	2	2				8			21
BRDM R-5						1			5			6
Wozy dowodzenia	3	1	1	1	1	1		1				9
WDSz	11	2	2	2	2	7	4					30
RWŁC-10/10T	2											2
WK	8	1	1	1	1	1						13
9P 133 Malutka							9					9
120 mm moździerz wz.38\43			6	6	6							18
ZU-23-2								16				16
PPZR S-2M								24				24
RSWP NUR-21								1				1
Spycharko-ładow. SŁ-34										5		5
Koparka samoch. K-407										3		3

WYSZCZEGÓLNIENIE	91 bdow	911 bcz	912 bz	913 bz	914 bzmot	91 das	91bppanc	91 dplot	91 kr	91 ksap	91 blog	RAZEM
Żuraw samochodowy										2	1	3
Ciągnik kołowy	3		7	7	7			5				29
Ciągnik koł-ewak.											8	8
Samochód cięż.-terenowy	27	22	32	32	32	25	10	20	1	42	118	361
Samochód cięż.-szosowy											62	62
Samochód osob.-terenowy	14	3	3	3	3	12	2	2			5	47
Motocykl	1	4	4	4		1			8			22
Cysterna paliwowa	1	3	2	2			1	1		3	15	28
Warsztat	2	3	3	3		2	1	1		1	31	47
Samochód służby zdrowia	2	4	4	4		2	2	2				20
Inne pojazdy kołowe	11	1	2	2		1	1			2	7	27
Agr. prądotwórczy PAD-16											4	4
Elektrownia oświetlająca	3	1	1	1	1	1	1	1		1	3	14
RAZEM POJAZDÓW	**93**	**46**	**70**	**70**	**110**	**54**	**31**	**68**	**22**	**59**	**254**	**877**

Struktura organizacyjna 92 BZ

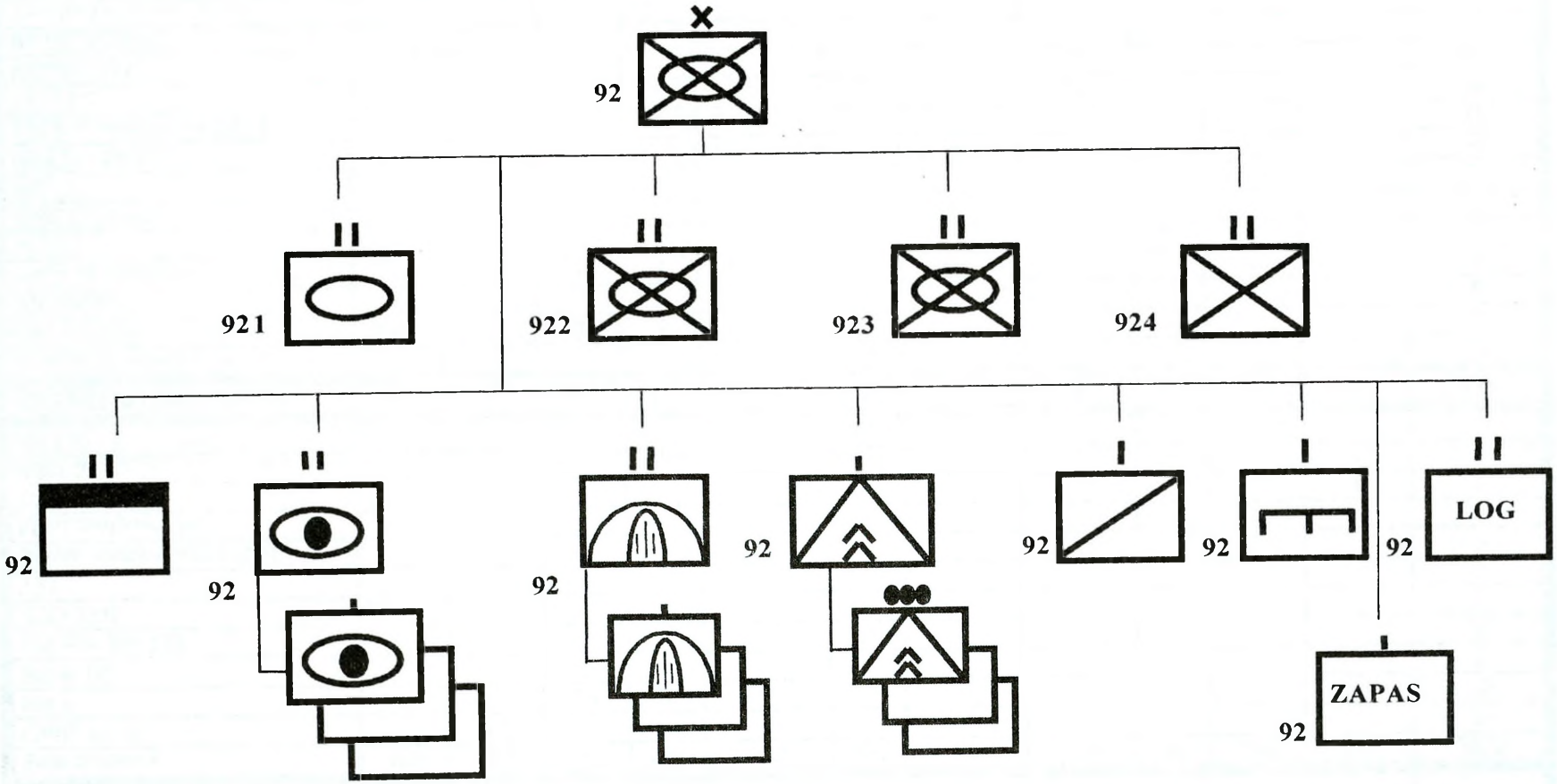

ZESTAWIENIE STANÓW OSOBOWYCH I WYPOSAŻENIA 92 BZ

WYSZCZEGÓLNIENIE	92 bdow	921 bcz	922 bz	923 bz	924 bzmot	92 das	92 bppanc	92 dplot	92 kr	92 ksap	92 blog	RAZEM
Stan osobowy	393	265	583	583	583	404	60	258	80	192	424	3825
Czołg PT-91		39										39
BWP			39	39								78
BWP-1K			1	1								2
122 mm hbs 2S1						24						24
ZSU-23-4								4				4
TRI										1		1
Spych. szybkobieżna BAT										2		2
Most czołgowy BLG										2		2
WZT		1									4	5
WPT Mors			1	1	1						6	9
MTLB										1		1
RAZEM POJ. GĄSIENIC.	**0**	**40**	**41**	**41**	**1**	**24**	**0**	**4**	**0**	**6**	**10**	**167**
Kołowy Transport. Opanc.					40							40
BRDM-2/2Rs	5	2	2	2	2				8			21
BRDM R-5						1			5			6
Wozy dowodzenia	3	1	1	1	1	1		1				9
WDSz	11	2	2	2	2	7	4					30
RWŁC-10/10T	2											2
WK	8	1	1	1	1	1						13
9P 133 Malutka							9					9
120 mm moźdz. wz.38\43			6	6	6							18
ZU-23-2								16				16
PPZR S-2M								24				24
RSWP NUR-21								1				1
Spycharko-ładow. SŁ-34										5		5
Koparka samoch. K-407										3		3

WYSZCZEGÓLNIENIE	92 bdow	921 bcz	922 bz	923 bz	924 bzmot	92 das	92 bppanc	92 dplot	92 kr	92 ksap	92 blog	RAZEM
Żuraw samochodowy										2	1	3
Ciągnik kołowy	3		7	7	7			5				29
Ciągnik koł-ewak.											8	8
Samochód cięż.-terenowy	27	22	32	32	32	25	10	20	1	42	118	361
Samochód cięż.-szosowy											62	62
Samochód osob.-terenowy	14	3	3	3	3	12	2	2			5	47
Motocykl	1	4	4	4		1			8			22
Cysterna paliwowa	1	3	2	2			1	1		3	15	28
Warsztat	2	3	3	3		2	1	1		1	31	47
Samochód służby zdrowia	2	4	4	4		2	2	2				20
Inne pojazdy kołowe	11	1	2	2		1	1			2	7	27
Agr. prądotwórczy PAD-16											4	4
Elektrownia oświetlająca	3	1	1	1	1	1	1	1		1	3	14
RAZEM POJAZDÓW	**93**	**46**	**70**	**70**	**110**	**54**	**31**	**68**	**22**	**59**	**254**	**877**

Struktura organizacyjna 93 BPanc

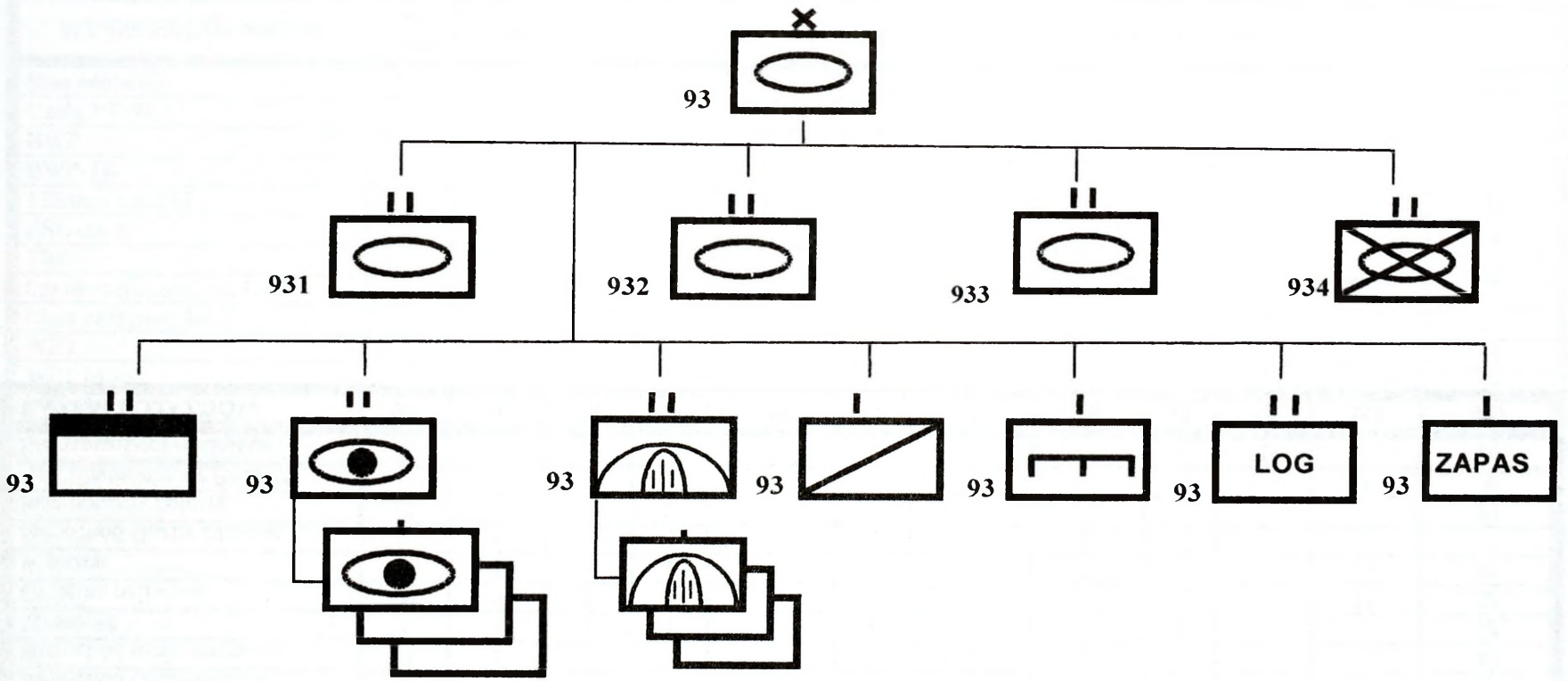

ZESTAWIENIE STANÓW OSOBOWYCH I WYPOSAŻENIA 93 BPanc

WYSZCZEGÓLNIENIE	93 bdow	931 bcz	932 bcz	933 bcz	934 bz	93 das	93dplot	93 kr	93 ksap	93blog	RAZEM
Stan osobowy	393	265	265	265	583	370	258	80	196	424	3104
Czołg PT-91		39	39	39							117
BWP					39						39
BWP-1K					1						1
122 mm hbs 2S1						24					24
ZSU-23-4							4				4
TRI									1		1
Transporter inżynieryjny TI									6		6
Spycharka szybkobieżna BAT									2		2
Most czołgowy BLG									6		6
WZT		1	1	1		1				6	10
WPT Mors					1					4	5
MTLB									1		1
RAZEM POJ. GĄSIENIC.	**0**	**40**	**40**	**40**	**41**	**25**	**4**	**0**	**16**	**10**	**216**
BRDM-2/2Rs	5	2	2	2	2			8			25
BRDM R-5						1		5			6
Wozy dowodzenia	3	1	1	1	1	7	1				15
WDSz	11	2	2	2	2						19
RWŁC-10/10T	2										2
WK	8	1	1	1	1	1					13
120 mm moździerz wz. 38/43					6						6
ZU-23-2							16				16
PPZR-S2M							24				24
RSWP NUR-21							1				1
Spycharko-ładowarka SŁ-34									5		5
Koparka samochodowa K-407									3		3
Żuraw samochodowy									2	1	3
Ciągnik kołowy	3				7		5				15

WYSZCZEGÓLNIENIE	93 bdow	931 bcz	932 bcz	933 bcz	934 bz	93 das	93dplot	93 kr	93 ksap	93blog	RAZEM
Ciągnik kołowy ewakuacyjny										8	8
Samochód cięż.-terenowy	27	22	22	22	32	25	20	1	42	118	331
Samochód cięż.-szosowy										62	62
Samochód osobowo-terenowy	14	3	3	3	3	12	2			5	45
Motocykl	1	4	4	4	4	1		8			26
Cysterna paliwowa	1	3	3	3	2		1		2	15	30
Warsztat	2	3	3	3	3	1	1		1	31	48
Samochód służby zdrowia	2	4	4	4	4	2	2			11	33
Inne pojazdy kołowe	14	1	1	1	2				2	7	28
Agr. prądotwórczy PAD-16										5	5
Elektrownia oświetlająca	3	1	1	1	1	1	1		1	3	13
RAZEM POJAZDÓW	**86**	**47**	**47**	**47**	**70**	**50**	**70**	**22**	**58**	**266**	**773**

Struktura organizacyjna bz wyposażonego w BWP-1

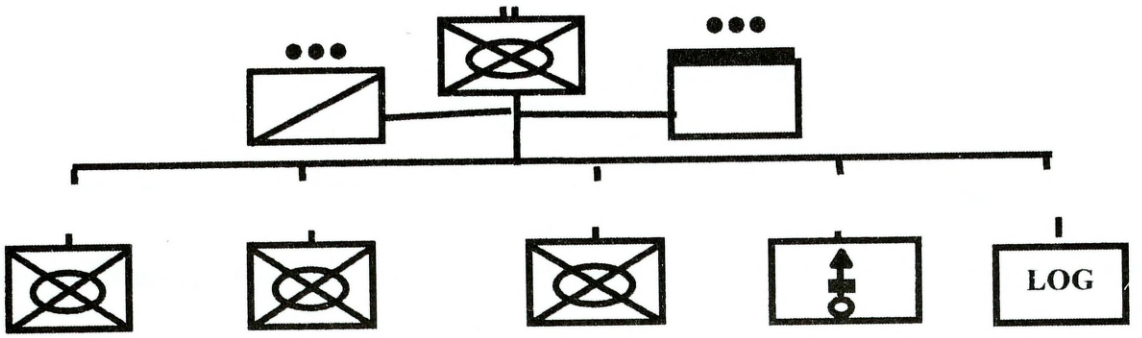

ZESTAWIENIE STANÓW OSOBOWYCH I WYPOSAŻENIA bz

WYSZCZEGÓLNIENIE	kzmech	kzmech	kzmech	kwsp	pldow	plr	klog	RAZEM
Stan osobowy	136	136	136	66	36	14	59	583
BWP	13	13	13					39
BWP – 1K					1			1
WPT Mors							1	1
BRDM-2						2		2
WD					1			1
WDSz					2			2
WK					1			1
M-120 mm				6				6
Ciągnik kołowy				7				7
Samochód C-T	2	2	2	4	1		21	32
Samochód O-T					3			3
motocykl						4		4
Cyst. paliw.							2	2
warsztat							3	3
Sam. sł. zdrowia							4	4
Inne pojazdy				1	1			2
Elektrownia					1			1

Struktura organizacyjna bzmot wyposażonego w KTO

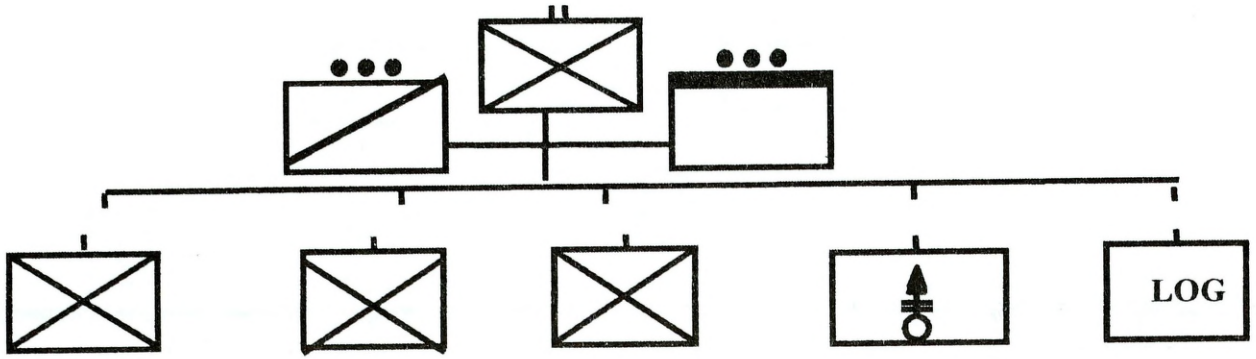

ZESTAWIENIE STANÓW OSOBOWYCH I WYPOSAŻENIA bzmot

WYSZCZEGÓLNIENIE	kzmot	kzmot	kzmot	kwsp	pldow	plr	klog	RAZEM
Stan osobowy	136	136	136	66	36	14	59	583
Transp. kołowy	13	13	13					39
WPT Mors							1	1
BRDM-2						2		2
WD					1			1
WDSz					2			2
WK					1			1
M-120 mm				6				6
Ciągnik kołowy				7				7
Samochód C-T	2	2	2	4	1		21	32
Samochód O-T					3			3
motocykl						4		4
Cyst. paliw.							2	2
warsztat							3	3
Sam. sł. zdrowia							4	4
Inne pojazdy				1	1			2
Elektrownia					1			1

Struktura organizacyjna bcz wyposażonego w PT-91

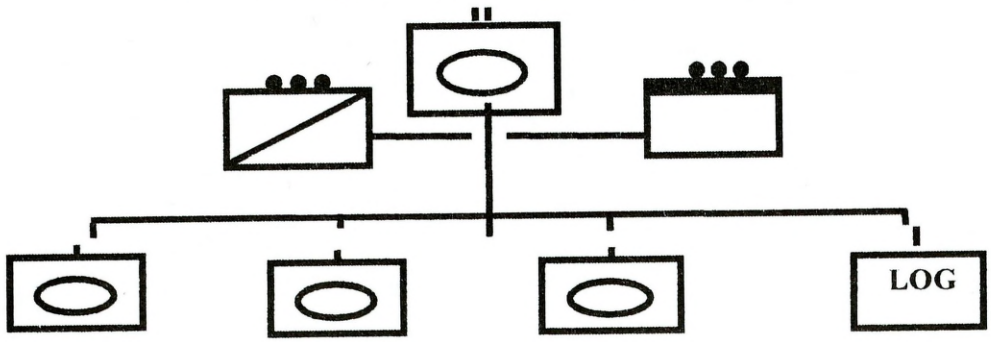

ZESTAWIENIE STANÓW OSOBOWYCH I WYPOSAŻENIA bcz

Wyszczególnienie	kcz	kcz	kcz	pldow	plr	klog	Razem
Stan osobowy	54	54	54	30	14	59	265
Czołg PT-91	13	13	13				39
WZT						1	1
BRDM-2					2		2
WD				1			1
WDSz				2			2
WK				1			1
Samochód C-T	1	1	1	1		18	22
Samochód O-T				3			3
motocykl					4		4
Cyst. paliw.						2	2
warsztat						3	3
Sam. sł. zdrowia						4	4
Inne pojazdy				1			2

Załącznik 2

TŁO OPERACYJNO-TAKTYCZNE WYKORZYSTANE W OPRACOWANIU

I
SYTUACJA OGÓLNA

1. CZERWONI

Siły zbrojne MONDY prowadząc operację zaczepną w kierunku: WYSOKIE MAZOWIECKIE (FD 0264), MAŁKINIA (ED 6838), MIŃSK MAZOWIECKI (EC 3882) rozbiły część wojsk WISLANDII broniących obszaru na północ od rzeki BUG i NURZEC, opanowały przyczółki na BUGU na głębokość od 6 do 14 km i o 040600WRZ czołowe związki taktyczne walczą na rubieży: JELONKI (ED 5458), OSTRÓW MAZOWIECKI (ED 6050), KOSÓW LACKI (ED 7628, CZYŻEW (ED 8850), BRAŃSK (FD 2246).

Jednocześnie podjęte zostały rozmowy pokojowe, od wyników których przywódcy MONDY uzależnili dalsze działania militarne. Należy oczekiwać, że w wyniku zerwania rozmów pokojowych siły zbrojne MONDY po przemieszczeniu części sił dążyć będą do rozwinięcia operacji w kierunku: MAŁKINIA–WĘGRÓW, poszerzenia przyczółków na BUGU i NURZCU, stwarzając jednocześnie warunki do wprowadzenia do walki kolejnych związków taktycznych w celu rozwinięcia operacji na płd.-zach. od BUGU. Ocenia się, że MONDA może być w posiadaniu broni masowego rażenia.

MONDA siłami w styczności dąży do stworzenia warunków na wprowadzenie GO KOBALT do bitwy, której związki taktyczne są przemieszczane do rejonów wyjściowych. Gotowość do działań GO KOBALT ma osiągnąć wieczorem 8 września.

2. NIEBIESCY

WISLANDIA z chwilą rozpoczęcia działań wojennych przeszła do operacji obronnej. W wyniku poniesionych strat od uderzeń lotnictwa i przewagi MONDY prowadzą działania obronne na kolejnych rubieżach.

1 KZ WISLANDII (1, 3 DZ; 2 BZ; 8BZ, 1 BA; pozostałe jednostki korpusu oraz jednostki OT) prowadzą działania obronne na szerokim froncie mając zaangażowane wszystkie siły. Dążą do zadania przeciwnikowi jak największych strat stwarzając warunki do przygotowania obrony przez 2 KZ w celu ostatecznego załamania natarcia MONDY i niedopuszczenia do przerwania się sił głównych przeciwnika w kierunku WARSZAWY oraz jej oskrzydlenia i wyjścia na rubież WISŁY.

O 040600WRZ związki taktyczne1 KZ walczą na rubieży: ZALESIE (ED5462), OSTRÓW MAZOWIECKA (ED 6050), KOSÓW LACKI, CZYŻEW, BRAŃSK.

2 KZ (5, 9 DZ; 6,7 BZ, 2 BA, 2 pchem, 2 BSap oraz pozostałe jednostki korpusu) w marszu do rejonu ześrodkowania, który ma zająć do 040900WRZ.

O 040600WRZ związki taktyczne i oddziały 2 KZ są w następującym położeniu:

- 9 DZ dwiema brygadami: 91 BZ i 92 BZ zajęła rejon ześrodkowania, 93 BPanc zajmuje rejon;
- 6 i 7 BZ zajęła rejon ześrodkowania;
- 5 DZ na drogach marszu do rejonu ześrodkowania.

II
SYTUACJA SZCZEGÓŁOWA

1. CZERWONI

MONDA – zamierza rozwijać operację zaczepną siłami Grupy Operacyjnej TANTAL, wykonując główne uderzenie w kierunku: WYSOKIE (FD0264), MAŁKINIA (ED6838), MIŃSK MAZOWIECKI (EC4080), poszerzyć przyczółki na BUGU stwarzając warunki do wprowadzenia do bitwy sił Grupy Operacyjnej KOBALT, którą rozbić 2 KZ WISLANDII i wyjść na rubież WISŁY. Jednocześnie siłami Grupy Operacyjnej TANTAL po zabezpieczeniu wejścia do bitwy zgrupowania uderzeniowego Grupy Operacyjnej KOBALT, kontynuować operację w kierunku: SIEDLCE (EC8880), RADZYŃ PODLASKI (FC1238), osłaniać lewe skrzydło zgrupowania uderzeniowego MONDY. Działaniami Grupy Operacyjnej TYTAN osłonić prawe skrzydło Grupy Operacyjnej KOBALT na północ od BUGU w kierunku OSTRÓW MAZOWIECKA, PUŁTUSK (ED0440).

Dowódca GO KOBALT zamierza:

Główne uderzenie wykonać w kierunku: RABIANY (ED5206), MIŃSK MAZOWIECKI, GÓRA KALWARIA (EC1458). Rano 9 września przełamać obronę WISLANDII na odcinku: CHRZĘSNE (ED3210), POLKÓW–SAGAŁY (EC6292), rozbić siły główne 2 KZ i wspólnie z sąsiadami wyjść na rubież WISŁY na odcinku: NIEPORĘT (ED0008), GÓRA KALWARIA (EC1458).

2. NIEBIESCY

WISLANDIA – zamierza działaniami sił 1 KZ powstrzymywać natarcie zgrupowania uderzeniowego MONDY, stwarzając warunki przejścia do obrony sił głównych 2 KZ w rejonie kluczowym w celu ostatecznego załamania natarcia MONDY i niedopuszczenia do przerwania się ich sił głównych w kierunku WARSZAWY i jej oskrzydlenia oraz wyjścia na linię WISŁY. Jednocześnie siłami 2 KZ utrzymać dogodne rubieże w celu przegrupowania i odtworzenia odwodów oraz być w gotowości do wykonania przeciwuderzenia w kierunku: MORDY (FC0486), SOKOŁÓW PODLASKI (ED8408), PROSTYŃ (ED6634).

Dowódca 2KZ zamierza:

Załamać natarcie zgrupowań przeciwnika wykonujących uderzenie w jego obszarze i stworzyć warunki przejścia do operacji zaczepnej wspólnie z 1 KZ. Natarcie przeciwnika załamać na rubieży: (wył.) SIEDLCE, płd. MOKOBODY (EC7690), POLKÓW–SAGAŁY (EC6294), DROP (ED4800), SZYMANÓWEK (ED3212), WYSZKÓW (ED3228) i nie dopuścić do przerwania się jego sił w kierunku: MIŃSK MAZOWIECKI, GÓRA KALWARIA.

Uderzeniem lotnictwa obezwładnić SD GO KOBALT oraz podchodzące związki taktyczne na kierunku: MAŁKINIA, STOCZEK (ED6022), DOBRE (EC4696). Śmigłowcami przeciwpancernymi niszczyć środki pancerne i opancerzone podchodzących oddziałów przed przednim skrajem obrony i w walce o utrzymanie rejonów obrony brygad pierwszego rzutu.

Ogniem artylerii zwalczać baterie artylerii na stanowiskach ogniowych oraz podchodzące i atakujące pododdziały. Dezorganizować rozwinięcie i powstrzymywać natarcie przeciwnika wykorzystując narzutowe pola minowe.

Obronę przeciwlotnicza obszaru obrony korpusu prowadzić siłami i środkami OPL 2 KZ we współdziałaniu z 1 KOP i systemami OPL 1 KZ. Główny wysiłek OPL skupić na osłonie pierwszorzutowych związków taktycznych.

Wydzielonymi siłami być w gotowości do udziału w zwalczaniu desantów, grup dywersyjnych przeciwnika i neutralizowania zbrojnego podziemia oraz do prowadzenia akcji ratunkowych.

W wypadku włamania przeciwnika w głąb obszaru obrony stworzyć warunki do wykonania przeciwuderzenia, które wykonać siłami dywizji z LD NIEBIESKA: TARGÓWKA (EC4078), CEGŁÓW (EC4876) lub z LD FIOLET: STARA SIENNICA (EC4270), HUTA KUFLEWSKA (EC5272) w kierunku: JASIENICA (EC4210)–BRZEŹNIK (EC5098), rozbić przeciwnika w obszarze włamania i odtworzyć poprzednie położenie. W wypadku włamania się przeciwnika w obszar obrony korpusu oraz niemożności wykonania przeciwuderzenia ostatecznie załamać jego natarcie na rubieży: ŻELECHÓW (EC6238), GARWOLIN (EC4048), KOŁBIEL (EC3268), ZIELONKA (EC1294), NIEPORĘT.

Główny wysiłek obrony skupić na kierunku: KORYTNICA (ED5805), BRZEŹNIK (EC5098), MIŃSK MAZOWIECKI, zapewniając utrzymanie rejonu kluczowego: WÓLKA KOBYLAŃSKA (ED4602), POLKÓW–SAGAŁY (EC6294), JAKÓBÓW (EC4486).

Korpus ugrupować w jeden rzut z odwodem:

- pierwszy rzut: 9 DZ, 6 BZ, 7 BZ;
- odwód: 5 DZ.

9 DZ (91 BZ, 92 BZ, 93 BPanc, pozostałe jednostki dywizji) – pierwszy rzut 2 KZ wykonuje marsz do rejonu ześrodkowania i o 040600WRZ jej oddziały są w następującym położeniu: 91BZ i 92BZ – SD SULEJÓWEK (EC 1899) całością sił zajęły rejon ześrodkowania, 93 BPanc – SD DĄBRÓWKA (EC 2468) – jest w trakcie zajmowania rejonu. 9 br w rejonie ześrodkowania kol. JÓZEFIN (EC 2780) – 1 km płn. wsch. GAMRATKA (EC3380)–PODRUDZIE (EC 3379), SD CELINÓW (EC 3178). 9 bsap w rejonie ześrodkowania: wzg. 104.6 (EC 2277) – kol. JÓZEFIN (EC 2780) – GLINIANKA (EC 2976) – OSTRÓW (EC 2672), SD MALCANÓW (EC 2577).

9 DZ całością sił zajmie rejon do 040700WRZ – SD 9 DZ – ŻANECIN (EC 2278).

91 BZ – jako pierwszy rzut dywizji wykonała marsz do rejonu ześrodkowania: OSTRÓW (EC 2772)–wsch. GLINIANKA (EC 2875)–PODRUDZIE (EC 3379) – wzdłuż rz. MIENIA – wyłącznie – MIKANÓW (EC 4076)–POGORZEL (EC 3974)–SIENNICA (EC 4271)–LASOMIN (EC 4068) (wzdłuż drogi MIŃSK MAZ.–SIENNICA–LASOMIN wyłącznie)–WOLA SUFCZYŃSKA (EC 3666) – most kolejowy na rz. ŚWIDER (EC 3466) –GADKA (EC 3366) – do OSTRÓW wzdłuż drogi nr 17 włącznie. SD 91 BZ – RUDNO (EC 3470), AlterSD 91 BZ – SĘPOCHÓW (EC 3171). O 040300WRZ pododdziały zajęły nakazane rejony i przystąpiły do odtwarzania zdolności bojowej.

3. WOJSKA SOJUSZNICZE*

III
SYTUACJA RODZAJÓW SIŁ ZBROJNYCH I RODZAJÓW WOJSK*

1. Sytuacja w wojskach lądowych
2. Sytuacja sił powietrznych
3. Sytuacja marynarki wojennej
4. Sytuacja rozpoznawcza i WE
5. Sytuacja wojsk rakietowych i artylerii

---

* nie wykonuje się

6. Sytuacja wojsk obrony przeciwlotniczej
7. Sytuacja wojsk inżynieryjnych
8. Sytuacja wojsk chemicznych
9. Sytuacja wojsk łączności i informatyki
10. Sytuacja wojsk obrony terytorialnej
11. Sytuacja logistyczna
12. Sytuacja mobilizacyjna (uzupełnieniowa)
13. Sytuacja w ogniwach gospodarczo-obronnych układu pozamilitarnego
14. Sytuacja polityczno-militarna
15. Sytuacja topograficzna

IV
DANE DODATKOWE

1. Stan sił i środków w oddziałach 9 DZ wynosi: w ludziach 95%, w sprzęcie 98%.
2. 041500WRZ dowódcy 9 DZ wiadomo:
- dowódcy wszystkich szczebli i pododdziały 91 BZ posiadają bogate doświadczenie w przygotowaniu obrony bez styczności z przeciwnikiem;
- dowództwo i pododdziały 92 BZ dobrze przygotowują działania i walczą w terenie lesistym;
- 93 BPanc z powodzeniem realizowała zwroty zaczepne w obronie 9 DZ.

3. Zasadnicze wyposażenie pododdziałów 91 BZ:
- 911 bcz: ludzi – 260; czołgów PT-91 – 38;
- 912 bz: ludzi – 580; BWP – 38; 120 mm M – 6;
- 913 bz: ludzi – 578; BWP – 39; 120 mm M – 6;
- 914 bzmot: ludzi – 577; TO – 39; 120 mm M – 6;

4. Stan pozostałych sił i środków w pododdziałach 91 BZ wynosi: 95% w stanie osobowym i 98% w sprzęcie (załącznik 2).
5. Dodatkowo dowódcy 91 BZ wiadomo, że przydział amunicji na 6 września wynosi:
- strzeleckiej – 0,8 jo;
- strzeleckiej pokładowej – 1,0 jo;
- moździerzowej – 1,6 sjo;
- artyleryjskiej – 1,6 sjo;
- czołgowej i do BWP – 1,0 jo;
- plot – 1,5 jo;
- plot S-2 1,5 jo;
- ppk – 1,0 sjo.

6. Rozkaz bojowy brygada otrzyma do 070600WRZ.
7. Warunki atmosferyczne, jak w dniu ćwiczenia.
8. Kalkulacje czasowe przyjęte w ćwiczeniu:
- wydanie rozkazu 9 DZ: 070600 WRZESIEŃ;
- czas gotowości: 090600 WRZESIEŃ;
- czas na przygotowanie walki:
  - 9 DZ – 72 h (3 doby);
  - 91 BZ – 48 h (2 doby).

9. Ponadto:
- AlterSD 2 KZ – KARCZEW (EC 1769);
- SD 9 pplot – HALINÓW (EC 2486);
- na płd. wsch. w rejonie ześrodkowania 7 BZ/2 KZ.

V
PRACA DO WYKONANIA

1. Przystąpić do realizacji ustalenia położenia
2. Zapoznać się z sytuacją wyjściowa i przygotować mapę sytuacyjną
3. Rozmieścić pododdziały brygady według własnej decyzji
4. Nanieść zadania realizowane przez pododdziały brygady w rejonie ześrodkowania
5. Być w gotowości do złożenia meldunku sytuacyjnego w roli dowódcy 91 BZ

Załącznik 3

Egz. nr 1 z 32
9 DZ
ZANĘCIN (EC2278)
070600 WRZ
D/111/1

ROZKAZ BOJOWY Nr 2 DOWÓDCY 9 DZ

Dokumenty odniesienia: Mapa 1:100 000, arkusze: N-34-15, 116, 117, 118, 127, 128, 129, 130, 139, 140, 141, 142, M-34-7, 8, 9, 10 Wydanie 1 OTSG WP 1999 r.
Strefa czasowa: Alfa

Podział sił: Załącznik A (Podział sił).

1. **SYTUACJA**
   a. **Przeciwnik** Załącznik B (Rozpoznanie)
   b. **Wojska własne**
      (1) 2 KZ przechodzi do operacji obronnej. Celem operacji obronnej korpusu jest załamanie natarcia zgrupowań przeciwnika wykonujących uderzenie w jego obszarze i stworzenie warunków do operacji zaczepnej wspólnie z MNC. Dowódca 2 KZ zamierza, przedni skraj obrony rozbudować na linii: SIEDLCE (wyłączone), płd. MOKOBODY (EC7680), OSZCZERZE (EC6894), WIERZBNO (EC5894), DROP (ED4800), RÓWNE (ED4008), BRZEZINÓW (ED3212), WYSZKÓW (wyłączony) i nie dopuścić do przerwania się przeciwnika w kierunku: KOSÓW LACKI (ED7628), GÓRA KALWARIA (EC1458). W wypadku włamania się przeciwnika w obszar obrony korpusu na kierunku: ROGUSZYN (ED5802), NIEDZIAŁKA STARA (EC4082) lub na kierunku: SOKOŁÓW PODLASKI, SIEDLCE ostatecznie załamać jego natarcie na rubieży: ŻELECHÓW, GARWOLIN, KOŁBIEL, ZIELONKA, NIEPORĘT. Siłami dywizji wykonać przeciwuderzenie w kierunku: WIELGOLAS (EC5064), JADÓW (ED4214), z LD NIEBIESKA: CEGŁÓW (EC5076), TARGÓWKA (EC4080), lub LD FIOLET SIENNICA (EC 4270), HUTA KUFLEWSKA (EC5272), rozbić przeciwnika w obszarze włamania i odtworzyć poprzednie położenie. Być w gotowości do zabezpieczenia przeciwuderzenia odwodów WISLANDII i sił MNC oraz dalszego prowadzenia operacji w celu odtworzenia granicy państwa.
      (2) Na prawo 7 BZ przechodzi do obrony rejonu: POLKÓW SAGAŁY (EC6292), PURZEC (EC8686), ŻELECHÓW (EC6040), CZECHY (EC4054) z zadaniem niedopuszczenia do przerwania się przeciwnika w kierunku: SOKOŁÓW PODLASKI (ED8406), WODYNIE (EC6464). SD – od 051130 WRZESIEŃ w rejonie KOTUŃ (EC7280).
      Linia rozgraniczenia – Załącznik C (Plan obrony).
      (3) Na lewo przechodzi do obrony 6 BZ z zadaniem obrony nakazanego rejonu obrony: WYSZKÓW (wyłączony), SZYMANÓWEK (ED3212), ZIELONKA (EC0696), NIEPORĘT (ED0208) i niedopuszczenia do przerwania się przeciwnika w kie-

runku: SADOWNE (ED5632) – RADZYMIN. SD – od 051100 WRZESIEŃ m. STARY DYBÓW (ED1408) Szczegółowe dane Załącznik C (Plan obrony).

c. **Zmiany w podporządkowaniu**

(1) Załącznik A (Podział sił)

2. ZADANIE

9 DZ broni pasa obrony SZYMANÓWEK, POLKÓW SAGAŁY, CZECHY, ZIELONKA. Odpowiedzialność obronną przejmuje od PL KRZAK. W przypadku włamania się przeciwnika w głąb obrony wykonuje kontratak, a w przypadku niepowodzenia uporczywa obroną stwarza warunki wejścia do walki 5 DZ w D+2 z PL NIEBIESKA lub PL FIOLET wspólnie, z którą rozbija przeciwnika w rejonie włamania w celu odtworzenia poprzedniego położenia.

3. REALIZACJA

a. **Zamiar działania**

(1) Moją myślą przewodnią jest po przejęciu walki od sił walczących z przodu zorganizować pozycję przednią od PL KRZAK. Rozbudować obronę na rubieży płd. BRZEZINÓW, RÓWNE, WÓLKA KOBYLAŃSKA, BRZEŹNIK, POLKÓW SAGAŁY z rejonem kluczowym DROP (ED4800), WÓLKA ŚWIDNO (EC5696), MLĘCIN (EC4690). Prowadząc obronę maksymalną ilością sił nie dopuścić do przełamania przez przeciwnika pierwszej pozycji obrony. W przypadku niepowodzenia uporczywą obroną stworzyć warunki do wprowadzenia do walki odwodu przełożonego 5 DZ w D+2 z PL NIEBIESKA lub PL FIOLET.

(2) Sposób wykonania: w pierwszym etapie – działaniami zgrupowania 923 bz jako oddziału wydzielonego od linii PL KRZAK zabezpieczyć wyjście z walki części sił 2 BZ po drodze nr 1 – BRĄZOWA, następnie dezorganizować natarcie przeciwnika i kanalizować jego uderzenie w kierunku: KOSÓW LACKI, MIŃSK MAZOWIECKI. Wyjść z walki po drogach SIWA-1, SIWA-2. W drugim etapie – działaniami pierwszego rzutu w składzie 91, 92 BZ od PL KONAR, zabezpieczyć wyjście z walki oddziału wydzielonego z pasa sił przesłaniania i zatrzymać przeciwnika przed przednią linią obrony. W przypadku włamania się przeciwnika na kierunku KORYTNICA, MIŃSK MAZOWIECKI kontratakiem odwodu 93 BPanc w D+1 z LD ZÓŁTA lub LD BIAŁA odzyskać utracony teren. W etapie trzecim – w razie braku możliwości utrzymania pierwszej pozycji obrony dywizji, całością sił bronić pasa obrony dywizji stwarzając warunki do przeciwuderzenia odwodem WISLANDII i sił MNC w kierunku GARWOLIN–ŁOCHÓW. Ugrupowanie dywizji: dywizja bronić się będzie dwiema brygadami w pierwszym rzucie mając na prawym skrzydle 91 BZ, na lewym 92 BZ, w odwodzie 93 BPanc, na pozycji przedniej zgrupowanie 923 bz.

(3) Wsparcie i zabezpieczenie

(a) Wsparcie ogniowe

1. Priorytet wsparcia na rzecz 91 BZ. W przypadku wykonania kontrataku dywizyjnego zmiana priorytetu na korzyść 93 BPanc.
2. Priorytety zwalczania celów przez artylerię dywizyjną: baterie artylerii i moździerzy na SO, stanowiska (punkty) dowodzenia artylerii, SD szczebla taktycznego, pododdziały i urządzenia logistyczne atakujące pododdziały zmechanizowane i pancerne.

3. Podział sił: Załącznik A (Podział sił).

(b) OPL

1. Zadanie we współdziałaniu z LM (OP), 1 pplot 1 KZ osłaniać przed uderzeniami z powietrza najważniejsze elementy ugrupowania bojowego 9 DZ w czasie przygotowania i prowadzenia działań obronnych.
2. Priorytety OPL:
   i. Etap pierwszy – przygotowanie obrony (brygady I rzutu, SD, artyleria, logistyka),
   ii. Etap drugi – prowadzenie obrony (brygady I rzutu, artyleria),
   iii. Etap trzeci – wykonanie kontrataku (SD, 93 BPanc, 91 BZ).
3. Główny wysiłek skupić na walce z lotnictwem działającym na wysokości 2000 m.

(c) Zabezpieczenie inżynieryjne:

1. Zabezpieczyć pod względem inżynieryjnym działania opóźniające i obronne 9 DZ.
2. Priorytet zabezpieczenia 91BZ, następnie 93 BPanc.

(d) OPBMR:

1. Rozpoznanie skażeń: drogi dowozu i ewakuacji oraz główne rejony logistyczne.
2. Likwidacja skażeń: elementy dowodzenia i łączności, jednostki obrony przeciwlotniczej i artylerii, główne urządzenia logistyczne oraz wojska w rejonach odtwarzania zdolności bojowej.

b. <u>91 BZ</u>

(1) Przejąć prowadzenie walki od 923 zgrupowania taktycznego na linii PL KONAR.

(2) Bronić nakazanego rejonu obrony jak Załącznik C (PLAN OBRONY) i nie dopuścić do przerwania się przeciwnika w kierunku: TURNA (ED6010), JAKÓBÓW (EC4684).

(3) Być w gotowości do zabezpieczenia wejścia do walki odwodu 9 DZ z linii LD BIAŁA lub LD ŻÓŁTA – patrz Załącznik C (Plan obrony).

c. <u>92 BZ</u>

(1) Przejąć prowadzenie walki od PL KONAR.

(2) Bronić rejonu: SZYMANÓWEK (ED3210), WÓLKA KOBYLAŃSKA (ED4602), STANISŁAWÓW (wyłączony), OSTRÓWEK (ED2404).

(3) Nie dopuścić do przerwania się przeciwnika w kierunku: MYSZADŁA (EC4612), SULEJÓWEK (EC1890).

(4) Linie rozgraniczenia – jak Załącznik C (Plan obrony).

d. <u>93 BPanc</u>

(1) Ześrodkować się w nakazanym rejonie, przygotować się do wykonania kontrataku w kierunku: KAŁUSZYN–BRZEŹNIK z LD ŻÓŁTA lub w kierunku OSĘCZYZNA–NADZIEJA z LD BIAŁA.

(2) W rejonie ześrodkowania rozbudować rubież obrony.

e. <u>Zgrupowanie 923 bz – Oddział wydzielony 9 DZ</u>

(1) Przejść do działań opóźniających w pasie sił przesłaniania dywizji od linii PL KRZAK do linii PL KONAR.

(2) Zabezpieczyć wyjście z walki części sił 2 BZ po drodze nr 1 – BRĄZOWA.

(3) Kanalizować działanie przeciwnika w kierunku KOSÓW LACKI–MIŃSK MAZOWIECKI.
(4) Być w gotowości do wycofania się z pasa sił przesłaniania do rejonu rozmieszczenia 92 BZ po drogach SIWA-1 i SIWA-2.

f. 9 br
(1) Zapewnić napływ informacji ze strefy odpowiedzialności rozpoznawczej dywizji.
(2) Punkt ciężkości rozpoznania skupić na rozpoznaniu odwodów taktycznych.
(3) Rozpoznać kierunki uderzeń, rejony koncentracji artylerii oraz rozmieszczenie stanowisk dowodzenia szczebla taktycznego.
(4) Uwzględnić w swym działaniu obecność w rejonie odpowiedzialności rozpoznawczej pododdziałów 1 KZ.

g. pa
(1) Z nakazanych rejonów stanowisk ogniowych realizować zadania głębokiego ognia wspierającego i zwalczania artylerii oraz wsparcie ogólne i wzmocnienie artylerii brygad amunicją minową od PL KRZAK na głębokość realizowanych zadań.
(2) Szczegółowe informacje – Załącznik D (Wsparcie ogniowe).

h. 2/2 BA
(1) Z przydzieloną baterią rozpoznania dźwiękowego zwalczać artylerię przeciwnika od PL KRZAK z wyznaczonych rejonów stanowisk ogniowych w nakazanych pasach odpowiedzialności ogniowej.
(2) Szczegółowe informacje – Załącznik D (Wsparcie ogniowe).

i. 9 bsap
(1) Zabezpieczyć pod względem inżynieryjnym działania opóźniające i obronne 9 DZ.
(2) Szczegóły – Załącznik G (Zabezpieczenie inżynieryjne).

j. 9 pplot
(1) Osłonić oddziały broniące się na kolejnych rubieżach.
(2) Przydział numerów SHORADEZ 1–12.

k. 9 plog
(1) Odtworzyć normatywne zapasy ŚBiM na transporcie pułku oraz przywrócić sprawność techniczną uszkodzonego UiSW w zakresie posiadanych możliwości w rejonie ześrodkowania.
(2) W czasie organizacji działań być w gotowości do wydzielenia sił i środków celem realizacji zadań na korzyść oddziałów 9DZ.
(3) Przemieścić się po drodze Nr 1 – ZIELONKA (EC1094), REMBERTÓW (EC1090), SULEJÓWEK (EC 20900, ZAKRĘT (EC1886), GURASZKA (EC2082).
(4) Rozwinąć DPZ i PZUS do 072000WRZ.

l. 9 bdow
(1) Zapewnić pracę SD i TSD na drogach marszu oraz przygotować się do rozwinięcia stanowisk dowodzenia w następnych planowanych rejonach oraz do wydzielenia sił i rozwinięcia WSD dywizji na sygnał LIMBA.
(2) Zapewnić funkcjonowanie sieci łączności na obszarze działania zgodnie z załącznikiem J (Łączność i informatyka).

m. 9 kchem
(1) Główny wysiłek skupić na wykrywaniu uderzeń bronią chemiczną oraz likwidacji skutków potencjalnych uderzeń. Szczegóły patrz załącznik G (OPBMR).

n. **9 bzap ***

o. **Wytyczne koordynacyjne:**

(1) Czas gotowości do obrony 090600 WRZ.

(2) Zmiany w podporządkowaniu zakończyć do 071200 WRZ.

(3) Obiekty fortyfikacyjne i zapory minowe w ramach prac pierwszej kolejności zakończyć do 082000 WRZ.

(4) Linie bezpieczeństwa wsparcia ogniowego 9 DZ (FSSL) Nr 1: SOKÓŁKA (ED6029), STR. LIPKI (ED6424), WROTNÓW (ED7218), WRZOSKI (ED7516) ważna od 090500 WRZESIEŃ; Nr 2: KAMIONNA (ED5218), PAPLIN (ED5913), 500m płd. STRARA WIEŚ (ED6411), LUDWINÓW (ED6709) ważna na sygnał CIĘCIWA.

(5) Obszary zakazu prowadzenia ognia: NFA –1: MIŃSK MAZOWIECKI; NFA – 2 KAŁUSZYN; NFA-3 ŁOCHÓW.

(6) Rejony artylerii (PAA) – Załącznik D (Wsparcie ogniowe).

(7) Szczególnie ważne informacje rozpoznania: ustalić gdzie i kiedy przeciwnik wykona główne uderzenie.

(8) Zapotrzebowanie na przydział lotnictwa składać do 19.00 dnia poprzedzającego działanie.

(9) Utrzymywać środki ochrony przed skażeniami w gotowości odpowiadającej zagrożeniom.

(10) Przedsięwzięcia ochronne realizować natychmiast po alarmach chemicznych, wystąpieniu symptomów porażenia chemicznego oraz po atakach rakietowych i artyleryjskich.

(11) W przypadku zagrożeń promieniotwórczych nie dopuścić do przekroczenia dawki promieniowania 50 cGy.

(12) Koordynaty dla oleat: Mapa 1: 100 000 (ED1020) i (EC1880).

(13) Kod mapy KM – 3.

(14) Meldunki składać:

(a) z godz.: 09.00, 12.00, 15.00.

(b) do godz.: 10.00, 13.00, 16.00.

(15) Sprawozdanie operacyjne za dobę walki z godz. – 18. 00 do 19. 00.

4. ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE

a. **Załacznik I (ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE)**

b. **Koncepcja zabezpieczenia:**

(1) Zorganizować zabezpieczenie logistyczne 9 DZ we wskazanym obszarze odpowiedzialności, wykorzystując etatowe i przydzielone oddziały i pododdziały logistyczne oraz stacjonarną wojskową i cywilną infrastrukturę logistyczną.

(2) W celu realizacji zadań zabezpieczenia logistycznego nawiązać skoordynowane współdziałanie z wyznaczonymi mobilnymi jednostkami logistycznymi 2 korpusu oraz stacjonarnymi elementami wojskowej infrastruktury logistycznej WISLANDII, działającymi na korzyść 4 DZ.

(3) Wydzielić siły i środki do ewakuacji uszkodzonego UiSW ze składu 9 plog i na okres realizacji zadania przydzielić dla 91BZ i 9 pa.

(4) W pierwszej kolejności wykorzystywać przydzielone siły i środki oraz wskazane źródła zaopatrzenia prze przełożonego, w następnej kolejności etatowe.

c. **Priorytet zabezpieczenia logistycznego w 9 DZ:**
   (1) **W etapie I** – dla OW z 92 BZ organizującego działania w pasie sił przesłaniania dywizji od linii PL KRZAK do linii PL KONAR, w zakresie prowadzenia ewakuacji technicznej.
   (2) **W etapie II** – dla 91 BZ organizującej obronę w rejonie kluczowym obrony dywizji, zapewniając niezbędne dostawy ŚBiM oraz prowadzenie ewakuacji technicznej na kierunku obrony brygady.
   (3) **W etapie III** – dla 93 BPanc w czasie wykonywania zwrotu zaczepnego, zapewniając prowadzenie ewakuacji technicznej na kierunku działania brygady.
   (4) **Po zakończeniu działań** – uzupełnianie zużytych ŚBiM i odtwarzanie zdatności technicznej w 91 i 92 BZ.

d. **Realizacja** – patrz Załącznik H (Zabezpieczenie logistyczne).

5. DOWODZENIE I ŁĄCZNOŚĆ

a. **Dowodzenie**
   (1) GSD 9 DZ ZANĘCIN (EC2278)
   (2) GSD 9 DZ STOJADŁA od 072100 WRZ
   (3) TSD 9 DZ SULEJÓWEK (EC1898)
   (4) TSD 9 DZ OKÓNIEW (EC2090) od 061000 WRZ
   (5) W wypadku zniszczenia GSD dowodzenie przejmuje zastępca dowódcy na TSD; w dalszej kolejności dowódca 91 i 92 BZ.

b. **Łączność.** Załącznik J (ŁĄCZNOŚĆ I INFORMATYKA).

Potwierdzić przez
środki łączności

KOWALSKI
GENERAŁ BRYGADY

Za zgodność:
JANICKI
G 3

Załączniki:
Załącznik A (Podział sił)
Załącznik B (Rozpoznanie)
Załącznik C (Plan działania)
Załącznik D (Wsparcie ogniowe)
Załącznik E (OPL)
Załącznik F (Wsparcie inżynieryjne)
Załącznik G (Obrona przed bronią masowego rażenia)
Załącznik H (Zabezpieczenie logistyczne)*
Załącznik I (Zabezpieczenie medyczne)*
Załącznik J (Wsparcie personalne)*
Załącznik K (Łączność i informatyka)*
Załącznik L (Walka elektroniczna)*
Załącznik M (Współpraca cywilno-wojskowa)*

Rozdzielnik:	
Zewnętrzny:	Egz. nr
Do realizacji:	
91 BZ	1–2
92 BZ	3–4
93 BPanc	5–6
9 bdow	7
9 pa	8
9 pplot	9
9 plog	10
4 br	11
9 krel	12
9 bsap	13
9 bzap	14
bŻW	15
Do wiadomości:	
Dowódca 2 KZ	16
7 BZ	17
6 BZ	18
AltSD 9 DZ	19

Wewnętrzny:	
Do realizacji:	
Zespół dowodzenia	19–22
Zespół planowania	23–24
Zespół rozpoznania	25–26
Zespół wsparcia	27–29
Do wiadomości:	
Dowódca	30
a/a	31
Zapasowy	32

UWAGA!
* – nie wykonano

ZAŁACZNIK A (Podział sił) DO ROZKAZU BOJOWEGO NR 02 DOWÓDCY 9 DZ

Dokumenty odniesienia: Mapa 1:100 000, arkusze: N-34-15, 116, 117, 118, 127, 128, 129, 130, 139, 140, 141, 142, M-34-7, 8, 9, 10 Wydanie 1 OTSG WP 1999 r.
Strefa czasowa: ALFA
I rzut
91 BZ
934 bz z pl WO z 93 BZ do 091200 WRZ
plmin/9 bsap
drmz/9 bsap
ksap BSap
2 kmo
GER 9 DZ od 081700
bOT KAŁUSZYN; kOT RUDZIENKO; kOT WIŚNIEW; kOT MLĘCIN; kOT ŁAZISKA; kOT ŻARNÓWKA; kOT PNIEWNIK; kOT GARCZYN; kOT CZERWONKA; kOT JAKÓBÓW
92 BZ
bOT TŁUSZCZ; kOT OSTRÓWEK; kOT MIĘDZYLEŚ

Odwód
93 BPanc
BOT MIŃSK MAZOWIECKI

Artyleria
9 pa
2/2 BA (GS)

OPL
9 pplot

OZap
plmin/9 bsap

Wojska inż.
9 bsap

OZR
kdm

OPBMR
9 kchem

Rozpoznanie i WRE
9 br
9 krel

Logistyka
9 plog z 1/13 bes;
9 bzap; 4 bŻW

ZAŁACZNIK B (ROZPOZNANIE)
DO ROZKAZU BOJOWEGO Nr 02 DOWÓDCY 9 DZ

1. POŁOŻENIE PRZECIWNIKA

Przeciwnik z powodzeniem rozwija operację zaczepną w kierunku: WYSOKIE MAZOWIECKIE, MIŃSK MAZOWIECKI, rozbił wojska broniące obszaru na północ od BUGU i NURZCA i w godzinach wieczornych 04 września czasowo zatrzymany został na rubieży: 3 km zach. OSTRÓW MAZOWIECKA, 1 km płd. SZYNKARZYZNA, 1,5 km płd. MIEDZNA; JABŁONNA LACKA; 3 km płd. CIECHANOWIEC. W odwodzie posiada 12 DZ, która może być wprowadzona do bitwy rano 09.09 na kierunku: KOSÓW LACKI–DOBRE. Działania wspiera lotnictwo taktyczne, wykonując uderzenia na stanowiska dowodzenia i przegrupowujące się oddziały grupami 2–4–8 samolotów.

Przeciwnik intensywnie wykorzystywał swoje systemy rozpoznania elektronicznego i WRE. Intensywność oddziaływania RE będzie rosła w okresach wprowadzania do walki nowych związków taktycznych oraz silnego oddziaływania ogniowego. Dywersję radiową stosowano najczęściej w oddziałach i związkach taktycznych będących w odwrocie oraz bardzo często po wykonaniu uderzeń ogniowych na stanowiska dowodzenia różnych szczebli. Lotnictwo atakowało pod przykryciem aktywnych i pasywnych zakłóceń elektronicznych stosowanych najczęściej na 10–15 minut przed wlotem w naszą strefę powietrzną. W celach nawigacyjnych wykorzystywano głównie systemy bliższej radionawigacji i satelitarny system radionawigacji. Z doświadczeń bojowych 2 KZ wynika, że przy silnym zakłócaniu pokładowych systemów elektronicznych skuteczność uderzeń lotnictwa znacznie spada.

Ocenia się, że przeciwnik wprowadzając do walki 12 DZ dążyć będzie do stworzenia warunków do wprowadzenia do bitwy GO KOBALT. Prawdopodobnie GO KOBALT rano 09.09. zgrupowaniem uderzeniowym wykona uderzenie w kierunku: NUR–WARKA oraz pomocnicze na kierunku BROK–SULEJÓWEK dążąc będzie do rozbicia sił głównych 2 KZ (9 DZ) i wyjścia na rubież WISŁY. Jednocześnie siłami ze styczności po dokonaniu niezbędnego przegrupowania kontynuować natarcie w kierunku: SOKOŁÓW PODLASKI–DĘBLIN.

Gotowość do działania związki taktyczne i oddziały GO KOBALT mogą osiągnąć wieczorem 8 września.

2. ZASADNICZE PROBLEMY ROZPOZNANIA

- jaki jest cel działania przeciwnika?
- w jaki sposób i kiedy przeciwnika wykorzysta posiadane odwody?
- gdzie i kiedy oraz jakim potencjałem bojowym przeciwnik wykona główne uderzenie?
- jakie możliwości posiada przeciwnika w zakresie wzmocnienia walczących jednostek?

3. ZADANIA ROZPOZNANIA

a) zadania dla podwładnych:

(1) 91 BZ zapewnić napływ informacji z obszaru – TROJANÓW, LIW, STANISŁAWÓW, KĄTY zaplanować wykorzystanie dwóch wylotów śmigłowców rozpoznawczych w rejonie zainteresowania brygady.

(2) 92 BZ zorganizować system rozpoznania w rejonie zainteresowania, główny wysiłek skupić na kierunku ...*(określają studenci)* ... zaplanować rubież obserwacji dla jednego śmigłowca rozpoznawczego.

(3) 93 BPanc zorganizować rozpoznanie w rejonie zainteresowania, zapewnić wymianę informacji z jednostkami w pierwszym rzucie, koordynacji granicy pasów rozpoznania dokonać według ustaleń z 91 i 92 BZ, wydzielić i utrzymywać w gotowości do działania na potrzeby wzmocnienia 91 BZ pluton rozpoznawczy.

(4) br: prowadzić działania rozpoznawcze w pasie; linia koordynacji działań rozpoznawczych z brygadami – (określają studenci). Zapewnić aktualność informacji o taktycznym systemie dowodzenia, rejonach rozmieszczenia węzłów łączności, śledzić kolejne zmiany w systemie.

(5) pa: nawiązać współdziałanie w zakresie wymiany informacji o obiektach rażenia z elementami rozpoznawczymi 91 i 92 BZ, oraz batalionu rozpoznawczego. Ustalić potencjał bojowy i rozmieszczenie stanowisk ogniowych artylerii przeciwnika.

(6) bsap: ustalić czas i rejony prac inżynieryjnych nakierowanych na zdejmowanie zapór i pól minowych, określić prawdopodobne kierunki uderzenia.

b) potrzeby informacyjne w stosunku do przełożonego, sąsiadów, sił współdziałających, jednostek OT i innych:

(1) Jednostki OT – przekazują informacje o prowadzonych przez przeciwnika działaniach bojowych z własnych rejonów zainteresowania, przekazują w podporządkowanie elementy rozpoznawcze będące w obszarze zainteresowania 9 DZ.

(2) Jednostki rozpoznania i WRE korpusu przekazują niezbędne dane o systemie dowodzenia przeciwnika do WR 9 DZ.

(3) Postępowanie z jeńcami wojennymi, wykorzystanie zdobytych dokumentów i sprzętu – według dotychczasowych zasad

4. DOKUMENTACJA I WYPOSAŻENIE

(a) Zapotrzebowanie na wiadomości o przeciwniku, oraz zdjęcia lotnicze i mapy przesyłać pocztą polową i przez techniczne środki łączności do oddziału rozpoznawczego 9 DZ.

(b) Po wykonaniu plany zbierania informacji przesłać do wydziału rozpoznawczego i zainteresowanych jednostek.

5. PRZECIWDZIAŁANIE ROZPOZNANIU

(a) Realizować przedsięwzięcia biernej obrony radioelektronicznej.

(b) Wydzielić patrole i elementy ubezpieczenia z jednostek panc. i zmech.

(c) Zorganizować nadzorowanie rejonów tyłowych.

(d) Koordynować przestrzeganie zasad przepływu informacji o przeciwniku w podległych i współdziałających komórkach i jednostkach.

6. SPOSÓB MELDOWANIA I PRZEKAZYWANIA INFORMACJI

(a) Składanie meldunków dobowych o 19.00 z sytuacji na 18.00, w meldunku ujmować: SYTUACJA wykrytych jednostek przeciwnika i rozmieszczenie własnych elementów.

(b) Meldunki o stanie ukompletowania jednostek przesyłać do komórki kadrowo-mobilizacyjnej codziennie o 14.00.

(c) Obieg informacji rozpoznawczych – priorytet dla jednostek artylerii, odbiór danych z rozpoznania lotniczego – częstotliwość oznaczona kodem IV.

7. **INNE DANE**
   (a) Gotowość systemu rozpoznania osiągnąć do 081800 WRZ.

UZUPEŁNIENIA

1. Wzorzec doktrynalny operacji zaczepnej grupy operacyjnej MONDY
2. Wzorzec doktrynalny działania dywizji zmechanizowanej MONDY w natarciu
3. Wzorzec doktrynalny działania brygady zmechanizowanej MONDY w natarciu
4. Wzorzec doktrynalny działania batalionu zmechanizowanego MONDY w natarciu
5. Wzorzec doktrynalny działania brygady desantowo-szturmowej MONDY w natarciu
6. Wzorzec doktrynalny działania pułku śmigłowców w operacji zaczepnej grupy operacyjnej MONDA
7. Wzorzec ugrupowania bojowego jednostek artylerii w natarciu

Załącznik 4

STRUKTURA ORGANU DOWODZENIA SD 91 BZ

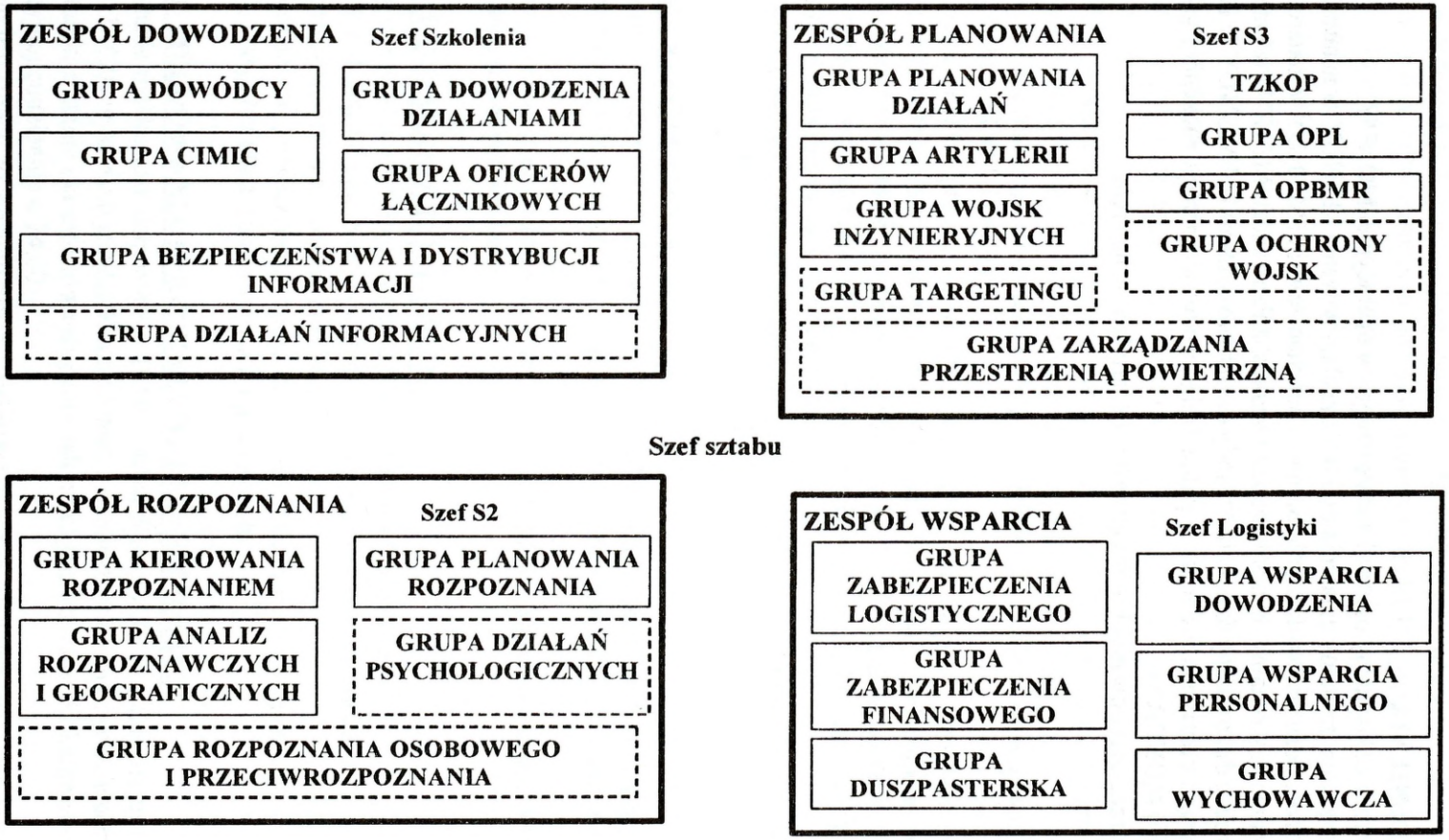

Załącznik 5

UKŁAD MELDUNKU O SYTUACJI

KLAUZULA TAJNOŚCI

Egz. nr..z...
Wydający
Miejsce wydania
Grupa czasowa
Numer kodowy (wychodzący)

MELDUNEK O SYTUACJI Nr...

Za okres:... (od – do)

Dokumenty odniesienia:...

1. PRZECIWNIK

a. Jednostki (siły) będące w styczności
b. Odwody przeciwnika, które mogą mieć wpływ na lokalną sytuację
c. Działanie przeciwnika (w okresie objętym meldunkiem)
d. Ocena sił przeciwnika (w tym jego sytuacja logistyczna), morale i prawdopodobną znajomość sytuacji wojsk własnych

2. WOJSKA WŁASNE

a. Przebieg przedniego skraju
b. Położenie podległych jednostek, stanowisk dowodzenia i linii rozgraniczenia
c. Położenie sąsiadów i jednostek wspierających
d. Krótki opis i wynik działań prowadzonych w okresie objętym meldunkiem
e. Jednostki (siły), które utraciły zdolność bojową

3. ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE

a. Ogólna charakterystyka zmian w sytuacji logistycznej, jeżeli zmiany te wpływają bezpośrednio na sytuację meldującej jednostki

4. INNE INFORMACJE

Informacje niewystępujące nigdzie indziej

5. OCENA ROZWOJU SYTUACJI

(Jeśli przełożony będzie wymagać)

Potwierdzenie

Za zgodność:

Nazwisko dowódcy
Stopień

Załączniki:
Rozdzielnik:

Numer strony z ogólnej ilości stron
KLAUZULA TAJNOŚCI

Załącznik 6

PRZYKŁAD MELDUNKU O SYTUACJI NR 12

KLAUZULA TAJNOŚCI*

Egz. nr 1 z 2
41BZ
RZĄDZA (ED9148)
061000A Wrzesień 2003
MS/112/4

MELDUNEK O SYTUACJI Nr 12

Za okres: od 060800A Wrzesień do 061000A Wrzesień
Dokumenty odniesienia: Mapa 1:50 000, arkusze N-34-128-C; N-34-140-A,B,C,D; wydanie SG WP 1998

1. PRZECIWNIK

a. Jednostki (siły) będące w styczności

(1) 2120 bcz, 2121 bz z 212 pz.
(2) 242 bzmot, 240 bcz, 243 bzmot z 24 BZ.
(3) 1210 bcz z 121 pz.

b. Odwody przeciwnika, które mogą mieć wpływ na lokalną sytuację

(1) Odwody batalionów pierwszego rzutu przeciwnika zatrzymane narzutowymi polami minowymi oraz ogniem artylerii.
(2) Odwód 24 BZ w sile dwóch batalionów:
(a) 241 bcz czoło kolumny marszowej 500 m wsch. RUDNO;
(b) 244 bzmot czoło kolumny marszowej 500 m płd. BALTAZARÓW.

c. Działania przeciwnika w okresie objętym meldunkiem

(1) 212 pz z 21 DZ nacierając na lewym skrzydle dywizji rozbił część sił brygady na kierunku: NOWE DOBRE wsch. RUDZIENKO, włamał się na głębokość kompanijnych punktów oporu pierwszego rzutu. Natarcie przeciwnika słabnie. Aktualnie jego bataliony pierwszego rzutu walczą na rubieży: płd. DOBRE, kol. RUDZIENKO, zach. ADAMÓW.
(2) 24 BZ naciera w kierunku: CZARNOGŁÓW, GARCZYN DUŻY; jej natarcie słabnie, bataliony pierwszego rzutu walczą na rubieży: ADAMÓW, KAMIONKA, kol. GARCZYN DUŻY, płn. ZIMNOWODA, 1km płd. WYGLĘDÓWEK.
(3) 1210 bcz naciera w kierunku: WIERZBNO, WĄSY; natarcie słabnie.

d. Ocena sił przeciwnika

(1) Prawdopodobnie przeciwnik będzie dążył do wprowadzenia do walki odwodów 212 pz i 24 BZ w celu spotęgowania uderzenia i wyzwolenia ruchu pododdziałów będących w styczności.

* Ze względów edytorskich klauzula tajności podana została jedynie na początku i końcu dokumentu.

2. **WOJSKA WŁASNE**

a. **Przebieg przedniego skraju**

(1) 500 m płn. GRABNIAK(9744); RUDZIENKO; MLĘCIN; płd. KAMIONKA; NART; płn. ZIMNOWODA, JAWOREK; CIERPIĘTA; ŻARNÓWKA.

b. **Położenie podległych jednostek, stanowisk dowodzenia i linii rozgraniczenia**

(1) 411 bz z przydzielonymi jednostkami OT opóźnia natarcie bcz i bz 212 pz oraz bz i bcz 24 BZ przeciwnika. Na kierunku: RUDNO, MLĘCIN (9446) przeciwnik włamał się w głąb obrony batalionu na głębokość pierwszorzutowych kompanii, 1 i 2 kz przechodzi do obrony na kolejnej rubieży.

(2) 412 bz z jednostkami OT broni nakazanego rejonu obrony powstrzymując natarcie batalionu zmechanizowanego 24 BZ i z położenia w bezpośredniej styczności dwóch batalionów 1210 bcz. Na kierunku: ZIMNOWODA, GARCZYN DUŻY (9353) przeciwnik uzyskał powodzenie i dąży do rozwinięcia natarcia. 1 kz częścią sił przechodzi do obrony na kolejnej rubieży.

(3) 410 bcz wyszedł na drogi marszu do kontrataku.

(4) 41 das wspiera walkę batalionów na pierwszej pozycji obrony z głównych stanowisk ogniowych.

(5) OPpanc 41 BZ w rejonie rozmieszczenia w kolumnach marszowych gotowy do wykonywania zadań. Dywizjon posiada pełne zapasy ruchome amunicji.

(6) 1 bplot 41 dplot osłania pododdziały 411 bz ze stanowisk ogniowych w rejonie KAZIMIERZÓW(9456).

(7) 2 bplot osłania 410 bcz wychodzący do kontrataku ze stanowisk ogniowych zach. WIŚNIÓWKA(9256).

(8) OZap zakończył minowanie rubieży: pkt 186,3 (9349), przepust na drodze (9349a).

c. **Położenie sąsiadów i jednostek wspierających**

(1) Na prawo 7 BZ broni nakazanego rejonu powstrzymując natarcie pododdziałów 21 BZ.

(2) Na lewo 42 BZ 4 DZ odpiera uderzenie pododdziałów 211 pz 21 DZ i 221, 222 pz 22 DZ utrzymując nakazany rejon obrony.

(3) Środki ogniowe przełożonych realizują zadania opóźniania i zwalczania odwodów przeciwnika na jego kierunku głównego uderzenia.

d. **Krótki opis i wynik działań prowadzonych w okresie objętym meldunkiem**

(1) Brygada od godzin rannych dwoma batalionami w pierwszym rzucie broni nakazanego rejonu.

(2) Na prawym skrzydle skutecznie powstrzymuje natarcie pododdziałów 121 pz i części sił 24 BZ przeciwnika.

(3) Na lewym skrzydle przeciwnik ze składu 212 pz i części sił 24 BZ przełamał obronę brygady na głębokość kompanijnych punktów oporu, jego natarcie opóźniane jest na kolejnych rubieżach.

e. **Jednostki (siły), które utraciły zdolność bojową**

(1) Brak

3. **ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE**

a. **Ogólna charakterystyka zmian w sytuacji logistycznej, jeżeli zmiany te wpływają bezpośrednio na sytuację meldującej jednostki**

(1) Straty 411 bz: 24 zabitych i rannych, zniszczone 4 x BWP.

(2) Straty 412 bz: 8 zabitych i rannych, zniszczone 2 x BWP, 1 moździerz.

(3) Straty 410 bcz: 4 zabitych i rannych, zniszczony 1 czołg.
(4) Straty 41 das: 4 zabitych i rannych, zniszczona 1 – 122 mm HS.
(5) Z wyznaczonego limitu amunicji w 41 das pozostało 1,5 jo.
(6) Straty 2 bplot: 2 zabitych i rannych, zniszczone 2 x armaty ZU-23-2.
(7) Z wyznaczonego limitu amunicji pozostało: 1,0 jo amunicji plot 23 mm, 30 szt. S-2.

4. INNE INFORMACJE

Brak

5. OCENA ROZWOJU SYTUACJI

W wyniku spadku tempa natarcia pierwszorzutowych sił przeciwnika oraz zatrzymania jego odwodów ogniem artylerii i narzutowymi polami minowymi na lewym skrzydle brygady istnieje możliwość uzyskania powodzenia kontrataku w rejon włamania przeciwnika, rozbicia jego sił i odtworzenia przedniej linii obrony.

Nie ma zagrożenia na prawym skrzydle rejonu obrony brygady.

Potwierdzenie **NOWAKOWSKI**
PŁK

Za zgodność:
KOWALSKI
S3

Załączniki: brak

Rozdzielnik:	Egz. Nr
4DZ	1
a/a	2

Numer strony z ogólnej ilości stron
KLAUZULA TAJNOŚCI

Załącznik 7

PRACA OFICERÓW RODZAJÓW WOJSK W PROCESIE DOWODZENIA

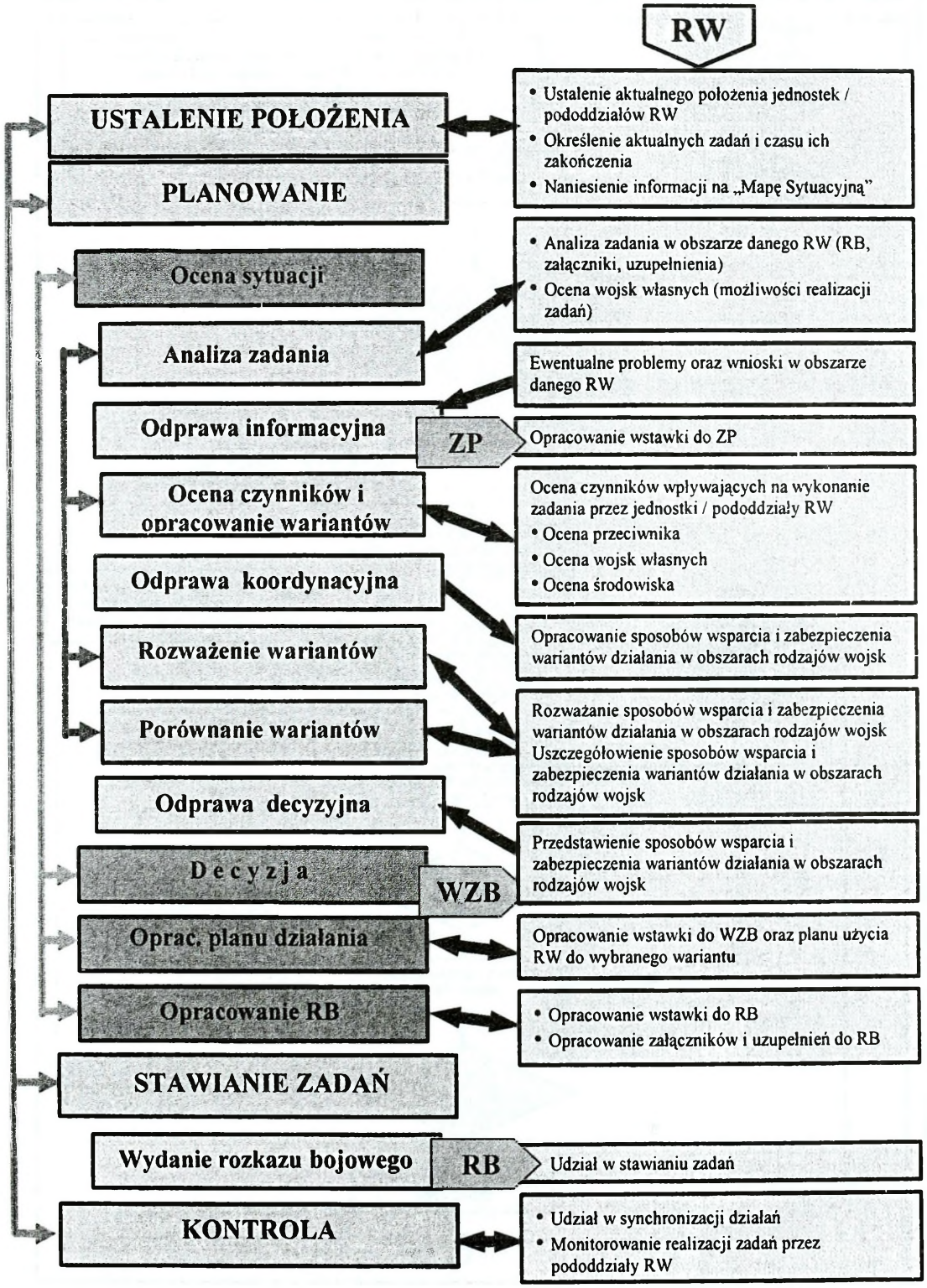

Załącznik 8

ALGORYTM POSTĘPOWANIA OSÓB FUNKCYJNYCH DOWÓDZTWA PODCZAS REALIZACJI PROCESU DOWODZENIA

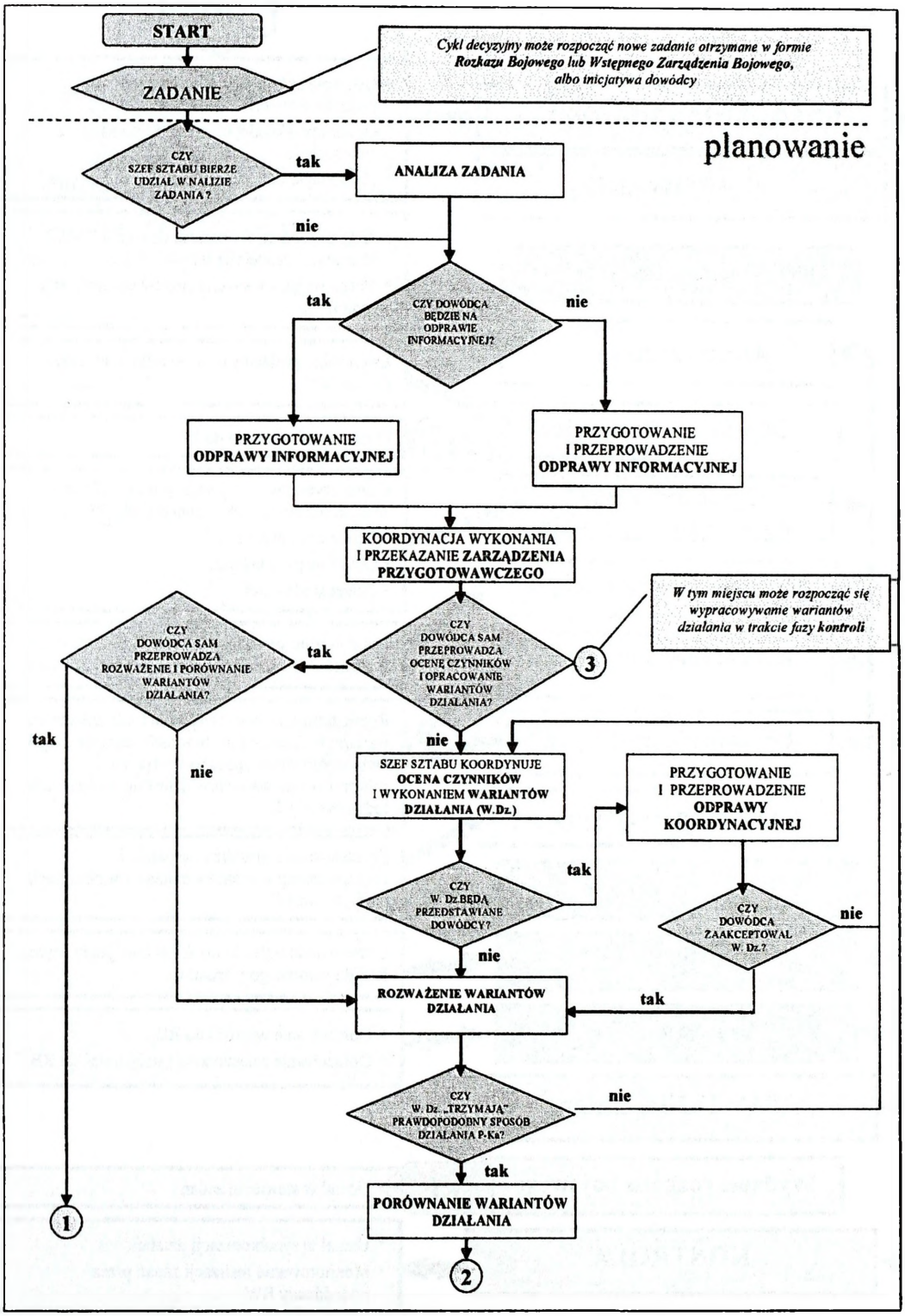

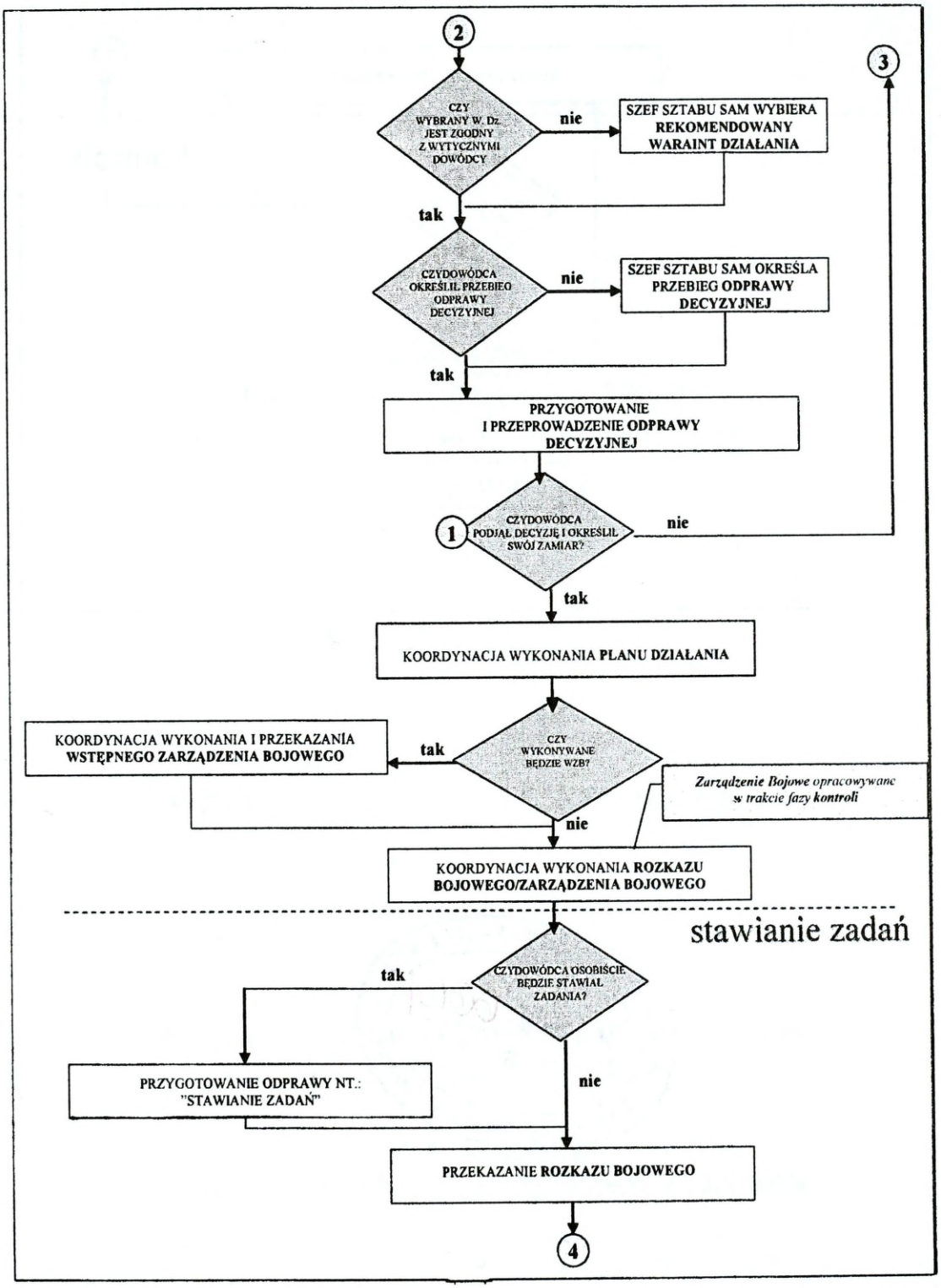
2
3
CZY WYBRANY W. Dz. JEST ZGODNY Z WYTYCZNYMI DOWÓDCY
nie
SZEF SZTABU SAM WYBIERA REKOMENDOWANY WARAINT DZIAŁANIA
tak
CZYDOWÓDCA OKREŚLIŁ PRZEBIEG ODPRAWY DECYZYJNEJ
nie
SZEF SZTABU SAM OKREŚLA PRZEBIEG ODPRAWY DECYZYJNEJ
tak
PRZYGOTOWANIE I PRZEPROWADZENIE ODPRAWY DECYZYJNEJ
1
CZYDOWÓDCA PODJĄŁ DECYZJĘ I OKREŚLIŁ SWÓJ ZAMIAR?
nie
tak
KOORDYNACJA WYKONANIA PLANU DZIAŁANIA
CZY WYKONYWANE BĘDZIE WZB?
tak
KOORDYNACJA WYKONANIA I PRZEKAZANIA WSTĘPNEGO ZARZĄDZENIA BOJOWEGO
Zarządzenie Bojowe opracowywane w trakcie fazy kontroli
nie
KOORDYNACJA WYKONANIA ROZKAZU BOJOWEGO/ZARZĄDZENIA BOJOWEGO
stawianie zadań
CZYDOWÓDCA OSOBIŚCIE BĘDZIE STAWIAŁ ZADANIA?
tak
PRZYGOTOWANIE ODPRAWY NT.: "STAWIANIE ZADAŃ"
nie
PRZEKAZANIE ROZKAZU BOJOWEGO
4

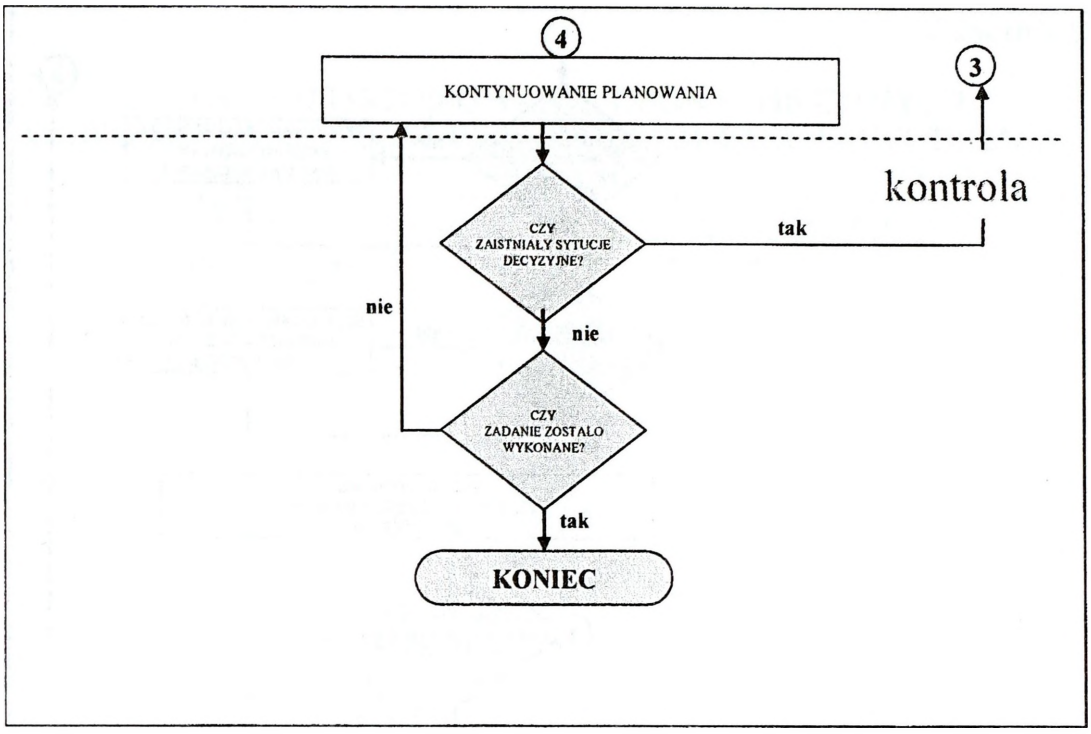

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Akademii Obrony Narodowej
Nr ewid. 66191
II

Zamówienia
na publikacje Akademii Obrony Narodowej
można składać telefonicznie lub pisemnie na adres:

Księgarnia AON
al. gen. A. Chruściela 103, bl. 40
00-910 Warszawa
tel./fax 022 681 46 08
e-mail: księgarnia.akademicka@aon.edu.pl

Wykaz publikacji znajduje się na stronie internetowej
Akademii Obrony Narodowej

www.aon.edu.pl
w zakładce wydawnictwo AON/oferta wydawnicza

ISBN 978-83-7523-090-1

WYDAWNICTWO
AON